

PĂRINȚI DUHOVNICEȘTI
CONTEMPORANI
DE LA
SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Colecția: *Philosophia Christiana*

Seria: *Hagiographica*

Mistic și dogmatic, cultic și liturgic, creștinismul ortodox e în același timp și filozofic.

În Hristos și în sfinții Lui, iubirea de înțelepciune (philo-sophia) și adevăr a omului, caracteristică ireductibilă a umanității, întâlnește într-o întrepătrundere negrăită Înțelepciunea și Adevărul lui Dumnezeu revelat în Iubirea Sfintei Treimi.

Sfințenia reprezintă filozofia concretă a Bisericii, sfinții de toate felurile (apostoli și profeți, martiri și monahi, clerici și laici) fiind încă din vechime primii filozofi ai creștinismului. Viețuirea lor paradoxală, existența lor radical evanghelică, răstignită pe Crucea iubirii jertfelnice de Dumnezeu și aproapele, reprezintă suprema și permanenta provocare a Evangheliei la adresa existenței (culturii, politicii etc.) lumii, cât și a demisiilor morale ale „creștinilor” doar cu numele.

Tuturor, ei ne reamintesc un fapt elementar dar mereu uitat: înainte de a fi „vorbire” (cultură), creștinismul trebuie să fie „faptă” (acțiune), iar vorbirea și fapta trebuie să fie înrădăcinate într-o viață sau existență pilduitoare. Pentru a fi autentice (filozofice), teoria și practica creștinismului nu vor putea face niciodată abstracție de filozofia divino-umană intrupată exemplar în viețile sfinților lui.

Arhimandritul
Heruvim Karambelas

PĂRINȚI DUHOVNICEȘTI
CONTEMPORANI
DE LA
SFÂNTUL MUNTE ATHOS

vol. I

Traducere:

Felix Trușcă

și

Cornel Savu

Editura DEISIS

Sibiu
1997

Revizuirea traducerii: diac. Ioan I. Ică jr.

Lector: Sebastian Moldovan

Viziune grafică: Maria-Cornelia Oros

Tehnoredactor: Paul Morar

Corector: Corina Găgeanu

La baza versiunii de față a stat volumul:

Contemporary Ascetics of Mount Athos
Volume I

by Archimandrite Cherubim (Karambelas)
St. Herman of Alaska Brotherhood Press, 1991

© DEISIS, pentru prezenta versiune

ISBN 973-9344-00-3

Notă asupra autorului

Arhimandritul Heruvim (Karambelas) s-a născut în 1920, primind la botez numele de Gheorghios. Încă înainte de a se naște și-a pierdut tatăl în războiul cu turcii, încheiat cu catastrofa elenismului din Anatolia. Sub supravegherea unchiului său, a primit o educație severă, chiar aspră. La vârsta de paisprezece ani, în urma descrierilor a doi monahi athoniți, „bătrânii“ [gheronții] Paisie și Hrisant, i se aprinde în inimă dorul după viața monahală și Muntele Athos. În ciuda împotrivirii și pedepselor mamei și unchiului său, hotărârea sa de a-și petrece viața ca monah la Sfântul Munte n-a putut fi dezrădăcinată.

Cu această intenție, în august 1938 se îmbarcă în secret pe un vapor care, în drum spre Tesalonic, ancora și la Dafni, portul Muntelui Athos. Ajuns aici a vizitat mai multe așezăminte monahale – Karyes, schitul Sfânta Ana, Kavsokalyvia, schitul românesc Prodromu, Marea Lavră și mănăstirea Dionisiu. Deși atras de „bătrânul“ Lazăr, înclina puternic să rămână la Dionisiu, până la urmă hotărându-se să se stabilească într-o „kalyva“ ținând de schitul Sfânta Ana, cu hramul Nașterea Maicii Domnului. Monahul Grigorie și frăția de aici, care cuprindea și pe Ioachim (al cărui portret îl va face în deschiderea seriei de vieți de părinți duhovnicești din volumul de față) ofereau un exemplu de sfințenie întrupată și autentică pedagogie filocalică (pe care o va descrie emoționant în volumul său de *Amintiri de la Muntele Athos*). După doi ani de încercare, pe 14 octombrie 1940 a fost tuns în monahism în peștera Sfântul Atanasie, primind schima mare și numele de Heruvim.

În ciuda dorinței sale de a-și petrece tot restul zilelor la Sfântul Munte, silit de o boală gravă, părintele Heruvim a părăsit Athosul în octombrie 1942, stabilindu-se lângă Atena (nu va mai reveni decât o singură dată, ca să asiste la sfârșitul „bătrânului“ său Ioachim, câțiva ani mai târziu). A devenit ulterior întemeietorul mănăstirii Mângâietorului din Oropos, o mică suburbie a Atenei, în care a așezat *typikon*-ul athonit strict și al cărei egumen a fost până la moartea sa, la 22 august 1979.

Alături de *Amintirile de la Muntele Athos*, arhimandritul Heruvim a publicat de-a lungul anilor o serie de șapte impresionante portrete ale unor părinți duhovnicești contemporani de la Muntele Athos. Seria s-a bucurat de un mare succes în Grecia, unde în cele din urmă a fost editată în două volume, cu adăugarea portretelor altor trei părinți de seamă. Cele zece medalioane reprezintă tot atâtea remarcabile schițe literare descriind viața unor atleți ai Domnului, contemporanii noștri – toți oameni simpli dar cu credință aprinsă. Ele atestă cu forța simplității și a vieții faptul că sfințenia este un dar al Duhului Sfânt activ permanent în Biserica lui Hristos, care îi duce pe cei înflăcărați de El la culmi de smerenie și virtute duhovnicească deopotrivă cu cele ale marilor Sfinți Părinți de odinioară, cunoscuți sau nu. Lectura lor vine să întregască cu forța exemplului viu sublimitatea filozofiei duhovnicești athonite ale cărei mirese cerești cititorii fideli Editurii Deisis le-au putut deja savura în însemnările cutremurătoare ale Cuviosului Siluan Athonitul, în intraripatele dialoguri athonite ale părintelui Teoclit Dionisiatul sau în profundele meditații teologice despre „intrarea în Împărăție“ ale arhimandritului Vasilios Iviritul.

Prefață

Muntele Athos este o țară deosebită, aflată la jumătatea drumului între cer și pământ. De peste o mie trei sute de ani este un ținut aparte față de celelalte țări pământene, modul său de viață deosebindu-se de cel lumesc. Este locuit de bărbați nemulțumiți de tot ceea ce poate oferi lumea. Ei caută ceva mai mult decât lumea materială, ceva dincolo de frumusețea pământească. Ca să găsească acest ceva, au venit la Muntele Athos unde sfârșește pământul și începe cerul. Prin îndelungă răbdare și lupte supranaturale au găsit aici ceea ce căutau, și l-au îmbrățișat ca pe o mare comoară; o comoară pe care năzuiesc s-o păstreze până la sfârșitul vieții, căci ceea ce au găsit este cu adevărat o bucată de cer.

Locuitorii Sfântului Munte duc un mod de viață nou care dă o pregustare a fericirii viitoare. Sufletele lor sunt însuflețite de gândul veșniciei care, ca un izvor pururea curgător, îi încurajează și mângâie când viața e aspră și grea. Uimit de atleții care s-au luptat în arena Muntelui Athos, autorul e nerăbdător să împărtășească uimirea sa cu cei care nu au avut privilegiul să-i cunoască personal.

Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos intenționează să scoată la lumină zece dintre atleții spirituali ascunși, care au strălucit în Muntele Athos în prima jumătate a secolului XX. Unii dintre ei au ales să rămână la Sfântul Munte până la sfârșitul vieții, în timp ce alții, după mulți ani de nevoință, s-au decis să iasă la slujire în lumea din afară. Toți aceștia demonstrează creștinilor contemporani că și în zilele noastre există eroi care duc marea bătălie duhovnicească.

În același timp, fie ca această carte să fie socotită ca roadă a adâncii recunoștințe a autorului față de acei părinți smeriți și sfinți care i-au oferit și continuă să-i ofere atât de multe și neprețuite daruri. Acum, când primul volum e pus în circulație, doar aceste figuri dragi și de neuitat îi dau tărie și mângâiere, chiar dacă acum ele sunt atât de departe...

I

Prima călătorie și slujire

I. RĂDĂCINI

Părintele Ioachim s-a născut în Kalamata în 1895 într-o familie evlavioasă, și în lume era cunoscut sub numele Ioannis Nikolaides. A absolvit școala elementară și gimnaziul în satul său. Deși era un băiat vioi, a început să-L caute pe Dumnezeu încă din tinerețe. Dorea să-L cunoască, să se bucure de El și să viețuiască deplin întru El. Acesta era motivul pentru care însetatul său suflet l-a descoperit pe Elias Panagoulakis, un aspru postitor ce trăia într-o peșteră nu departe de Kalamata. Uimitoarea sa întoarcere de la întunericul păcatului la lumina lui Hristos, discuțiile personale și predicile lui vii întărite de strălucirea vieții sale ascetice au creat în Kalamata o mișcare spirituală unică la vremea aceea. Ascunsă în cuvinte simple, sămânța vieții mișca adâncul inimilor oamenilor și aceasta nu din pricina învățării sale – pentru că era prea puțin școlit –, ci fiindcă înflăcăratele sale predici erau bazate pe o experiență reală.

Dar să punem lucrurile în ordine și să relatăm pe scurt viața și personalitatea lui Elias Panagoulakis*. S-a născut în Kalamata în 1873. A primit puțină învățătură, doar cât să poată citi și scrie. Până la 30 de ani a cântat la instrumente muzicale și ținea o cârciumă lângă biserica Sfântul Nicolae. Toți trântorii și vagabonzii orașului se adunau aici. El era șeful și avea o puternică influență asupra lor. Trăia astfel o viață desfrânată și împrăștiată, nerespectând și nemându-se de nimeni.

* Luată din *Anecdotele arhimandritului Ioil Yannakopoulos* de Epifanios I. Theorodopoulos, ediția a 4-a, Atena, 1973, p. 44–46 (în neogreacă).

În 1902, unul dintre prietenii lui apropiați a murit. Panagoulakis s-a dus la înmormântare și a urmărit cu mare atenție sfânta slujbă. Expresia „a trecut de la moarte la viață“ (Ioan 5, 24) l-a tulburat și, tremurând, i-a întrebat pe îngrijitorii bisericii dacă mai există o altă viață după moarte. Oamenii evlavioși, aceștia l-au învățat adevărurile credinței ortodoxe, catehizându-l.

Panagoulakis era deja prizonier al harului dumnezeiesc. Îngrozit de destrăbălările sale anterioare s-a dus la un preot, la ieromonahul Glimanos, de la mănăstirea Velanidia, mărturisindu-și păcatele cu zdrobire de inimă și hotărându-se să ducă pe viitor o viață creștină model. După care și-a vândut cârciuma cu toate ale sale și și-a acoperit camera cu perdele negre. I-a vizitat pe cei cărora le greșise în trecut, le-a cerut iertare în genunchi și a îndreptat toate nedreptățile făcute mai înainte. În cele din urmă s-a hotărât să se facă ascet. Mai întâi s-a dus la Mani, unde a rămas câteva luni, după care s-a întors la Kalamata, așezându-se într-o chilie de lângă capela schitului Sfânta Ana. Puțin mai târziu s-a mutat într-o chilie de lângă cimitirul orașului. Acolo, fără să fie tuns călugăr, a trăit cincisprezece ani în asceză aspră, postind și rugându-se. S-a abținut cu totul de la carne, pește, ouă și lapte, gustând ulei numai sâmbăta și duminica. Miercuria și vinerea nu mânca absolut nimic. Nu avea pat, ci dormea foarte puțin pe o scândură așezată pe pământ.

Deoarece alți tineri, atrași de exemplul lui, au început să vină să locuiască cu el, a mai construit câteva mici chilii cu banii primiți ajutor de la niște creștini evlavioși. Ușile acestor chilii erau atât de strâmte, încât nu puteai intra decât lăturiș.

În fiecare duminică și sărbătoare o mulțime de creștini se adunau în chilia lui Panagoulakis, iar el le propovăduia cuvântul lui Dumnezeu. În încăperea simplă în care predica era atârnat un schelet uman, ca o continuă amintire pentru cei ce-l ascultau a deșertăciunii acestei lumi. Predicile lui Panagoulakis erau simple și nemeșteșugite, dar ieșeau dintr-o inimă aprinsă de dragoste pentru Hristos și au renăscut o mulțime de suflete. Acest ascet lipsit de învățătură avea ucenici tineri care au ajuns mai târziu mari lucrători ai Evangheliei, cum au fost arhimandritul Ioil Yannakopoulos († 1966), arhimandritul Hrisostom Papasarantopoulos († 1972) și mulți alții. Cuvintele simple ale lui Panagoulakis aveau o asemenea putere de atracție, încât comandatul armatei din Kalamata a interzis soldaților să meargă la schitul lui, deoarece mergând în număr mare acolo și

influențați de predica lui, ei ar fi refuzat să mănânce hrană gătită cu ulei în zilele de post.

Panagoulakis nu împlinise încă patruzeci și cinci de ani când a fost lovit de o formă gravă de tuberculoză. A adormit întru Domnul în ianuarie 1917, lăsând în urma sa mulți fii duhovnicești și renumele unui bărbat sfânt.

Ioannis Nikolaidis a avut astfel marea șansă de a fi fost ucenicul acestui om al lui Dumnezeu în anii dificili ai adolescenței sale. Așa a primit la vremea potrivită temelii spirituale puternice, pe care masivul edificiu al sfințeniei sale viitoare s-a putut sprijini în siguranță. Cât de prețioase cu adevărat aveau să fie ele în perioada imediat următoare a vieții sale!

După ce a terminat gimnaziul, Ioannis a călătorit în America. Diversii idoli ai materialismului erau la apogeu, dar tânărul elev învățase multe și mai cu seamă că nu trebuie să se închine „unui dumnezeu străin“. Modelarea caracterului și educația sa, care s-a lărgit continuu în timpul studiilor din școlile americane, n-au fost o piedică pentru credința în Dumnezeuul părinților săi.

Principala ocupație a lui Ioannis era creșterea duhovnicească și studiul continuu; inteligența și neobositul său devotament l-au făcut să excelleze în toate. În paralel cu acestea însă, și-a oferit serviciile lucrării duhovnicești a metocului Sfântului Mormânt, al cărui exarh era episcopul Pantelimon și în care a găsit un centru de reînnoire duhovnicească.

2. CHEMAREA DE A SLUJI LUI DUMNEZEU

Conduita și comportamentul lui Ioannis Nikolaidis au inspirat episcopului Pantelimon respect și mirare. Multe parohii îl cunoșteau pe dinamicul predicator care, în ciuda tinereții sale, le mișca sufletele. Era o mare bucurie pentru grecii din zonă să-l vadă pe Ioannis ureându-se în amvon.

Într-o vizită la metoc (una de bun augur în viața lui Ioannis), episcopul s-a apropiat de el și i-a zis:

„Fiule, de multă vreme aud în mine o voce care mă îndeamnă să te întreb despre cariera ta. Astăzi nu mă mai pot reține. Spune-mi, te rog, ce ai de gând pentru viitor? Ai alte idei sau vrei să te dedici lui Dumnezeu? Crezi că Dumnezeu ar putea să te cheme în viața sa? Oare nu cumva Te-a menit să fii un slujitor al slavei Lui?“

Ioannis și-a plecat capul. Aceste întrebări l-au zguduit și i-a zis plângând: „Preasfinția Voastră, doresc foarte mult acest lucru, dar nu îndrăznesc să mă gândesc la el. Povățuitorul meu duhovnicesc din Kalamata m-a învățat că e păcat ca cineva să se gândească la asemenea lucruri pe cont propriu, din pricina slăbiciunii și a nevredniciei omenești. Numai dacă Dumnezeu cheamă un suflet în împrejurări mai presus de voința lui, doar atunci el trebuie să se supună cu teamă“.

Evlaviosul episcop a fost din nou cuprins de adânc respect față de Ioannis. Vedea bogăția marelui său suflet. Nu s-a mai putut abține în fața unei asemenea revelații și, adânc mișcat, s-a ridicat din scaun.

„Fiule, Dumnezeu te cheamă prin mine să te grăbești ca să-l slujești.“

Dar Ioannis tăcea. Părea tulburat, ezita și era în încurcătură. N-a putut decât să-i mulțumească episcopului, să-i ceară rugăciunile și să-i făgăduiască că-l va căuta din nou pentru a discuta despre aceasta.

Din acea zi pentru Ioannis a început o perioadă de mari lupte și intense rugăciuni. Cei care l-au cunoscut atunci își amintesc de încercările și de implorările lui de a-l pomeni la rugăciunile lor.

A trecut mult timp până când Ioannis a îndrăznit să-l viziteze pe episcopul Pantelimon. Într-o zi el a fost chemat de episcop ca să vină la el cât mai repede. Plin de teamă s-a dus să-l întâlnească.

„Ai întârziat cu răspunsul și sunt nerăbdător“, i-a zis episcopul.

„Preasfinția Voastră, a răspuns hotărât Ioannis, numai dacă Duhul Sfânt stăruie vestindu-Vă aceasta voi asculta îndemnul Vostriu. Singur nu îndrăznesc să hotărâsc. Un preot trebuie să fie chemat de Dumnezeu sau de oameni, dar niciodată de el însuși. Părintele meu duhovnicesc din Grecia puna un accent deosebit pe aceasta.“

Văzând înțeleptele rețineri ale lui Ioannis, venerabilul episcop, stând în picioare în fața biroului său, a zis cu un glas aspru:

„Duminica viitoare te voi hirotoni diacon“.

Nu mai era loc de discuție. În planul lui Dumnezeu episcopul Pantelimon a fost omul care l-a dus pe evlaviosul tânăr pe calea preoției. Episcopul îl îmbrățișă părintește pe Ioannis și îi dădu binecuvântarea sa.

Anunțul episcopului a fost primit cu mare bucurie și emoție de către enoriași. Duminică, biserica metocului Sfântului Mormânt era plină de grecii din toate parohiile unde predica Ioannis. Tunătorul răspuns „Axios“, „Vrednic este!“, și entuziasmul adunării era un fenomen rar printre grecii din America, mai cu seamă în vremea aceea.

Părintele Ioachim (cum a fost numit Ioannis la tunderea în monahism) avea să fie preoțit mai târziu de către același episcop. Iată cum a primit evlaviosul tânăr harul preoției.

3. LUCRAREA MISIONARĂ

Întreaga comunitate greacă era însuflețită de prezența impunătoare și sfântă a părintelui Ioachim, de credința sa vie și de predicile lui înflăcărâte. Multe suflete au aflat calea mântuirii sub călăuzirea sa puternică.

Dragostea și adâncul lui respect pentru Ortodoxie și tradițiile acesteia aveau rădăcini puternice. Acestea erau bogăția și forța lui, o mreață de aur în mâinile unui pescar încercat. Americani de alte credințe îl căutau ca să învețe gândirea ortodoxă de la un reprezentant curat al ei, fiindcă era un demn reprezentant pentru credincioșii din zonă. Pentru devotamentul deplin și altruismul său, ca și pentru munca excepțională depusă în misiunea sa apostolică, Patriarhia Ierusalimului i-a acordat părintelui Ioachim Medalia Sfântului Mormânt.

Următoarea întâmplare arată ce fel de impresie făcea. Odată trebuia să ia un autobuz. Călătorii au fost numaidecât impresionati de apariția lui – de hainele preoțești și barba lungă, atât de străină Americii. A fost înconjurat de o mulțime de oameni și a început discuția. Părintele Ioachim n-a pierdut ocazia. Vorbind în engleză, le-a spus că Dumnezeu și Ortodoxia sunt vii și că omul poate trăi în Dumnezeu. Între timp mulțimea s-a mărit, iar traficul și pietonii s-au oprit. Până la urmă a venit poliția și i-a cerut părintelui Ioachim să-și încheie predica, dar mulțimea i-a cerut să continue. A trecut ceva timp până ce a putut să încheie această întrevvedere unică și să se întoarcă la metoc. Dezvăluise măreția preaiubitei sale Ortodoxii și adăpase o mulțime însetată.

Lucra neîncetat în via Domnului, și harul divin îl povățuia spre recolte bogate în munca sa obositoare și variată. Există însă oameni,

acum în vârstă, care-și mai amintesc cu dragoste de lecțiile părintelui Ioachim. Un imigrant din Sparta, care l-a văzut și l-a auzit pentru prima dată, a fost atât de impresionat de părintele Ioachim, încât nu credea că e cu puțință ca părintele să se fi născut și să fi trăit ca ceilalți oameni. Lucru de înțeles, căci fața părintelui Ioachim te făcea să crezi că el aparținea mai mult lumii îngerilor.

Intensitatea slujirii sale a început însă să-i afecteze sănătatea. Se simțea mereu slăbit. Înainte de fiecare predică și Liturghie trebuia să facă injecții. Medicii i-au sugerat să părăsească America și să meargă la odihnă în Grecia, deoarece starea lui se înrăutățea din ce în ce mai mult. Dar părintele Ioachim, credincios până la sfârșit, era hotărât să rămână și să-și păstorească turma, chiar dacă aceasta l-ar fi costat viața.

Dumnezeu avea însă alte planuri. El voia să-l slăvească pe alte țărâhuri. După înființarea, în 1930, a Arhidiecezei grecești a Americii de către Patriarhul Ecumenic, a fost ales întâistătător al ei arhiepiscopul Damaskinos. El era mitropolit al Corintului, iar mai târziu a devenit arhiepiscop al Atenei. Episcopul Pantelimon, exarhul metocului Sfântului Mormânt, a fost convocat la Patriarhia din Ierusalim. Cu binecuvântarea episcopului, părintele Ioachim s-a întors în Grecia. După un timp petrecut în Pireu și Atena, a călătorit spre citadela monahismului, Sfântul Munte. Viziunea vieții monahale l-a marcat puternic.

II

În Grădina Maicii Domnului

I. LA KAVSOKALYVIA

Aici se încheie o pagină din viața părintelui Ioachim, cea a lucrării misionare în lume, binecuvântată cu bogate recolte. O altă pagină se deschidea pe măsură ce părintele Ioachim se lupta să se adapteze la viața aspră de monah de la Muntele Athos.

După o perioadă de activitate fructuoasă, sufletul său neliniștit căuta să-și găsească pacea în tăcere și liniște, să viețuiască neîntreput cu Domnul său. Căuta aceasta cu mult dor și nu ținea cont de nici o piedică. Dificultățile lui nu erau neînsemnate. Trupul bolnăvicios, cultura greco-americană și stilul său de viață rafinat și aristocratic erau pentru el tot atâtea obstacole, dar nu deznădăjduia. Era încurajat de eroica armată de sfinți dinaintea lui, care „fuseseră lipsiți, strămtorați, chinuiți, rătăcind în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului“ (*Evrei 11, 37-38*).

Și-a ales ca sălaş schitul Kavsokalyvia, un schit retras și cu regim sever, situat la extremitatea sudică a Sfântului Munte. Acest schit este risipit într-un peisaj stâncos, îngust și impresionant, care se povârnește abrupt până în apele neîmblânzite ale nordului Mării Egee. Schitul poartă numele unui mare mistic și ascet din secolul XIV, Sfântul Maxim, poreclit „Kavsokalyvitul“ adică „arzătorul de colibe“, deoarece își schimba mereu sălaşul și la fiecare mutare își ardea vechea colibă de paie. Sfântul Maxim a petrecut o lungă perioadă din viața sa ascetică în peștera Kavsokalyviei. Câțiva monahi, ucenici și admiratori s-au adunat în jurul lui, atrași de liniștea și sălbăticia peisajului.

Mai târziu, Sfântul Nifon (secolul XV) și Sfântul Akakios (secolul XVIII) au dus o viață ascetică în același loc. Cel din urmă a

trăit mulți ani în peștera Sfântului Maxim, și prin rugăciune a făcut să țâșnească un izvor care a transformat aridul schit într-o grădină roditoare.

Aceste sfinte figuri l-au influențat în mod hotărâtor pe părintele Ioachim în hotărârea sa de a rămâne în aspra Kavsokalyvia, cu toate că era obișnuit cu facilitățile și confortul vieții americane. Aici a întâlnit mulți călugări adevărați, în care a văzut întrupate „o statornică silire a firii și o neîncetată pază a simțurilor“, după cum spune Sfântul Ioan Scărarul. Aceste întâlniri i-au dat aripi. El a urmat modul de viață al părinților fără abatere, străduindu-se să i se adapteze cât mai deplin.

Cei ce l-au cunoscut și mai trăiesc încă n-au uitat viața lui simplă și umilă. Alerga după sfaturi la ceilalți părinți ca un copil mic și evita în mod sistematic locul de cinste ce îi era acordat la Sfânta Liturghie. Se spune că în timpul lungilor privegheri era ca un stâlp neclintit.

La Kavsokalyvia l-a întâlnit pe părintele Grigorie, un călugăr de la mănăstirea Konstamonitu, care ducea o viață de isihast în acea pustie. Aceasta era un om cu o voință de fier și cu o adâncă cunoaștere a vieții monahale. Avea oarecare învățătură, căci servise în armată. În lume fusese ofițer, fapt care l-a ajutat să dobândească severitatea caracterului și disciplină atunci când a început viața monahală. Părintele Ioachim s-a atașat de acest călugăr auster și meticolos, devenind ucenicul său împreună cu alți doi studenți credincioși care îl urmaseră din America, viitorii călugări Ștefan și Paisie. Aceștia n-au putut să se despartă de părintele și fratele lor duhovnicesc. Dar „coliba“ [kalyva] părintelui Grigorie era prea mică pentru ei, și cei patru au trebuit să caute un alt loc.

2. ÎN SCHITUL SFÂNTA ANA

Un sălaș mai potrivit pentru părintele Grigorie, părintele Ioachim și ceilalți doi frați s-a găsit în „coliba“ Nașterii Maicii Domnului din schitul Sfânta Ana, pe latura vestică a Muntelui Athos. Acesta e un loc pitoresc, plin de frumusețe și liniște, ca aproape orice colț din Sfântul Munte. În *Jurnalul pelerinilor* (publicat de Veludos, p. 11), Ioannis Domnenos descria schitul așa cum l-a văzut la începutul secolului XVIII și cum l-a văzut, aproape neschimbat, și părintele Ioachim când a sosit acolo, după două sute de ani:

„Chiliile evlavioșilor și virtuoșilor asceți de lângă biserica principală a Schitului Sfânta Ana se află într-un loc povârnit greu de străbătut. Sunt peste șaiszeci la număr, asceții având și foarte multe paraclise. Pustnicii și asceții care locuiesc acolo trăiesc din munca mâinilor lor: unii sunt caligrafi, alții legători de cărți, alții cântăreți, în timp ce alții sculptează panaghii și cruci, alții cos camilafce, alții fac linguri, iar alții mătânii; astfel se întrețin, ocupându-se și cu rugăciunea și ducându-și viața în postiri, suferințe și multe osteneli. Se strâng în fiecare duminică slujind împreună Liturghia în «kyriakon» (biserica principală), după care discută despre lucruri folositoare de suflet și virtuți, răspunzându-și cu evlavie, smerenie și dragoste frățească, apoi fiecare se duce la chilia lui“.

Era firesc ca o comunitate spirituală atât de strălucitoare să devină un leagăn de sfinți care prin viețuirea lor ascetică, au sfințit pământul schitului Strămoașei lui Dumnezeu. Din acest schit s-au ridicat șaisprezece sfinți canonizați, primul fiind întemeietorul său, Sfântul Gherontie (secolul XI), iar ultimul, Sfântul Sava cel Nou (adormit la 7 aprilie 1948), recent descoperit de Dumnezeu ca făcător de minuni. Afară de aceștia au mai fost mulți alți sfinți monahi și asceți, cunoscuți și necunoscuți. Chiar și în timpul părintelui Ioachim, acest colț al Grădinii Maicii Domnului era plin de pomi înfloriți și încărcăți de roade duhovnicești. Astfel de părinți binecuvântați au fost:

Părintele Teodosie Mărturisitorul († 1950), un om sobru, cum-pătat și tăcut, de înaltă statură duhovnicească. Înainte de a veni la schitul Sfânta Ana a trăit în pustie, cultivând rugăciunea minții. Când slujea Liturghia era în exaltare, dar în același timp sobru și stăpânit. Era un bun interlocutor, plin de amabilitate și dragoste în relațiile cu ceilalți. A fost un stâlp puternic pentru schit.

Noaptea părintelui Teodosie – timpul pravilei sale de rugăciune – erau petrecute în suspine și lacrimi. Era ca o pasăre de noapte, căutând mila Domnului cu jale și tânguie.

Dorința și rugăciunea lui erau să-și sfârșească viața în Sfântul Munte, în propria lui „colibă“. Această dorință i s-a îndeplinit. Odată, când a plecat din Sfântul Munte, s-a îmbolnăvit grav de hepatită. Simțind că i se apropie moartea, le-a cerut prietenilor lui să-l ducă înapoi în Munte, neținând seama de împotrivirea doctorilor.

„Am trăit mai mult de 50 de ani în Sfântul Munte – zicea el – și acolo vreau să mor.“

Părinții l-au cărat de la limanul schitului până la „coliba“ sa, ducându-l pe o targă. Acolo a mai trăit o lună și, mulțumind Lui Dumnezeu din toată inima, și-a dat duhul în mâinile Lui.

„Bătrânul“ Victorin era un alt bărbat binecuvântat, plin de o simplitate naturală. Oriunde se întâmpla să fie, se ruga cu voce tare – fie că mergea pe potecă, fie în biserică, fie întâlnindu-se cu alții – zicând: „Mântuiește-mă Panaghia [Preasfânta] mea, mântuiește-mă! Ai milă de mine!“ Glasul lui exprima durere și chin, ca ieșind dintr-un piept rănit.

Problema mântuirii îl preocupa în permanență, provocându-i întristare duhovnicească. Când se întâlnea cu cineva pe drum, după ce zicea: „Binecuvântează!“, întreba cu accentul său puternic rumeliot (era de loc din Karpenissi): „Ce zici, părinte, ne mântuim?“

Nu mai spunea nimic altceva. Nu-l mai preocupa nimic altceva. „Mântuiește-mă, Panaghia mea!“; implora el, și lacrimile îi curgeau șiroaie. „Nu mă lăsa să pier. Pentru dragostea Fiului Tău am venit aici ca un copil. Mântuiește-mă, Panaghia mea, mântuiește-mă!“

S-a rugat în acest fel până la mutarea sa de pe pământ, tânguindu-se și jelind. Moartea sa a fost moartea unui sfânt, a unui erou al rugăciunii cu zdrobire a inimii.

Părintele Gavriil Kartsonas († 1956) locuia împreună cu frații lui de sânge, părinții Serafim, Dionisie și Hrisostom. Toți patru erau copiii primarului din Messini și și-au păstrat noblețea educației lor până la moarte. Erau recunoscuți atât pentru austeritatea și severitatea vieții lor călugărești, cât și pentru ospitalitatea lor avraamică și neistovita dragoste față de toți. Erau iconografi de excepție, cunoscuți în toată Grecia, dar niciodată nu și-au sacrificat principiile monahale de dragul multelor lor relații.

Alți părinți contemporani cu părintele Ioachim erau: părintele Leontie Mărturisitorul († 1938), care s-a dedicat „rugăciunii neîncetate, milosteniei, ajutorului spiritual sau material pentru orice frate, oricare ar fi el, la orice oră din zi și din noapte“; părintele Elefterie († 1933) care ținea privegheri, posturi statornice și o asceză severă, și înainte de moarte s-a învrednicit să vadă îngeri în fe-loane albe vestindu-i plecarea în veșnicie; „bătrânul“ ascet Andrei Postitorul († 1934), care mânca doar puțină pâine uscată și boabe de linte și a fost înzestrat cu dumnezeieștile daruri ale neprihănirii și

rugăciunii neîncetate, ale pocăinței continue și lacrimilor pururea curgătoare; părintele Nicandru Mărturisitorul († 1938), plin de har, și discernământ, curat și simplu, evlavios și iubitor de tradiție, care din pricina ascezei excesive suferea de ciroză și a murit în dureri cumplite, văzând însă îngerii și sfinții primindu-l în Împărăția cerului; „bătrânul“ Haralambie († 1945), „renumit pentru asceza, nesfârșita blândețe, rugăciunea neîncetată și evlavia sa, dar mai presus de orice pentru neîncetata aducere aminte de moarte“ și care a primit în ultimii ani ai vieții darul înainte-vederii; „bătrânul“ Nicodim Cipriotelul († 1960), un model de dragoste, bunătate și milă, învrednicit cu darul profeției. Și lista ar putea continua... Aceștia erau oameni cerești și îngeri pământești, imitatori ai sfinților și copii duhovnicești ai slăvitei Strămoașe a lui Dumnezeu Ana, maica Maicii călugărilor, Stăpâna de-Dumnezeu-Născătoarea * ...

Deci, în acest schit a venit „bătrânul“ Grigorie și ucenicii săi stabilindu-se în „coliba“ Nașterii Maicii Domnului. Era o comunitate binecuvântată, căreia mai târziu i s-a alăturat și autorul acestor rânduri. Toți se străduiau aici să se supună cu totul voii lui Dumnezeu, omorându-și voia proprie.

„Coliba“ în care s-au așezat cei patru monahi se afla în partea cea mai de sus a schitului. Cățărarea până la ea este o încercare durcuroasă pentru picioare și respirație și deosebit de dificilă pentru inimă. E suficient să privești spre „coliba“ Nașterii Maicii Domnului dinspre țarm ca să amețești și să te descurajezi. Câți pelerini nepoștiți ar îndrăzni să se cațere până la schit cărându-și în spate toate proviziile necesare? Și asta nu pentru o zi, ci pentru toată viața. O bătălie grea îl aștepta pe părintele Ioachim. Ca un atlet care se antrenează înaintea luptei, el căuta să fie cât mai ușor cu puțință. Era hotărât să se elibereze de orice povară, oricât de prețioasă și costisitoare. Dorea să păstreze doar un singur lucru: nădejdea cununii de biruință. De aceea, părintele Ioachim i-a cerut părintelui Grigorie să-l elibereze de povara preoției și, mai cu seamă, de responsabilitățile bisericesti pe care a fost silit să le poarte în America.

„Există aici preoți și sfinți. Eu nu mă socotesc vrednic să stau lângă ei. Am venit aici numai ca să mă fac simplu călugăr“, zicea el eu umilință.

* Citatele sunt luate din *Schitul Sfânta Ana, sfântul altar al Athosului de ieromonahul Antim Aghiannanitis, Atena, 1986 (ediția a 7-a).*

Văzându-i lacrimile, părintele Grigorie a fost adânc mișcat. În sfârșit, liber de greaua sa povară, părintele Ioachim a venit la egumenul schitului. În fața sfintei icoane făcătoare de minuni a Sfintei Ana, el a predat crucea sa de arhimandrit, împreună cu două ordine de numire, unul din partea Patriarhului Ierusalimului și celălalt din partea guvernului american. Mai târziu și-a dat toate hainele noi și scumpe prin care se deosebea de ceilalți părinți. S-a îmbrăcat într-o rasă și scufie athonită modestă și simplă și s-a avântat în lupta asemeni celei a lui Hristos a vieții sale ascetice.

Inima sa nu era descurajată de abrupta cărare până la schit, nici de privegherile de toată noaptea, de nesomn ori de sărăcăcioasa mâncare călugărească. Cu tot trupul său bolnăvicios, nu era descurajată nici de aspra postire. Lunea, miercurea și vinerea mânca doar o dată pe zi și fără ulei. În timpul marilor posturi el postea încă și mai mult, rămânând de multe ori zile în șir fără a mânca nimic.

Sufletul său de erou a îmbrățișat această viață cu bucurie, de parcă ar fi fost născut anume pentru ea.

3. CRUCEA ASCULTĂRII

În ierarhia valorilor noii sale vieți, părintele Ioachim puna pe primul loc ascultarea față de „bătrânul“ său. El a înțeles că pe drumul vieții călugărești avea nevoie mai întâi de toate să găsească un povățuitor încercat căruia să i se predea cu totul. Toate faptele, gândurile și dorințele lui trebuie să fie puse sub desăvârșita supraveghere a „bătrânului“ său. Din clipa în care i-a devenit ucenic, venea la „bătrân“ în fiecare seară ca să discute problemele și starea vieții lui, precum și orice lucru care i s-ar fi întâmplat în cursul zilei. Greutățile, ispitele și obstacolele fac parte din viața zilnică a monahului. Este drumul firesc al oricărui suflet care se luptă să ajungă la nepătimire și contemplare; este ca și cum ai trece printre Scylla și Charybda, prin nesfârșite primejdii și obstacole.

De multe ori când discutam despre luptele noastre călugărești, părintele Ioachim zicea: „Fără mărturisirea zilnică a gândurilor, monahul nu va învăța niciodată cum să se lupte și să fie biruitor“. De multe ori l-am văzut săltând de bucurie când ieșea din chilia „bătrânului“. Deși fața îi era palidă și slabă, era întotdeauna vesel și mulțumit.

Pentru părintele Ioachim, „bătrânul“ său, părintele Grigorie, venea îndată după Dumnezeu. Încearca să anticipeze și să îplinească cât mai bine tot ce dorea „bătrânul“. Făcea aceasta nu doar în teorie, ci și în practică. Fiind bolnăvicios și fragil, a ajuns atât de slab și de ostenit după lucru, încât trebuia să se țină de pereți ca să ajungă la chilia sa. Când „bătrânul“ îi dădea o ascultare grea, o îndeplinea cu atâta smerenie, că rămâneam uimiți. Scenele trăite cu el sunt de neuitat. De multe ori eram uluiți și impresionați până la lacrimi de sacrificiile lui.

Voi descrie aici doar câteva întâmplări pe care le păstrez în memorie ca pe niște comori prețioase.

În octombrie 1939, părintelui Ioachim i s-a dat ascultarea de a strânge măslinile pentru „coliba“ noastră, o muncă la care luam parte toți. Am lucrat, ca de obicei, de dimineața până seara în tăcere și rugăciune. La apusul soarelui am plecat să cântăm Vecernia. După care voiam să ne odihnim înainte de a merge la utrenie la ora 1.00 în noapte, după care să reluăm culesul măslinelor. Când ne-am întors, a trebuit să-l sprijinim pe părintele Ioachim, care era așa de obosit, că nu mai putea să stea pe picioare. Când am sosit la desiful de lângă „coliba“ noastră, ni s-a spus că e rândul nostru să tescuim măslinile. Aceasta însemna că trebuia să petrecem toată noaptea tescuind măslinile pe care le adunaserăm.

„Dați-i drumul și începeți, ceilalți vor veni îndată“, l-am auzit pe „bătrân“ spunându-i părintelui Ioachim.

Pentru a acționa teascul de măslinile, trebuia să împingem roata ce învârtea piatra care zdrobea măslinile; pe atunci nu foloseam animale, fiind și aceasta o nevoie ascetică.

„Binecuvântează, cuvioase părinte“, a răspuns el cu o uimitoare nerăbdare. A făcut o plecăciune, a primit o binecuvântare și s-a dus să împingă piatra de moară, mergând pe cărare până ce l-am pierdut printre copacii schitului. Am rămas fără grai. Acesta era omul pe care trebuise să-l sprijinim ca să meargă! L-am implorat pe „bătrân“ să trimită cu el pe unul dintre noi, în cazul în care va cădea pe drum.

„De ce vă tulburați?“, a întrebat „bătrânul“ în felul lui militaros. „Nu credeți că mai există sfinți și în timpurile noastre? Sau ați uitat că ascultarea îi face și pe morți să vorbească din mormintele lor? Veți vedea că Dumnezeu îi va da putere pentru jertfa de sine și ascultarea lui. Chiar și el se va minuna.“

Din porunca „bătrânului“, curând după aceasta m-am dus și eu la teascul de măslina. Am încremenit văzându-l pe acel om slab și fără puteri învârtind cu hotărâre spița de lemn a pietrei de moară.

„Cum merge, părinte Ioachim?“, l-am întrebat.

„Ce pot să zic? – a răspuns el. Cu binecuvântarea «bătrânului» nu simt mare greutate. Aș dori doar puțină apă de băut, căci mi-e foarte sete.“

A primit să-l ajut. Munca s-a terminat în zori, când alți doi frați ne-au înlocuit. După miezul nopții, din porunca „bătrânului“ părintele Ioachim s-a retras în chilia sa.

În timpul celor optsprezece ani dificili petrecuți de el la schitul Sfânta Ana au mai fost asemenea întâmplări. Amintesc încă două episoade pentru a da o imagine completă a lepădării de sine a părintelui Ioachim.

Potrivit obiceiului său, în fiecare seară discuta probleme duhovnicești cu părintele Grigorie. Odată, a bătut la ușa lui și i s-a cerut să aștepte. Fiind obosit, părintele Ioachim și-a sprijinit capul de ușă și a așteptat. Părintele, fie că a uitat, fie că l-a pus la încercare, s-a dus la culcare. Sculându-se la miezul nopții pentru utrenie, „bătrânul“ l-a găsit așteptând încă afară!

„De ce ești aici la ora aceasta?“, a întrebat el.

„Când am bătut ieri la ușă, mi-ai spus să aștept.“

„Bătrânul“ ne-a povestit această întâmplare minunându-se. Și am lăudat pe Dumnezeu că a dat un asemenea om comunității noastre.

Altă dată terminasem de cînat și mergeam la chiliile noastre. În fața tuturor „bătrânul“ l-a chemat pe părintele Ioachim:

„Pregătește-ți felinarul, sacul și toiagul. Vreau să mergi la Marea Lavră. Să fii acolo dis-de-dimineaza când deschid. Vreau să te ocupi de un anumit lucru și să te întorci mâine la prânz.“

„Binecuvântează, cuvioase părinte“, a zis el, după care s-a pregătit pentru călătoria de seară.

Marea Lavră se afla la aproximativ patru ore distanță de mers de schitul Sfânta Ana, dar pentru că era așa de încet la mers, părintele Ioachim trebuia să plece de cu seara. Era foarte obosit, dar având prilejul să se folosească de ascultare, a prins curaj. A făcut o plecăciune și a plecat. A străbătut astfel o distanță oarecare, croindu-și încet drumul pe cărare în sus spre mănăstire.

Punându-i astfel încă o dată la încercare curajul și răbdarea, „bătrânul“ a trimis pe un alt frate să-l înlocuiască și l-a întors înapoi.

„Cu rugăciunile tale, cuvioase părinte, aș fi continuat drumul, dar m-am întors pentru că așa ai vrut“, a zis el atunci când s-a întors.

Ascultarea părintelui Ioachim era definitorie pentru personalitatea sa. Își răstigneia voia proprie în fiecare zi, în toate lucrurile, de la cele mai mici până la cele mai mari și se străduia să ne insuflă același ideal, după cum se vede din întâmplarea următoare.

Moș Iannis pescarul locuia singur pe țărm lângă schitul nostru. Era de obârșie din Mytilini, purta o scufie călugărească și avea barba și părul lung. Avea mai mult de 60 de ani, era șchiop și îi slujea pe părinți.

Într-o zi, moș Iannis ne-a adus câteva kilograme de pește. „Bătrânul“ i-a mulțumit și i-a poruncit unui frate să-i curețe afară din „colibă“, pentru ca să nu se înfunde chiuveta cu solzi. Fiind cel mai tânăr, m-am oferit de îndată, dar nu mă gândisem la frig, care era atât de aspru, încât totul era înghețat, iar la robinet curgea doar un mic firicel de apă. Măinile mi-au înghețat și mă dureau insuportabil, de aceea am fost nevoit să continuu să curăț peștele în interiorul „colibei“.

Părintele Ioachim m-a văzut, a venit la mine și a zis: „Micuțule, de ce ai venit înăuntru?“

„Părinte, n-am putut suporta frigul și apa rece.“

„Dar «bătrânul» a poruncit ca peștele să fie curățat în afara «colibei». Porunca lui trebuie împlinită fără nici o împotrivire sau justificări de sine.“

Părintele Ștefan, neobositul și săritorul slujitor, al nostru, al tuturor, a auzit conversația. Fără a mai pierde vremea, a venit, a luat ligheanul cu pește și i-a curățat pe toți cu îndemănare și bucurie, disprețuind frigul. Dragostea și eroismul său spiritual sunt neuitate pentru mine. Măinile îi erau înghețate. M-am uitat la el împietrit, nefiind în stare să rostesc un cuvânt în fața lepădării sale de sine.

„Călugărul trebuie să moară de multe ori pe zi dacă o cere ascultarea“, mi-a spus părintele Ioachim. „Acum ai pierdut răsplata; a luat-o toată părintele Ștefan.“

4. RELAȚIA SA CU DUMNEZEU

În fiecare zi părintele Ioachim se ruga neîncetat. Lucrând sau stând, reușea să mențină o convorbire continuă cu Dumnezeu. Ne spunea cu smerenie: „Dacă iei rugăciunea de la un călugăr, îi iei dreptul de a se simți un adevărat fiu al lui Dumnezeu“.

Venea deseori la noi și ne întreba părintește dacă am făcut rugăciunea lui Iisus sau dacă am spus Acatistul Maicii Domnului.

Rareori l-am văzut vorbind, și numai atunci când era necesar, dar întotdeauna îl vedeam rugându-se. Căuta un loc mai liniștit într-un mic desiș din spatele „colibei“ noastre. Acolo își ridica mâinile spre cer și rămânea multe ore în comuniune mistică cu Iisus. Când îl întrebam unde a fost, răspundea: „În grădina Ghetsimani. Acolo am fost“.

Atât de mult îl bucura rugăciunea, încât mâncarea și chiar și odihna le socotea drept lipsite de importanță. Timp de un an de zile a primit de la „bătrânul“ binecuvântarea de a nu mai merge noaptea în chilia sa. Rămânea în picioare în mijlocul bisericii „colibei“ noastre. În acel timp frații obișnuiau să spună că în inima părintelui Ioachim se arătau lucruri cerești și binecuvântări dumnezeiești. De multe ori îi auzeau tânguirile, iar alteori psalmodiile triumfătoare. Și când îl vedeau la Utrenie, era totdeauna proaspăt și vesel de parcă ar fi dormit buștean.

Sufletul său dorea mai mult, dar trupul nu putea ține pasul. Continua să slăbească. În anul de privegheri și de neîntrerupt stat în picioare în biserică, acestea au început să se ulcereze datorită proastei circulații. „Bătrânul“ i-a interzis atunci să mai continue privegherile de toată noaptea în paraclis.

Atunci viteazul luptător a început altă bătălie. Stătea toată noaptea așezat într-un colț al chiliei înfășurat într-un șal de lână și cu o pătură grea. Nu folosea niciodată pernă. Doar picioarele erau întinse în afară pentru ușurarea ulcerățiilor. În acea nouă luptă de toată noaptea el se ruga. Câteodată, când închidea ochii de somn, buzele lui continuau să se miște rugându-se: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!* Auzeam întotdeauna această rugăciune răzbătând din chilia lui. De nenumărate ori când se întâmpla să mă trezesc, auzeam rugăciunea lui Iisus și Acatistul Maicii Domnului venind rostite cu însuflețire din chilia alăturată, unde el priveghea șezând asemenea unui înger pământesc.

Îmi amintesc că atunci când cânta *Preasfântă Treime* și *Preasfântă Treime, Dumnezeul nostru, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi*, tot trupul lui se cutremura de emoție. Cred că nu era rugăciune mai puternică pentru el. Venerația lui pentru Sfânta Treime nu poate fi zugrăvită. Când cântam în timpul slujbelor troparul Sfintei Treimi, se ridica de îndată în picioare stând nemișcat și atent. Pentru el numele Domnului era cel mai dulce dintre toate cuvintele.

Avea mare dragoste și evlavie pentru Maica Domnului. Îi rostea acatistul de multe ori pe zi și ne sfătuia adeseori:

„Țineți-vă strâns toată viața de veșmântul Maicii Domnului și ea vă va duce la Fiul ei“.

„Rugăciunile și imnurile sfințelor slujbe, zicea el altă dată, sunt ca o pajiște frumoasă și oricine pășește pe ea inima nu-l mai lasă să plece. Mireasma acestei pajiști va rămâne cu el toată ziua.“

S-a întâmplat odată că toți frații binecuvântatei noastre comunități să se adune să discute pe tema împărțirii zilnice cu Sfintele Taine. Noi am adoptat poziția „colivazilor“, care aveau o mișcare duhovnicească care a cuprins viața monahală și a devenit un far luminos pentru generația noastră în timpul războiului național. Părintele duhovnicesc al comunității noastre era părintele Hristofor, care ducea o viață isihastă la Karulia. El era un urmaș spiritual al „colivazilor“ și venise la Athos din mănăstirea Flamurion din Volos. Astfel s-a hotărât ca Taina Sfintei Cuminecături să fie oferită zilnic comunității noastre și părintelui Ioachim.

Adeseori, când nu se slujea Sfânta Liturghie, inimile noastre tânjeau după Mana cea Cerească. La porunca „bătrânului“, părintele Ioachim își punea epitrahilul și cu mare frică și bucurie împărțea fraților Pâinea Vieții. Sfintele Taine erau prezente tot timpul în biserică noastră. Prezența Mielului lui Dumnezeu umplea astfel atmosfera micii noastre comunități cu un har deosebit.

5. UN CĂLĂUZITOR ILUMINAT ÎN VIAȚA DUHOVNICEASCĂ

„Bătrânul“ a încredințat călăuzirea noastră duhovnicească de zi cu zi părintelui Ioachim, ca urmaș al său în „colibă“. S-a dovedit a fi un învățător minunat și luminat.

„Bătrânul“ îmi spunea adeseori: „Micuțule, ia seama la părintele Ioachim. E unul dintre pușinii călugări din vremea noastră care duce o viață cu adevărat călugărească“.

Când am venit prima dată la „colibă“, „bătrânul“ i-a spus părintelui Ioachim să mă cazeze. Iar el, care se îngrijea de toți, a venit la mine și ca un antrenor mi-a dat primele indicații. „Ehe, copilul meu, chilia călugărului e ca o arenă. Aici trebuie el să lupte cu diavolul și cu patimile lui, și el trebuie să iasă întotdeauna biruitor. Atunci îngerul tău păzitor se va bucura și Domnul va binecuvânta luptele tale. Deci, de aici spre rai!“

Pușin mai târziu, când am fost înregistrat oficial în registrul schitului nostru, părintele Ioachim a avut grijă să-mi predea simplu și pe scurt principiile de bază ale noii mele vieți:

„Călugărul care își neglijează canonul, care nu vine la toate slujbele și care mănâncă carne, nu poate sta în picioare și progresa. Învață să faci ascultările care ți se dau cu bună rânduială și întotdeauna. Măsoară-ți fiecare vorbă și faptă după criteriul identității tale monahale: vorbește ca un călugăr, privește lucrurile ca un călugăr, șezi ca un călugăr, mergi ca un călugăr, mănâncă ca un călugăr, dormi ca un călugăr, gândește ca un călugăr, roagă-te ca un călugăr...“

Acesta erau propriile sale principii, pe care se străduia să le îndeplinească și se silea să ni le insufle și nouă. Dragostea lui ne urmărea la fiecare pas. Folosea orice prilej ca să ne întărească. Era foarte amabil, dar în același timp de neclintit în principiile sale.

Fiindcă eram cel mai tânăr, îmi dădeau ascultări manuale: spălatul vaselor, măturatul etc. Părintele Ioachim împărțea ascultările cu chibzuință și rânduială. În același timp, încerca să facă din ele o daltă pentru modelarea caracterelor noastre. De multe ori când spălam farfuria la robinet și iarna era aspră, iar mâinile îmi înțepeneau de la apa rece ca gheața, venea la mine și își zicea cu dragoste: „Micuțul meu, «iarna e amară, dar raiul e dulce»“. Asprimea și durerea ne vor elibera de eul nostru cel rău și de patimi.

Cuvintele și prezența părintelui Ioachim înviorau sufletul meu tânăr și sânguitor, însă uneori nici o mângâiere omenească nu mă putea întări și nu simțeam nici o alinare.

Câte nu se întâmplă în sufletul unui începător! Câte încercări, lupte, ispite și atacuri ale diavolului nu vin să ne împiedice în dru-

mul nostru spre viața îngerească! Când începătorii se luptă și biruie, sunt cei mai mari eroi.

Țin minte că în acel prim an, am avut mari greutăți când a sosit vremea culesului măslinelor. Această ascultare venea în răstimpul unei intense lupte cu egoismul, cu vechile obiceiuri și cu păcatele mele. În fiecare după-amiază eram chinuit de dureri de cap insuportabile. În această stare l-am implorat pe „bătrân“ să mă lase să fac altă muncă. El a fost numaidecât de acord și mi s-au dat ascultarea de a găti și a face curățenie în „colibă“.

Binecuvântatul părinte Ioachim, când a aflat de la „bătrân“ despre cererea mea, a făcut un plan. Livada de măslini era pe teritoriul „colibei“ noastre. Când nu era nevoie de el acolo, venea la „colibă“ și se apropia de mine discret, încercând să mă ajute. Cu un astfel de prilej mi-a zis:

„Va să zică, te doare capul, micuțul meu? Du-te și ia puțin ulei din candela Panaghiei [Preasfintei] și fă-ți semnul crucii pe cap cu el și durerea îți va trece. Hai, du-te, și zi și troparul Nașterii ei“.

„Binecuvântează!“ am răspuns și am făcut cum mi-a spus.

„Acum ți-a trecut durerea de cap?“

„Nu, părinte.“

„Păi, atunci nu e de vină capul, pentru că Panaghia noastră este doctorul nostru și ea ne vindecă de toate bolile. Poate că ar trebui să vii să culegi niște măslini, chiar și numai pentru o jumătate de oră, iar apoi te întorci.“

La început am primit cu indiferență sugestia lui. În seara aceea însă, când i-am spus „bătrânului“ gândurile mele din timpul zilei, am amintit și această întâmplare:

„Du-te pentru o jumătate de oră, copilul meu, ca să facem ascultare față de părintele Ioachim“, mi-a spus „bătrânul“.

A doua zi am pornit cu ceilalți frați spre livada de măslini. După o jumătate de oră, părintele Ioachim, care în ciuda constituției lui bolnăvicioase, culegea măslini în frigul aspru, s-a apropiat de mine și mi-a zis:

„Ce-ți mai face capul, micuțule?“

„Nu mă mai doare.“

„Atunci mai stai o jumătate de oră și apoi te du.“

După încă o jumătate de oră, m-a întrebat din nou:

„Te mai doare?“

„Nu; e lucru ciudat“, am zis.

„Bine, acum du-te la «colibă» și fă-ți celelalte ascultări.“

Datorită blândeții și dragostei care îl caracterizau pe părintele Ioachim, am lucrat în livada de măslini timp de o lună și jumătate fără să mai fiu vreodată supărat de dureri de cap.

Iată altă întâmplare.

La etajul de sus al „colibeii“ noastre era o cameră mare, luminoasă, din care puteai vedea întregul schit și marea. Abundența luminii ce pătrundea înăuntru l-a făcut pe părintele Ioachim să o folosească ca atelier de pictat icoane. Trebuie să menționez aici că era un bun iconograf. Învășase pictura de icoane în chilia Sfântului Constantin (ce ține de Marea Lavră) și din această binecuvântată muncă el asigura un oarecare venit „colibeii“ noastre.

Părintele Ioachim avea un suflet ales. Pe lângă sfintele icoane, el desena și picta de asemenea și elegante suveniruri, pe care le oferea ca binecuvântare pelerinilor ce veneau la „colibă“.

Odată am încercat și eu să mă fac pictor de icoane. Binecuvântatul părinte Ioachim mă învăța. Am făcut primele mele desene: câșiva ochi mari, guri, nasuri, urechi etc. Nu mi-a spus niciodată că sunt urâte și mă încuraja întotdeauna. În câteva zile am abandonat încercarea, în ciuda cuvintelor lui de încurajare.

Mai târziu, l-am întrebat pe părintele Ioachim: „De ce, părinte, atunci când făceam desenele acelea neroade, îmi spuneai că sunt bine făcute?“

„Micuțul meu, niciodată nu trebuie să-i descurajăm pe începători. Acesta este principiul pedagogic pe care l-am învățat într-un colegiu din America. Iar când am venit aici, aceleași concluzii ale psihologiei și teoriei pedagogice, rod al multor ani de cercetare științifică, le-am întâlnit în cărțile noastre patristice, cele mai multe dintre ele scrise de monahi cu multe secole în urmă. Dar aceste concluzii nu sunt doar scrise în cărți, ci sunt și puse în practică, și acest lucru e făcut de «bătrâni» cu puțină școală dar cu multă experiență în a-i învăța pe alții viața monahală. Le-am văzut aplicate, aici în Sfântul Munte, de către călugării de azi.“

6. RÂNDUIALA ȘI BLÂNDEȚEA SUFLETULUI SĂU

Viața părintelui Ioachim continua să se desfășoare într-un mod minunat. Se putea vedea aceasta nu numai în viața lui launtrică ilu-

minată, dar și în toate obiceiurile sale, chiar dacă trecea prin multe greutăți.

Datorită inițiativei lui, în „colibă“ domnea o ordine care îi era caracteristică.

Odată, am tăiat o lămâie și nu am pus cuțitul înapoi la locul lui. Tocmai atunci s-a întâmplat să treacă părintele Ioachim.

„Tu ai folosit cuțitul?“

„Da“, am răspuns.

„De ce l-ai lăsat acolo? Ia-l imediat, du-te și spală-l bine, șterge-l și spune-i «mulțumesc» pentru ajutor. Apoi pune-l la locul lui. Trebuie să fie un loc pentru fiecare lucru pe care-l folosești“, a spus el.

Odată ne-a învățat un mod iscusit de a aduce acasă lemne de foc din grădină: de fiecare dată când treceam prin grădină, aduceam câte un lemn. Astfel, fără să ne obosim în mod special pentru asta și fără să pierdem timpul cu un efort uriaș de a depozita lemne, grămada creștea încet până când s-au strâns suficiente lemne pentru iarnă.

Firea lui blândă și dragostea lui se vedeau pretutindeni. Întotdeauna arăta o dragoste la fel de caldă atât fraților, cât și părinților din schit. Chiar dacă trebuia să se abată de la rânduiala sa, era întotdeauna gata să ajute pe un frate aflat în nevoie.

Următoarele sale gânduri arată blândețea și dragostea sa față de vizitatori:

„Dacă un frate aflat în vizită vine la slujba noastră, totdeauna trebuie să-i dăm locul cel mai bun, mai cu seamă la strană să cânte. Și dacă se întâmplă să greșească glasul zilei – de exemplu, să cânte glasul VIII sau glasul III în loc de glasul IV –, cei care sunteți la strana stângă nu trebuie să-l corecțați pentru a nu-l stânjeni. Lăsați-l să se corecteze singur. Dragostea și respectul sunt mai importante decât glasul“.

Era un îndrumător înțelept și cu discernământ, luminându-ne nouă, călugărilor mai tineri, calea de urmat.

7. BARBA LUI

Nu trebuie să oitem a spune câteva cuvinte despre barba deobitită și de excepție a părintelui Ioachim.

Când locuia în America observa cu amărăciune spiritul modern care începuse să afecteze până și treburile bisericești. Vedea preoți

care credeau că pot funcționa mai bine în societate dacă se abăteau de la tradiția ortodoxă. În acea atmosferă lumească, părintele Ioachim se purta vitejește. Nu putea suporta să vadă preoți ortodocși dându-și jos neprețuita rasă sau tăindu-și părul și barba. Merită amintit faptul că, înainte de a fi tuns în monahism, a făcut următoarea rugăciune Maicii Domnului:

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, dă-mi, rogu-te, un păr lung și o barbă mare, astfel ca atunci când voi deveni preot să arăt ca preoții din țara mea.“

Maica Domnului n-a trecut cu vederea rugămintea sa, ci i-a îndeplinit din plin dorința. Cum am spus mai înainte, americanii se minunau de înfățișarea lui impozantă și de barba lui lungă și netunsă. Când, în cele din urmă, a venit la Muntele Athos, s-a întâlnit un lucru uimitor. Barba lui a crescut până la picioare – un fenomen foarte rar chiar și în patria sa. Noi am pus acest lucru pe seama rugăciunii făcute către Maica Domnului. Pentru a se mișca nestingherit și a domoli vorbele celorlalți, era nevoit să-și poarte barba într-un sac legat în jurul gâtului. În ultimii ani ai vieții, părinții l-au rugat să se lase fotografiat în veșminte preoțești și cu barbă. La început n-a vrut, dar când părinții l-au rugat a doua oară, a cedat. Fotografia s-a păstrat și poate fi văzută la începutul acestui capitol.

8. DIAGNOSTICUL MEDICULUI

Zi de zi părintele Ioachim creștea în sfințenie. În același timp însă, „omul din afară“ slăbea. Sănătatea lui era șubredă. Contrar dorinței sale, „bătrânul“ Grigorie a trimis după doctor. Diagnosticul era descurajant: tuberculoză. Cu siguranță că ar fi murit în câteva luni dacă nu-și schimba regimul alimentar. Trebuia să mănânce carne, pește și ouă, iar dacă acestea nu se găseau acolo, era absolut necesar să părăsească Sfântul Munte Athos. Medicul i-a prescris odihnă totală.

Părintele Ioachim a ascultat liniștit toate acestea. După ce a plecat medicul, s-a adresat „bătrânului“:

„Cuvioase părinte, – se rugă el – dă-mi binecuvântarea ca să stau la noapte în biserică. Vreau să mă rog Stăpânei noastre de Dumnezeu-Născătoare. Dimineață putem discuta ce e de făcut pentru sănătatea mea“.

„Bătrânul“ i-a dat îngăduința. Sufletul de neînfrânt al părintelui Ioachim a privegheat toată noaptea, și dimineața după utrenie i-a spus „bătrânului“ Grigorie:

„Te rog să nu faci ce a spus medicul. Să lăsăm problema sănătății mele în mâinile Născătoarei de Dumnezeu. Ea va hotărî pentru mine. Ca să fim siguri de mijlocirea ei, în loc de carne și alte mâncăruri, dă-mi binecuvântarea să continuu postul. Mai mult, nu voi pune de dulce în gură. În acest chip să fie slăvită Maica noastră, de-Dumnezeu-Născătoare“.

„Bătrânul“ a fost impresionat de credința de oțel și de voința lui de fier. I-a dat binecuvântarea, având în vedere ceea ce-l învățase pe părintele Ioachim. Și-a adus aminte de vremea când fuseseră în chiliia Sfântul Constantin (ce ține de Marea Lavră) pentru ca părintele Ioachim să învețe să picteze icoane: neobositul ucenic stăruise într-o asemenea disciplină a trupului, încât timp de un an întreg a mâncat doar o dată pe zi, după-amiaza, și aceasta stând în picioare!

Au trecut șase luni și medicul, foarte îngrijorat, l-a întrebat pe „bătrân“ dacă părintele Ioachim mai trăiește.

„Sigur că trăiește“, a răspuns el.

Doctorul a cerut să-l examineze.

„Nu găsesc nici o afecțiune“, zise medicul uluit. „Se pare că dieta și odihna pe care le-am prescris au dat rezultate. Este complet refăcut.“

Părinții Grigorie și Ioachim se uitau unul la altul și abia se puteau abține să nu râdă. Când a rămas singur cu „bătrânul“, medicul a aflat povestea însănătoșirii pacientului și a amuțit. S-a minunat de tăria credinței și poate că pentru prima dată și-a dat seama că fusese martor la o minune.

9. MĂRTURIA LUI

Părintele Ioachim ținea întotdeauna sus steagul curat al credinței ortodoxe – atât de sus, încât o parte din comportamentul său părea oarecum exagerat. Întotdeauna însă, motivațiile sale erau sincere și curate.

Îl preocupau foarte mult situația Bisericii și problema calendarului. Orice încercare a conducerii de a schimba lucrurile așezate în Biserică de Sfinții Părinți îl tulbura. Lupta cu toată tăria pe care i-o îngăduia austeră sa viață monahală.

De la ultimul cetățean până la cea mai înaltă oficialitate, toții grecii aveau o arzătoare dorință de a fi membri credincioși ai Bisericii. Șederea sa în America îl învățase multe. Când, în cele din urmă, a aflat din periodicele grecești și străine că anumiți demnitari erau masoni, printre care însuși regele Greciei, George II (1922-1924, 1935-1947), s-a mâhnit și s-a răzvrătit. A scris fără frică fiecăruia în parte cu privire la flagelul masoneriei. I-a sfătuit să-și ridice vocea împotriva dușmanilor intereselor religioase și culturale.

Aceasta a fost cauza citării sale la un proces la Tesalonic. S-a apărat cu candoare și curaj. Toată lumea a fost impresionată de judecata luminată a acestui firav călugăr de la Muntele Athos. Chiar și ziarele l-au omagiat. Și-a primit sentința liniștit și, întocmai ca Sfântul Nicodim, a luat cu bucurie drumul exilului spre insula Skopelos.

Locuitorii insulei au fost impresionați de rugăciunile, postul și bunătatea sa sufletească. Mulți dintre ei își amintesc încă de călugărul exilat. Viața sa strălucitoare și-a lăsat amprenta pe insulă.

Înaintarea distrugătoare a armatei germane l-a găsit în exil. După o vreme s-a întors ca om liber la Muntele Athos, ca să-și continue viața pustnicească.

III

Ultimii ani

1. O ÎNCERCARE MAI GREA

„Bătrânul“ Ioachim a revenit la săraca sa „colibă“ din Muntele Athos ca un luptător ce se întoarce de la o bătălie. Dar în loc să găsească pace și mângâiere, s-a întâmplat ceva care a rănit din nou inima sa îndurerată.

Părăsind Muntele Athos pentru o afacere în afara lui, unul dintre călugării comunității s-a încurcat în lume și până la urmă a rămas acolo. Inima sensibilă a părintelui Ioachim suferea nespus. S-a hotărât să-l găsească, în ciuda faptului că făcuse jurământul solemn de a nu mai părăsi niciodată Muntele Athos. Dar dragostea pentru fratele său l-a făcut să-și calce jurământul și a pornit să-l caute și să-l întoarcă înapoi pe risipitor. În ciuda tuturor eforturilor, ticăloșirea fratelui a fost mai puternică decât toate sfaturile, rugămintele și lacrimile. Prizonier, sufletul era nesimțitor și necăit.

După această dureroasă expediție duhovnicească, părintele Ioachim s-a întors la Muntele Athos cu pace. Își făcuse datoria, dar durerea și efortul fuseseră prea mari, iar trupul său vlăguit nu și-a mai revenit niciodată. A căzut la pat, fără să se mai ridice vreodată.

2. PE PATUL SUFERINȚEI

Între timp „bătrânul“ Grigorie adormise întru Domnul. Din motive de sănătate, autorul acestei relatări a fost silit să părăsească Muntele Athos în timpul ocupației germane. Din această pricină, doar un singur frate, părintele Ștefan, a rămas să-l îngrijească pe părintele Ioachim. Venise cu el din America și îi slujea cu multă

dragoste și devotament. Devenise o lumină iubitoare strălucind lângă el, știind, desigur, că „bătrânul“ putea muri în orice clipă. Era ca soarele la asfințit.

În septembrie 1950, am primit o telegramă urgentă de la părintele Ioachim prin care îmi cerea să vin la Muntele Athos. Aveam să-l văd pentru ultima oară. Am alergat într-acolo cât am putut de repede.

Datorită tuberculozei ajunsese numai piele și os. Însă viața și nevoițele sale îl făceau acum să pară plin de pace. Nu pot descrie ce am văzut înaintea ochilor. Un misionar? Un ucenic pilduitor? Un ascet neobosit? Un mărturisitor și apărător al credinței? Un om care iubea pe Dumnezeu *din tot sufletul său, din toată inima sa, cu toată puterea sa și din tot cugetul său*? Am văzut un *măslin roditor* resădit din *Grădina Maicii Domnului* în Grădina Veșniciei. În douăzeci de ani, el dobândise mântuirea și sfințenia – lucru care altora le-ar fi luat probabil șaiszeci, șaptezeci de ani de nevoie ascetice.

I-am sărutat cinstita mână, iar el, cu un glas stins dar clar, mi-a explicat de ce m-a chemat.

„Te-am chemat ca să te văd pentru ultima oară aici, pe pământ. Nu numai pentru aceasta, ci și ca să-ți cer iertare, căci poate te-am necăjit vreodată când erai aici.“ Și din patul său a făcut o plecăciune până la pământ, ca să-mi ceară iertare. Am încercat să-l opresc, întorcându-i plecăciunea. Adânc mișcați, ne-am dat îmbrățișarea iertării.

Cuvintele sale în acel moment erau pline de recunoștință față de Dumnezeu pentru că ne-a adus din nou împreună după atât de mulți ani. Bucuria lui pentru întâlnirea noastră era fără margini.

„Sunt fericit, mi-a spus, pentru că mor în pocăință. Nădăjduiesc ca același lucru să se întâmple și cu tine. Sunt fericit că Dumnezeu mi-a dat răgaz pentru pocăință.“

„Răgazul pentru pocăință“ era în mod sigur pentru el cea mai plină de nădejde asigurare a răsplătirii de sus, o garanție cerească.

Ostenit, a încetat să mai vorbească.

3. SPRE VEȘNICIE

Am rămas câteva zile cu părintele Ioachim. Nu vorbea mult. Medicul a spus că poate să mai trăiască mult timp în această stare.

Din această pricină m-am întors la Atena să rezolv niște probleme legate de studiile mele. Din păcate, până la întoarcerea mea, a adormit întru Domnul. Se încheiase aici o viață plină de darurile Duhului Sfânt.

Într-o zi, înainte de a muri, l-a chemat pe fratele care-i slujea cu credință și a zis:

„Frate Ștefan, vino aici cât mai pot vorbi să discutăm despre câteva lucruri. Poate mâine nu vom mai avea prilej“.

A vorbit despre trecut: despre timpul petrecut în America, venirea la Muntele Athos, ascultarea față de „bătrân“, exilul la Skopelos și boala lui.

„Fratele meu, a continuat el cu lacrimi, îți mulțumesc pentru îndelungata și răbdătoarea ta slujire. Iartă-mă pentru clipele în care te-am întristat.“

L-a îmbrățișat cu mare emoție și s-au sărutat cu lacrimi în ochi. Acest frate își amintea ulterior cu recunoștință de îndrumarea duhovnicească a părintelui Ioachim, pe care o primise de la el încă de pe vremea când era un tânăr în America și până în acel moment în Muntele Athos.

A fost ultima lor convorbire.

4. EPILOG

Toți câți l-au cunoscut, fie de aproape, fie de departe, au venit la slujba înmormântării să se roage pentru marele nevoitor, al cărui trup încercat se odihnea acum învelit în rasă. L-au îngropat în spațele altarului „colibei“, pe care-l slujise ani întregi în nevoie ascetice.

Părinții de la Muntele Athos privesc moartea întocmai ca martirii. Este sfârșitul eroic al încercărilor și începutul unei veșnicii triumfătoare. Atleții lui Hristos nu mor. Părintele Ioachim n-a murit, ci „s-a mutat de la moarte la viață“. Părinții și frații de față erau siguri de toate acestea. Părintele Ioachim a ajuns acum în lumea pe care inima sa o dorise atât de mult.

Sfinte părinte Ioachime, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

2.

Atanasie de la Grigoriu

Cine a fost fericitul Atanasie de la Grigoriu? Voi răspunde doar aceasta: dacă aş fi hagiograf şi mi s-ar da ascultarea de a scrie despre vreun sfânt a cărui viaţă este necunoscută, aş scrie despre sfinţitul ieromonah Atanasie, despre statura lui înaltă şi dreaptă, despre trupul său firav şi delicat, despre chipul său paşnic, despre felul său de a vorbi, despre ochii săi luminoşi şi strălucitori, despre adâncă pace a sufletului său despătimit ce se oglindea pe faţa lui, despre dragostea părintească şi blânda sa asprime faţă de fiii săi şi, în cele din urmă, despre lumina duhovnicească ce strălucea în întreaga sa fiinţă.

Monahul Teoclit Dionisiatul

I

Chemarea în monahism

1. ANII COPILĂRIEI

Cu aproape o sută de ani în urmă se naștea în localitatea Pyrgos din Ileias, departe de Muntele Athos, viitorul ieromonah athonit Atanasie. Prin pronia lui Dumnezeu se născuse într-o familie evlavioasă cu 11 copii – un număr obișnuit pentru familiile grecești din acea vreme. Tatăl lui își petrecea cea mai mare parte a timpului într-una dintre bisericile din oraș, unde slujea ca paracliser. Copiii lui cei mici puteau fi adeseori văzuți sub cupola bisericii, mai cu seamă Andrei (numele laic al părintelui Atanasie), căruia îi plăcea să stea cu tatăl său în biserică. Se întâmplă destul de des ca cineva care slujește în biserică să se plictisească de aceasta și să ajungă nepăsător față de înaltele idealuri ale vieții duhovnicești. Tatăl lui Andrei era însă o excepție. El ținea aprinsă înăuntru său flacăra credinței și dragostea pentru Dumnezeu și a reușit s-o insuflă și copiilor săi, mai cu seamă lui Andrei.

În atmosfera sfântă a bisericii, sufletul nevinovat al tânărului Andrei a trăit primele emoții sfinte. Ce rugăciuni nevinovate pline de har făcea el în timpul Utreniei, în revărsatul zorilor, și seara, când aprindea încetîșor candela din altar din fața Celui Răstignit! Și ce bucurie nemărginită simțea la Liturghii, îmbrăcat fiind în stihar și slujind preotului!

Biserica devenise pentru el a doua casă.

2. GLASUL LUI DUMNEZEU

Se pare că dorul pentru viața monahală s-a născut în Andrei din studiul scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii. Îi plăcea să citească

viețile Sfinților Părinți și cărțile Sfântului Nicodim Aghioritul, care erau aproape singurele cărți religioase aflate pe atunci în circulație în Grecia. Acestea au fost primele cărți pe care le-a citit în copilărie și ele i-au înălțat sufletul spre cer. Minunile și urcușul duhovnicesc al Sfinților Părinți îl atrăgeau, iar adâncimea gândurilor și simțămintele dumnezeiești din scrierile Sfântului Nicodim îl stăpâneau și îi însuflețeau inima sa tânără.

Fără să înțeleagă de ce, o voce tainică a început să se audă înăuntrul lui, chemându-l spre ceva înalt și măreț. Aceasta îi spunea că este ales pentru o viață mai înaltă, îngerească. El dorea să se asemene acelor oameni sfinți „supuși și totuși liberi, ținuți dar nu constrânși, care nu sunt lumești prin nimic, ci în toate sunt mai presus de lume, pământești și totuși cerești“ (Sfântul Grigorie Teologul), care i se înfățișau cu atâta putere minții lui fragede. Acea voce, care devenea din ce în ce mai puternică în sufletul lui, era glasul lui Dumnezeu.

Andrei credea că Dumnezeu îl cheamă să urmeze o cale deosebită, care, încet, se contura în el cu mare claritate. Nu mai rămânea nimic altceva decât înfricoșătorul început. Acel început avea să susțină bogatele roade ale vieții sale duhovnicești de care ne vom minuna mai târziu.

3. O HOTĂRÂRE CURAJOASĂ

Era în vara anului 1891, ultima săptămână a lunii iulie, și zilele erau însorite și senine, când trei tineri au pornit în căutarea unei vieți curate și iluminate. Au fost multe discuții și au curs multe lacrimi când s-a aflat că cei trei tineri au plecat de acasă. Andrei și cei doi prieteni ai lui părăsiseră Pyrgosul fără să spună cuiva vreun cuvânt și plecau departe.

În ochii sufletelor lor, maiestuosul Munte Athos eclipsa totul. Sfântul Munte îi chema și ei călătoreau spre întâlnirea cu el cu un entuziasm tineresc. Cât de mult doreau să ajungă acolo și să-și împlinescă toate dorințele lor duhovnicești! Nici chiar faptul că Muntele Athos era sub stăpânire turcească nu a reușit să intimideze zelul lor dumnezeiesc.

După multe greutăți au ajuns în sfârșit la Volos. De acolo puteau continua drumul pe jos, dar au ezitat din pricina problemelor pe care le puteau avea la frontiera turcă, și de aceea au ales să

meargă pe mare. Aveau nevoie de o ambarcațiune, dar în zilele acelea nu mergea nici una la Muntele Athos. Nu voiau să rămână la Volos, așa că au luat o hotărâre curajoasă: să navigheze singuri cu un vas spre Muntele Athos.

4. O AVENTURĂ PE MARE

Au făcut târgul cu proprietarul ambarcațiunii și cei patru tineri au pornit din golful Pegasitic și, trecând pe lângă insula Skiathos, au pătruns în Marea Egee. Să navigheze de-a lungul coastei sau de-a dreptul prin mare? Prima alternativă era o cale mai lungă, a doua însă îi expunea la pericole mai mari. S-au hotărât pentru calea cea mai scurtă: au intrat în Marea Egee îndreptându-se către nord spre Muntele Athos.

Când vântul era favorabil, corabia naviga bine, dar când înceta, trebuiau să vâslească. Grija lor cea mare era vremea rea, de care din păcate n-au fost scutiți. Problemele îi năpădeau una după alta: vânt potrivit, frig, ploaie și, lucrul cel mai rău, furtună pe mare. Deși prevăzute, dificultățile i-au întârziat mult și hrana se împuțina simțitor. Erau în primejdia de a muri de foame. În fața tuturor acestor probleme, puterea lor trupească începea să slăbească. Epuizarea fizică îi împiedica să vâslească atunci când nu mai era vânt. Ambarcațiunea stătea pe loc.

„Nu putem continua călătoria pe vremea asta“, a spus căpitanul. „Așa s-a terminat și aproape toate proviziile noastre de asemenea. Nu vreau să-mi las oasele în Marea Egee.“

„Să ne întoarcem“, au zis cei doi prieteni ai lui Andrei. „În aceste condiții e cu neputință să mergem mai departe.“

Dar Andrei nu s-a abătut de la scopul lui nici chiar în această situație critică. Era ferm în hotărâre și avea credința neșovăielnică că Dumnezeu îi va ajuta în greutățile lor și îi va călăuzi la destinație.

Ce spun Scripturile? „Dacă Dumnezeu e cu noi, cine ne va putea sta împotriva?“ (Romani 8, 31). Acest cuvânt îi era deosebit de drag, aflându-se adeseori pe buzele lui, după cum ne mărturisesc părinții de la Muntele Athos.

Stăpâna noastră, de-Dumnezeu-Născătoarea, care e „limanul mării vieții noastre“ și a cărei Adormire se apropia avea să le asculte rugăciunile, ajutându-i să ajungă în Sfânta ei Grădină. Trebuiau ori să ajungă acolo, ori să moară.

„Nu ne întoarcem înapoi“, le-a spus el cu îndrăzneală. „Trebuie să avem curaj. Să continuăm încă puțin ostenele noastre. Nu mai e mult până ajungem. Dumnezeu ne va ajuta.“

Și, într-adevăr, așa a fost. În scurt timp s-a pornit un vânt puternic, și corabia a început să zboare, navigând direct spre Muntele Athos. În cea de-a șaptesprezecea zi au ajuns la limanul din fața mănăstirii Grigoriu. Sfântul Nicolae, căruia îi este închinată sfânta mănăstire, a auzit rugăciunile tinerilor istoviți și a făcut o minune.

Aveau în fața ochilor o mănăstire din Muntele Athos! Era oare adevărat? Nu-și puteau crede ochilor. Emoția lor nu putea fi descrisă în cuvinte. Încercările lor se isprăveau, și visul lor avea să se transforme curând în realitate.

„Slavă Ție, Doamne, pentru dragostea pe care ne-ai arătat-o. Nu ne-ai părăsit până în sfârșit. Îți mulțumim din tot sufletul“, ziceau cei trei tineri iarăși și iarăși.

Acum puteau să-l plătească pe căpitan și să se lase în brațele Sfântului Munte, dar în ultimul moment s-a ivit o ispită care i-a tulburat. Administratorul limanului, un călugăr, a auzit strigăte și zarvă. Ce se întâmpla pe corabie? Căpitanul cerea mai mulți bani, căci credea că suma la care se învoiseră era prea mică. Îi amenința că îi duce înapoi dacă nu primește mai mulți bani.

„Ajutor, părinte, ajutor! Vino și ajută-ne!“, strigau ei către administratorul portului.

Părintele administrator a venit cu o ambarcațiune lângă corabia lor:

„Ori îi lași pe băieți să debarce, ori te dau pe mâinile autorităților turcești“, a strigat călugărul către căpitan.

Intervenția călugărului, un bărbat puternic și musculos, a dat rezultate. Căpitanul a fost obligat să-i lase pe tineri să debarce și să se mulțumească numai cu banii tocmiți.

Astfel au trecut și această încercare.

5. O ISPITĂ NEAȘTEPTATĂ

15 august, praznicul Adormirii Maicii Domnului! Aceasta a fost ziua în care au sosit în Grădina Născătoarei de Dumnezeu. În clipa când au pășit pe pământul Sfântului Munte, Andrei și prietenii lui au căzut în genunchi și au sărutat pământul, binecuvântatul pământ care într-o zi avea să-i acopere când își vor lua rămas bun de

la această viață. Au pornit cu frică sfântă spre curtea mănăstirii, minunându-se de chiliile, balcoane și de toate clădirile.

S-au rugat în catolicon-ul [biserica mare] a mănăstirii, mai cu seamă ocrotitorului și binefăcătorului lor, Sfântul Nicolae. Erau plini de teamă în fața mărețului iconostas. Au sărutat sfintele moaște. Plini de bucurie s-au retras la arhondaric unde îi aștepta o cameră, mâncare, apă și odihnă – toate acestea fiind foarte mult dorite de ei după odiseea de șaptesprezece zile.

Așezându-se pe pat să se odihnească, Andrei de-abia își putea ascunde bucuria. Credea că toate încercările lui se terminaseră și că totul va fi bine. Nu se aștepta deloc la ispita ce avea să vină.

Unul dintre prietenii lui, un tip neastâmpărat și plin de viață, credea că a găsit ocazia de a-și manifesta buna dispoziție tinerească, pe care și-o reprimase timp de multe zile. A devenit nestăpânit și jucăuș, începând să glumească și să strige. Nu îi lăsa pe ceilalți să se odihnească. Mai rău decât atât, zbenguiala lui îi deranja pe părinții din mănăstire. În disciplina și severitatea mănăstirii comportamentul tânărului era complet inacceptabil, iar egumenul a fost obligat să poruncească expulzarea lor imediată din mănăstire.

Cine ar putea rămâne impasibil într-o asemenea situație? În afara mănăstirii, lângă mare, cei trei băieți au trăit clipe îngrozitoare. Mare le era necazul și plângeau fără încetare.

Îndepărtându-se puțin, cu mare durere în inimă, Andrei a îngenunchat și s-a rugat cu lacrimi:

„Sfinte Nicolae, mântuiește-ne, ajută-ne, nu ne lăsa. Fie-ți milă de noi și înmoaie inima egumenului să ne primească din nou“.

Pentru Andrei era de neconceput să caute altă mănăstire. Avea sentimentul lăuntric că trebuie să rămână acolo unde Dumnezeu l-a adus pentru prima dată. Acolo voia să trăiască și acolo voia să moară.

„Ce se întâmplă acolo? Ce-i asta?“, s-a auzit vocea gravă a „bătrânului“ Victor, care tocmai trecea pe acolo.

„Bătrânul“ Victor, secretarul mănăstirii, nu cunoștea împrejurările ciudatului spectacol peste care dăduse.

„Cum ați ajuns aici băieți? Ce s-a întâmplat de sunteți așa neașteptați? De ce plângeți?“

„Părinte, salvează-ne! Nu putem zgrăvi ce ni s-a întâmplat, toate greutățile și ghinioanele care ne-au lovit“, îi spuseră ei cu lacrimi.

„Bătrânul“ Victor a aflat toate amănunțele pășaniei lor: călătoria de la Pyrgos la Volos, aventura lor de șaptesprezece zile pe mare, cum au ajuns la mănăstire și cum li s-a spus să plece. A rămas uimit și foarte impresionat. După ce i-a liniștit pe băieți, a alergat neîntârziat la egumen și i-a povestit cu amănuntul tot ce aflase.

„Preacuvioase părinte, zise el, vă rog să-i primiți din nou. Cercetați care dintre cei trei este vinovatul și aveți milă de ceilalți doi.“

Când egumenul a aflat de dorința lor pentru viața călugărească, de hotărârea și eforturile lor eroice și de toate încercările prin care trecuseră, a fost adânc mișcat. Trecând cu vederea zbenguielele lor copilăroase, a poruncit ca toți trei să fie primiți înapoi în mănăstire.

Astfel au biruit și această încercare.

Conștiinți de înfricoșătoarele și neînchipuitele ispite care vin asupra tuturor celor ce caută să se dăruiască cu totul lui Dumnezeu, s-au întors în mănăstire plini de bucurie și hotărâți să se predea în mâinile Domnului.

II

Călugăr la Muntele Athos

1. NOUA ARENĂ

Îi vom lăsa acum pe ceilalți doi tineri, fiindcă avem puține informații în privința lor. În schimb, ne vom ocupa de blândul și râvnitorul tânăr Andrei Protoieropulos – acesta era numele său de familie –, ce debarcase în 1891 la limanul mănăstirii Grigoriu, începând un capitol eroic din cartea vieții sale.

Când Andrei a intrat în curtea mănăstirii, și-a făcut cruce și i-a cerut lui Dumnezeu să-i dea să rămână acolo până la ultima sa suflare. El privea dificila viață chinovială ca un câmp de luptă pe care trebuia să lupte ca să câștige raiul și să-l coboare în inima sa.

Drumul care îl aștepta era îngust și întortocheat, dar îl ducea cu siguranță la sfințenie și îndumnezeire. Arena nevoițelor călugărești îl chema la victorie. În acele lupte, tânărul Andrei (avea pe atunci 17 ani) s-a lipsit de orice mângâiere pământească.

Căldura sufletească din familie, bunătatea tatălui, afecțiunea mamei, cei opt frați cu dragostea și fericirea lor, erau departe, foarte departe. Renunțase la toate acestea din pricina iubirii sale pentru Dumnezeu. „A renunțat la lume și la toate cele ce sunt în lume“, cum spune Sfântul Vasile cel Mare. Inima, mintea și dorințele sale erau închinată mănăstirii și „bătrânului“ său.

„Bătrânul“ mănăstirii Grigoriu era în acea vreme un om excepțional, pe numele lui părintele Simeon. Venise din mănăstirea Sfântul Pavel și era originar din Tripolis, din Peloponez. Avea multe daruri naturale, mari virtuți și o adâncă credință. Era sincer, cinstit, senin, distins și foarte energic. Este cu neputință să măsurăm ostenelele pe care el și călugării săi le-au depus la ridicarea construcții-

lor necesare mănăstirii. Să amintim doar următorul lucru: pentru a căra piatra sus la mănăstire, și-au făcut șei de lemn pentru propriile spinări! Nu exista pe atunci nici o mașinărie modernă. Iar mănăstirea, care avea multe datorii, avea mare nevoie de bani. Cu o răbdare de neînfrânt și cu eforturi supraomenești, egumenul a pus totul la punct. El a fost atât de necesar mănăstirii, încât Dumnezeu l-a ținut egumen timp de 46 ani (1859–1905). Datorită virtuții și multelor sale sacrificii, după moarte oasele lui erau înmiresmate.

Între „bătrân“ și ucenicul său era o înțelegere tacită: Andrei trebuia să fie întru totul ascultător „bătrânului“ și călugărilor în vârstă, chiar dacă pentru mintea lui mică anumite lucruri păreau dificile sau lipsite de sens. În schimb, „bătrânul“ trebuia ca în această viață să-l conducă în siguranță spre înțelepciunea lui Dumnezeu și spre sfințenie, iar în viața viitoare să-i pregătească un loc lângă tronul lui Dumnezeu printre cei „144000“ ai Apocalipsei și „cei răscumpărați de pe pământ“ (*Apocalipsă* 14, 3).

Această înțelegere tainică dintre ei implica și o alta: acordul după care urma să se facă mai târziu o slujbă oficială în catolicon, în prezența tuturor fraților.

2. CĂLUGĂR ÎNCEPĂTOR

Dorința și hotărârea lui Andrei de a fi îmbrăcat în schima monahală trebuiau să treacă printr-o perioadă de încercare. Timp de doi ani va rămâne călugăr începător, perioadă în care urma să se decidă dacă era vrednic să devină călugăr deplin.

Au fost multe greutăți în acei doi ani. A trecut prin aproape toate ascultările mănăstirii și de fiecare dată era supus celor însărcinați cu ascultarea respectivă. Suferea mult. Trebuia să suporte cu răbdare caracterele aspre ale unora dintre frați. Primea mereu mustrări, care adeseori cădeau peste el ca ploaia, una după alta.

Pentru un tânăr firav și sensibil ca Andrei, multe lucruri erau obositoare, dar n-avea de ales. Nu e ușor lucru să fii transplantat din sera familiei și să fii răsădit în pământul sălbatic al vieții monahale.

Toți îl ajutau în eforturile sale de a se adapta la această viață nouă – de la egumen până la cel mai mic frate, fiecare după priceperea și știința lui. Dar avea sprijinitori chiar și în lupta sa zilnică. Cel dintâi dintre ei era venerabilul său „bătrân“, părintele lui pe pământ.

„Căci este un adevărat părinte cel care mai întâi este părinte al tuturor, iar în al doilea rând un povățuitor în viața duhovnicească“ (Sfântul Vasile cel Mare). La „bătrânul“ său venea cu gândurile, problemele, îndoielile și greutățile sale, găsind alinare. Dragostea și înțelepciunea „bătrânului“ său erau o temelie puternică pentru primii pași în viața călugărească.

Chilia îi era o altă mângâiere. Liniștit și neîmprăștiat, viețuia în frumusețea lumii duhovnicești. Cele câteva sfinte icoane care îi împodobeau chilia vorbeau sufletului său. Prețuia ca pe o comoară scrierile Sfinților Părinți, care îl ajutau și îl întăreau. Erau atât de mulți bărbați sfinți care cu multe sute de ani înainte călătoriseră pe aceeași cale și acum veneau să-l ajute. Nu obosea niciodată citind cuvintele înțelepte ale Sfântului Ioan Scărarul. „Copacii bătuți de vânt își întind rădăcinile adânc în pământ. La fel și cei ce trăiesc în ascultare dobândesc un suflet puternic și de neclintit.“ Iar de la Sfântul Teodor Studitul a învățat că viața călugărească este un război continuu, „un neîncetat război cu vrăjmașul cel nevăzut“.

În strana sa din biserică a trăit clipe cerești, clipe în care mintea lui se umplea de mireasma rugăciunilor și psalmilor, a canoanelor și sinaxarelor, a catismelor și acatistelor, a slujbelor de noapte, vecerniilor și ceasurilor, a privegherilor pline de bucurie ale praznicelor și a marilor Liturghii slujite cu mulți preoți, a maiestuoasei cântări bizantine, a citirii canoanelor, a imnurilor pe multe glasuri închinare Maicii lui Dumnezeu. În acele clipe simțea raiul pogorându-se în biserică. Sfintele icoane care împodobeau iconostasul, pereții, tavanul, stativele (pentru icoane), ca și multele icoane pline de har ale Născătoarei de Dumnezeu priveau în inima lui și îl umpleau de bucurie duhovnicească și pace.

Când săruta cu evlavie sfintele moaște din mănăstire (acolo sunt moaștele Sfintei Anastasia Romana, Sfântului Grigorie Teologul, Sfântului Chiric, Sfântului doctor fără-de-arginți Damian* ,

* Moaștele Sfântului Damian săvârșiseră recent o minune. Cu câțiva ani înainte, un grec din Egipt a vizitat mănăstirea Grigoriu. Numele era Dimitrios Teodosiadis și locuia în Cairo. Pe când ecleziarhul scotea sfintele moaște pentru închinare, creștinul a fost impresionat în mod deosebit când a văzut mâna dreaptă a Sfântului Damian. A luat instinctiv această mână și și-a atins cu ea pieptul în dreptul inimii.

Ce se întâmplase? Omul avusese timp de mulți ani serioase probleme cu inima. Credința lui fierbinte i-a dat convingerea că Sfântul Damian,

Sfântului Pantelimon etc.), intra într-un contact viu cu acei eroi și martiri ai lui Hristos și era nu puțin întărit.

Mai mult decât orice, simțea o negrăită bucurie când se apropia ziua împărțării cu Trupul și Sângele lui Hristos, pentru a Cărui dragoste părăsise totul.

În acest fel călugărul începător s-a întărit duhovnicește și s-a înrădăcinat adânc în pământul în care l-a sădit Dumnezeu.

3. TUNDEREA

Andrei a trecut cu succes prin încercările noviciatului. Purtarea lui l-a îndreptățit pe „bătrânul“ duhovnic al mănăstirii să-i acorde tunderea. Astfel, după doi ani de mănăstire, duhovnicul i-a spus că se apropie ziua când va fi făcut călugăr.

Această veste l-a umplut de bucurie. În scurt timp avea să poarte schima îngerească! O mare cinste! Retrăgându-se pentru câteva zile de la ascultările sale, s-a pregătit pentru marele eveniment. În liniștea chiliei, în studiu și rugăciune, aștepta cu mult dor marele moment, numărând orele rămase. Citind slujba tunderii în marea schimă, a fost impresionat până la lacrimi. Făgăduințele pe care le va face vor fi scrise de îngeri în cer și într-o zi Dumnezeu îi va cere socoteală pentru ele.

În seara dinaintea tunderii a mers la duhovnic și a făcut ultima mărturisire ca novice. A primit binecuvântarea „bătrânului“ și înțeleptele lui sfaturi. Conform obiceiului de la Muntele Athos, nu a dormit în noaptea aceea, ci a privegheat, rugându-se.

Slujba tunderii s-a desfășurat într-o atmosferă de umilință și bucurie. A primit în mod solemn consacrarea monahală și votul său a fost scris în Cartea Vieții. Îmbrăcat în schima îngerească cea cu multe cruci și în camilafcă, ținea în mână o lumânare și o cruce, primind cu lacrimi binecuvântarea părinților.

„Care ți-e numele, frate?“, l-au întrebat, după obicei.

„Atanasie monahul“, a răspuns cu o voce tremurândă.

doctorul tămăduitor, îl va vindeca. Și nu a fost dezamăgit, căci s-a vindecat imediat. După trei zile a trimis mănăstirii o scrisoare din Dafni, mărturisind minunea. Toți părinții au fost impresionați de scrisoare și s-au hotărât să o pună în ramă în camera de oaspeți, unde toți pelerinii puteau s-o citească și să se minuneze de măreția lui Dumnezeu întru sfinții Săi.

Toți părinții s-au bucurat de acest eveniment, căci îl iubeau cu adevărat și îl respectau pentru purtarea sa excepțională din timpul celor doi ani de încercare. Și cu siguranță îngerii din ceruri au săltat de bucurie la tundera părintelui Atanasie.

4. LA METOCUL DIN KARYES

Fiecare dintre cele 20 de mari mănăstiri ale Muntelui Athos are un metoc în Karyes (capitala Muntelui Athos) unde locuiește un călugăr care reprezintă mănăstirea în Sfântul Sobor al Muntelui. Reprezentantul mănăstirii locuiește împreună cu un călugăr mai tânăr, însărcinat cu îngrijirea metocului. Ascultarea la metoc a fost prima îndatorire ce i s-a dat proaspăt tunsului monah.

Respectând canoanele mănăstirii, părintele Atanasie, neavând barbă, a trebuit să locuiască în afara mănăstirii. Astfel, în 1893, îl găsim locuind la metoc împreună cu reprezentantul mănăstirii, cuvi-osul Iacov. Părintele Atanasie va petrece unsprezece ani împreună cu acest cuvios.

Care era caracterul și viața părintelui Iacov? Era un călugăr în adevăratul sens al cuvântului. A învățat și a trăit toată viața călugărească în sensul cel mai strict și adevărat. „Domnul l-a încercat precum aurul în cuptor sau, mai degrabă, într-o comunitate“, după cum scrie Sfântul Ioan Scărarul. Era omul potrivit să-l încerce pe noul călugăr într-un mod asemănător.

Cu ochiul său interior pătrunzător, „bătrânul“ Iacov a văzut tăria suflotească a părintelui Atanasie și l-a pus la încercare ca un bun antrenor. Deși îl iubea foarte mult, el încerca să nu arate aceasta; voia să pară aspru. Niciodată nu-i vorbea cu blândețe și nu râdea niciodată. Nu-l striga niciodată pe nume. Voia să-l țină la distanță ca să nu-i dea îndrăzneală, căci, după Sfinții Părinți, îndrăzneala și familiaritatea sunt moartea călugărului.

Cu un ton aspru, cuviosul i-a poruncit părintelui Atanasie să aibă grijă de grădină, de clădiri și de interiorul metocului, toate de unul singur. Aproape tot timpul „bătrânul“ era critic față de munca lui. Nu-i îngăduia părintelui Atanasie să devină familiar cu ceilalți oameni din satul Karyes. Părintele Atanasie era tăcut cu cei ce vizitau metocul. Foarte adeseori „bătrânul“ îl făcea „neascultător, încăpățânat, nepriceput“ etc. Din pricină că era înalt și subțire, îl ridiculiza în fața străinilor și îl numea, printre altele, „râmă“.

„Nu e bun de nimic“, zicea „bătrânul“ Iacov. „Este egoist. E nepotrivit pentru înalta viață călugărească.“

Călugării care intrau în mănăstire la o vârstă fragedă și își păstrau fecioria erau pregătiți de regulă de către părinți pentru diaconie sau preoție. Dar „bătrânul“ Iacov niciodată n-a încurajat astfel de gânduri la părintele Atanasie.

„Tu, cu egoismul tău, nu vei primi niciodată orarul“, zicea el.

Ca membru al Soborului Bătrânilor, adăuga că aceștia nu vor accepta niciodată ideea de a-l face preot. Iar părintele Atanasie, făcând o umilă plecăciune cu mâna pe piept, răspundea cu glasul său blând: „Binecuvântează, cuvioase părinte!“

Munca fizică grea, slujbele lungi, postul care îl slăbise atât de mult, ocară și reproșurile în fața străinilor, lipsa oricărei mângâieri, toate acestea le îndura cu răbdare ca pe niște daruri trimise de Dumnezeu spre desăvârșirea sufletului său. Pe toate le suferea cu multă răbdare. Iar „bătrânul“ Iacov, văzând că mereu răspunde cu atâta smerenie și primește grelele încercări cu atâta pace și umilință, auzind de fiecare dată de la el: „Binecuvântează, cuvioase părinte!“, se bucura întru sine.

Pentru a îndura această viață dificilă, părintele Atanasie a trebuit să se încredințeze cu totul învățaturii Sfinților Părinți despre viața duhovnicească. Aceștia erau temelii pe care Dumnezeu și-o construia în sufletul părintelui Atanasie. Textele patristice pe care el le îndrăgea l-au înarmat duhovnicește pentru orice necaz și încercare. Credea că Dumnezeu vrea ca el să trudească și să lupte. Cu un suflet neînfricat recita zilnic psalmul Ceasului 3: „Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre“ (*Psalm 16*).

5. O ALBINĂ STRÂNGÂND NECTAR DUHOVNICESC

Ce lucru binecuvântat este să citești cărți duhovnicești! Ele pot să-ți răcorească și să-ți îmbogățească întreaga viață. Părintele Atanasie iubea studiul încă din tinerețe, iar aici, în Muntele Athos, care avea o comoară de cărți duhovnicești, era întovărășit de cărți în orice moment liber pe care-l avea. Căuta cele mai frumoase flori din câmpiile lor, ca să facă din ele cele mai frumoase buchete. S-a dedicat acestei activități încă din primele sale zile la Muntele Athos. Din toate cărțile patristice, ascetice și teologice, alegea pasajele cele mai

inspirate și le nota în caietul său. Această binecuvântată pasiune a continuat până la bătrânețe.

Am văzut însemnările sale manuscrise în mâinile multor călugări de la Grigoriu. Am descoperit în ele o bogată varietate: pe lângă texte ascetice, erau însemnate evenimente importante din istoria Bisericii; pe lângă scrieri patristice erau proverbe ale înțelepților antichității; pe lângă învățături din viețile sfinților erau canoane importante de drept bisericesc și povestiri despre lumea Greciei antice etc. Iată câteva exemple:

– *Fiindcă ești muritor, nu te considera nemuritor.*

– *Nici cea mai mică pasăre nu cade pe pământ fără voia lui Dumnezeu. De aceea trebuie să spunem pururea lui Dumnezeu: „Facă-se voia Ta!“*

– *Sfântul Augustin învăța multe din povestirile despre Sfântul Antonie și asceții Egiptului. „Ce e asta?“, îl întreba pe prietenul său Alipius. „Ce ai auzit? Cei neînvățați se înalță și apucă raiul, iar noi, cu știința noastră fără de inimă, ne bălăcim în carne și sânge.“*

– *N-a fost dată Bisericii puterea sabiei de fier, ci puterea sabiei duhovnicești, care este Cuvântul lui Dumnezeu.*

– *Pitagora nu s-a lăsat niciodată convins să mănânce pește, deoarece prin natura lucrurilor ei sunt tăcuți și sunt simbol al tăcerii, lucru pe care îl socotea un dar ceros.*

– *Sufletul celor aleși caută liniștea și fuge de adunarea celor mulți.*

– *Iustinian a zidit Sfânta Sofia pe gura fântânii pe care a stat Hristos.*

– *Scrie-ți dușmănia pe apă.*

– *Sunt cinci botezuri. Cel dintâi este al lui Moise, când evreii au trecut prin Marea Roșie; al doilea, cel al lui Ioan Botezătorul; al treilea, al Domnului nostru Iisus Hristos, botez fără de care nimeni nu poate fi creștin; al patrulea este martiriul – botezul sângelui – pe care și Hristos l-a suferit; și al cincilea este botezul lacrimilor, care vine din amintirea păcatelor.*

– *Leagă-ți voia de voia lui Dumnezeu și toate lucrurilor se vor întâmpla așa cum vrei.*

– La schitul Verroia, Sfântul Grigorie Palama petrecea cinci zile pe săptămână zăvorât în chilia sa, neîngăduind altora să intre. Numai sâmbăta și duminica ieșea să slujească Sfintele Taine și să poarte convorbiri duhovnicești.

– O, Dumnezeuul meu, pe bună dreptate Apostolul zice către Tine: „Dacă e cineva care să nu greșească în cuvânt, apoi acela e bărbat desăvârșit“. Pune frâul Tău în gura mea, Doamne, și înfrânează limba mea cu harul Tău, ca să pot spune numai: „câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câta sunt vrednice de iubire, câte sunt cu nume bun“ (Filipeni 4, 8).

III

„Într-un sfeșnic“

I. LA SFÂNTUL ALTAR

În 1904, după 11 ani, „bătrânul“ Iacov și părintele Atanasie au părăsit Karyes-ul și s-au întors la mănăstire. Ce bogat era părintele Atanasie când s-a întors! Pomul sufletului său scuturat încoace și încolo de vânt făcuse rădăcini adânci. Crengile erau pline de roade. După atât de multe nevoințe Dumnezeu îi oferise cele mai prețioase daruri ale sale. Fără să știe dinainte nimic despre acest lucru, egumenul i-a spus să se pregătească de hirotonire. Cei de la mănăstire fuseseră informați, în timpul anilor săi de absență, despre progresul său duhovnicesc și cu mare bucurie au hotărât să-l hirotonească diacon.

Cel mai adânc mișcat în sufletul său de această hirotonire a fost „bătrânul“ Iacov. Părintele Atanasie a primit cele mai calde binecuvântări de la el. Dacă în trecut îl descurajase în privința preoției, o făcuse numai din dragoste.

Anul următor, „bătrânul“ Iacov a fost ridicat la rangul de egumen. El era cu adevărat vrednic să urce pe scaunul egumeniei.

Diaconului Atanasie i s-au dat ascultările de a ajuta la Liturghie și cea de arhondar. Prezența sa la dumnezeiasca Liturghie și la arhondaric răspândea harul lui Dumnezeu peste toți vizitatorii. Înțelepciunea, evlavia și virtutea sa impresionau pe toată lumea.

În 1908, la vârsta de 34 de ani, a fost hirotonit preot. A îmbrățișat Sfântul Altar cu frică sfântă, dedicându-se pentru totdeauna îndatoririlor preoțești.

Ostenelile sale întru răbdare și asceză au adus multe roade. Împodobit cu dumnezeiescul har al preoției, a început o nouă pe-

rioadă a vieții sale, care avea să continue până când a ajuns la Altarul Ceresc. N-a încetat însă niciodată să fie un călugăr smerit. Chiar dacă a fost cinstit cu înalta chemare a preoției, a continuat să fie foarte smerit, înțelept, plin de răbdare și blândete, plin de har „înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor“.

Privea preoția cu o asemenea evlavie și frică încât, mai târziu, când a devenit egumen și a tuns vreo douăzeci și șapte de călugări, n-a îndrăznit niciodată să îngăduie cuiva să se apropie de slujirea sfântului altar. Păstra mereu în minte cuvintele: „Mai bine cu mătăniile în rai, decât cu epitrahilul în iad“.

2. O ÎNTÂLNIRE

Familia părintelui Atanasie îi pierduse urma de mulți ani. În cele din urmă, unul dintre frații săi, care era ofițer cu gradul de maior, a fost informat că fratele său este în mănăstirea Grigoriu de la Muntele Athos. Fără întârziere, a pornit ca să-l întâlnească.

Când a sosit la Grigoriu a aflat de la ceilalți părinți că fratele său este plecat la un metoc al mănăstirii.

„L-am pierdut de când era copil și n-am putut deloc afla unde s-a dus. Și acum, că am aflat unde este și am venit aici să-l întâlnesc, el a plecat!“, a zis el către părinți. „E vreun drum pe care să merg la acel metoc?“

Metocul unde locuia părintele Atanasie era în partea de vest a micii peninsule Calcidice de mijloc, lângă satul Balambani – astăzi Noua Marmara. Părinților li s-a făcut milă de el și l-au îndrumat cum să ajungă acolo. Între timp însă, au trimis un mesaj înainte părintelui Atanasie și cuviosului Anania, intendentul, că vine fratele.

Scena care a urmat dezvăluie sufletul curajos al părintelui Atanasie.

„Părinte Atanasie, a venit fratele sfinției voastre. Grăbește și întâmpină-l“, i-au spus.

Dar el părea prea puțin emoționat la aflarea veștii și a spus cu asprime: „Am renunțat la toți pentru dragostea lui Dumnezeu. Acum frații mei sunt cei din mănăstirea aceasta. Nu mai am alți frați“.

Însă la intervenția „bătrânului“ Anania și prin stăruitoarele sale rugăminți, părintele Atanasie a fost silit să cedeze și să-și primească fratele pentru scurt timp.

Fratele, care auzise în mănăstire cuvinte de laudă la adresa părintelui Atanasie, a fost mișcat până la lacrimi când l-a văzut în fața sa.

„Fratele meu! Fratele meu drag! Te-am găsit în sfârșit după atâția ani! Eram băiețel atunci când ai plecat de acasă. Am crezut că te-am pierdut“, i-a spus cu mare emoție, nefiind în stare să-și stăpânească sentimentele.

„După planul lui Dumnezeu, eu trebuie să merg pe o altă cale. Am fost menit să mă supun voii lui Dumnezeu și să părăsesc lumea“, a răspuns părintele Atanasie cu pace.

Ofițerul i-a amintit despre trecut – de părinții, frații și surorile și rudele lui. I-a spus ce au simțit cu toții când au aflat că trăiește și este în Muntele Athos, despre necazurile îndurate ca să-l poată întâlni și despre dorința sa de a-l vizita din nou.

A amuțit însă când l-a auzit pe părintele Atanasie spunându-i hotărât cu glasul său smerit: „Frate, te rog, să fie aceasta prima și ultima dată când mă vizitezi. Eu am murit pentru lume“ (Luca 14, 26).

Când a auzit aceste cuvinte, ofițerul a plâns ca un copil mic. Dar s-a minunat de curajul și fermitatea părintelui Atanasie. Ce suflet tare, ce măreție a lepădării, chiar și de cei mai dragi ai săi!

„Așa să fie, frate. Te rog numai să primești un mic dar, care să-ți amintească de mine.“

„Îl voi lua și nu voi înceta să mă rog ca Dumnezeu să te lumineze și să te mântuiască.“

Cu mare durere în suflet fratele lui și-a luat rămas bun și a plecat pentru totdeauna.

3. ROIUL DE LĂCUSTE

În satul Vultista, aflat în zona de coastă Pieria la est de Veria, mănăstirea Grigoriu avea un metoc pe care-l cumpărase în 1857 de la un bei turc. Odată, îngrijitorul metocului, fiind foarte supărat, a cerut ajutor de la mănăstire: să i se trimită un preot evlavios cu sfinte moaște.

O mare nenorocire lovise acea regiune de câmpie a țării. Nenumărate armate de lăcuste răspândeau prăpăd și amenințau să pustiască totul în calea lor.

Soborul mănăstirii a hotărât să trimită numaidecât ajutor. Au fost pregătite sfintele moaște, printre care se aflau și cele ale Sfintei

Mucenițe Anastasia Romana. Mănăstirea nu avea un ieromonah mai evlavios decât părintele Atanasie. Iar acesta, învățat cu ascultarea, a făcut o metanie egumenului, s-a rugat, a primit binecuvântarea părinților și a pornit la luptă împotriva calamității din acel sat.

Când a ajuns în Vultist, părintele Atanasie a fost foarte îndurerat de catastrofă, văzând pagubele pe care le făcea roiul de lăcuste. Vădit tulburați, sătenii se rugau lui Dumnezeu să-i miluiască – altă nădejde nu aveau. Au primit cu bucurie ajutorul mănăstirii, sărutând cu înflăcărare sfintele moaște și mâna ieromonahului de la Muntele Athos, de care au fost numaidecât impresionați.

„Părinte, roagă-te lui Dumnezeu să facă o minune“, îl implorau ei cu lacrimi.

Situația nu suporta întârziere. Înarmat cu tăria credinței sale, părintele Atanasie și-a pus epitrahilul și a început să stropească cu apă sfințită. Împreună cu el se rugau sfinții ale căror moaște erau cu el. De multe ori în viață arătase ascultare față de Dumnezeu, ar putea oare acum Dumnezeu să nu-i asculte rugăciunea lui sinceră? În liniștea ca de mormânt ce cuprinsese mulțimea creștinilor năpăstuiți, vocea fermă și maiestuoasă a părintelui Atanasie se auzea clar:

*Nu osândi pământul,
Nici via, nici grădina,
Nici pomul roditor sau neroditor.
Nici frunza verde...
Ci pleacă, depărtează-te
Din pământul nostru.*

În timp ce sătenii își făceau cruce, părintele Atanasie a purces către ogoare, purtând în mâini sfintele moaște.

Oamenii erau într-o agonie a fricii și încordării. Ajutorul de la Muntele Athos era ultima lor speranță. Va putea face oare acest ieromonah ceva cu sfinții și rugăciunile lui? Nu după mult timp însă, disperarea lor avea să se preschimbe într-o mare bucurie.

În timp ce părintele Atanasie mergea cu sfintele moaște peste țarină, roiul de lăcuste a început să se îndepărteze, ca și cum ar fi fost izbit de o putere nevăzută. La scurt timp după aceea, marea din preajma lor a devenit de nerecunoscut, plină de milioane de lăcuste înecate. Regiunea era salvată de îngrozitorul flagel. Niciodată locurile acelea nu mai văzuseră atâtea, lacrimi de bucurie și sărutări de mâini ca atunci.

Dar ceea ce s-a petrecut câteva zile mai târziu în limanul mănăstirii Grigoriu depășește orice închipuire. Într-o splendidă procesiune cu tămâie, prapuri și ripide, părinții l-au primit pe părintele Atanasie cu o emoție fără precedent. L-au primit ca pe un general roman întorcându-se triumfător la Roma după învingerea barbarilor.

Merită să amintim că, până și astăzi, după multe decenii, părinții își amintesc de acest eveniment cu emoție și lacrimi.

4. EGUMEN

În 1914, la șase ani după hirotonirea ca preot, părintelui Atanasie i s-a oferit egumenatul. Nici n-a fost ademenit de această cinste, dar nici nu i s-a împotrivit.

„Să mai așteptăm zece ani, a fost răspunsul lui, și atunci vom vedea.“

Între timp, pe lângă obligațiile sale zilnice, avea și ascultarea de bibliotecar și pe aceea de a coace prescura pentru Sfânta Cuminecătură. De obicei, această ascultare e dată unor călugări care duc o viață de trezvie.

Cei zece ani au trecut și ceea ce prevăzuse a devenit realitate. Fie că a dorit-o, fie că nu, a fost ales egumen. Fără să se împotrivască, a acceptat voia fraților, care era și voia lui Dumnezeu. Toți părinții s-au bucurat de acest eveniment. Cel mai vrednic dintre ei se afla acum la conducerea mănăstirii.

Preluând conducerea mănăstirii, părintele Atanasie a înțeles pe deplin importanța responsabilității sale. Pe lângă propriile sale lupte de a se desăvârși și antrena, trebuia acum să se îngrijească de călăuzirea fraților. Toți frații, fără excepție, trebuiau să-și ducă viața monahală cât mai desăvârșit cu putință. Pentru a realiza aceasta, el anticipa o luptă dificilă.

Dorea și năzuia să fie un exemplu de urmat pentru toți călugării. Ceea ce a și reușit, „punându-și înaintea, ca model, filozofia ascultării față de toți“, cum ar spune Teodoret al Cirului. Călugării cei mai neglijenți au găsit în el un reazem solid și un împreună-luptător osârduitor. Cu o bunătate extraordinară îi primea pe toți părinții și le asculta gândurile și problemele cu o preocupare constantă. Răspunsurile lui erau înțelepte și era în stare să găsească soluții potrivite la toate dificultățile. Nevoințele, slăbiciunile și ispitele fraților erau propriile sale probleme.

* * *

Odată, un călugăr, părintele I., a refuzat să facă o anumită ascultare. Părintele Atanasie n-a zis nimic. A primit această tristă întâmplare cu calm și răbdare și a câștigat.

Îndată ce s-a crăpat de ziuă, părintele I. a venit la el căindu-se: „Preacuvioase, iartă-mă pentru ce am făcut“. Conștiința sa îl muștrase pentru neascultare și nu putuse să doarmă din pricina remușcărilor.

Așa cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, egumenul a răspuns: „Asta zice Hristos? Așa a spus El să ne purtăm?“ Și după o clipă, a continuat: „Să fii întotdeauna ascultător. Dacă o ascultare este obositoare și grea, adu-ți aminte de Domnul nostru în suferințele Lui“.

Altă dată, un alt călugăr, părintele B., care avea o fire impulsivă și nervoasă, a făcut fără nici un motiv un mare tărăboi în mănăstire. Bunul și blândul părintele Atanasie, având în vedere folosul întregii mănăstiri, a folosit cuvinte aspre: „Voi porunci să fii legat“.

Călugărul s-a înfuriat, s-a purtat într-un mod necorespunzător și necuviincios față de stareț. Sufletul părintele Atanasie era îndurerat de căderea fratelui și, fără să spună o vorbă, s-a retras în biroul său. Când soborul mănăstirii a aflat despre această întâmplare, a cerut ca părintele B. să fie pedepsit în mod exemplar și să fie dat afară din mănăstire. Un asemenea comportament e de neîngăduit într-o mănăstire de obște. Dar hotărârea lor era în contradicție cu răbdarea și dragostea egumenului.

„Dacă luați o asemenea hotărâre, n-o voi semna“, le-a spus el.

În alte împrejurări asemănătoare, obișnuia să zică: „Egumenul este un părinte pentru monahi, și în momentele de slăbiciune trebuie să fie de partea lor“.

Părintele Atanasie se îngrija în mod deosebit de slujbele din biserică, acordând o mare atenție acestui lucru.

„Tot ceea ce se face pentru Dumnezeu, spunea el adeseori, trebuie să se facă în chipul cel mai demn și mai desăvârșit cu putință.“

Dorea ca totul în biserică să fie vrednic de Dumnezeu, Căruia i se aduce închinarea. Era extraordinar de minuțios în privința curățeniei și a podoabelor bisericii: biserica trebuia să strălucească. Un ecleziarh bătrân ne-a spus povestea următoare:

„Deoarece era ascultarea mea, făceam curățenie în biserică în mod regulat și încercam să fac ordine cât de bine puteam. Câteodată neuitatul egumen mă vizita și, văzând osârdia mea, zicea: «Binecu-

vântează, Doamne, pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale». Când rostea cu blândețe și cu bucurie aceste cuvinte de rugăciune simțeam o emoție de nedescris. Cu greu îmi rețineam lacrimile“.

De asemenea, el dorea ca veșmintele preoților ce slujesc Liturghia să fie strălucitoare.

„Voi, care v-ați învrednicit ca să fiți slujitorii Sfințelor Taine, le spunea el preoților, trebuie ca în timpul dumnezeieștii Liturghii să fiți fără de pată, atenți, cuviincioși și purtând veșminte strălucitoare.“

În timpul privegherilor de toată noaptea și al marilor praznice stătea pe tronul său, purtând mantia de egumen și ținând în mână toiagul. Dădea slujbelor un aer foarte solemn și festiv.

În general, ordinea și curățenia, tradiționale la mănăstirea Grigoriu, au fost impuse cu și mai multă strictețe în timpul egumeniei părintelui Atanasie. Atât slujbelor din biserică, cât și altor activități călugărești, el le dădea un spirit de solemnitate și adâncă seriozitate.

După cum se spune, avea seriozitatea în sânge.

La trapeză, în timpul mesei, avea obiceiul să nu-și lase niciodată ochii să hoinărească în stânga și în dreapta, ci să privească numai înainte. Își ridica ochii doar o singură dată, ca să fie sigur că părinții au terminat de mâncat și să dea semnalul de ridicare de la masă.

Nu intra niciodată în curtea mănăstirii fără să-și pună rasa. Nu-și lăsa niciodată buzele să vorbească în glumă sau să spună cuvinte inutile. Toate mișcărilor, acțiunile și întâlnirile sale aveau greutate și seriozitate. Înainte de a porunci ceva, se gândea îndelung și cu grijă. Însă, o dată ce dădea porunca, nu o mai retrăgea niciodată.

Duminica se făceau în biserică două citiri, după tipicul athonit. Prima, între canonul Sfintei Treimi și cei șase psalmi, iar cealaltă după a doua catismă din Psaltire. Prima citire o făcea egumenul, iar pe cea de a doua, preotul slujitor. Când părintele Atanasie făcea prima citire, el citea atât de frumos, atât de solemn și cu atâta zdrobire, încât toți erau adânc impresionați. Era un prilej duhovnicesc cu totul deosebit. Toți se bucurau să-l vadă și să-l audă, să savureze împreună cu el înțelesul „predicilor la evangheliile duminicale“.

Părintele Atanasie era, de asemenea, renumit pentru hărnicia sa. Atât ca frate la metocul din Karyes, cât și ca egumen, a fost un lucrător exemplar. În timpul muncilor în comun, inspira tuturor râvnă pentru muncă. Chiar și după ce a renunțat la egumenat, a

continuat să muncească intens. Săvârșea toate lucrările manuale zilnice și – ceea ce era foarte neobișnuit – a cerut să slujească la coacerea prescurilor. Faptul era fără precedent – un arhimandrit să coacă prescure!

Făcea de asemenea și muncă intelectuală. Pe lângă studiul cărților și copierea în mod sistematic de citate alese, se ocupa cu studiul limbii ruse. În acea perioadă erau mulți călugări ruși la Muntele Athos. Cu unii dintre ei a stabilit legături spirituale strânse și pentru aceasta era necesar să cunoască puțin limba lor. Șe mai păstrează încă câteva manuscrise ce demonstrează eforturile sale de a învăța temeinic această limbă.

Datorită acestor virtuți și a altora – vom vorbi despre ele în cele ce urmează – mănăstirea Grigoriu se putea mândri cu egumenul ei.

5. ISCUSINȚA PASTORALĂ A PĂRINTELUI ATANASIE

Când părintele Atanasie vorbea, fie că povățuia, fie că dojenea, cuvintele sale erau pline de putere. De multe ori se înfățișa ca un exemplu de râvnă plin de har.

La Grigoriu era un călugăr violent și irascibil din fire, care adeseori era stăpânit de furie și făcea scene ce contrastau cu atmosfera monahală. „Bătrânul“ Atanasie, fiind întristat de starea acestuia, tăcea întotdeauna în timpul crizelor lui, așteptând să se calmeze. Într-o zi, l-a luat pe acest călugăr și s-au dus la mare.

„Copilul meu, i-a spus, știi ce se întâmplă cu marea? Când e furioasă și furtunoasă răstoarnă bărci, sparge corăbii, produce naufragii și îneacă oamenii. Și când își revine în fire și se liniștește, îi pare rău văzând ce a făcut și dă din cap zicând: «O, Doamne, ce-am făcut? Vai mie!»“

* * *

Unui tânăr călugăr, fără prea multă școală, care avea dificultăți în învățarea citirilor din slujba Miezonopticiei, părintele Atanasie i-a zis: „Părinte Sava, să nu-mi spui că nu poți învăța să citești. Cu răbdare, totul e cu putință. Știi cât de tari sunt pietrele de la gura fântânii? Dar, încetul cu încetul, funia care trage găleata le roade. Nu cred să fie creierul tău la fel de tare ca pietrele de la fântână“.

Când vedea că e nevoie de îngăduință, era blând. Iar când vedea că e nevoie de asprime, se arăta aspru. Astfel, unui călugăr, părintelui M., i-a dat următoarea pedeapsă: să stea în picioare la următoarea masă și să zică de trei sute de ori rugăciunea lui Iisus. Părintele M. a considerat că această pedeapsă este foarte grea.

„Preacuvioase, te rog, nu mă obligă la aceasta“, a spus el. „Mă faci să părăsesc mănăstirea.“

„Copilul meu, aici este o cale, acolo, alta! Poți să o alegi pe care o dorești“, a răspuns cu calm părintele Atanasie.

Văzând fermitatea „bătrânului“, părintele M. s-a înduplecat și și-a făcut canonul dat.

* * *

Părintele Atanasie avea discernământ, înțelepciune și capacitatea de a determina cu precizie starea sufletească a oamenilor. Aceasta se datora curăției sale interioare, alungării tuturor patimilor necurate și lipsei întunericii din mintea sa. Când cineva duce o viață curată, sufletul său devine „curat și ușor, și mult mai pur decât aerul cel mai curat“, după cum se exprimă Sfântul Ioan Hrisostom (*Omilia 68 la Evanghelia după Matei*).

Putea să discearnă și să cântărească fără greșeală faptele ascunse ale ucenicilor săi. Ochii săi puteau străpunge aparența de inocență până la adevărul aflat dedesubt, uneori nu chiar așa de inocent. Astfel, după ce dădea un diagnostic precis, putea să intervină în modul cel mai potrivit. Modul strălucit în care rezolva anumite probleme vădea un talent pastoral uimitor. Următoarea întâmplare dă o idee clară despre înțeleapta sa ocărnuire.

Într-o noapte, ispititorul i-a șoptit în ureche părintelui I., ecleziarhul șef al mănăstirii, și cuvintele erau cu adevărat ispititoare.

„Iarăși te vei scula la miezul nopții să bați toaca? Iarăși îți vei scurta dulcele tău somn? Oare trebuie să te supui la această caznă în fiecare noapte? Ești epuizat! Lasă-l pe ecleziarhul al doilea să bată toaca. Spune că ești bolnav și dă trupului puțină odihnă. Rămâi și dormi, doar de data asta.“

După puțin timp, se auzi glasul celui alt ecleziarh.

„Ce se întâmplă, părinte I.? De ce ai întârziat? A trecut timpul.“

„Nu pot, frate. Nu mă simt bine. Bate tu toaca. Sunt bolnav.“

La a treia înconjurare de toacă a bisericii, monahii s-au dus în stranele lor și slujba a început ca de obicei. Iar părintele I., biruit de

demonul trândăviei, s-a scufundat ca un paralytic în marea somnului, „ca plumbul în apele cele mari“ (Ieșirea 15, 10). „În noaptea asta numai, își motivează el, o să mă bucur și eu de odihnă.“

Ecleziarhul al doilea i-a spus egumenului. Cu mintea lui limpede, egumenul a înțeles că nu era vorba de boală, ci de altceva. Nu avea de gând să lase problema nerezolvată. Era absolut necesar să intervină și să taie răul de la rădăcină, să omoare pe dușman în fașă. În acest fel explică Sfinții Părinți textul: „Fiică a Babilonului, ticăloaso!... Fericit este cel ce va apuca și va lovi pruncii tăi de piatră“ (Psalm 136, 8-9). Dacă sunt lăsați să crească și să devină bărbați, copiii Babilonului sunt greu de dezrădăcinat.

Părintele Atanasie nu a întârziat să-și facă un plan de bătaie în această problemă. Preotul cel „bolnav“ nu se aștepta deloc la ceea ce avea să se întâmple.

Mulți dintre părinți au fost surprinși să vadă câțiva preoți ieșind din biserică în veșminte. Oare unde puteau merge? Unde altundeva decât la chilia părintelui I.!

„Am venit să-ți stropim chilia cu apă sfințită și să facem Sfântul Maslu pentru însănătoșirea ta“, i-au spus ei.

Pus în încurcătură de această vizită neașteptată, părintele I. a trebuit să stea în pat și să urmărească preoții care-l stropeau cu agheasmă, fie că-i plăcea, fie că nu. Toată treaba aceasta l-a făcut să se simtă îngrozitor. Era mai bine să-l fi lăsat în pace și să nu-l fi tulburat. În timpul slujbei a început să-l mustre conștiința. Teama că lucrurile sfinte sunt luate în batjocură din pricina lui îi umplea sufletul de neliniște și îngrijorare. Acest gând îi pricinuia mare mâhnire.

Terminând de stropit chilia cu agheasmă, preoții se pregăteau să înceapă slujba Sfântului Maslu. Atunci, nemaiputând îndura, a sărit din pat.

„Nu! Nu, părinților! Nu faceți Maslu. E destul. Nu mai am nimic, sunt sănătos. Voi merge numaidecât la slujbă. N-am nimic.“

I-a fost de ajuns aceasta! Nu va mai îndrăzni niciodată să consimtă ispitei de a face pe bolnavul. În același timp, nu putea să nu se minuneze de iscusința pastorală a „bătrânului“. Diagnosticul și tratamentul au fost perfecte, în ciuda faptului că „bătrânul“ era fără școală.

Au mai fost și alte cazuri ca acesta; în toate a învins înțelepciunea părintelui Atanasie.

Un călugăr care credea că are o boală gravă și că nu trebuia să meargă la Utrenie și-a dat seama, în cele din urmă, că e perfect sănătos.

Astfel – ca să relatăm încă un incident – părintele Ghelasie, care se aștepta să vină un preot să-l binecuvânteze cu sfintele moaște, iar după aceea un asistent medical să-l ducă la spital pentru analize, a putut să-și ignore extraordinara durere de cap și să-și ocupe numaidecât locul în biserică.

La „bătrânii“ Sfântului Munte găsim din plin această minunată iscusință în antrenarea sufletelor. Unde au găsit ei înțelepciune? Ne răspunde autorul *Scării*: „Sufletul unit cu Dumnezeu prin curăție nu va avea nevoie de alt cuvânt pentru învățatură, fiindcă poartă în sine Cuvântul cel veșnic, ca învățator tainic, ca povățuitor și luminător“ (*Scara*, „Către păstor“).

O, înțelepciune a Sfinților Bătrâni ai monahismului! Tu poți destrăma ca fumul vicleniile vrăjmașului. Toate învoirile tale cu oamenii sunt pline de izbândă. Fie ca pe tine să te găsim în căutarea noastră spirituală. Atunci va înflori în noi credința că Dumnezeu n-a uitat de poporul Său.

6. MĂTURA ZBURĂTOARE

Există în viața Sfântului Sava cel Sfințit o anecdotă care arată cum îi făcea el pe călugări să fie chibzuiți și cumpătați.

La casa de oaspeți a mănăstirii slujea un călugăr numit Iacov. Acest călugăr a gătit odată o mare cantitate de mazărice aruncând restul pe fereastră într-un șanț. Din turnul din fața casei de oaspeți, sfântul a văzut acest lucru. Mai târziu, pe ascuns, s-a dus și le-a strâns.

După câteva zile, l-a invitat pe părintele Iacov la cină. După ce călugărul a mâncat, i-a spus: „Iartă-mă, frate, că fiertura mea nu ți-a plăcut“.

„Dimpotrivă, sfinția voastră, mi-a plăcut foarte mult. Mărturisesc că n-am mai mâncat de mulți ani o mâncare atât de gustoasă și bine gătită“.

„Deci, ți-a plăcut! Știi tu care boabe au fost acelea?“

„Care?“

„Cele pe care tu le-ai aruncat în șanț, acum câteva zile!“

Călugărul s-a simțit prost când a auzit aceste cuvinte. Rușinat, a meditat la lecția pe care i-o dăduse sfântul. A înțeles că ceea ce aparține mănăstirii, mâncare sau orice altceva, trebuie folosit cu grijă și chibzuială.

* * *

Acum ne vom întoarce la mănăstirea Grigoriu ca să urmărim o întâmplare asemănătoare. Într-o zi, pe când părintele Atanasie privea spre mare din biroul său, a văzut un obiect zburând prin aer și căzând pe stâncile de pe coastă. Privind cu atenție a văzut că era o mătură frântă.

După câteva minute a avut loc următorul dialog între egumen și un călugăr.

„Tu ai aruncat mătura aceea?”

„Da, preacuvioase.”

„De ce ai aruncat-o?”

„Pentru că era ruptă și nu mai putea fi folosită.”

„Da, dar coada cea lungă n-avea nimic. Pe aceea de ce ai aruncat-o?”

„Iartă-mă, preacuvioase. Nu m-am gândit la asta.”

„Trebuia să te fi gândit. Unul dintre frați s-a dus în pădure și a tăiat-o dintr-un copac, i-a dat jos coaja, a cioplit-o și i-a dat formă. Aceasta a necesitat multă muncă! Tu însă, ca și cum toate acestea n-ar însemna nimic, tocmai ai distrus-o. Am fi putut s-o punem la o altă mătură. (Pe atunci călugării își făceau singuri măturile folosind cătină specială.) Să cobori acum stâncile și s-o aduci înapoi.”

Sărmanul călugăr! A trebuit să caute mult până să găsească un drum pe care să coboare printre stânci. Trebuia să fie foarte atent ca să nu facă vreun pas greșit. În plus, a trebuit să rabde propria indignare. După cum a mărturisit mai târziu, gândurile îl copleșiseră.

„Porunca pe care ți-a dat-o preacuviosul este absurdă!”, îi spuneau ele. „Recuperând această mătură nenorocită poți foarte bine să cazi în mare!”

Până la urmă, călugărul a depășit dificultățile interioare și exterioare și s-a întors în mănăstire nevătămat cu faimoasa mătură în mână.

Începând din acea zi, nu mai e nevoie s-o spunem, călugărul era foarte atent la ceea ce făcea, mai cu seamă când trebuia să arunce

ceva ce părea neînsemnat. Acea înfricoșătoare coborâre printre stânci spre valurile care le izbeau în chip asurzitor a fost cea mai eficientă lecție despre grijă și chibzuială.

Această întâmplare a fost o lecție serioasă și pentru ceilalți părinți ai mănăstirii. Mătura zburătoare și aventura călugărului care a aruncat-o i-a învățat pe toți să fie foarte atenți cu lucrurile mănăstirii. Își aminteau mereu cuvintele Evangheliei: „ca să nu se piardă ceva” (Ioan 6, 12), chiar dacă pare mic și neînsemnat.

7. OCROTIREA SFINȚILOR

Povara egumeniei părintelui Atanasie era împărțită și de sfinții ce protejează mănăstirea Grigoriu, dintre care cel dintâi este Sfântul Nicolae.

La aproximativ opt ani după ce părintele Atanasie a devenit egumen, o minune a produs mare bucurie duhovnicească părinților și a revigorat devotamentul lor față de sfântul episcop al Mirei. Cum ar putea cineva să nu izbucnească în laude văzând ajutorul palpabil al unui sfânt!

Erau doi frați, părintele Mihail și părintele Hrisant, care lucrau la brutăria mănăstirii. Într-o zi ca multe altele, pregăteau grâul pentru a fi măcinat la moară. L-au trecut printr-o mașină specială ca să-l curețe de gunoai și pleavă. Însă nu erau prea bucuroși, deoarece grâul era pe terminate și era greu de procurat altul.

Deodată, un bătrânel a venit în locul unde lucrau ei. Era scund, chel și sărăcăcios îmbrăcat și avea în mână o Evanghelie.

„Ce mai faceți, părinților? Cum merge?”

„Bine, slavă Domnului!”

„Aveți grâu destul?”

„Ceea ce vezi e tot ce avem, moșule. Ajunge numai pentru un cuptor și trebuie să coacem două cuptoare pe săptămână.”

„Nu vă-ngrijorați, părinților. Dumnezeu e mare.” Puțin după aceea, a binecuvântat grâul și a plecat.

Mai târziu, cei doi călugări au zis:

„N-am făcut bine că l-am lăsat pe bătrân să plece. Să-l chemăm înapoi și să-i dăm ceva de mâncare.”

Au alergat după el să-l prindă, dar era de negăsit. Ce ciudat! — așa de repede. Au întrebat pe ceilalți călugări, dar nici unul nu-l văzuse și nici nu știa ceva despre el.

Încetul cu încetul, și-au dat seama că bătrânelul ar fi putut fi Sfântul Nicolae. Erau ceva îndoieli, desigur, dar timpul a avut grijă de aceasta, căci fuseseră martori la o minune: grâul pe care-l binecuvântase bătrânul a ținut șase luni întregi! Era o minune evidentă.

Credința părinților și grija plină de atenție a Sfântului Nicolae pentru mănăstire a fost puternic întărită, ca și tăria morală și devotamentul lor față de sfântul patron.

În vremea aceea, călugării mai bătrâni obișnuiau să povestească despre minunile din trecut. Cei tineri nu se plictiseau niciodată ascultându-i. N-ar fi inutil nici pentru noi să ascultăm câteva dintre acestea.

* * *

„Bătrânul“ Simeon, duhovnicul părintelui Atanasie, avea o încredere absolută în ocrotirea Sfântului Nicolae. El credea că acest sfânt se îngrijește de nevoile mănăstirii mai mult decât oricare altul.

Odată, pe când se apropia ziua de 6 decembrie, toți părinții se adunaseră la un loc. Cu ajutorul lui Dumnezeu, toate pregătirile pentru praznic mergeau bine. Numai bucătarii erau îngrijorați, deoarece nu aveau destul pește pentru toți călugării. Într-o după-amiază, în ajun de praznic, s-au dus la egumen.

„Preacuvioase, au zis, nu crezi că ar trebui să ne gândim la niște cod sărat? Dacă da, atunci o să-l punem în apă la desărat.“

„Nu, nu! Să nu vă gândiți la asta. Vom avea pește proaspăt. Sfântul Nicolae va avea grijă.“

Între timp, a început privegherea de toată noaptea – Vecernia, Pavecernița mare, Litia, apoi Utrenia cu cei șase psalmi, catismele și așa mai departe, una după alta. Îngrijorați, bucătarii au venit din nou la stareț.

„Preacuvioase, acum chiar că e prea târziu ca să mai gătim cod sărat. Să ne apucăm să gătim niște fasole?“

„Nu, nu. Peștele va sosi.“

Acest lucru era mai presus de înțelegerea bucătarilor. Cum să vină peștele? Și când? Utrenia trecuse de jumătate! Ce îl făcea pe egumen atât de sigur?

Corul a început să cânte Laudele, iar bucătarii deveneau din ce în ce mai nervoși. Apoi, dintr-o dată, s-au auzit din curte glasuri pline de bucurie. Administratorul limanului, emoționat, striga gâfâind: „Părinților, veniți aici. Luați coșuri și coborâți! Sfântul a făcut o mare minune!“

Ce se întâmplase? Venise un mare val și umpluse plaja cu bibani mari și grași. Era un dar de la Dumnezeu, o minune evidentă a sfântului. Toți erau uimiți, mai ales bucătarii. Nu știau de ce să se minuneze mai întâi, de minunea sfântului sau de credința de nezdruncinat a starețului. La nici un alt praznic nu mai avuseseră pește atât de proaspăt și gustos. Sfântul le dăduse o binecuvântare îmbelșugată, atât spirituală, cât și materială.

* * *

O altă minune s-a întâmplat într-o zi de Sfântul Nicolae, în timpul egumeniei părintelui Simeon. De data aceasta, chelarul i-a spus egumenului că nu va putea da ulei pustnicilor. (Pe vremea aceea obișnuiau să dea o anumită cantitate de ulei, ca binecuvântare, asceților săraci care participau la praznic.)

„Care e necazul?“, a întrebat egumenul.

„Nu mai avem mult ulei. A rămas doar o jumătate de borcan.“

„Nu contează. Dă-le ce a mai rămas.“

Chelarul a ascultat. Împărțind uleiul asceților, i-a umplut de bucurie, dar el nu era prea bucuros. Mai rămăsese puțin ulei, iar acum nu va mai fi deloc. Acestea erau gândurile pe care i le dicta rațiunea și – mai mult chiar – necredința lui. Însă ceea ce a urmat, el fiind primul care avea s-o constate, a revigorat credința lui în pronia și puterea lui Dumnezeu. Bunul și milostivul lor ocrotitor, Sfântul Nicolae, a intervenit din nou. Nivelul uleiului din borcan nu scădea deloc, nici măcar cu un centimetru. A rămas unde era mai înainte.

Astfel, pustnicii și-au primit milostenia lor, mănăstirea nu a suferit nici o pierdere, iar călugărul căruia îi lipsea credința a primit o lecție valoroasă.

Dacă cineva ar avea răbdare să caute în diversele cărți și registrele mănăstirii, ar găsi nenumărate minuni ale Sfântului Nicolae. De multe ori, el a scăpat mănăstirea de la distrugere sigură prin incendiu și a salvat călugării care căzuseră de pe stâncile abrupte. De asemenea, de multe ori, a salvat bărci și corăbii de la naufragiu.

În catoliconul [biserica mare] mănăstirii, agățat de inelul cel mare al candelabrului de alamă era modelul de argint al unei ambarcațiuni. Ce reprezintă el? Reprezintă o anumită goeletă care a venit să ia o încărcătură de cherestea de la mănăstire. Marea era așa de agitată că era în pericol să se scufunde. Însă, îndată ce marinarii

lipsiți de orice speranță au strigat către Sfântul Nicolae, furtuna s-a potolit și au fost salvați de la moarte sigură.

* * *

Un alt ocrotitor al mănăstirii este Sfânta muceniță fecioară Anastasia Romana martirizată în chinuri groaznice în secolul III de împăratul Deciu. Spre capătul vestic al curții exterioare se află o biserică bine îngrijită, închinată ei. În mănăstire se păstrează multe fragmente din sfintele ei moaște, inclusiv porțiuni de piele, care cu vremea s-au înmiresmat. Există un vas special care conține o parte din sângele ei vărsat în timpul martiriului.

Sfânta Anastasia se îngrijește în mod deosebit de sănătatea părinților, care din această pricină au numit-o „doctorița“. Nu este ușor să enumerăm toate cazurile în care călugării au fost scăpați de boală prin puterea ei miraculoasă. Au fost perioade în care infirmierii nu trebuiau să facă nimic, fiindcă oricine se îmbolnăvea trebuia să facă doar o metanie în fața moaștelor Sfintei Anastasia ca să se vindece imediat.

Cu câțva timp în urmă am vizitat mănăstirea Grigoriu și am urcat până la grădini. Locuința grădinarului se află sub niște mari rezervoare de apă. Acolo l-am întâlnit pe bătrânul călugăr Isihie și pe tânărul său ajutor, un frate începător. Părintele Isihie, vesel, simplu și vorbăreț, era foarte dispus să ne vorbească despre părintele Atanasie, despre mănăstire și sfinții lor ocrotitori.

„De când eram copil, ne-a spus printre altele, sufăr de hemoragie nazală; aceasta m-a necăjit ani de zile. În 1935 – aveam pe atunci 38 de ani – aveam ascultarea de bucătar. Într-o zi am avut o hemoragie nazală serioasă. Îi auzisem pe ceilalți călugări vorbind de vindecările Sfintei Anastasia și am alergat la preotul de rând, rugându-l să scoată sfintele ei moaște. Și-a pus epitrahilul, a scos mâna cea dreaptă a sfintei și cu ea a făcut semnul crucii asupra nasului meu. Asta-i tot ce a făcut. Au trecut 40 de ani de atunci și n-am mai avut nici măcar o singură hemoragie nazală. Vindecarea pe care mi-a oferit-o Sfânta a fost «darul cel mai potrivit».“

Sfinți ocrotitori! Cu cât te gândești mai mult la această realitate, cu atât te minunezi mai mult. Bunul Dumnezeu a dat feluritelor așezăminte ale Bisericii „mici dumnezei“, dacă ne este permisă această expresie. Cât de fericit trebuie să fie cel umbrit de puternicele lor aripi! Trebuie să stăruim în priveghere și în rugăciune ca să menținem cele mai bune relații cu ei.

8. VEDENIA UNUI CĂLUGĂR

Următoarea relatare accentuează ceea ce am spus până acum despre sfinții ocrotitori ai mănăstirii Grigoriu. De asemenea, arată cât de mare este ajutorul și bunăvoința pe care Dumnezeu le arată sufletelor simple și smerite.

Părintele Atanasie era foarte mulțumit de purtarea ucenicului său, părintele G., nu numai pentru că își îndeplinea cu bucurie toate îndatoririle călugărești, ci și pentru că avea o inimă foarte simplă și cinstită. Ori de câte ori stăteau de vorbă, acesta mărturisea totul într-un mod simplu și nevinovat. Sufletul lui era ca un drum drept, care nu cunoștea răsuciri, întoarceri sau bifurcări. Părintele Atanasie vedea în el – ca să folosim o expresie patristică – o „fire nestricată“, de o „simplitate neschimbată“.

Cerul se apleacă cu ușurință către aceste suflete și vălul dintre lumea aceasta și cealaltă este ușor dat la o parte.

Era în timpul Utreniei. Slujba ajunsese la a noua cântare a canonului – cântarea care se referă la Născătoarea de Dumnezeu – când monahul, privind spre Ușile Împărătești, a văzut un lucru neașteptat. Două femei maiestuoase și impunătoare ieșeau prin uși, una după alta. Acest lucru era cu totul nou și nemaipomenit. „Cum au intrat femeile aici?“, s-a întrebat el. Ele au venit în biserică trecând pe lângă călugări, cărora a doua femeie, la porunca celei dintâi, le împărțea bani.

După Liturghie și masa de dimineață, părintele G. a alergat la „bătrânul“ lui.

„Preacuvioase, a zis el, cine erau cele două femei care au venit în biserică astăzi?“

Părintele Atanasie a înțeles imediat că ucenicului său i se dăruiește o binecuvântare cerească.

„Cum le-ai văzut? Câte erau? Cum arătau?“

„Erau două – răspunse părintele Grigorie. Cea dintâi era puțin mai înaltă decât cealaltă, purta un frumos veșmânt roșu, care îi acoperea și capul, și arăta ca o regină. Cealaltă era mai tânără, foarte modestă, mică la trup și purta haine de culoare cenușiu închis. Aceasta dădea niște monezi părinților după cum îi spunea prima doamnă.“

„Dumnezeu ți-a trimis o vedenie minunată, copilul meu. Prima doamnă pe care ai văzut-o este Preasfânta Născătoare de Dumne-

zeu, Împărăteasa și Stăpâna Sfântului Munte, iar a doua era Sfânta Anastasia, ocrotitoarea mănăstirii noastre, ale cărei sfinte moaște sunt aici.“

„Așa mi se pare și mie, precucioase. Așa simte și sufletul meu. Dar nu pot să înțeleg de ce împărțea bani. Ce au sfinții de-a face cu banii?“

„Au vrut să arate că sunt mulțumite de nevoia părinților care se scoală noaptea ca să cânte imnuri lui Dumnezeu și sfinților, și de aceea merită o răsplată. Îți amintești ce am citit în sinaxarul din 1 octombrie?“

„Nu-mi amintesc. Ce am citit?“

„Am citit viața Sfântului Ioan Cucuzel, care a fost cel mai mare muzician și cel mai bun cântăreț al timpului său. El era primul muzician din corul Palatului Imperial. Din marea lui dragoste pentru Dumnezeu, a părăsit Constantinopolul cu palatele lui și s-a așezat aici, în Muntele Athos, la Marea Lavră. Odată – era în sâmbăta Acatistului –, în timp ce cânta cu mare atenție în biserica mare a mănăstirii, stând în picioare în strană a ațipit de oboseală. Atunci s-a arătat Născătoarea de Dumnezeu și i-a spus: «Bucură-te, Ioane, fiul meu. Cântă-mi și nu te voi părăsi». Și i-a pus ceva în mână. Foarte emoționat, el s-a trezit de îndată. A descoperit cu surprindere că în mâna dreaptă ținea o monedă de aur. Mai târziu, după ce a pus moneda în biserică, s-au făcut minuni.“

Părintele G. a ascultat extaziat cuvintele „bătrânului“. A priceput înțelesul ascuns al monezilor date. S-a întărit în credința că sfinții sunt vii și îi ajută cu dragoste pe călugări în nevoițele lor. Din acea zi, a sărutat icoanele Maicii Domnului și Sfinte Anastasia cu și mai mare evlavie, asemenea și sfintele moaște ale celei din urmă.

După câțva timp, părintele G. a făcut erizipel, cunoscut și sub numele de „focul Sfântului Antonie“. Fața și ochii lui s-au inflammat și s-au înroșit; era chinat de dureri de cap și febră. N-a căutat medicamente, ci moaștele Sfinte Anastasia, care l-au vindecat de îndată.

Nu trebuie să ne mirăm de toate acestea. În viața monahală, mai cu seamă a unui călugăr din Sfântul Munte, elementul supranatural este firesc. Călugării sunt „obișnuiți cu neobișnuitul“. E de ajuns că asemenea lucruri se întâmplă. După cum spune Sfântul Pavel: „(Dumnezeu) să vă lumineze ochii inimii, pentru ca

voi să pricepeți care este nădejdea la care El v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui întru cei sfinți...“ (Efeseni 1, 18).

9. DEMISIA EGUMENULUI ATANASIE

În timpul egumeniei sale, părintele Atanasie s-a confruntat de multe ori cu diverse probleme și greutăți. În primii ani a fost istovit de problema calendarului. Nu dorea nicidecum să alinieze mănăstirea la un lucru care era impus de spiritul modernist.

Atitudinea lui aminte de călugării studiți. „Trebuie, zicea el, să rămânem ca niște stâlpi neclintiți ai străvechilor predanii ale Părinților noștri și să ne arătăm viteji ostași ai lui Hristos și să nu zicem: «Episcopii și patriarhii ne-au spus!» Ce ne spune Apostolul Pavel, gura lui Hristos? «Chiar dacă înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie» (Galateni 1, 8) să nu-l ascultați“.

În 1927, părintele Atanasie a refuzat să-l primească pe un reprezentant al statului într-o vizită oficială la mănăstire. Ca urmare a acestei acțiuni, a fost demis din egumenie de Sfânta Comunitate și a fost amenințat chiar cu exilul. Însă aceasta n-a durat mult, căci după câteva zile a fost repus în funcție.

După ce a slujit ca egumen timp de treisprezece ani, părintele Atanasie a simțit o puternică nevoie lăuntrică de a se elibera de marea responsabilitate a funcției sale.

În timpul egumeniei sale a respectat cu grijă principiile instituite în mănăstire de către foștii egumeni. El credea că în măsura în care imităm mai bine pe Părinți în modul lor de viață, cu atât mai mult vom fi în stare să atingem și noi fericitul lor sfârșit. O singură abatere de la tradiție, mai cu seamă fără un motiv serios, poate conduce la o a doua abatere; a doua o acceptă ușor pe a treia, și răul continuă...

În 1937, al treisprezecelea an al egumeniei sale, s-a aflat în situația neplăcută de a se confrunța cu încălcarea unui principiu tradițional privitor la viața interioară a mănăstirii. Problema i s-a părut foarte serioasă și, în semn de protest, și-a dat demisia.

Călugărul care a fost cauza încălcării canonului și-a recunoscut greșeala imediat, a alergat la egumen, i-a căzut la picioare și și-a cerut iertare:

„Iartă-mă, precucioase“.

„Dumnezeu să te ierte, părinte.“

„Preacuvioase, nu insista cu demisia. Retrage-o; trebuie să-ți reiei funcția.“

„Copilul meu, dorește oare Dumnezeu atât de mult ca eu să fiu egumen?“

O dată cu retragerea lui, mănăstirea s-a aflat într-o situație delicată. Atât personal, cât și prin intermediul unor personalități importante ale Sfântului Munte, părinții au încercat să-l convingă să se răzgândească. Dar, deși a fost reales, părintele Atanasie a refuzat funcția.

„Iubesc foarte mult liniștea – le-a spus el. L-am rugat pe Dumnezeu să mi-o dăruiască, iar El mi-a dat acum prilejul. De acum înainte vreau să trăiesc ca simplu monah. Sunt mulți alți părinți destoinici și vrednici, care pot să preia egumenia și s-o exercite mai bine decât mine.“

Văzând hotărârea sa, au cedat. Părintele Atanasie nu se legase de poziția sa înaltă. A primit onorurile și demnitățile numai prin prisma datoriei și ascultării față de voia lui Dumnezeu. De aceea l-au lăsat să se ocupe puțin de sine, cum obișnuia el să zică, și să se pregătească pentru călătoria la cer.

IV

Iradiere spirituală

1. MĂREȚIA SA DUHOVNICEASCĂ

Părintele Atanasie avea o înfățișare extrem de venerabilă, care amintea de Părinții de demult ai Tebaidei. Privindu-l, îți dădeai scama că „nu e din lumea aceasta“. Toate virtuțile sfinților monahi păreau adunate în chipul său, care avea o notă distinctă.

Toți care îl vedeau erau impresionați de expresia feței sale. Paacea și liniștea erau în permanență gravate pe ea. Chiar și când era asaltat de valuri grele, nu-și pierdea niciodată seninătatea. Când se întâmpla ca cineva să-l supere, să-l învinuiască sau să-l insulte, nu spunea nimic, nici nu se plângea, nici nu se dezvinovăța.

Uneori, în adunările cuvioșilor, anumiți părinți excentrici îl supărau foarte mult prin purtarea lor. Dar el își înăbușea pomirile launtrice, rămânând calm și nearătând nici cea mai mică iritare. Când întrunirea se termina, mergea în biserică și se adâncea în psalmodie, răcorindu-și astfel sufletul obosit. Punea răbdarea și paacea mai presus de orice. Încercând să transmită darul liniștii ucenicilor săi, zicea adesea: „Prin tăcere scapi de multe rele“. Avea darul și puterea de a elibera sufletele de demonul întristării [akedia] – acel înfricoșător demon care îi afundă pe oameni în întunericul disperării. „Precum molia mănâncă hainele și cariul mănâncă lemnul, zic Sfinții Părinți, tot așa întristarea mănâncă sufletul omului.“

Odată, un ieromonah din Noul Schit a fost foarte mult chinuit de o ispită și a ajuns până acolo că nu mai îndrăznea să liturghisească. Ultima dată când slujise, de abia putuse termina Liturgia. Mergând la mănăstirea Grigoriu la duhovnicul său, credea că acesta

îi va da un canon greu. Însă părintele Atanasie a recunoscut sufo-canta strânsoare a duhului întristării și a desfăcut-o imediat.

„Bravo! – a zis el. Așa de smeriți vreau eu să fie preoții care se mărturisesc mie. Smeriți și cu conștiința nimicniciei lor. Te felicit, iar canonul pe care ți-l dau este ca de mâine să începi să slujești din nou Liturghia!“

Nenumărate suflete au găsit alinare și pace sub epitrahilul lui. Întotdeauna când spovedea purta același epitrahil pe care-l purtase la hirotonirea sa. Potrivit teologiei ortodoxe, chiar și obiectele create participă la harul divin necreat. Astfel s-a întâmplat că și acest epitrahil a devenit purtător de har. Astăzi el se păstrează în chilia unui călugăr de la Grigoriu, care are o evlavie deosebită față de părintele Atanasie și îi poartă chiar și numele. Din când în când, acest epitrahil răspândește o dulce mireasmă. De câteva ori a fost pus pe capul unui călugăr care suferea de întristare și neliniște, și acesta și-a recăpătat numaidecât pacea.

Părintele Atanasie și toate cele dimprejurul său erau un focar ce iradia bucurie și pace.

* * *

Părintele Atanasie era foarte precaut în cuvintele sale. N-a deschis niciodată gura pentru a judeca vreun frate. Dacă se întâmpla ca vreun ucenic de-al său să se refere la greșelile altora, fie la spovedanie, fie în conversație, i-o rețea scurt.

„Lasă-i pe alții, ia seama la tine însuși – îi spunea. Fugi de judecare – a judeca pe alții este un foc ce arde.“

Avea o mare stăpânire de sine. În momentele de criză se arăta a fi stăpân pe situație. După perioada egumeniei sale, când simțea că urmașul său are nevoie de ajutor, își lua toiagul, se ducea la egumenie și îi insufla curaj.

În relațiile cu ceilalți arăta multă blândețe și bunătate. Respecta pe orice om. Chiar celor mai tineri călugări din mănăstire nu li se adresa niciodată doar pe nume, ci îi numea „părinte“ sau „cuvioase bătrân“.

„Odată, spunea un ecleziarh bătrân, avea nevoie de un sfeșnic și n-a vrut să-l ia fără blagoslovenie, ci cu smerenie mi l-a cerut mie. «Dar, precuvioase, am zis, de ce îmi ceri mie voie? Ești egumen și poți să-l iei și singur.» «Nu, copilul meu, a răspuns, nu gândi așa. În ascultarea ta, tu ești egumenul.»“

Nu putea accepta să aibă pe alții care să-i slujească. În timpul egumeniei sale era un călugăr care, potrivit canoanelor mănăstirii, era rânduit să slujească egumenului și să aibă grijă de egumen. Părintele Atanasie avea grijă să nu-l obosească pe acesta și se ocupa singur de locuința sa și de diversele sale nevoi.

Simplitatea și smerenia erau podoabele sale cele mai prețioase. O dată cu trecerea anilor, a devenit tot mai simplu. Sufletul lui s-a subțiat și a ajuns aproape copilăresc. Această nevinovăție și simplitate copilărească pe care Domnul o laudă în Evanghelie e un semn distinctiv al sfințeniei.

Smerenia minții sale se arăta în toate. Ca egumen a trebuit să-și mute lucrurile în locuința egumenului, dar el nu voia să se despartă de umila sa chilie și, în ciuda insistențelor părinților, a rămas în ea.

Ori de câte ori conversa cu cineva, își înclina ușor capul și privea în jos, iar vocea era plină de smerenie.

Cum ar putea cineva să laude îndeajuns cumpătarea lui? „Stăpânul cel rău“, cum numesc Sfinții Părinți stomacul, nu era deloc fericit cu el. Din mâncarea care se servea la trapeză mânca doar o mică parte – aproximativ un sfert. Nu bea nici vin, decât puțin, ca binecuvântare, și pe acesta îl amesteca de fiecare dată cu apă. În ceea ce privește înfrânarea, era extraordinar și neîntrecut. Trăia după cuvântul Sfântului Vasile: „Cel ce trece dincolo de trup disprețuindu-l, se îngrijește de suflet, de lucrul cel cu adevărat nemuritor“. Ar trebui spus că iubea foarte mult acest cuvânt și îl avea deseori pe buzele sale.

Dorea să fie consecvent și în sărăcie. Sărăcia și privațiunile constituie o parte indispensabilă în viața unui adevărat călugăr. Voi povesti două întâmplări care demonstrează virtutea părintele Atanasie în acest sens.

Odată, când era destul de bătrân, urmașul său în egumenie l-a vizitat în chilia sa. S-a întâmplat că acesta tocmai își făcea cafeaua. Părintele Visarion a observat ceva și a zis: „Cuvioase, de ce nu folosești zahăr la cafea?“

„Nu am. Pun o lingură de miere, din care se întâmplă să am“, a răspuns.

Egumenul a fost surprins de această privațiune voluntară, deoarece mănăstirea avea mijloacele de a asigura părinților atât cafeaua, cât și zahărul. A fost impresionat și s-a îngrijit să i se aducă niște zahăr. „Bătrânul“ l-a primit, i-a mulțumit și a făcut următoarea re-

marcă: „Până acum nu mi-am refuzat nimic, și ce voi spune lui Dumnezeu despre sărăcia obligatorie pentru un monah?“

A doua întâmplare se referă la conținutul portofelului său. Când i l-au deschis după moarte, au găsit în el câteva bucăți ciudate de hârtie, pe care scria: „100 de drahme“, „500 de drahme“, „1000 de drahme“. Pe partea cealaltă erau scrise cuvinte din Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Efreem, avva Isaac și alți Părinți. Erau bancnote spirituale! Acestea erau banii lui! Într-adevăr, cât har și măreție se ascund în această întâmplare!

2. O ÎNTÂMPLARE PLINĂ DE HAR

Odată, un frate din mănăstirea Grigoriu, „bătrânul“ Varlaam, se confrunta cu o situație economică dificilă. Ca reprezentant al mănăstirii, trebuia să meargă la unul dintre metocurile ei, ca să participe la o evaluare a unei proprietăți, care urma să fie făcută de o oficialitate guvernamentală. În acea perioadă, guvernul făcea exproprii de proprietăți mănăstirești. „Bătrânul“ Varlaam se aștepta ca prețul pe care îl propunea mănăstirea să nu fie acceptat și de aceea s-a hotărât să ceară ajutorul părintelui Atanasie. Înțeleptul „bătrân“ Varlaam – care și-a lăsat amprenta asupra perioadei contemporane a Sfântului Munte prin rezolvarea cu succes a unor probleme dificile atât pentru mănăstire, cât și pentru Sfânta Comunitate – credea că prezența Sfântului Atanasie se va dovedi eficace. Înainte de a pleca la metoc, după multe rugăminți, a reușit să-l convingă pe părintele Atanasie să meargă cu el.

La metoc, părintele Varlaam s-a întâlnit cu reprezentantul guvernamental și au început negocierile în birou. După cum prevăzuse, oficialitatea nu voia să cedeze. Nu numai că nu era de acord cu propunerea mănăstirii, dar a oferit un preț cu totul diferit și foarte nedrept față de mănăstire. Nu a lăsat nici un fel de speranță că prețul ar putea fi mărit. Eforturile părintelui Varlaam n-au dat nici un rezultat. Îndurerat, a părăsit biroul și s-a dus să-i spună părintelui Atanasie ce s-a întâmplat. Părintele Atanasie însă era calm și netulburat și l-a mângâiat pe părintele Varlaam: „O să mă duc și o să-i spun care este situația noastră economică în mănăstire, părinte Varlaam. Poate că Dumnezeu ne va ajuta și vom ajunge la o înțelegere“.

Părintele Atanasie s-a dus la birou, a bătut la ușă și s-a înfățișat reprezentantului guvernamental. Cu fața lui blândă și vocea calmă l-a salutat și s-a prezentat.

„Am venit din proprie inițiativă ca să tratez cu dumneata prețul metocului. Te rog, ajută-ne în această problemă, pentru că mănăstirea noastră este săracă.“

Asta a fost tot ce-a spus. Îndată ce l-a văzut, reprezentantul guvernamental a fost impresionat. Văzuse mulți clerici și monahi în viața sa, dar niciodată nu mai întâlnise pe cineva ca acest cuvios „bătrân“ de la Sfântul Munte. Avea în față pe cineva care arăta ca un patriarh biblic. Fără să înțeleagă de ce, stătea în picioare nemișcat uitându-se la el... și rezultatul a fost că a devenit alt om. Ceva în sufletul său s-a schimbat...

„Pentru cinstita dumneavoastră persoană, cuvioase «bătrân», voi ridica prețul“, i-a spus cu mare bunăvoință și respect.

După intervenția părintele Atanasie, reprezentantul guvernamental, care mai înainte nu voia să se clinească deloc din poziția sa, a ridicat prețul în mod considerabil. Era chiar mai mare decât prețul pe care îl ceruse mănăstirea inițial. Părintele Atanasie câștigase.

Părintele Varlaam, care aștepta rezultatul cu mare neliniște, a alergat la părintele Atanasie îndată ce l-a văzut ieșind din birou. Când a aflat despre neașteptata schimbare petrecută cu reprezentantul guvernamental, nu știa ce să creadă. Nu știa cum să-și exprime bucuria față de părintele Atanasie în legătură cu acest rezultat plin de succes. Și-a zis întru sine: „Trebuie să fi știut eu ceva când am insistat ca «bătrânul» cuvios să vină cu mine“.

* * *

Într-adevăr, strălucirea interioară a părintelui Atanasie se reflecta și în exterior. Părintele Daniil, un călugăr dintr-un schit al mănăstirii Cutlumuș, ne-a spus următorul lucru: „Când eram tânăr monah, am vizitat mănăstirea Grigoriu, împreună cu «bătrânul» meu. A început să plouă și am rămas aici două zile. Am fost impresionat de înfățișarea egumenului. Era o bucurie să te uiți la el. Era atât de liniștit, pașnic, dulce și blând. Și numai faptul de a-l privi mă făcea fericit. Chiar și numai chipul său îți spunea că era un sfânt“.

Ieromonahul Pantelimon de la Simonopetra a accentuat și el aceasta: „Fericitul părinte Atanasie era un om strălucit. Era așa de

dulce că te făcea să-ți abandonezi sufletul în mâinile sale. În același timp, era atât de venerabil și demn, încât simțeai un fior de teamă în prezența lui“.

3. ÎN TIMPUL SFINTEI LITURGHII

Părintele Atanasie își descoperea bogăția deplină a credinței și evlaviei lui atunci când slujea sfintele slujbe. Pentru el nu era bucurie mai mare pe pământ decât să săvârșească dumnezeiasca Liturghie. Inima lui tresălta, se avânta, devenea ca un serafim aprins de fiecare dată când se învrednicea să slujească la Sfântul Altar.

Căuta întotdeauna prilejuri de a sluji Liturghia. În perioada când era egumen avea regula de a liturghisi singur de două ori pe săptămână: joia și sâmbăta, duminica și în marile praznice slujind împreună mai mulți preoți. El ardea de dorința de a fi lângă Sfântul Altar.

Este greu să ne imaginăm momentele cerești pe care le trăia de fiecare dată când săvârșea Jertfa fără de sânge. Era stăpânit în același timp de o frică sfântă și de o negrăită bucurie dumnezeiască. Era adânc mișcat de înfricoșătoarea prezență a Mielului mistuit și, înaintea acestei înfricoșătoare taine a dragostei și smereniei dumnezeiești, vărsa „lacrimile inimii sale“.

Când n-a mai fost egumen, în timpul slujbelor stătea în stânga Sfintei Mese. După Vohodul Mare își înclina capul și-și ținea privirea ațintită în jos, în timp ce ochii îi deveneau izvoare care îi inundau fața cu lacrimi fierbinți. O sfântă cutremurare îi copleșea și pe ceilalți preoți, încât abia se mai putea continua Liturghia. Așa cum observau slujitorii aflați în preajma lui, părintele Atanasie de abia își ștergea fața, că ea era din nou inundată de „izvoarele apelor“.

Cine știe ce descoperiri i-au fost date de Mielul lui Dumnezeu? Cine știe ce vedeau ochii lui pe Altar? Cuviosul „bătrân“ Visarion, urmașul său la egumenie, l-a întrebat de multe ori cu insistență: „Preacuvioase, ce tulbură sufletul tău așa de mult? Îți face Dumnezeu vreo descoperire?“

Dar părintele Atanasie evita întotdeauna să răspundă. I-a fâgăduit odată că-i va spune mai târziu, dar a părăsit viața aceasta fără să descopere ceva. Viața voastră, scria Sfântul Apostol Pavel, „este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu“ (Coloseni 3, 3).

4. LUCRĂRILE DUHULUI

Dacă Sfânta Euharistie este o împărtășire de Hristos, Taina Mirungerii este o împărtășire de Duhul Sfânt. Orice creștin ortodox uns la Botez cu Sfântul Mir primește asupra sa pecetea sfântă a Mângâietorului. Din acel moment Duhul Sfânt se așază în el ca o sămânță cerească. Dacă găsește pământ bun și aer blând, El germinează, crește și se face „copac mare“ (Luca 13, 19) cu frunze, flori și fructe paradiziace. Apoi, înăuntrul credinciosului se petrec bucurii de nedescris, pe care mintea omenească nu și le-a imaginat vreodată și „care la inima omului nu s-au suit“ (I Corinteni 2, 9).

În *Filocalia* Ortodoxiei există pasaje întinse care se ocupă cu aceste stări cerești. Ele descriu în detaliu toate stadiile creșterii seminței duhovnicești. Se întâlnesc acolo expresii mistice neobișnuite: „lucrarea inimii“, „roua Duhului“, „simțirea minții“, „focul inimii“, „beția dumnezeiască“, „tresăltarea inimii“, „răpirea minții“ etc.

Călugărul ce-și urmează calea cu adevărat și în chip autentic va afla negreșit lucrările Duhului. Pe măsură ce înaintează cu sudoare și osteneți pe calea cea strâmtă a vieții ascetice, va sosi și ceasul binecuvântat când va simți în interiorul său prezența simțită a Duhului Sfânt. Din acel moment, inima sa devine un „loc de verdeață“ după cum spune psalmistul (*Psalm 22, 2*). Din acel ceas, sfintele cuvinte ale Domnului își capătă deplinul lor sens dumnezeiesc: „Celui ce crede în Mine râuri de apă vie vor curge din pântecele lui“ (Ioan 7, 38). Iar acele ape se vor transforma uneori într-un foc aprins, care încălzește sufletul și trupul și face inima să ardă, precum inimile celor doi ucenici de pe drumul spre Emaus. Atunci, omul strigă cu uimire, precum Sfântul Simeon Noul Teolog:

„Cum ești Tu foc arzător? Și cum ești în același timp și apă înrouată?“

Dacă un călugăr este găsit vrednic de a fi vas al harului, Mângâietorul I se dă cu și mai multă putere. Tot ce era „întunecat“ devine „învederat ca lumina“, după expresia Sfântului Grigorie Teologul (*În apărarea fugii sale în Pont*). Iar negrăita lucrare a inimii se transformă într-o negrăită lumină, ba chiar într-o lumină ce revarsă o dulce mireasmă – „o lumină înmiresmată“. Mireasma omului înduhovnicit este simțită de alte suflete virtuozose și înduhovnicite.

Dar să nu ne gândim la toate acestea fără legătură cu subiectul nostru. Ieromonahul despre a cărui viață scriem s-a ridicat la toate aceste trepte, „mergând din putere în putere“.

În urmă cu câțiva ani l-am vizitat pe un bătrân monah de la Muntele Athos, un lucrător al vieții lăuntrice, și între noi a avut loc următorul dialog:

„Ce altceva ai de spus, cuvioase, despre neuitatul părinte Atanasie?“

„Era un postitor și un ascet. N-ai putea întâlni un asemenea nevoitor nici chiar în pustie. Duhul Sfânt sălășluia în el. Când mergeai la el, îți vorbea și un miros plăcut venea dinspre el. Gura lui răspândea mireasmă.“

„Ce fel de mireasmă era?“

„Ca aceea a moaștelor sfinților.“

„O simțeau toți?“

„Nu, doar cei ce duceau o viață virtuoasă și curată. Un om duhovnicesc înțelege pe un alt om duhovnicesc. Un profet poate să deosebească pe alt profet. Alții nu observă nimic.“

Această informație ne-a impresionat adânc. Fără îndoială, părintele Atanasie atinsese cele mai înalte trepte duhovnicești.

Există numeroase întâmplări care arată că lucrările Duhului Sfânt se arătau în el ca o lumină mentală a conștiinței și a descoperirii de sus, ceva asemănător cu ceea ce se petrecea cu profeții. Următoarea relatare a unui călugăr bătrân de la Grigoriu, părintele Sofronie, ilustrează bine acest lucru.

„La începutul vieții mele călugărești am fost purtat de un entuziasm ascetic și am făcut tot felul de exerciții și nevoințe. Odată am purtat lanțuri de fier pe sub haine și, pentru a-mi face somnul mai dificil, am pus pietricele sub cearșaf. Credeam că în felul acesta voi plăcea lui Dumnezeu și voi călca pe urmele vechilor asceți. N-am spus nimănui nimic despre toate acestea. Nimeni nu știa despre «progresul» meu, nici chiar cuviosul «bătrân». Într-o zi el mi-a făcut o vizită în chilie.

«Ei, ce faci aici, părinte Sofronie? Cum îți merge?»

Cu rugăciunile tale, preacuvioase, bine.

«Nu cumva faci mai multe exerciții ascetice decât trebuie? Trupul ți-a slăbit și obosești ușor.»

Nu sunt dintre călugării sărguincioși, cuvioase «bătrân».

«Să vedem, totuși, copilul meu ce ai pus sub cearșaf. Ce vād aici? Pietricele! Ia-le și aruncă-le.»

Am rămas uluit, a continuat părintele Sofronie. Credeam că e omenește cu neputință ca «bătrânul» să știe despre ele. «Să știe oare și despre lanțuri?», m-am întrebat. Numai ce îmi venise în minte acest gând, că el a zis: «Părinte Sofronie, ia să vād ce porți pe trup... Ce sunt astea? Scoate-ți lanțurile. Nu-ți aduc nimic bun.»

În acel moment tânărul călugăr de la Grigoriu a simțit un fior sfânt. A înțeles că era ceva minunat cu „bătrânul“ său, ceva supranatural, nu din lumea aceasta. Duhul Sfânt Mângâietorul sălășluia în el și îi descoperea „lucruri neștiute și tainice“. Părintele Sofronie îl iubea și îl respecta pe „bătrânul“ său, dar de acum devotamentul său a crescut extraordinar de mult. Harul Sfântului Duh locuia, se mișca și lucra în chip vădit în părintele Atanasie.

Mult mai târziu, când părintele Atanasie se pregătea pentru călătoria sa la cer, părintele Sofronie a primit o rază de lumină asemănătoare de la mintea de-Dumnezeu-purtătoare a cuviosului „bătrân“. A vizitat infirmeria mănăstirii unde locuia „bătrânul“ îngrijit de un infirmier, părintele Artemie. Lângă patul său a văzut diferite obiecte personale. Printre ele a observat un ceas deșteptător care, atunci când suna, cânta o melodie. Cuviosul voia să împartă aceste lucruri fraților mănăstirii ca binecuvântare. Părintele Sofronie a fost captivat de ceasul deșteptător și s-a gândit: „Ce bine ar fi dacă mi l-ar da mie!“

Înainte însă de a-și termina gândul, părintele Atanasie s-a întors către el zicând foarte natural:

„Să nu te gândești la așa ceva. Am promis ceasul părintelui Artemie“.

5. CLARVIZIUNE

Părintele Sofronie n-a fost singurul care a avut experiența personală a clarviziunii părintelui Atanasie. Următoarele povestiri subliniază încă și mai mult puterea duhovnicească a acestui om sfânt.

Râvna înflăcăratului profet Ilie din Vechiului Testament [„Cu râvnă am râvnit pentru Domnul Savaot“, *III Regi* 19, 14] se poate vedea adeseori la monahii Sfântului Munte. În momente critice din trecut, când credința și tradiția Ortodoxiei au fost serios amenințate, Muntele Athos a ridicat luptători, mărturisitori și martiri. Trebuie

să spunem totuși că au fost și cazuri în care zelul unor călugări din Sfântul Munte, amestecat probabil cu ignoranță, fanatism și lipsă de discernământ, a făcut mult rău atât unor persoane individuale, cât și unor comunități. Scriptura poruncește: „Să nu te abați nici la dreapta, nici la stânga, ca să izbândești în căile tale“ (Iosua 1, 7-8). Părintele E., călugăr la Grigoriu, amăgit de acest zel neîntemeiat, s-a hotărât să-și părăsească mănăstirea. Motivele sale erau legate de problema calendarului și de vizita și Liturghia săvârșită în mănăstire de un anume episcop. Noaptea, fără să știe cineva, și-a strâns lucrurile, s-a coborât pe o frânghie de la o fereastră și a ajuns în afara zidurilor mănăstirii. Dar și-a dat seama că uitase ceva important în chilie: cartea de rugăciuni, de care avea foarte mare nevoie. S-a ascuns deci în tufișurile de deasupra curții exterioare a mănăstirii și a așteptat ca în zori să se deschidă poarta. Trebuia să ia acea carte cu orice preț.

Poarta s-a deschis la timpul potrivit și câțiva dintre părinți au ieșit la lucru. Părintele E. i-a văzut pe toți, dar el n-a fost văzut de nimeni. După puțin timp a ieșit și egumenul. Încet și ferm, acesta mergea spre curtea exterioară. A ajuns chiar în punctul de sub locul unde era ascuns părintele E., s-a oprit, s-a întors în direcția lui și cu o voce ușor ridicată s-a adresat călugărului ascuns: „Părintele E., coboară repede! Vino jos!“

Părintele E a amuțit. Încurcat, zăpăcit și rușinat, a coborât neopunându-se în nici un fel. A înțeles că s-a petrecut ceva supranatural cu preacuviosul „bătrân“ și s-a întors în chilia sa, pocăindu-se.

* * *

Clarviziunea părintelui Atanasie se manifesta la timpul potrivit. Dumnezeu știe în ce moment, pentru cine anume și în ce împrejurări să intervină și să-și trimită lucrarea harului slujitorilor săi purtători de Duh. În fiecare caz în parte există un obiectiv concret, care poate fi, printre altele, încurajarea morală a nevoitorului, întărirea credinței lui, aprinderea dorului său dumnezeiesc. Acest lucru e vădit în următoarele două întâmplări.

Un tânăr student la medicină pe numele său Panayotis Mihas (ajuns ulterior arhimandritul și egumenul Visarion) și-a părăsit rudele, studiile și lumea și și-a îndreptat corabia sufletului său către limanul Muntelui Athos. Mai exact, a ajuns la mănăstirea Grigoriu. Curând, el urca poteca pietruită și se apropia de poarta mănăstirii.

În fața lui a apărut un călugăr venerabil și demn care și-a fixat privirea asupra tânărului. Nu știa, bineînțeles, că acesta era egumenul Atanasie; nu-l întâlnise niciodată și nici nu vorbise cu el de mai înainte. Pe când tânărul se apropia, părintele Atanasie, de parcă l-ar fi cunoscut de ani de zile, l-a salutat din inimă:

„Bine ai venit, Panayotis! Bine ai venit în mănăstirea noastră, copilul meu. Te aștept de multă vreme. E bine că ai venit!“

Tânărul Panayotis nu mai întâlnise niciodată în viața lui un profet și era adânc impresionat de acest eveniment. Întreaga lui ființă s-a cutremurat de o sfântă emoție. Toate viziunile înalte pe care și le făcuse despre monahism le vedea vii în fața lui. Orice slăbiciune legată de părăsirea lumii pe care vrăjmașul i-ar fi putut-o insufla era înlocuită de pace și bucurie duhovnicească. Cu un semn supranatural, Dumnezeu l-a asigurat pe Panayotis despre justetea deciziei sale. Era bucuros că schimbase viața stricată a lumii cu viața nesticăcioasă și luminată a unui monah.

* * *

Un cuvios din Kerasia (regiunea de sub vârful Athosului și de deasupra Kavsoalyviei) și-a trimis ucenicul, pe părintele Simeon, la mănăstirea Grigoriu ca să ia un număr de prescuri, de care aveau nevoie pentru dumnezeiasca Liturghie.

„Bătrânul“ nu știa de alt motiv pentru a-l trimite acolo. Dumnezeu însă plănuia să facă ucenicului „bătrânului“ o binecuvântată surpriză: să-i deschidă o fereastră din lumea harului dumnezeiesc, să-l învețe că sacrificiile vieții monahale sunt răsplătite cu daruri cerești.

Urcând dinspre liman la mănăstire, părintele Simeon se gândea la ce are de făcut. Mai întâi trebuia să-l găsească pe egumen și să-i spună de ce anume a fost trimis, apoi, cu binecuvântarea egumenului trebuia să-l găsească pe călugărul care făcea prescurile și care urma să-i dea cantitatea cuvenită. Așa gândea el că se va întâmpla, dar lucrurile nu s-au petrecut așa.

În fața porții mănăstirii, călugărul din Kerasia l-a văzut pe egumen. Acesta ținea ceva în mâini. Oprindu-l, i-a zis: „Ia astea, copilul meu. Sunt prescurile după care te-a trimis «bătrânul» tău.“

Părintele Simeon a rămas fără glas! El atingea impalpabilul. A înțeles că Athosul hrănea încă oameni sfinți, plini de lumină dumnezeiască. Pe când se întorcea la „bătrânul“ său, întreaga lui lume

sufletească a suferit o schimbare mistică fără precedent. Această întâmplare era o pagină de aur în cartea vieții sale. De fiecare dată o povestea cu vădită bucurie și entuziasm.

* * *

În dimineața de 8 mai 1930, înainte de dumnezeiasca Liturghie, egumenul de la Grigoriu conversa cu un bărbat de 28 de ani proaspăt sosit, marinar din Pireu. O dorință spirituală puternică îl aduse la Sfântul Munte. El i-a povestit „bătrânului“ întreaga sa viață și l-a rugat să-l primească ca monah.

...Au trecut patruzeci și cinci de ani. Marinarul din Pireu devine călugăr la Grigoriu. Mai târziu, pentru a-i pune talentele în valoare, a fost transferat la o mănăstire din apropiere. Astăzi are 73 de ani și imaginea sfântă a părintelui Atanasie nu i se poate șterge deloc din minte. Își amintește, cu amănunte chiar, prima lor conversație. Tot ceea ce cuviosul „bătrân“ i-a spus atunci despre caracterul și mentalitatea sa, despre dificultățile pe care avea să le întâmpine în călugărie și despre viitoarea sa evoluție aveau să se întâmple aieva. Părintele Atanasie îi spusese: „Voi, pescarii, marinarii, sunteți obișnuiți cu o viață liberă și aveți unele dificultăți în adaptarea la viața riguroasă de mănăstire“.

6. O INIMĂ MILOSTIVĂ

„O inimă milostivă, scrie înțeleptul avvă Isaac Sirul, arde de dragoste pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări și animale, pentru demoni, pentru orice făptură. Iar prin aducerea aminte și vederea lor, ochii celui milostiv varsă mulțime de lacrimi din puternica și neclintita milă care îi strânge inima și din marea sa compasiune inima îi este smerită și nu poate suferi să audă sau să vadă vreun rău și nici cea mai mică durere în zidire“ (*Cuvântul* 81).

„O inimă care arde pentru întreaga zidire!“ Este un mare cuvânt. Cine poate să-l realizeze? Cine poate să ajungă la o asemenea culme a milei încât să simtă compasiune chiar și pentru demoni? Însă părintelui Atanasie aceste piscuri atât de cu anevoie de urcat nu-i erau necunoscute. Plămâniul sufletului său respirau adânc din cerul dumnezeiesc al raiului. Firea lui sensibilă era plină de o dragoste rar întâlnită pentru toate făpturile. Sunt multe întâmplări în viața sa care arată limpede acest lucru și care ne aduc în minte în-

tâmplări asemănătoare din viețile marilor sfinți monahi. Ele ne amintesc îndeosebi de renumitul pustnic din Elikon, Sfântul Luca (secolul X), care hrănea păsări, îngrija șerpi, apăra căprioarele de vânători, îmblânzea animale sălbatice, se împrietenea cu reptile otrăvitoare și îmbrățișa cu dragoste toată zidirea.

În partea sud-estică a mănăstirii Grigoriu, o căprioară alerga ca vijelia în jos, spre țărmul stâncos, îngrozită de moarte. Niște mireni care lucrau în mănăstire o descoperiseră mai sus pe munte și o urmăreau nebunește, cu arme și câini. O încercuiseră și ea nu putea fugi decât în jos; bietul animal s-a năpustit spre mare, a sărit în apă și, înotând, s-a îndepărtat de țărm. Însă vânătorii n-au pierdut vremea, ci au alergat repede la debarcader, au dezlegat o barcă cu vâsle și au început să vâslească spre căprioară. Au prins-o, chiar dacă aceasta reușise să înoate doi kilometri în larg. De abia așteptau să revină la țărm, s-o taie, s-o frigă și să-i mănânce gustoasa carne.

Părintele Atanasie a fost repede informat despre cele întâmplate. Numai decît a lăsat la o parte tot lucrul său, de parcă ceva grav s-ar fi petrecut și a alergat spre debarcader. De ce toată această grabă și îngrijorare extraordinară? Nu din alt motiv decît pentru a ajunge la timp ca să cruțe viața animalului captiv și să-i redea libertatea. Aceasta înseamnă „o inimă care arde pentru întreaga zidire“.

Să lăsăm acum căprioara – un animal blând și prețuit – și să trecem la vulpi. Era el tot atât de preocupat și pentru ele?

În fața mănăstirii, pe latura dinspre Simonopetra, se află viile mănăstirii. Acolo era prezent întotdeauna părintele Ioanichie. El avea ascultarea de „vier“ și avea mare grijă să-și facă bine datoria. Printre altele, trebuia să păzească via de dușmanii care se ascundeau în tufișurile înconjurătoare. Chiar și Scripturile îi menționează pe acești dăunători: „Prindeți puii de vulpe care strică via“ (*Cântarea Cântărilor* 2, 15).

Călugărul, care era un om destoinic și voinic, a luat măsuri serioase și eficiente împotriva vicelanului său dușman, vulpile. Punea curse de fier speciale și le prindea, apoi le omora și le jupuia. Păcea toate acestea cu conștiința împăcată, crezând că-și face datoria în toate.

Cuviosul nu știa nimic despre isprăvile ucenicului său. Îndată ce a aflat, sufletul lui a avut o puternică reacție contrară. Nu putea accepta nici măcar gândul unor măsuri atât de aspre. Ce lucru în-

grozitor – să omori un animal prins în cursă! Să-l omori și să-l ju-
poi! Ce oribil! Iar cel ce făcea aceasta era un monah purtător de
schimă îngerească! Lucrul nu putea continua. Nu putea suporta în
nici un fel această nearmonie. Prin urmare, l-a chemat pe vier să-i
dea niște sfaturi potrivite.

„Copilul meu, a zis, trebuie să te gândești la alt mod de a te
ocupa de vulpi. Agață cutii de conserve de jur împrejur și lovește-le
sau orice altceva dorești. Nu mai folosi curse. Călugării nu au voie
să folosească asemenea metode crude, asemenea torturi.“

Să lăsăm acum vulpile și să trecem la altfel de animale. Aici
vom descoperi ceva paradoxal în judecata sfinților. Judecata obiș-
nuită cere ca un animal sălbatic periculos să fie exterminat, dar
sfinții gândesc altfel.

Din când în când, părintele Atanasie făcea vizite la Vultista, un
metoc al mănăstirii Grigoriu. Acesta se află într-un loc minunat!
Este așezat pe un promontoriu înalt, din care ochiul poate vedea
câmpia Tessaliei și apele strălucitoare ale râurilor Axios și Aliak-
monos.

„Cuvioase, i-au spus muncitorii de la metoc într-una dintre vi-
zite, avem o surpriză pentru sfinția ta. Vrem să-ți arătăm o imagine
rară.“

„Ce surpriză este asta?“

„Ei bine, am găsit doi pui de lup în pădure. Ne-am gândit să
nu-i omorăm imediat, ca să ți-i arătăm și sfinției tale.“

Și după puțin timp cuviosul „bătrân“ privea cele două animale
sălbaticе. Într-adevăr, nu mai văzuse așa ceva până atunci. A exa-
minat cu atenție forma frumoasă a trupului lor, picioarele lungi,
gâtul, botul, urechile ciulite... Erau înspăimântați în aceste împreju-
rări ciudate pentru ei. Cuviosul simțea o mare compasiune și dra-
goste pentru lupi. Îi părea rău de ei și a început să-i mângâie. Se
gândea cum suferă mama lor. Până la urmă le-a spus muncitorilor
ceva la care nu se așteptau: „Ascultați! Să nu-i omorâți sau să le
faceți ceva. Lăsați-i să se întoarcă la viziunea lor. Mama lor este ne-
căjită și îi caută“.

* * *

Afecțiunea pe care părintele Atanasie o arăta animalelor sălba-
tice era răsplătită. Acestea erau supuse și blânde cu el și chiar îl
ascultau, după cum vom vedea în povestirea următoare.

În cimitirul mănăstirii, pe care părintele Atanasie îl vizita des,
stătea la pândă un șarpe mare. Nu după mult timp între ei s-a înfri-
pat o prietenie. Nici unul nu era deranjat de prezența celuilalt. Acest
lucru nu era valabil însă pentru ceilalți monahi, cum era ierodiaco-
nul Pahomie, care trebuia să meargă din când în când în cimitir ca
să aprindă candelile. Era fricos din fire și, ori de câte ori vedea șar-
pele, nu numai că se speria, dar fugea încotro vedea cu ochii. Era
într-adevăr vrednic de milă.

Când i-a spus părintelui Atanasie despre starea lui nefericită,
cuviosul „bătrân“ l-a mângâiat și l-a liniștit, asigurându-l că ne-
dorita reptilă va pleca în curând din cimitir pentru totdeauna.

Și, într-adevăr, s-a întâmplat precum a zis. Spre marea lui bu-
curie, părintele Pahomie n-a mai văzut șarpele niciodată. Doar o
îndoială, o întrebare fără răspuns i-a rămas în minte: prin ce mijloc
a alungat „bătrânul“ șarpele? I-a poruncit să plece? A citit vreo
slujbă? S-a rugat? Nimeni nu știa. Era destul că pierise, deși nimeni
nu știa cum și de ce.

Legătura intimă dintre sfinți și fapte – chiar fiare sălbatice și
reptile – subliniază un mare adevăr, și anume faptul că în sufletele
lor se află Făcătorul lor. Când există legături de dragoste între suflet
și Făcător, acestea există și cu faptele Lui. „Cele dintâi sunt o
dovadă pentru cele din urmă“, cum ar spune sfântul autor al *Scării*.

7. RENUMELE

De pe vremea când era simplu monah, părintele Atanasie era
renumit în întreg Sfântul Munte. Când s-a urcat pe scaunul de egu-
men lumina lui a strălucit încă și mai mult.

Mulți oameni vizitau mănăstirea Grigoriu numai ca să-l întâl-
nească. Unii căutau îndrumare duhovnicească, alții veneau pentru
spovedanie. Nu numai monahi de la Muntele Athos veneau să se
spovedească la el, ci și mulți clerici și mireni din lume. Până la
moarte, a îmborsătat și a spălat nenumărate suflete în baia pocă-
lincei. Atât de mulți oameni veneau la el pentru spovedanie, încât
mănăstirea a fost nevoită să ia măsuri pentru a-i proteja puțin
liniștea.

Persoane cu poziții înalte în Biserică și stat îl aveau la mare
cinste. Arhiepiscopul Atenei, Hrisostom Papadopoulos, deși nu l-a
întâlnit niciodată personal pe părintele Atanasie, îl respecta foarte

mult și nu pierdea ocazia să-i trimită salutări, iar George II, când a vizitat Sfântul Munte, a stat două sau trei zile la mănăstirea Grigoriu. Aici l-a cunoscut pe părintele Atanasie și a fost impresionat de statura lui duhovnicească. Se spune nu numai că au stat de vorbă ore în șir, ci regele chiar s-a spovedit la el. Adâncul respect al regelui pentru cuviosul „bătrân“ e dovedit de următoarea întâmplare.

Atunci când Dionisie a fost ales mitropolit de Ierissos și al Sfântului Munte, și-a făcut jurământul sfințirii în fața regelui George. Apoi regele i-a zis: „Când te duci la dieceza sfinției tale, nu uita să treci pe la mănăstirea Grigoriu din Sfântul Munte, ca să-l cunoști pe ieromonahul Atanasie – sărută-i mâna din partea mea. Pentru mine nimeni nu e ca el. Este un bărbat venerabil, plin de demnitate sfântă și smerenie“.

Mitropolitul Dionisie, un fiu duhovnicesc al Sfântului Munte, a vizitat într-adevăr mănăstirea Grigoriu și a întrebat de părintele Atanasie (care renunțase la egumenat). Cu mare evlavie i-a luat mâna și a sărutat-o, transmițând salutul regelui. Părintele Atanasie a avut și el grijă să sărute mâinile mitropolitului cu smerenia unui simplu credincios.

Când părintele Atanasie îmbătrânise, exarhatul patriarhal ce trecea pe la mănăstirea Grigoriu a cerut cu insistență să-l vadă. La intervenția cuviosului Visarion, cuviosul „bătrân“ a ieșit din chilia sa. Episcopii au alergat să-i sărute mâna, exprimându-și adâncul lor respect față de el. Șeful exarhatului, mitropolitul de Heliopolis, a început să-l elogieze:

„Am auzit atât de multe despre sfinția ta și doream să te vedem. Suntem atât de fericiți... Ești un om sfânt. Binecuvântează-ne...“

În timpul acestui adevărat potop de laude, părintele Atanasie ședea în tăcere cu mâinile încrucișate. Singurele cuvinte care au ieșit, în cele din urmă, de pe buzele lui au fost: „Sunt nevrednic“. Cu aceasta a făcut o plecăciune în fața lor, și-a luat rămas bun și s-a retras în chilia sa.

V

Un apus strălucitor

1. ÎN LINIȘTEA CHILIEI

O dată cu trecerea anilor, părintele Atanasie a devenit din ce în ce mai interiorizat și mai plin de căință. Așa de mare era căința lui încât vărsa lacrimi la simpla pomenire a numelui lui Hristos sau a vreunei întâmplări din viața Lui pământească. Nevoințele sale lăuntrice erau înălțate în cel mai înalt grad. Evita în mod sistematic să comunice cu vizitatorii și își silea buzele să stea închise ca să nu piardă comoara tăcerii.

Cel a cărui dragoste pentru Dumnezeu depășește limitele obișnuite are absolută nevoie de un loc liniștit în care să i se poată închina neîncetat. Pentru părintele Atanasie acest loc era chilia sa. Eliberat acum de răspunderea egumeniei, putea să pescuiască perlele dumnezeiești în marea de liniște dată lui de Dumnezeu.

Cu excepția timpului petrecut la slujbele din biserică și la trapeză, se afla întotdeauna în chilia sa. Când vremea permitea, vizita însă alte două locuri dragi lui. În zori mergea spre răsărit, într-o grădină în care se găsea o mică peșteră formată din două stânci și înconjurată de măslini. În fața ei se întindea Marea Egee; o sută de metri mai jos, valurile loveau neîncetat țărnuțul stâncos. După-amiază mergea spre miazănoapte, într-o mare râpă de deasupra li-manului, unde își făcuse un scaun dintr-o scândură așezată pe două pietre. În aceste două locuri a trăit multe clipe sfinte.

Dar mai cu seamă chilia sa era arena în care avea să dea ultima luptă a războiului său duhovnicesc. Aici medita la moarte și la deșertăciunea acestei vieți. Aici va face ultimele sale urcușuri duhovnicești.

Toți cei care treceau pe lângă chilia sa simțeau că precuviosul „bătrân“ vorbește cu Dumnezeu. Niciodată rugăciunea nu-i era de ajuns. Studia și textele sfinte, dar pe primul loc era rugăciunea. Își înălța mintea foarte sus și experia frumusețea lumii duhovnicești. Sufletul lui era înconjurat de „neprihănitele puteri ascunse în Dumnezeu și strălucind de o frumusețe mai presus de minte“ (Dionisie Areopagitul). Dobândise „dulceața chiliei“ despre care vorbesc Părinții. Văzându-l, orice om cu discernământ își dădea seama că are în fața lui un om răpit cu totul în lumea lui Dumnezeu.

* * *

Fiecare monah e obligat să facă în fiecare zi un anumit număr de rugăciuni și închinăciuni cu mătaniile. E ceea ce se numește „pravila“ sa. Părintele Atanasie, care se dedica atât de mult rugăciunii, depășea limitele obișnuite în privința pravilei. Timp de trei ani a depășit pravila prescrisă.

„Pot merge la culcare mai târziu. De ce să nu fac puțin mai mult acum, dacă pot?“, zicea el.

Dragostea și evlavia sa față de Născătoarea de Dumnezeu erau fără margini. Refrenul „Bucură-te“ din Imnul Acatist răsuna din chilia sa în fiecare zi. Icoana ei, care împodobește sărăcăcioasa lui chilie, era obiectul permanent al venerației și sărutărilor sale. Pe Pruncul Iisus Îl săruta pe picioare, iar pe Născătoarea de Dumnezeu pe mână. Astăzi, cei ce vizitează chilia părintelui Atanasie pot vedea nenumăratele urme ale sărutărilor sale pe icoană.

El avea legături sfinte și cu alte icoane ale Născătoarei de Dumnezeu. Într-unul dintre caietele sale a scris următoarele rânduri: „În scumpa noastră mănăstire, în timpul slujbelor, stau în fața dulcii icoane a Născătoarei de Dumnezeu de pe iconostas, care arată de parcă ar fi vie. Numai glasul îi lipsește. Dulcea dar serioasa ei privire te însoțește pretutindeni. O, ce desfătare simt când contemplu sfânta ei icoană! Mi se pare că o am în fața mea chiar pe Născătoarea de Dumnezeu“.

Dădea așa de mare importanță acatistului, încât nu voia să tună în călugărie pe nimeni dacă nu-l știa pe dinafară. În caietele sale copiasse din cărți duhovnicești pasaje care laudau marea Imnului Acatist. Cităm câteva:

„... Obișnuiește-te să citești cu un devotament total acatistul și vei vedea în timp cât har vei primi: un lucru pe care, zic ție, nu

l-ai gustat încă. Dar «gustă și vezi!» Nu te aștepta să vezi aceasta de la început, pentru că viața nu face struguri de îndată ce este sădită. Cu timpul însă vei strânge struguri foarte dulci și copti“.

„Bate neîncetat la poarta milostivirii și a dragostei ei materne cu bătaia neîncetată a acatistului și a imnurilor ei de laudă... și vei afla ajutor și ocrotire, nu numai în această viață trecătoare, ci și în ceasul morții tale.“

Cu adevărat, chilia sa devenise un adevărat rai. Când părinții băteau la ușa lui cu vreo treabă, iar el le deschidea, îi vedeau fața acoperită de lacrimi și strălucind de bucurie duhovnicească. Dacă i se spunea că sunt vizitatori ce doresc să-l vadă, încerca să-i evite. Viața liniștită și tăcută a chiliei sale îi era mai dragă. Putea spune împreună cu Sfântul Simeon Noul Teolog în ale sale *Immuri ale Iubirii Dumnezeiești*:

M-ai mulțumit cu chilia în care am fost închis în singurătate.

M-ai eliberat ca să fiu cu Dumnezeu, singurul Iubitor de oameni.

Nimeni nu mi-a bătut la ușă, nimeni nu mi-a grăit.

2. MILOSTENII DUHOVNICEȘTI

Autorul acestei cărți a avut minunata binecuvântare de la Dumnezeu de a-l cunoaște pe părintele Atanasie cu trei ani înainte de moarte. Vizitasem schitul Sfânta Ana și la întoarcere am trecut pe la mănăstirea Grigoriu și am întrebat de părintele Atanasie. După multe rugăminți, a acceptat să mă vadă. Când l-am văzut, mărturisesc că am rămas înmărmurit de strălucirea feței sale. Am văzut un om sfânt ce părea să nu mai aparțină timpului nostru: înalt, subțire, cu părul alb, dar cu o față de copil. M-a salutat și mi-a vorbit cu multă dragoste. Maturitatea sa duhovnicească era evidentă. Am stat împreună douăzeci de minute. În tot acest timp, după obiceiul său, și-a ținut ochii în jos. Nu-mi amintesc să se fi uitat la mine mai mult de două, trei ori.

„Cuvioase, am zis eu, spune-mi te rog un cuvânt, căci sunt un proaspăt cleric viețuind în lume și am atât de multe nevoi duhovnicești.“

„Sunt aici, la Sfântul Munte, bărbați cu multă virtute și înțelepciune duhovnicească. Dacă mergi la ei, te vei folosi mult“, a răspuns el.

„Care sunt, cuvioase, cei care crezi că mă pot ajuta?“, l-am întrebat.

„Dacă mergi la schitul Sfânta Ana și la Katunakia, caută-l pe părintele Daniil. E un om foarte cult și are o ucenicie de mulți ani. Vei primi multe de la el“, a răspuns.

Atât din smerenie, cât și din dragostea de singurătate, părintele Atanasie obișnuia în ultimii săi ani să recomande pe alți părinți aleși din Sfântul Munte celor aflați în căutare de sfaturi și spovedanie.

„Cuvioase, am zis, vin chiar de la schitul Sfânta Ana și mă întorc în lume. De aceea aș vrea să primesc ceva de la sfinția ta ca milostenie duhovnicească.“

La aceste cuvinte ale mele a tăcut o clipă, apoi cu o voce plină de bunătate și dulceață a zis: „Dacă Dumnezeu te-a învrednicit să devii preot, ai grijă să participi la Sfânta Liturghie cu tot sufletul. În timpul când preotul slujește Liturghia, el trebuie să simtă o candelă arzând înăuntrul lui. Trebuie să țină această candelă nestinsă până la următoarea Liturghie. De la prima până la ultima Liturghie preotul trebuie să-și țină candela aprinsă. Și ai grijă: după Liturghie, retrage-te undeva și trăiește în liniște ceea ce ți s-a dat. Evită să vorbești – și să nu râzi niciodată – după dumnezeiasca Liturghie“.

Aici, a încheiat discuția. S-a ridicat și și-a luat un călduros rămas bun. După ce i-am sărutat mâna, ne-am despărțit.

„Hristos să te ocrotească“, au fost ultimele lui cuvinte.

Mă consider norocos că am avut această întâlnire cerească și am primit acest sfat neprețuit.

* * *

Când părintele Atanasie era întrebat despre valoarea vieții monahale, răspundea: „Viața monahală este cel mai mare dar pe care l-a dăruit Dumnezeu omului“.

* * *

Unuia care se plângea de durere și boală, i-a spus: „O dată cu boala te vizitează Hristos, copilul meu“.

* * *

Avea din belșug virtutea milosteniei. Urmașului său în scaunul de egumen i-a dat următorul sfat: „Egumenul trebuie să fie foarte milostiv, ca Sfântul Nicolae, și să-i ajute pe toți cei care vin la mă-

năstire după ajutor. Dumnezeu nu lasă pe nimeni și se îngrijește ca nimic să nu lipsească“.

* * *

Sufletul lui iubea foarte mult duhul nerăutății și al smereniei și făcea eforturi deosebite ca să-l însufle și ucenicilor săi. S-a făcut chiar poet și le dădea să citească versuri închinare sfintei smerenii. Un călugăr de la metocul Voultista al mănăstirii a primit următoarea poezie.

*Dulce, mai dulce decât toate
E să fii smerit și blând.*

*Când cineva mă supără
De ce l-aș ocări?
Oare furia lui va înceta,
Dacă-l blestem și eu?*

*Dacă supărarea îl stăpânește,
Iar eu îi răspund cu bunăvoință,
Prin groaznica sa sălbăticie
Eu sunt umilit*

*În ceasul mâniei pătimișe
Îmi voi păstra pacea.
Nebunia se va răci și va trece
Dacă o fac să se sfârșească cu mine.*

*După aceea, prin pace și dulceață
Îl voi lovi pe cel nedrept,
Și el mă va auzi mai bine
Decât dacă l-aș fi lovit cu mânie.*

* * *

Unuia dintre fiii săi duhovnicești care renunțase la lucrurile acestei lumi și plecase să se călugărească i-a scris: „... Sunt nespuse de bucuroși că ai sosit cu bine la limanul duhovnicesc al Născătoarei de Dumnezeu. Pentru a înainta în dumnezeiasca viață monahală, e nevoie să pui temelie bună. Temelia cea dintâi e exilul, și pe aceasta ai pus-o deja...“ (14 mai 1931).

* * *

Următorul fragment este dintr-o scrisoare adresată unui tânăr om de știință, cu care părintele Atanasie avea o strânsă legătură frățească:

„Frate în Hristos,

Mi s-a umplut inima de bucurie și de încântare la vestea că ți-ai primit diploma.

Ceea ce te-aș sfătui, după puterea și priceperea mea, este aceasta: păstrează în mintea ta nemincinoasele cuvinte ale Domnului: «Fără Mine nu puteți face nimic»“.

* * *

Următoarea observație – un alt extras dintr-o scrisoare – demonstrează o mare pătrundere psihologică:

„Copilul meu, boala ta nu pare naturală, luând în considerare faptul că doctorii au putut cu greu să te ajute. Eu cred că ai ceva ascuns în inima ta...”

* * *

Părintele Andrei, un tânăr călugăr de la Grigoriu, a slujit un timp la metocul Vutista. De nevoie, comunicarea duhovnicească cu „bătrânul” său trebuia să se facă prin corespondență. Ucenicul își scria problemele, iar „bătrânul” îi trimitea sfaturi tămăduitoare.

„Copilul meu – îi spunea el într-o scrisoare – învață să dobândești în viața ta demnitate, simplitate, înțelegere, rugăciune neîntreruptă, bărbăție, dragoste neprefăcută, înțelepciune, bună-cuviință. Fii milostiv, iubește-i pe săraci. Dobândește liniștea și îndelungă răbdare. Nu defăima și nu râde de nimeni. Câștigă nerăutatea, modestia și smerenia pentru ca Dumnezeu să te slăvească în fața îngerilor și a sfinților.”

Aici înțeleptul „bătrân” se exprima ca un alpinist veteran indicând elevului său înălțimile sfinte pe care trebuie să le aibă drept scop în viață.

* * *

Părintele Teoclit de la Dionisiu își amintește cu drag de confesiunile duhovnicești ale „bătrânului”: „Ce lucru minunat, părinte Teoclit, este să te scoli la miezul nopții și să începi slujba rostind încet: «Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi...»“.

„Când spunea aceste cuvinte – continua părintele Teoclit – cu glasul și fața atât de expresive, dădea impresia că trăiește într-o lume spirituală mai înaltă. Eliberat de remușcări și sentimente de vinovăție, se mișca în sfere mai înalte și atrăgea și pe interlocutorul său în ele.”

3. DESCOPERIRI DUMNEZEIEȘTI

Viața unui monah se desfășoară între temporal și etern. El trăiește de partea pământească a vieții, dar gustă puțin și raiul.

Călugărului care viețuiește consecvent potrivit voturilor date, nevoindu-se pe drumul ascezei și suferind cu răbdare „arșița zilei și gerul nopții”, Dumnezeu îi trimite, după cum ne asigură Părinții, mângâieri dumnezeiești și bucurii cerești. După cum scrie Sfântul Nichita Stithatul, pentru călugărul „care ajunge la descoperiri și vedenii dumnezeiești și devine cu totul iluminat și înțelept, se mărește și osteneala luptei”.

Sunt multe indicii că și părintelui Atanasie Dumnezeu i-a dăruit aceste binecuvântări dumnezeiești. Am amintit, de exemplu, despre modul în care stătea în Sfântul Altar.

Ceilalți părinți au izbutit să afle de la el că, uneori, când mintea îi era cufundată în rugăciune, auzea dulci psalmodii cerești, care nu aveau nici o asemănare cu ceva pământesc.

La rugămintea insistentă a unor părinți, a mărturisit odată că uneori vedea „felurite taine”, dar nu le-a descoperit niciodată nimănui.

Odată, pe când era în catolicon [biserica mare], s-a învrednicit să vadă cu ochii lui pe ocrotitoarea mănăstirii, Sfânta Anastasia, pe care o respecta foarte mult. A văzut o tânără îmbrăcată ca o călugăriță, având pe fața ei o frumusețe și o demnitate negrăită.

Altă dată, în timpul unei privegheri în biserică, părinții l-au văzut părăsindu-și strana și căzând la podea în adorare. Au fost surprinși, căci nu era un moment al slujbei în care trebuiau făcute metanii. Când s-a ridicat, i-au văzut fața schimbată. Ce se întâmplase? Nimeni n-a putut afla. Cuviosul „bătrân” a mărturisit despre aceasta abia spre sfârșitul vieții, la insistentele întrebări și rugăminți ale egumenului Visarion.

„Copilul meu, fiindcă insiști, îți voi spune. Nu știu dacă aveam ochii închiși sau deschiși, dar se făcea că văd pe Născătoarea de

Dumnezeu, care este mai înaltă decât cerurile, plină de slavă și de o neasemănată măreție. Întreaga mea ființă s-a cutremurat în fața acestei măreții cerești și am căzut ca să mă închin ei.“

Astfel, după mulți ani, părinții au aflat motivul purtării surprinzătoare a cuviosului „bătrân“ la acea priveghere. După atâția ani și atâtea rugăminți insistente! În aceleași fel, vedem din Sfânta Scriptură că Apostolul Pavel a mărturisit că a fost ridicat la al treilea cer abia după patrusprezece ani de la acest eveniment.

Cei care povestesc fără reținere vedeniile pe care, chipurile, le-au primit de la Dumnezeu, se află negreșit în amăgire.

4. „PE PATUL DURERII“

În 1949, cuviosul s-a îmbolnăvit grav și a căzut la pat. Artrita care l-a chinuit în ultimii ani de viață a agravat mult starea sănătății lui. Îngrijorați, părinții i-au propus să meargă la Tesalonic pentru tratament, dar el n-a fost de acord și a suportat cu răbdare durerea chinuitoare. Seninătatea și bunătatea nu i-au părăsit chipul niciodată. Vizitându-i des chilia, frații urmăreau cu îngrijorare evoluția bolii.

Când se mai îmbolnăvise înainte, părintele Atanasie evitase ajutorul doctorilor și al medicamentelor, cum ar fi chinina și ventuzele care se foloseau pe atunci. El privea boala de pe un plan mai înalt. N-a cerut niciodată să i se pregătească mâncare fără sare, ci mânca tot ce se servea la trapeză, cu toate că acest lucru îi înrăutățea artrita. În locul doctorilor, regimului alimentar și medicamentelor a folosit rugăciunea și deasa împărtășanie.

S-a întâmplat ca primejdioasa sa boală să coincidă cu Postul Mare. Părinții insistau să nu mai postească, căci era deja peste măsură de slăbit. N-a fost de acord. Tot ce a dorit a fost să i se dea des împărtășania.

Starea lui nu se îmbunătățea. Sosise ajunul sâmbetei Acatistului. Părintele Atanasie, care și în timpul crizelor bolii sale nu înceta să se scoale în fiecare noapte să cânte Acatistul Maicii Domnului, părea optimist. S-a pregătit de Sfânta Împărtășanie.

„Mă voi ruga toată noaptea Maicii Domnului – le-a spus el părinților. Dimineață voi veni la Liturghie, voi primi Cuminecătura și probabil voi muri. S-ar putea însă ca Pâinea Cerească să facă o minune.“

Părinții l-au dus în biserică, unde nu mai intrase de multă vreme. În momentul dumnezeieștii Împărtășanii, l-au adus la Sfântul Potir și s-a împărtășit.

Speranțele nu l-au înșelat. Dumnezeiasca Euharistie i-a adus „bucurie, sănătate și veselie“. S-a însănătoșit și și-a reluat ritmul normal al vieții. Pâinea Vieții și-a săvârșit minunea.

În 1951, părintele Atanasie a căzut din nou la pat. Simțea că-l părăsesc puterile și a cerut să i se facă Sfântul Maslu. După săvârșirea acestei Sfinte Taine, s-a gândit să le dea părinților prezenți un dar ca o mică binecuvântare. I-a dat fiecăruia o parte din ce avea în chilie.

„Vă doresc un rai bun – le-a spus. Acolo este locuința noastră veșnică, aici suntem trecători.“

Mai târziu, i-a dat egumenului o valiză plină de cărți. A reținut pentru sine doar *Scara și Everghetinosul*. A mai păstrat și un epitrahil, deoarece, în cazul în care puterile nu-l părăseau cu totul, voia să primească încă oamenii la spovedanie.

Dar vremea plecării sale nu sosise încă. Domnul i-a mai dat doi ani de viață.

„Slavă Domnului – au zis părinții – că l-a mai lăsat puțin pe «Moșul» cu noi!“

5. UN SFÂRȘIT PAȘNIC

De multe ori părintele Atanasie a fost în pragul morții, dar a fost salvat în ultimul moment. Acum însă drumul lui pe pământ lua sfârșit. În decembrie 1953, după ce a intrat în al optzecilea an al vieții, a fost din nou ținut la pat. N-a putut să meargă la biserică de Crăciun. Totul arăta că părăsește acest pământ.

Ultimele lui zile au fost deosebit de sfinte. A refuzat orice fel de mâncare și s-a hrănit numai cu Preacuratele Taine. Mîntea și inima îi erau cufundate în rugăciune. Uneori ridica mâinile și binecuvânta, de parcă ar fi slujit dumnezeiasca Liturghie.

Două zile după Crăciun, cuviosul „bătrân“ l-a rugat pe părințele Artemie (părintele infirmier, care avea grijă de călugării bătrâni) să-i adune pe frați în jurul lui. Voia să-și ia rămas bun de la ei pentru ultima dată, pentru că presimțea că sfârșitul îi este foarte aproape. În scurt timp s-au adunat toți împreună. El era părintele lor duhovnicesc, „bătrânul“ care a fost în viața lor ca un stâlp de

lumină și „o călăuză spre viața dumnezeiască, precum veșnic strălucitoarele stele pentru cârmaci“ (Sfântul Grigorie al Nyssei). De aceea, fețele lor erau adânc îndurerate acum, când vedeau că pleacă din mijlocul lor.

„Cuvioase, a zis egumenul cu vocea înecată de emoție, dacă aflu îndrăzneală la Dumnezeu, și fără îndoială vei afla, nu ne uita.“

„Dacă aflu îndrăzneală, te voi avea în vedere atât pe tine, cât și pe toți părinții și-mi voi aminti de voi.“

Atmosfera era încordată datorită emoției. Fiecare se străduia să-și stăpânească tristețea și durerea.

„Acum să ne iertăm unii pe alții“, a spus cuviosul „bătrân“ din pat.

Toți l-au sărutat și și-au luat rămas bun de la el.

„Binecuvântează-ne, cuvioase.“

„Un rai bun.“

„Să ne întâlnim în ceruri.“

A doua zi, în primele ore de după dumnezeiasca Liturghie, s-a simțit ceva mai bine. A putut să se îngrijească singur de el. S-a sculat, s-a spălat și s-a aranjat. Hainele pe care le-a dezbrăcat i le-a dat părintelui Artemie.

„Nu mai am nevoie de ele. Fă ce vrei cu ele.“

Unul dintre călugării tineri, văzând că îi e mai bine, a profitat de ocazie să se spovedească și să discute cu el probleme de-ale lui. A avut chiar curajul să-l întrebe: „Cuvioase, în ce fel ți s-a arătat că sfârșitul îți este aproape?“

„Copilul meu, plec în seara asta. Acesta este adevărul, dar nu mă întreba cum am aflat.“

După-amiază l-a chemat pe egumen: „Peste câteva ore, înainte sau după Pavcerniță, voi pleca. Ai grijă de frați și Fecioara nu te va părăsi niciodată. Du-te acum și adu Preacuratele Taine ca să mă împărtășești.“

Apoi s-a adresat părintelui Andrei, călugărul care îi îmbrăca pe cei ce mureau.

„Părintele Andrei, nu trebuie să-mi schimbi hainele. M-am pregătit singur. Să mă lași îmbrăcat așa cum sunt.“

Când egumenul s-a întors cu dumnezeiasca Euharistie, părintele Atanasie a început să murmure: „Cinei Tale celei de taină astăzi, Fiul lui Dumnezeu...“ Acestea au fost ultimele lui cuvinte. După Sfânta Împărtășanie s-a predat liniștii și rugăciunii. Își ridica

adeseori ochii în sus și șoptea ceva. Și-a ridicat și mâinile de câteva ori și a dat binecuvântarea preoțească.

...A venit seara. A început să tremure puternic și s-a răcit. Se părea că marea clipă era aproape.

După Pavcerniță, toți părinții s-au strâns în jurul lui. Cu lacrimi în ochi și cu mătaniile în mâini se rugau intens. Scena amintea de icoana ce înfățișează adormirea Sfântului Efrem.

În acel moment, fața îi era foarte pașnică și luminoasă, strălucind ca ambra galbenă. Era preludiul fericirii cerești. Nu putea să-și mai ridice mâinile. Și le-a încrucișat pe piept și a închis ochii. În scurt timp, cu o seninătate și o pace din altă lume, și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu.

Atât de liniștită a fost înălțarea sufletului său la cer, că nimeni nu și-a dat seama de momentul plecării. Această moarte liniștită era pecetea și confirmarea vieții sale liniștite și pașnice.

* * *

Moartea nu a șters imaginea lui din inima ucenicilor, dimpotrivă, a păstrat-o acolo, dorită și luminoasă. De multe ori în visele lor, aceștia îi vor vedea cinstita și neuitata sa față.

Unii l-au văzut strălucind într-o lumină minunată, alții într-un loc de cinste. Iar alții l-au văzut liturghisind în veșminte de slavă într-o biserică măreață. De asemenea, a fost văzut venind cu putere să scoată oamenii din situații grele. Acestea erau vise binecuvântate, daruri ale harului.

Cum puteau ei să uite asemenea imagini! Fericitul „bătrân“ Atanasie era fără îndoială „îmbrăcat în aur și împodobit cu pietre prețioase“. Fie ca strălucirea „nestematelor“ virtuții și harului său să conducă pe fiecare cititor al vieții sale la biruințe duhovnicești ca ale sale.

3.

Calinic Isihastul

*Disprețuitor al celor de jos și străin pe pământ,
Iubitor al celor de sus și cetățean al cerului!*

anonim

I

Idealuri sfinte

I. ANII TINEREȚII

Părintele Calinic s-a născut în Atena în anul 1853. Părinții săi erau oameni evlavioși, urmași ai unor ofițeri militari care au participat la revoluția din 1821.

Primii ani de viață și i-a petrecut în ceea ce erau pe atunci mahalalele Atenei, adâncindu-se în evlavie și tradiția creștină. Credința ortodoxă era o trăsătură caracteristică a oamenilor acelor vremuri, și puțini erau indiferenți față de Dumnezeu și Biserică.

Constantin Thiaspris – acesta era numele său în lume – era un copil vioi și inteligent, devotat Bisericii. Îi plăcea foarte mult să citească cărți creștine și nu pierdea niciodată prilejul de a participa la dumnezeieștile slujbe ale Bisericii. Participa adeseori la privegheri de toată noaptea, spre a se desfăta de bogăția lor duhovnicească. Tot ce auzea în predici și citea în cărți strângea în sufletul său din toată inima, desfătându-se cu adevărat în timpul privegheților de un ospăț duhovnicesc.

Dar în sufletul său tineresc și neliniștit rămânea un gol pe care toate aceste lucruri nu-l puteau umple. Tânjea după ceva mai înalt, ceva mai puternic, un lucru pe care nu-l putea găsi în Atena. Dar nu știa dacă această dorință nedefinită putea fi satisfăcută sau nu de o viață dedicată în întregime lui Dumnezeu.

În acest moment potrivit a făcut cunoștință cu o persoană care știa ceva despre viața din Sfântul Munte. Astfel a aflat în amănunțime cum își duc părinții de la Muntele Athos dumnezeiasca viață monahală. Apele sufletului său erau adânc tulburate. Neliniștit s-a orientat spre Sfântul Munte, crezând că acolo va găsi ceea ce căuta.

Într-o zi a anului 1875, Costas rătăcea prin portul Pireu, examinând corăbiile ancorate la chei. Luase o hotărâre importantă, iar buzele sale murmurau:

„Dumnezeu meu, dacă voia Tu este ca eu să merg să trăiesc la Sfântul Munte, arată-mi nava care mă va duce acolo“.

Luându-le pe toate la rând, a întrebat despre rutele lor. Începu-se să dispere de-a mai afla răspunsul dorit, când deodată fața a început să i se lumineze. Exista o navă a cărei destinație era Athosul.

L-a rugat fierbinte pe căpitan să-l ia, promițând că o să ajute cu tot ce putea în timpul călătoriei. La început căpitanul a refuzat, dar până la urmă a cedat insistențelor rugăminții ale tânărului.

Costas și-a luat rămas bun de la Pireu. Plin de bucurie, i-a mulțumit lui Dumnezeu pentru pronia Sa: corabia căutată îi fusese arătată, iar călătoria dorită devenise realitate.

2. SPRE MĂNĂSTIREA IVIRON

Corabia mergea la mănăstirea Iviron, de unde trebuia să ridice o încărcătură de cherestea. Îi erau necesare câteva zile ca să ajungă acolo, fiindcă în acele vremuri călătoriile erau încete și nu fără probleme.

În timpul călătoriei, Costas a câștigat respectul tuturor celor de pe corabie prin comportarea sa. Dar atunci când cineva îl întreba din curiozitate despre scopul călătoriei sale, evita să răspundă. Vedea în fața lor un tânăr încântător, plăcut, energic și relativ bine instruit (absolviseră gimnaziul) și nu puteau crede că un tânăr atât de chipeș s-ar închide într-o mănăstire din Sfântul Munte.

Dar curiozitatea și întrebările tovarășilor de călătorie nu l-au obosit atât de mult ca altceva. Șezând într-un colț al vasului, era asaltat iarăși și iarăși de valuri de gânduri. O ispită îl chinua mult. Îi reveneau în minte pitoreasca Atenă, casa sa, părinții săi, frații și surorile sale și cei dragi, de care se despărțise atât de nemilos și care vor fi foarte supărați când își vor da seama că a plecat. În afară de asta, se gândea la multele dificultăți care îl așteptau acolo unde se ducea, printre oameni necunoscuți, care trăiau în privațiuni și greutăți. „Nu-ți pare rău de tinerețea ta?“, îi spuneau gândurile iarăși și iarăși. „Unde vrei să o îngropi?“

Dar când a zărit de departe vârful Athosului, aceste gânduri au început să dispară, lăsând locul unui entuziasm care l-a copleșit. În

scurt timp, una după alta, și-au făcut apariția mănăstirile risipite ici, colo la picioarele muntelui. Tot ce auzise și își imaginase despre Sfântul Munte devenea realitate înaintea lui. Căința și bucuria sa au atins punctul culminant când s-au apropiat de mănăstirea Iviron. Când corabia s-a apropiat de țarm, Costas a mai zăbovit doar atât timp cât pentru să-i mulțumească căpitanului și a sărit din corabie alergând către mănăstire.

Citise despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, „Portărița“ [„Portaitissa“], ce se află la Iviron. Îngenunchind în fața icoanei ei maiestuoase, i-a cerut ocrotirea în noua lui viață. Dat fiind devotamentul său, nu e de mirare că harul Preasfintei Stăpâne a venit în întâmpinarea lui.

3. ÎN PUSTIA KATUNAKIA

După ce a fost oaspete timp de trei zile în arhondaricul mănăstirii, Costas a început să se gândească unde va sta. Să stea acolo sau să plece altundeva? Când a aflat că mănăstirea este idioritmă – ceea ce l-a cam liniștit, firește – s-a hotărât să caute un loc mai isihast.

I s-a spus că dacă dorește o viață isihastă, trebuie să meargă în pustia Katunakia. Faima asceților de acolo l-a uimit. Și astfel, fără a mai pierde vremea, a ajuns în curând la schitul Sfânta Ana și, mergând mai departe, a ajuns la Katunakia.

Katunakia este o zonă sălbatică și stâncoasă în partea de sud a Athosului. Împreună cu regiunile pustii învecinate Kavsoakalyvia, Sfântul Vasile, micul schit Sfânta Ana, Karulia și până la Vigla (ce constituie punctul extrem al peninsulei în Marea Egee), Katunakia cuprinde cea mai sfântă zonă a Sfântului Munte. Dacă ne imaginăm Sfântul Munte ca pe o biserică, atunci această zonă este Sfântul Altar.

Chiar și astăzi, dacă cineva caută oameni care viețuiesc cu putere pentru Dumnezeu și au înaintat în sfințenia vieții, va găsi mulți aici. Când tânărul Costas a sosit la Katunakia, la sfârșitul secolului trecut, aceste pământuri era înțesate de crini „înflorind în pustie“.

Tânărul admirator al vieții ascetice în căutarea unui cuvios „bătrân“ cu viață virtuoaasă și austeră l-a găsit pe alesul isihast, ieromonahul Daniil.

II

Viata în pustie

1. PĂRINTELE DANIIL

În jurul anului 1870 părintele Daniil venise să practice viața ascetică în cea mai neprimitoare parte a Katunakiei, într-un loc situat nu cu mult mai sus decât marea. Cu multă trudă și sudoare, el a construit acolo o biserică închinată Sfântului Gherasim cel Nou și două cămăruțe. Își va petrece restul vieții sale aici, în chilia sa din pustie.

Părintele Daniil era din Zagora, de lângă muntele Pelion, și deținuse împovărătoarea și plina de griji funcție de egumen al mănăstirii Grigoriu. Acum însă se număra printre viețuitorii pustiei Katunakia și mulțumea lui Dumnezeu pentru refugiul liniștit pe care Acesta i-l dăduse.

Se dedicase cu tot sufletul vieții de liniștire, care „dă inimii urcuș spre Dumnezeu și, cu aripi de porumbel, aprinde dorul după liniștea dumnezeiască“ (*Istoria călugărilor din Siria*).

Pașii tânărului Costas au fost îndrumați spre acest ales isihast – renumit ca părinte duhovnicesc virtuos – ca să-și poată preda sufletul în mâinile acestui „bătrân“ ca în mâinile lui Dumnezeu.

„Bătrânul“ Daniil nu putea crede că acest tânăr manierat și cu educație ateniană va putea îndura viața în pustie. De aceea, firește, n-a consimțit numai decît să-l primească drept ucenic.

Însă Costas nu s-a lăsat. L-a rugat cu insistență să-l primească.

„Pune-mă la încercare, căvioase, a spus, și dacă nu ești mulțumit de mine, gonește-mă.“

Chiar refuzându-l pe Costas, „bătrânul“ s-a rugat și a cerut luminare dumnezeiască. Aștepta ca Dumnezeu să dea de știre inimii sale dacă acest băiat putea sau nu să îndure greaua cruce a vieții

pustnicești. Până la urmă, s-a hotărât să-l primească sub călăuzirea și ocrotirea sa duhovnicească.

2. DUHUL PUSTIEI

Oricine se află în chilia Sfântului Gherasim, simte cu putere măreția nepământească a pustiei. Marea e la mică distanță sub picioare sale și pe vreme rea se aude foarte limpede zgomotul valurilor ce izbesc stâncile malului abrupt.

Pante abrupte, atingând o înălțime de până la 100 de metri, se înalță maiestuos deasupra „colibei“*. Ici, colo se pot distinge sihăstriile împrăștiate ale asceților care, de dragul ascezei, după cuvântul lui Hristos, „s-au depărtat și s-au sălășluit în pustie“. Puțin mai sus, au viețuit în asceză cuvioșii „bătrâni“ Daniil, Gherasim și părintele Ignatie, toți renumiți pentru virtutea și înțelepciunea lor.

Lângă chilie se află o scobitură în stâncă folosită acum pentru depozitarea lemnelor; dacă o cercetezi mai îndeaproape descoperi patru sau cinci trepte ce coboară la o peșteră destul de spațioasă care, după toate semnele, este un străvechi „asketerion“ (un loc unde se nevoiesc asceții). Ce sentimente te cuprind când te gândești că ești înconjurat de nevoitori atât de vechi!

Ridicându-ți privirea spre nord-est vezi în depărtare vârful Athosului în întregă sa măreție. Maiestuosul vârf, vasta întindere a Mării Egee, stâncile crestate, sihăstriile risipite, tufărișul spinos... toate acestea creează o atmosferă întărită și adâncită de o liniște absolută, netulburată.

Vrăjit de peisaj și rămânând alături de experimentatul și învățatul „bătrân“ Daniil, tânărul nostru, ce se lepădase de lucrurile acestei lumi, se simțea cel mai fericit dintre tineri. Când privea la veteranul în cele duhovnicești, „bătrânul“ său încărunit, plângea de bucurie și zdrobire a inimii. Era gata să se supună întru totul sfaturilor „bătrânului“.

3. PRIVAȚIUNI ȘI DIFICULTĂȚI

„Costas, copilul meu, aici mâncăm doar o dată pe zi și fără ulei. Mâncăm cu ulei numai sâmbăta și duminica și la praznice. Ne

* O „coliba“ este o locuință pentru un număr limitat de călugări aflați sub ascultarea unui „bătrân“, având o mică proprietate și o biserică.

rugăm aproape toată noaptea, dormim puțin, iar peste zi trebuie să ne facem lucrul de mână ca să ne câștigăm pâinea.“

„Binecuvântează, cuvioase părinte. Aceasta este viața pe care o doresc. Dacă aș fi dorit alt fel de viață, aș fi ales o mănăstire de obște sau un schit.“

„Costas, aici nu avem nici măcar un izvor. Apa strânsă în rezervoarele noastre trebuie folosită cu multă grijă. În mijlocul acestor stânci e cu neputință să avem o grădină, așa că nu gustăm nici fructe, nici legume. Ne hrănim cu puține verdețuri sălbătice, cu măsline, uneori cu fasole, sau cu ce putem cumpăra de la magazinul din Dafni. Iar în loc de pâine proaspătă mâncăm pesmeți.“ (Pâinea care rămâne nemâncată la trapeză în mănăstirile Sfântului Munte este uscată și împărțită pustnicilor. Părintele Daniil era aprovizionat cu această pâine uscată sau cu pesmeți de mănăstirea Xiropotamu.)

În timp ce Costas asculta cu atenție, „bătrânul“ îi explica în continuare condițiile dificile ale noii sale vieți.

„Costas, aici nu avem nici lapte, nici brânză, nici ouă. De Paști nu mâncăm ouă roșii. Avem unul singur pe care îl păstrăm de la an la an și îl scoatem de Paști, ca să-l vedem și să ne aducem aminte de acest praznic.“

Costas asculta cu mare interes și atenție.

A nu putea face baie era alta din asprimile acestui nou fel de viață. Și baia și spălătul trebuiau uitate. Această practică, întrucâtva ciudată poate la prima vedere, face parte din viața anahoretică din motive de lepădare de sine. După cum spunea Costas însuși, maioul său, fiind spălat foarte rar, se făcea ca un valtrap de lână gros.

Următoarea întâmplare dă o imagine extrem de impresionantă a vieții dificile de la Katunakia.

Au trecut câțiva ani, și Costas a devenit părintele Calinic. De Paști, un călugăr milostiv s-a ostenit să le aducă puțină brânză, pentru ca în anul respectiv masa pascală să fie una memorabilă.

„Copilul meu, ai grijă ca și brânza care ni s-a dat să fie pusă pe masă“, a zis „bătrânul“ părintelui Calinic.

Dar el s-a mirat de aceasta și, fiind purtat de năzuința sa ascetică, a încercat să se opună acestui „lux“.

„Ce spui, cuvioase? Brânză în pustie? Cine a mai auzit așa ceva?“

Dar aceste cuvinte s-au întors mai târziu împotriva lui. Au trecut doi sau trei ani și a fost serios încercat atât de greutățile ascultării, cât și de cele ale vieții în pustie. Postul Mare din anul acela îl epuizase, de asemenea, la maximum. Postul pustnicilor este mai aspru decât cel al celorlalți monahi. Cele „trei zile“ (adică primele trei zile ale Postului Mare în care se ține post negru) sunt, de obicei, ținute de ei timp de cinci zile. Și au sosit Paștile. În timp ce pregătea masa pascală, i-a mărturisit „bătrânului“ gândul său:

„Cuvioase, acum, că sunt Paștile, ce lucru minunat ar fi dacă am avea puțină brânză la masă!“

Zâbind, cuviosul Daniil i-a răspuns cu aceleași cuvinte pe care părintele Calinic le folosise cu câțiva ani înainte:

„Ce spui, copilul meu? Brânză în pustie? Cine a mai auzit așa ceva?“

Cu entuziasmul său tineresc, Costas a ieșit biruitor asupra împrejurărilor aspre ale noi sale vieți. N-a încetat însă să aibă greutăți, momente de slăbiciune, întristare și oboseală.

„Bătrânul“ nu-i îngăduia să părăsească zona „colibei“ lor, pentru ca să nu i se împrăstie gândurile și să se tulbure. Această înstrăinare totală de lume îi aducea de multe ori o stare de deprimare, care a ajuns să apese greu asupra inimii sale.

Postul lor, care era într-adevăr aproape de înfometare, l-a epuizat mult la vârsta lui tânără. În aceste momente de epuizare, diavolul îi arăta imagini vii ale meselor îmbelșugate de care s-ar bucura dacă ar renunța la viața aspră din pustie.

Să se scoale la miezul nopții și să se roage neîncetat atâtea ore, să stea în picioare atât de mult la privegherile de toată noaptea... uneori se simțea paralizat, lipsit de toate puterile sale și golit de orice puterea de a îndura. Apoi, cele o mie și una de ispite ale diavolului: împrăștierea gândurilor, atacurile imaginației, sugestii incitante..., cum putea el să le îndure pe toate? Și, iarăși, cum putea acest atenian binecrescut să se obișnuiască cu faptul de a nu mai face baie niciodată?

Dar n-a dat înapoi. Cu credință viguroasă, bărbătească, a înfruntat curajos toate aceste dificultăți: „chinurile și ispitele, zecile de mii de întâmplări demonice, săgețile și vicleșugurile lor“ (Nil Pustnicul), care se țin după asceți. Se simțea onorat și fericit că la vârsta sa se învrednicise să intre în arena pustului.

Apoi, nu era singur. În toate încercările sale îl avea alături pe cinstitul său „bătrân“, gata să-l încurajeze și să încâlzească dorința sa de a trece peste obstacole și de a merge înainte.

4. SCULPTURĂ ÎN LEMN

Ca și în cazul multor altor pustnici, lucrul de mână al părintelui Daniil era sculptura în lemn. Chiar și astăzi pot fi găsiți părinți care practică această artă în pustiiurile Sfântului Munte. Aceasta le dă o ocupație care îi ajută atât să-și depășească deprimarea, cât și să-și acopere diversele cheltuieli.

Costas a învățat și el arta sculpturii în lemn de la „bătrânul“ său și obținea în acest fel banii necesari pentru a face față nevoilor lor. A învățat cum să transforme bucăți neprelucrate de stejar și de cimișir sau resturi de lemn în sculpturi măiestrit lucrate. Mai întâi tăia lemnul în fâșii înguste cu un ferăstrău de mână. Apoi îl netezea cu un șmirghel. Cu creionul schița desenul pe suprafața netedă. În fine, folosind diverse scule fine și ascuțite, făcea linguri, piepteni, cuțite pentru hârtie, cruciulițe, pristolnice sau chiar lucrări de artă mai deosebite, cum ar fi: chipul delicat al unui sfânt sau o scenă din viața Domnului nostru, lucrată cu multă finețe.

Părintele Daniil se specializase în fabricarea lingurilor de cea mai înaltă calitate. A ține pasul cu el cerea preocupare, sânguință și, mai presus de orice, multă răbdare de la tânărul său ucenic.

Pustia l-a învățat pe Costas multe meșteșuguri necunoscute lui mai înainte. Datorită hărniciei a putut să facă progrese importante și în acest meșteșug neobișnuit. Se mai păstrează și astăzi sculpturi în lemn care arată uimitorul său talent artistic. Una pe care am văzut-o aparține acum arhimandritului Arsenie Teodoropolos din Larissa. Este o cruce de mână cu scene ale Patimilor.

Având o mare rezistență fizică, Costas nu era descurajat de munca grea și era în stare să se avânte la munci foarte dificile. Imensa lui energie s-a văzut încă din primele sale zile la Katunakia. A observat că terenul accidentat și colțuros din jurul „colibei“ lor îl chinuia pe cuviosul „bătrân“ când acesta dorea să meargă undeva și s-a hotărât să facă ceva în acest sens.

„Cuvioase, spuse el, binecuvântează să fac o cărare prin tufărișul des, pentru ca tu și vizitatorii noștri să puteți merge fără probleme.“

„Dumnezeu să te ierte“, copilul meu“, a răspuns „bătrânul“, mulțumit de inspirația ucenicului său.

Liniștea pustiei a fost tulburată pentru câteva zile de sunetul tâmăcopului și al lopeții. Tufișurile și pietrele colțuroase au fost îndepărtate, iar acolo, în mijlocul sălbăticiiei inaccesibile și neprietoare, a apărut o frumoasă cărare.

5. O MOȘTENIRE PREȚIOASĂ

Buna purtare al lui Costas l-a îndreptățit pe părintele Daniil să-l tundă monah fără nici o ezitare. Noul său nume a fost Calinic. „Bătrânul“ dorea ca sfârșitul nevoițelor ascetice ale ucenicului său să fie într-adevăr în acord cu înțelesul numelui său, o „bună biruință“ [în grecește *kali niki* înseamnă „bună biruință“].

Anticipându-și plecarea din această viață, părintele Daniil vedea cu satisfacție că va putea, fără nici un fel de teamă, să așeze pe umerii părintelui Calinic bogăția experienței sale isihaste, masiva moștenire transmisă de la mării isihăști de odinioară.

Sfântul Grigorie Sinaitul, călătorind la Athos la începutul secolului XIV, a aprins aici flacăra isihasmului. El a învățat din nou de-Dumnezeu-insuflata metodă care, prin curățirea totală a minții, urcuș contemplativ și rugăciunea inimii sau a minții, duce la unirea mistică cu Dumnezeu.

Ca un sfânt mărgăritar transmis din generație în generație, această flacăra fusese aprinsă și în sufletul cuviosului „bătrân“ Daniil, care, acum, cu teamă mistică, s-a hotărât s-o transmită propriului său ucenic.

Din clipa inițierii în tainele rugăciunii minții și vieții contemplative, părintele Calinic simțea un anume fior, ca acela al Cincizcimii.

Ca să înceapă, trebuia să se biruiască pe sine, să se privească drept în ochi și fără lașitate să se hotărască să înlătore orice element întunecat, orice neghină sădită de vrăjmaș. Doar în acest fel putea să înainteze și să cucerească cereasca lume a liniștirii, trăind ca stăpân în casa sufletului său.

Ce bucurie simțea! Ce drum i se deschidea în față! Ce lumină dumnezeiască – lumina Taborului și a Învierii – a întâlnit pe măsură

* O expresie în uz în Sfântul Munte care exprimă acordul și satisfacția față de ceva.

ce se apropia de Părintele Luminilor, Care îl întâmpina de departe, la capătul drumului lui!

Acum „bătrânul“ Daniil putea părăsi această lume în pace. În 1881, trupul cuviosului Daniil, învelit într-o rasă veche, a fost așezat spre odihnă în ultimul său loc de odihnă de pe pământ. Durerea ucenicului său era de nedescris. Se despărțise de ce era mai scump pentru el după Dumnezeu, „bătrânul“ său.

Cu ochii plini de lacrimi i-a jelit moartea. Cum putea să trăiască acum fără ocrotirea părintelui său duhovnicesc? Acest „bătrân“ fusese comoara sa duhovnicească, o bancă din care, în clipele grele ale luptei, putea să scoată capital duhovnicesc. Se simțea orfan, în-tocmai cum se simțea Sfântul Simeon Noul Teolog, care a plâns moartea „bătrânului“ său cu aceste cuvinte:

*Tu l-ai luat din lumea aceasta pe părintele meu. Vai!
Tu ai luat din fața ochilor mei pe povățuitorul meu,
O, Iubitorule de oameni, și ai lăsat în urmă
Un orfan, cu totul părăsit...*

III

Progresul ascetic

1. UN IUBITOR DE STUDIU

Acum părintele Calinic era „bătrân“ în sihăstria Sfântului Gherasim. Împreună cu el era părintele Neofit din Samos, care venise după părintele Calinic sub ascultarea părintelui Daniil.

Scopul părintelui Calinic era să păstreze ca pe lumina ochilor povățuirile fericitului său „bătrân“ și să împlinească speranțele de aur pe care acesta și le pusese în el. Și, într-adevăr, prin marile sale nevoițe s-a dovedit a fi vrednic moștenitor al acestei tradiții duhovnicești. Asceza, postul, rugăciunea, liniștea, stăpânirea gândurilor... toate acestea le cultiva sistematic și cu o chibzuință caracteristică. După părerea părinților, părintele Calinic era în toate încă și mai auster decât fusese „bătrânul“ său.

Avea o mare dragoste pentru studiu și s-a avântat cu toată tăria în lectură. Chiar dacă nu primise o educație superioară, universitară, avea o minte excepțional de ascuțită și putea înțelege scrieri extrem de dificile, pătrunzând cele mai adânci idei ale Scripturii și ale Părinților.

După Scripturi, urmau ca importanță părinții isihăști. Isihie Preotul, Isaac Sirul, Grigorie Palama și toți care trăiseră în atmosfera și în duhul sfintei liniștiri (isihii) erau tovarășii lui intimi. Năzuia să facă ale sale viețile și gândurile lor. Câtă vreme trăia în aceleași condiții ca și ei, nu-și îngăduia niciodată să fie lipsit de roadele de care erau încărcăți aceștia.

Inteligent și iubitor de studiu, cultivând talentul cu care îl înzestrase Dumnezeu, și-a propus să învețe limba rusă. Și a reușit să

o învețe atât de bine, încât putea să vorbească și să scrie rusește. Așa cum vom vedea în continuare, aceste cunoștințe au fost importante în viața lui.

Dar marea sa dragoste era *Filocalia*. Minte sa curată cerceta paginile *Filocaliei* și întâlnea spiritele înrudite cu el ale celor ce aleseră viața de trezvie și contemplație și se bucura cu bucurie duhovnicească.

2. BUCURIA SINGURĂȚĂȚII

Pe lângă studiu, părintele Calinic îndrăgea singurătatea. În singurătate mintea sa putea să se apropie de Dumnezeu. Această tră-sătură poate fi observată în toată viața lui. Într-adevăr, fără izolare, viața isihastă nu e cu puțință.

Din cele ce urmează se va vedea caracterul său. Câteodată, din diferite motive, era necesar să meargă la Dafni. Pentru aceste călătorii părinții foloseau barca, dar părintele Calinic folosea o altă cale, mergând pe jos, fapt care-i provoca mari greutăți. Îi trebuiau 8 ore de mers încontinuu ca să ajungă la Dafni. Lunga și dificila călătorie nu-l înfricoșa câtuși de puțin – dimpotrivă, iubea greutățile în mod deosebit. Mai mult, îndelungata singurătate îi pria. Departe de zarva, certurile și persoanele vorbărețe de care ar fi avut probabil parte pe barcă, pe cărările pustii se bucura de prezența lui Dumnezeu. „Căci drumurile, mai ales în singurătate, ne dau prilejul de a reflecta, nefiind nimeni să ne tulbure“, scrie dumnezeiescul Hrisostom (*Omilia 19 la Fapte*).

În timp ce pașii săi făceau un ușor ecou în râpele abrupte și adânci, în timp ce urca trecători înalte de munte ori pășea prin păduri umbroase ce împodobesc Sfântul Munte cu multă frumusețe, el se ruga fără încetare.

De câte ori, fiind înconjurat de frumusețea Sfântului Munte și privind la marea întindere a Mării Egee, nu își ridica mâinile laudând pe Cel Care „pe toate cu înțelepciune le-a făcut“. Cel pe care Îl dorea inima sa, ca să-L poată avea în el pentru totdeauna.

3. UN ÎNVĂȚĂTOR AL CUMPĂTĂRII

Duhul cumpătării l-a condus întreaga sa viață. El și novicii săi trăiau foarte cumpătat. O măsură de ulei le ajungea un an întreg și o

foloseau atât la mâncare, cât și la candelile din biserică. La sfârșit de săptămână, când uleiul era îngăduit, umplea un păhărel și-l arunca în mâncare, dar era o cantitate așa de mică, că de abia putea fi observat.

Lângă chilia sa era o mică viță de vie care făcea cam zece struguri în fiecare sezon. Niciodată n-a pus vreunul din aceștia în gura sa și nici pe ucenicii săi nu-i lăsa să-i guste, ca să învețe să-și cultive roadele cumpătării.

Odată, când urma să fie o priveghere de toată noaptea, părinții l-au întrebat dacă să bea cafea. „Dacă trebuie să ținem privegherile de toată noaptea cu droguri, mai bine să mergem la culcare“, a fost răspunsul său. Într-adevăr, el n-a băut cafea niciodată.

În timpul Postului Mare postea foarte aspru. Odată, fără să mănânce sau să bea ceva, a postit continuu timp de douăzeci de zile!

Respecta cu rigurozitate principiul de a nu face baie. Într-o seară, când scria în chilia sa, a adormit. Lampa cu gaz a început să fumege teribil, până când totul în jur s-a înnegrit. Când au deschis ușa, fiii săi duhovnicești nu au putut să-i recunoască fața din pricina fuminginii. Îndată s-au grăbit să aducă apă ca să-l spele, dar el i-a oprit. Ștergându-și fața cu mâinile a zis: „Nu vă îngrijorați, se va duce prin sudoare și lacrimi“.

Pe fiii săi duhovnicești i-a învățat să facă același lucru. Odată, când unul dintre ei, care locuise puțin timp la Larissa, voia să-și dea cu puțină apă pe față, l-a auzit pe „bătrân“ zicându-i: „Dacă vrei să te speli, du-te la Larissa. Aici ne spălăm doar cu lacrimi și sudoare“.

Cuviosul Calinic cunoștea foarte bine importanța privațiunilor trupești. Știa că „uscăciunea cărnii nu dă odihnă demonilor“ (Sfântul Ioan Scărarul) și că „o minte puternică este templu al Duhului Sfânt“ (avva Talasie).

4. SMERENIA ȘI BUNĂTATEA LUI

La prima vedere, simplitatea și smerenia lui se ridicau peste toate celelalte. Era atât de smerit și simplu la îmbrăcăminte și atât de simplu în purtare, încât impresiona profund pe toți cei ce-l întâlneau.

Fugea în orice chip de slava deșartă; nimeni nu l-a putut convinge să pozeze pentru o fotografie. Din fericire, odată, un turist l-a

fotografiat pe neobservate și astfel obiectivul i-a păstrat chipul pentru noi. Datorită smereniei și conștiinței responsabilității pe care o implica preoția, a refuzat să primească harul preoției. „Cunoscând responsabilitățile și înalta slujire publică a preoției, eu am ales viața liniștită de monah“, spunea el.

Duhul smereniei sale a strălucit până la sfârșitul vieții. A poruncit fiilor săi duhovnicești să ardă corespondența, scrisorile de felicitare, laudele și celelalte onoruri pe care le primise de la persoane importante (ca, de exemplu, țarul Rusiei).

Duhul său era împodobit cu liniște, cu luare-aminte la cuvinte și evitarea tuturor discuțiilor inutile. În ziua când primea Preacuratele Taine, se închidea în chilia sa și nu îngăduia fiilor săi duhovnicești să-l tulbure până seara. Dar nu era nevoie să pună un accent special pe practicarea liniștii, deoarece nu putea concepe ca un isihast să trăiască altfel, întrucât „liniștea, maica rugăciunii... este însoțitoarea isihiei“ (Sfântul Ioan Scărarul).

Bunătatea lui nu avea margini. Toți cei care îl vizitau găseau în el un om cu bogată, nemărginită milă și dragoste. Își lăsa liniștea și rugăciunea și se punea la dispoziția lor, răspunzând întrebărilor și neliniștii lor. Era pe bună dreptate caracterizat ca un om „de o rară dragoste și bunătate“.

5. ÎN IZOLARE

Având asemenea comori duhovnicești, părintele Calinic s-a putut ridica la mari înălțimi și s-a învrednicit de viziuni înalte.

Acum avea doi fii duhovnicești: pe părintele Neofit și pe părintele Daniil, care venise din Asia Mică și s-a învrednicit să devină preot. Pe lângă aceștia, mulți vizitatori veneau să-i ceară sfat duhovnicesc. În general, reușea cu uimitor succes să răspundă acestor rugăminți.

Dar niciodată nu-și neglija viața sa duhovnicească. Temelia de nezdruncinat a edificiului său duhovnicesc era contactul permanent cu Dumnezeu. Din această pricină, multe considerații practice au început să-l conducă spre un nou stadiu al vieții sale monastice.

În 1885, la patru ani de la moartea „bătrânului“ său, a vrut să facă un mare pas. A luat curajoasa hotărâre de a se încuia cu totul, de a se mărgini ca într-o închisoare în chilia sa și într-un mic spațiu

din jurul ei. Pentru anii câți mai avea să-i dea Dumnezeu, va rămâne zăvorât între aceste margini.

În acest fel el a trăit toți cei patruzeci și cinci de ani care îi mai rămăseseră de trăit. Nu a călcat acest principiu sub nici un motiv. Când avea ceva de comunicat cuiva obișnuia să ridice un băț lung cu o pânză la capăt, ca un steag. Vecinii îl vedeau și veneau să vadă care-i problema.

Sacrificiul lui a fost mare. Timp de patruzeci și cinci ani a trăit ca zăvorât într-o chilie din acea răpă pustie a Katunakiei, privându-se de ieșirile în aer liber, de plimbări, călătorii și orice fel de contact cu oamenii. Numai o dată cu moartea și-a părăsit închisoarea și chiar și atunci numai sufletul său a plecat. Trupul său a rămas credincios granițelor fizice ale nevoițelor sale ascetice.

Acest pas eroic a fost binecuvântat din plin de Dumnezeu. „Observați cum, atunci când un butoi de vin este ținut nemișcat într-un loc, vinul devine minunat, ajungând la buchetul său cel mai bogat“ cum se spune în *Filocalie* (Evagrie).

Hotărârea sa se împletea cu un devotament total față de viața contemplativă de trezvie, față de cultivarea rugăciunii minții. La acest nivel înalt, pe care puțini sunt vrednici să-l atingă, viața practică nu mai are ce căuta. Acțiunea (făptuirea) cedează locul contemplației (vederii), ocupația și munca manuală fug din fața ei. De atunci, Calinic Isihastul nu s-a mai ocupat cu sculptura în lemn. Avva Isaac Sirul binecuvântează pe cei care au ajuns la starea duhovnicească cea mai înaltă. „Binecuvântat, scrie el, este cel ce rămâne în isihie și nu este tulburat de mulțimea faptelor lui, ci preface toate lucrările trupului în osteneala rugăciunii“ (*Cuvântul* 23).

6. VIAȚĂ ISIHASTĂ

Părintele Neofit și părintele Daniil, cei doi fii duhovnicești ai părintelui Calinic, aveau mare grijă de „bătrânul“ lor, ca el să aibă tot ceea ce cere isihia. Ei se îngrijeau de toate lucrurile practice ale „colibeii“ lor, primind pe vizitatori și făcând orice altceva se ivea. Și-au făcut un titlu de glorie din faptul că „bătrânul“ lor ajunsese la o asemenea înălțime duhovnicească și că era vrednic „să se înalte totdeauna prin lucrarea minții și să fie ridicat de puterile dumnezeiești“ (Sfântul Grigorie al Nyssei).

Cea mai mică tulburare a liniștii și cea mai neînsemnată grijă pune piedici în calea contemplării isihaste. De aceea, părintele Calinic se îngrijea să viețuiască fără nici o grijă și într-o completă liniște a minții. Împrăștierea minții legată de problemele pământești și lucrurile lumești nu are ce căuta la cel care duce o viață de trezvie. „De aceea, îndeamnă Sfântul Nil Pustnicul, nu lăsa curăția virtuții să fie întunecată de gândurile la lucrurile acestei lumi, nici contemplația curată să fie tulburată de grijile trupești.“ Niciodată nu și-a deschis gura să întrebe din curiozitate pe numeroșii săi vizitatori: „Ce mai e prin lume?“ Își suprima orice dispoziție curioasă. Și întrucât murise pentru lume, lăsând toate lucrurile pe seama providenței lui Dumnezeu, considera nepotrivit să-și depărteze mintea de la contemplarea duhovnicească. Înțelepciunea este „bunătate și desfătare, lumină, dulceață și noblețe și candelă prea strălucitoare“. Ea este „neîncetata respirație și invocare doar a lui Iisus Hristos, mereu și pentru totdeauna...“ (Isihie Preotul). Acestea sunt marile lucruri cerute pentru trezvie de cei ce o urmează.

După căderea nopții, în timp ce fiii săi duhovnicești se odihneau, el rămânea în isihie totală până la miezul nopții. În chilia sa – aflată la șaiszeci de metri distanță de încăperile fiilor săi duhovnicești – el se îndeletnicea cu dumnezeiasca lucrare a rugăciunii. La miezul nopții, când fiii săi duhovnicești începeau slujba în biserică după tipicul obișnuit al Sfântului Munte, se odihnea câteva ore până dimineața. De obicei mergea la biserica Sfântul Gherasim o dată pe săptămână, când se primea Sfânta Cuminecătură.

Chiar dacă renunțase la ocupațiile practice, își amintea uneori de gătit. Ucenicii săi obișnuiau să pregătească lemnele și alte lucruri necesare, iar el, singur și în liniște, pregătea mâncarea lor frugală – de regulă, orez fiert –, continuând să lucreze neîncetat rugăciunea inimii. Mânca separat de ucenicii săi, singur și „zicând la fiecare îmbucătură cu mintea «Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă!»“.

Aceasta este în linii mari viața isihastă a părintelui Calinic. Duhul său era luminat „de razele strălucitoare ale frumuseții dumnezeiești“ (Calist Catafyghiotul). Această luminare divină a fost dăruită sfântului; ea a venit la el și prin el la fiii săi duhovnicești. Chiar și trupurile lor au fost luminate astfel încât „și ele strălucesc și devin o altă lumină, căci ele strălucesc cu propria lor strălucire“ (Sfântul Vasile cel Mare).

7. FII DUHOVNICEȘTI AI PĂRINTELUI CALINIC

Înainte de a primi pe cineva în comunitatea sa, cuviosul „bătrân“ Calinic îl punea temeinic la încercare. Nu era lucru ușor să devii fiul său duhovnicesc, mai cu seamă dacă nu aveai o mare răbdare.

Vorbea puțin și era exigent în cerințele și poruncile sale. Dacă un ucenic nu-i îndeplinea poruncile întocmai, nu rămânea cu el mult timp. Părintele Calinic îi spunea: „Ridică-te și pleacă. Nu vreau să păcătuiesc din pricina neascultării tale“.

Dacă tolera pentru un timp pe cineva neascultător, o făcea pentru că prevedea viitoarea sa îndreptare, iar cu muștrările sale și cu exemple corespunzătoare îl aducea pe calea cea dreaptă. Ar fi putut avea un mare număr de fii duhovnicești, căci mulți veneau la el, dar din pricina ascezei și austerității vieții sale puțini rămâneau.

Virtutea și renumele lui Calinic Isihastul au atras în 1920 spre viața monahală pe Spiridon Menaghias. Acesta era o mare personalitate: un aristocrat bogat, chimist faimos, absolvent al Universității din Zürich. A abandonat totul, și-a vândut posesiunile și a devenit părintele Gherasim, fiul duhovnicesc al cuviosului Calinic (vezi despre el cartea *Doi sfinți contemporani* a părintelui Erastos Monahul, Atena, 1963, p. 37–94). Astfel, celor doi fii duhovnicești ai părintelui Calinic pe care i-am menționat li s-a alăturat un al treilea.

Mai târziu, după ce părinții Neofit și Daniil au murit, iar părintele Gherasim a plecat din motive de sănătate, cuviosul Calinic a rămas un timp singur. Mulți veneau la el unul după altul (Atanasie, Iosif, diaconul Gherasim, Hristodul, Arsenie), dar puțini erau acceptați ca fii duhovnicești. Chiar și părintele Gherasim Menaghios a plecat în jurul anului 1925, căci umiditatea datorată mării l-a silit să trăiască în climatul mai uscat al schitului Sfântul Vasile.

8. ÎNDRUMAREA FIILOR SĂI DUHOVNICEȘTI

În fiecare zi părintele Calinic dedica un timp însemnat, până la două ore, fiilor săi duhovnicești, care veneau în chilia sa ca să se bucure de bogățiile sale duhovnicești. Scena era ceva cu totul excepțional. În interiorul chiliei „bătrânului“ pustnic din Katunakia era o liniște de seară. Mărturisindu-și dilemele, gândurile și problemele, fiii săi duhovnicești scoteau bogățiile ascunse din vistieria sa.

duhovnicească. La sfârșit, ei făceau o metanie, îi sărutau mâna și, după ce se rugau, plecau la culcare însoțiți de binecuvântarea lui.

Discuțiile cu fiii săi duhovnicești erau strict monahale și duhovnicești. Altfel de subiecte – amintiri din trecut, comentarii făcute ca să treacă timpul – nu erau discutate. „Era cu neputință să afli, ne-a spus unul dintre fiii săi duhovnicești, dacă omul acesta avea un trecut, părinți, frați și surori etc. Niciodată nu a menționat aceste lucruri.“

Părintele Calinic cunoștea binefacerile duhovnicești pe care le aduceau fiilor săi duhovnicești asprimile, muștrările și tăierea vocii, și ca atare se folosea de ele.

Odată, unul dintre ucenicii săi care fusese la Dafni pentru aprovizionare a cumpărat o frumoasă portocală. Voia să-i facă o bucurie „bătrânului“ și să-i aline puțin setea, chinuită de o austeritate continuă.

„Cuvioase, ți-am adus o portocală“, i-a spus el cu bucurie când s-a întors.

Dar „bătrânul“ n-a fost deloc mulțumit.

„Și cum ai luat portocala fără binecuvântarea mea? Ai luat-o făcându-ți voia ta, de aceea ia-o și arunc-o numaidecât.“ Mai mult, i-a dat și un canon de patruzeci de zile destul de aspru.

Într-o seară, unul dintre fiii săi duhovnicești care avea o răceală serioasă, fiindu-i rău, s-a culcat în pat și a petrecut noaptea chinându-se. În zori l-a auzit pe „bătrân“, care-i cunoștea starea, zicându-i: „Ascultă, copilul meu. Această scrisoare trebuie să ajungă astăzi la Karyes. Ești gata de drum?“

Karyes, capitala Sfântului Munte, se află la opt ore de mers distanță de Katunakia. Dar cuviosul Calinic știa că ascultarea dă aripi. Aceasta a aflat-o și fiul său duhovnicesc, căci, îndeplinindu-și bine misiunea, a secerat folosul ascultării.

Odată, unul dintre fiii săi duhovnicești trebuia să aducă de pe plajă până la „colibă“ pâinea uscată pe care o primiseră de la mănăstirea Xiropotamu. El i-a cerut „bătrânului“ binecuvântarea să aducă barca într-un alt loc de pe plajă, mai aproape de „coliba“ lor, deoarece locul de acostare era prea departe și era nevoie de multă muncă pentru cărarea pesmeților de acolo.

Dar „bătrânul“ i-a refuzat această cerere. A duce lipsă de greutate și nevoie trupească – a spus el – „e lucru nepotrivit cu viața călugărului“.

Într-o perioadă s-a aflat la „coliba“ sa, în afară de un călugăr foarte bun, și un novice care nu părea promițător. Cuviosul Calinic încerca în toate felurile să suporte acest lucru cu blândețe. De multe ori, cu o iscusință ieșită din comun, a încercat să-l facă să se îndrepte. De exemplu, odată, un vizitator l-a întrebat: „Părinte sfinte, cum poți suporta să-l ții pe călugărul ascultător lângă celălalt?“

Iar „bătrânul“, ridicându-și vocea, ca să-l poată auzi și ucenicul încăpățânat, i-a răspuns: „Ascultă! Am doi saci. Unul este plin cu făină și celălalt cu tărâțe. Celui ascultător îi dau făină, iar celui neascultător îi dau tărâțe“.

Când ucenicul cel nepăsător a auzit aceasta, s-a simțit atins și s-a hotărât să se îndrepte, ca să poată primi și el făină.

Cu astfel de minunată iscusință păstora omul lui Dumnezeu pe fiii săi duhovnicești, fiind pe deplin conștient de răspunderea pentru sufletele lor.

IV

Un far luminos

1. DARUL DISCERNĂMÂNTULUI

Nevoințele duhovnicești ale părintelui Calinic, curăția vieții sale și legătura neîntreruptă cu Dumnezeu prin rugăciunea minții au făcut din el un „far al discernământului“. Puterea sa naturală de înțelegere și ascuțimea minții sale ajunseseră la o înălțime uimitoare.

Cine are darul deosebirii sau al discernământului, pe care puțini reușesc să-l obțină, poate pătrunde în adâncurile tainice ale inimii oamenilor și să separe grâul de neghină și lumina de întuneric, chiar și în cazurile mai dificile. Potrivit sfintei scrieri a *Scării*, discernământul este „cunoaștere prin luminare dumnezeiască“, „cunoaștere sigură a voii dumnezeiești în orice timp, loc și lucru“, „simțire curată“ și „lumină a minții“*.

Renumele cuviosului Calinic de părinte cu discernământ atrăgea la el o mulțime de oameni care doreau să-și rezolve dilemele printr-un răspuns sigur, luminat de Dumnezeu. Toți recurgeau la banca duhovnicească a părintelui Calinic. Veneau cu îndoieli, probleme personale, întrebări cu privire la interpretarea unor pasaje din Sfintele Scripturi și pentru folos duhovnicesc. Toți plecau mulțumiți și îmbogățiți.

Ucenici, „bătrâni“ cuvioși, pustnici, monahi chinoviți, mireni, avocați, militari, polițiști, greci, ruși, tot Sfântul Munte se grăbea spre solitarul isihast din Katunakia. Pe lângă vizite, nu ducea lipsă nici de scrisori. În general, era doar un sfătuitor. Așa se întâmpla totdeauna; părinții cu discernământ sunt ca niște mari magneti care atrag pe toți cei ce au preocupări duhovnicești.

* *Scara*, Ed. I. B. M. B. O. R., 1992, p. 317 (n. n.).

După cum vom vedea și din întâmplările următoare, părintele Calinic avea din plin darul discernământului. Vom prezenta și unele cazuri care arată clarviziunea sa, când a prezis evenimente care s-au întâmplat întocmai.

2. RĂSPUNSURI LUMINATE DE DUMNEZEU

Un călugăr tulburat sufletește, fiind lovit de ispite și chinuri, căuta refugiu la părintele Calinic pentru a afla ușurare. După ce i-a explicat situația, a primit o povață înțeleaptă:

„Ascultă, copilul meu, i-a spus «bătrânul», ia găleata aceasta și umple-o cu apă. Apoi aruncă pământ în ea și amestecă“.

A făcut precum i s-a spus.

„Vezi acum ceva înăuntru?“ I-a întrebat cuviosul pe călugăr.

„Nu, cuvioase, pentru că apa este tulbure.“

„Bătrânul“ a continuat să vorbească cu el un timp. Blând și plin de iubire, părintele Calinic îl întărea duhovnicește pe călugărul întristat. După un timp, i-a spus călugărului să se uite la apă.

„Acum începe să se limpezească“, a observat el.

Instructiva conversație a mai continuat puțin, după care părintele Calinic i-a adus aminte să se uite din nou la apă.

„S-a limpezit cu totul. Pot foarte ușor să scot câteva pietricele de pe fund.“

„Ceva asemănător s-a întâmplat și cu tine. Acum mintea ta este ca apa murdară, dar nu fi supărat. Ai puțină răbdare și în două sau trei luni tulburarea și murdăria se vor așeza și atunci vei vedea cât de limpede și de drept vei gândi.“

Și lucrurile s-au petrecut întocmai precum a zis.

* * *

Altă dată, un călugăr care se istovea de grija unei probleme personale a pornit să-l întâlnească pe „bătrânul“ isihast. Însă, îndată ce a ajuns, și-a dat seama că nu e în stare să-i spună nimic despre problema lui. Problema era de așa natură că îi era greu să-și găsească cuvintele pentru a o exprima. Era într-o situație neplăcută.

Cu limba sa mișcată de Duhul, părintele Calinic a început să spună o poveste:

„Odată, m-a vizitat un călugăr care avea o problemă. Iată ce se întâmplase cu el...“

Vorbind, el a menționat cu precizie întocmai ceea ce vizitatorul său ezitase să mărturisească. Uluit, călugărul a strigat: „Asta e ceea ce eu voiam să-ți spun, părinte sfinte!“

De mare bucurie că a fost ajutat să iasă din această dificilă situație într-un chip atât de frumos, călugărul s-a ridicat, l-a îmbrățișat spontan pe „bătrân“ și i-a sărutat mâinile cu dragoste.

* * *

Nu toți cei care veneau din lume și îl vizitau pe cuviosul Calinic vorbindu-i de dorința lor de a se călugări erau încurajați s-o facă. Ori de câte ori clarvăzătorul isihast simțea că aspirantul nu va izbândi în viața monahală, îl făcea să se răzgândească și îl sfătuia să se întoarcă în lume și să-și întemeieze o familie.

În conversațiile duhovnicești în care el observa că vizitatorul obosise din pricina înălțimii subiectului, cobora discuția la subiecte mai ușoare. Spunea, de exemplu: „Ce struguri frumoși are vița asta! Ce mi-ar plăcea câțiva!“

Alteori se întâmpla ca oameni fără nici un interes duhovnicesc să-i viziteze pe pustnici doar din pură curiozitate. Față de indiferența lor, se arăta și el indiferent vizavi de o discuție spirituală. Nu adopta o prefăcută atitudine evlavioasă și smerită, ci cobora la nivelul interesului lor.

Astfel, el le zicea: „Cum vă merg afacerile? Cum vă merge via? Produc ulei măslinii voștri?“

Numai dacă vizitatorul însuși aducea vorba despre probleme duhovnicești, îi arăta și el cu mare bunăvoință comorile sufletului.

Ori de câte ori observa o râvnă nepotrivită, excesivă, nu o încuraja. O călugăriță care i-a cerut sfatul prin corespondență a fost mustreată fiindcă postea excesiv de mult: mânca doar o dată pe săptămână.

„Aceasta este de la Ispitorul – i-a scris el. Trebuie să urmezi calea de mijloc, calea împărătească.“

3. DOI CANDIDAȚI LA PUSTNICIE

Doi călugări care își făcuseră cu succes datoria de novici într-o mănăstire de obște, au luat, cu binecuvântarea egumenului, calea pustiei. Ca să se pregătească pentru noul lor mod de viață, l-au căutat pe cuviosul Calinic.

Unul dintre ei era în mod vădit potrivit pentru viața mai aspră, anahoretică. Celălalt fusese în lume un învățat bine crescut și părea

că nu va putea îndura un tipic foarte sever. De aceea, cel dintâi, mânat de dragoste, i-a explicat acest lucru părintelui Calinic. Era ca și cum i-ar fi spus: „Cuvioase, nu-i da prea mult de făcut, că n-ar putea face față“. A avut însă grijă să țină toate aceste comentarii în secret față de celălalt monah.

Cuviosul Calinic credea că și celălalt călugăr cu puțin efort va putea să urmeze tipicul obișnuit al unui pustnic și să primească astfel de la Dumnezeu plata pe măsura nevoințelor sale.

Deci, când a trebuit să vorbească cu cel de-al doilea călugăr, „bătrânul“ i-a zis cu înțelepciune:

„Tu, iubitul meu frate, ai dus în lume o viață ușoară și se pare că vei avea greutate în arena isihiei. Nu-ți părăsi mănăstirea. Rămâi acolo și respectă această regulă: când preotul îți dă anafora, nu o mânca imediat, ci intră în chilia ta și udă pâinea cu lacrimile tale zicând: «Doamne, nu sunt oșteanul Tău cel vrednic. Sunt fricos și nu am reușit să urmez viața pustnicească». Apoi mănânc-o“.

Aceste cuvinte ale „bătrânului“ l-au lovit ca un trăsnet, rânindu-l în mândria lui. Și, întorcându-se către celălalt frate, l-a acuzat: „I-ai spus «bătrânului» că nu am răbdare? În ciuda renumelui meu de ostaș fricos, vreau chiar să mor în asceză și asprime“.

Iar părintele Calinic a zis zâmbind: „Veniți să vedeți un oștean curajos al lui Hristos“.

Și astfel i s-a dat aceeași regulă de viață ca și călugărului dintâi.

4. UN POLIȚIST SCANDALIZAT

Un polițist din garnizoana Sfântului Munte fusese indignat la auzul de diverse indivizi pe care i-a întâlnit în exercițiul funcțiunii sale. Cu sufletul tulburat, a venit la „coliba“ părintelui Calinic.

„Cuvioase, sunt foarte dezamăgit și necăjit de situația de aici. Am dorit foarte mult să vin aici ca să întâlnesc călugări virtuoși și sfinți, dar am găsit contrariul. Dacă până și în acest loc sfânt e atât de multă ticăloșie, la ce să mă aștept de la lumea din afară? Am venit să găsesc virtute și am găsit viciu“, a spus polițistul dezamăgit.

„Iubitul meu, i-a spus «bătrânului» Calinic, virtutea nu se arată ca rufeale întinse la uscat din Dafni.“ Polițistul a amuțit la această observație înțeleaptă, care l-a ajutat să-și soluționeze nedumerirea.

„Rolul funcției tale, a continuat «bătrânul», nu este doar de a fi martor la ticăloșii și la rău, ci și aceea de a încerca să le scoți la

iveală și să le demaști atunci când încă nu se văd. N-ai fost trimis aici ca să arăți virtutea, ci să elimini răul. Ai uitat că acesta este scopul tău și ți-ai îndreptat atenția spre altceva, de aceea ești în această stare de disperare și întristare. Nu uita că virtutea este un lucru ascuns, un lucru care se cultivă tainic în ungherele inimii...“
Și polițistul a plecat pe deplin zidit în urma conversației.

5. CUM A FOST ÎNDREPTAT UN MONAH

Nu departe de „coliba“ părintelui Calinic trăia un monah care provoca foarte des scandaluri prin neînfrânarea limbii sale. Provoca certuri în legătură cu lucruri lipsite de importanță și îi batjocorea pe ceilalți părinți cu vorbe nepotrivite unor monahi.

Odată, această furtună l-a atins și pe părintele Calinic. Acest călugăr a trecut pe lângă „coliba“ sa și, pentru un motiv închipuit, l-a ocărât pe părintele Calinic într-un mod rușinos. „Bătrânul“ a acceptat toate acestea, rămânând într-o pace deplină și fără să spună ceva.

După ce s-a terminat șirul de ocări, călugărul a pornit spre „coliba“ sa. Atunci părintele Calinic i-a dat o lecție bună, una pe care acesta n-o mai primise niciodată. A arătat cu degetul biserica „colibei“ sale, adăugând: „Acum, frate, du-te de primește Sfânta Cuminecătură“.

Fără să dea prea multă atenție acestor cuvinte, călugărul s-a dus la „coliba“ sa. Dar, îndată ce s-a gândit la înțelesul celor spuse, s-a tulburat. Într-adevăr, cum putea el îndrăzni să primească acum Sfânta Împărtășanie fără să-și ceară iertare de la fratele pe care l-a necăjit? Și neliniștea lui a început să crească. Chinuit și înfricoșat, nefiind în stare să-și găsească pacea, s-a întors la „bătrânul“ Calinic ca să cadă înaintea lui și să-și ceară iertare.

Astfel, prin doar câteva cuvinte măiestrite și înțelepte, părintele Calinic știa cum să-i aducă în fire pe cei nepăsători.

6. ÎNVĂȚÂND PRIN COMPARAȚII

Ca să întipărească adevărurile pe care le rostea în mintea ascultătorilor săi, el folosea exemple directe. În privința aceasta n-avea rival.

Când dorea să le atragă monahilor atenția asupra riscurilor pe lângă care trecuseră fără să ia seama la ei înșiși, spunea: „Un acrobat merge pe o funie întinsă peste un râu năprasnic și înfricoșător. Dacă nu este atent, își pierde viața într-o moarte nenorocită. Exact în același fel, monahul care nu ia seama la sine însuși în mod continuu e pierdut“.

* * *

Când un ascet l-a întrebat: „De ce noi, călugării cei de azi, nu progresăm?“, el a profitat de ocazie ca să folosească o imagine foarte sugestivă: „Nu progresăm fiindcă o mie și unu de amănunte ne semnificative ne distrag atenția și neglijăm scopul nostru principal. Prioritățile noastre ajung în neorânduială, ca acelea ale unui căldărar care îți promite că în trei zile săpăliga ta va fi gata și, când vii să o iei, spune că nu a avut destul timp să o facă. O pune departe față de celelalte ca să se ocupe de ea și îți spune să vii după ea în altă zi. Între timp vin diverse alte comenzi și săpăliga e pusă departe într-un loc în care să nu-l incomodeze, și astfel nu poate respecta nici al doilea termen. Iar povestea aceasta se poate repeta iarăși și iarăși. Mulțimea grijilor aduce nepăsare și uitare și ne fac să stagnăm în virtute“.

* * *

Odată l-au întrebat: „Cuvioase, erau doi ucenici care au primit o poruncă și au îndeplinit-o, singura diferență fiind că unul dintre ei și-a făcut ascultarea cu bucurie, pe când celălalt a cârtit și s-a tulburat. Ce răsplată vor primi ei?“

Răspunsul „bătrânului“ a fost: „În acest caz cei doi au făcut aceeași lucrare, diferența fiind că cel cârtitor a obosit mult mai mult decât celălalt. Însă el va primi ca plată o monedă de 10 drahme rușinate, pe când celălalt va primi 100 de drahme de aur!“

În privința darurilor pe care le dă Dumnezeu adevăraților nevoitori, părintele Calinic a spus următorul adevăr, căruia i-a dat o expresie vie, făcând o comparație militară.

„Când un om se luptă cu credință să pună în practică poruncile lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu îl miluiește cu daruri duhovnicești în fiecare zi de mare praznic. Aceasta se întâmplă și în armată, când în zile speciale ofițerii dau bani, daruri onorifice sau permisiile celor mai buni soldați.“

V.

Pe vârful Muntelui Tabor

1. LUMINAREA DIVINĂ

Isihastului care practică în mod corect înalta lucrare a rugăciunii minții – ținut de tronul dumnezeiesc ca un înger fără de trup –, Dumnezeu însuși i se arată tainic într-o revărsare de lumină suprafirească, ca aceea de pe muntele Tabor.

Această lumină „necreată“ de a cărei vedere se învrednicesc cei mai smeriți, aceeași lumină care a strălucit peste Moise, peste cei trei ucenici din Muntele Schimbării la Față, peste Sfântul Pavel pe drumul Damascului, peste Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Simeon Noul Teolog... s-a învrednicit s-o vadă și să se bucure de ea în mod repetat și cuviosul Calinic. Mulți care l-au vizitat în timp ce primea aceste „luminări dumnezeiești“ erau înfricoșați de strălucirea feței lui.

Odată, când era închis în chilia sa, navigând pe marea tainică a rugăciunii minții, unul dintre fiii săi duhovnicești a bătut la ușă. După puțin timp „bătrânul“ a deschis ferestruica.

„Ce dorești, binecuvântate? Ah! De ce m-ai întrerupt? Dacă ai ști unde eram! Dacă ai ști cum era acea lumină...“ Iar noi, indirect, ne minunăm de strălucirea ce a luminat peste cuviosul isihast.

Neuitatul meu „bătrân“ de veșnică pomenire, părintele Grigorie, a plecat odată la „coliba“ părintelui Calinic. Sfatul său luminat putea rezolva unele dintre întrebările care-l frământau pe părintele Grigorie. Dar, când a ajuns, i s-a spus să aștepte întrucât părintele Calinic, care se afla atunci la rugăciune, își primea vizitatorii numai după ce isprăvea cu rugăciunea.

Fericitul meu „bătrân“ a așteptat toată ziua, dar cuviosul isihast n-a apărut. S-au ivit zorii zilei următoare, și în timpul celor douăsprezece ore de zi-lumină, părintele Calinic a fost atât de confundat în tărâmul rugăciunii minții, încât a continuat rugăciunea și în noaptea aceea. A treia zi l-a găsit tot rugându-se. După-amiază însă, „bătrânul“ meu care aștepta încă a simțit că rugăciunea lui s-a isprăvit.

În scurt timp, când cuviosul Calinic l-a chemat la el, „bătrânul“ meu a fost martorul unui fenomen remarcabil. A fost ceva de nedescris, înfricoșător. Au trecut mulți ani, dar n-a uitat niciodată această viziune cerească.

„Părinte Ioachim, l-am auzit spunându-i într-o zi aceluia ieromonah de excepție al «colibei» noastre, ai văzut cât de strălucitoare era fața părintelui Calinic? Cum mai strălucea! Cum mai strălucea! Ai fi crezut că îl vezi pe Moise după coborârea de pe Sinai. Ce strălucire! Ce lumină cerească!“

Ce binecuvântată fericire că părintele Calinic s-a învrednicit să vadă lumina Sfintei Treimi încă în timpul vieții sale. Putem cânta fericirea lui în cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog (*Imnurile Iubirii Dumnezeiești*, 7).

*Mă împărtășesc de lumină, mă împărtășesc și de slavă;
Și fața-mi strălucește ca și a Celui după care tânjesc;
Și toate mădulele mele se fac purtătoare de lumină;
Atunci eu devin cel mai frumos dintre lucrurile cele frumoase.*

2. CEL MAI FRUMOS DINTRE LUCRURILE CELE FRUMOASE

Fața părintelui Calinic, înflăcărată de lumina taborică, strălucea de multe ori de prezența harului dumnezeiesc chiar și în afara orelor de rugăciune. Cuvintele avvei Isaac Sirul despre isihastul Arsenie cel egal cu îngerii se pot aplica și isihastului nostru. „Numai în contemplarea luminii ei se bucurau, și rostirea de cuvinte devenea inutilă.“

Un ucenic obosit al părintelui Calinic a primit porunca să meargă la Marea Lavră să lucreze, trei ore de mers pe jos. A pornit, dar în scurt timp, fiind supărat și plin de gânduri urâte, s-a întors înapoi ca să se plângă.

Dar ce s-a întâmplat? Apropiindu-se, a văzut fața „bătrânului” său plină de har dumnezeiesc, de bucurie și de strălucirea bunătații. În fața acestei priveliști a fost dezarmat. L-au năpădit lacrimile și a început să se tânguie, zicând: „O, ticălos ce ești! «Bătrânul» lucrează pentru mântuirea ta prin tot ce îți dă de făcut, iar tu faci pe supăratul!”

Un pustnic, părintele Daniil, amintindu-și o convorbire duhovnicească cu părintele Calinic, a spus următoarele cuvinte despre harul feței sale: „După ce a spus aceste lucruri și s-a uitat la mine cu un zâmbet dulce, fața lui a strălucit și o revărsare de bucurie și veselie s-a răspândit peste ea, de parcă tocmai atunci simțea darurile harului și era rănit de dragostea lui Dumnezeu”.

Părintele Gherasim, un monah excepțional și renumit imnograf, l-a avut timp de opt ani sfătuitor duhovnicesc pe părintele Calinic. El a relatat următoarele lucruri petrecute într-o dimineață, când o tulburare spirituală l-a adus la chilia „bătrânului”:

„«Bună dimineața, bună dimineața», mi-a spus îndată ce m-a văzut. «Te așteptam.» Am rămas uimit auzind că mă aștepta, căci nu-l anunșasem despre vizita mea. M-am simțit de îndată timorat în prezența lui și m-am așezat lângă el. Când i-am privit fața, am văzut că strălucea toată într-o lumină dintr-o altă lume. Văzând aceasta, am simțit înăuntrul meu o bucurie extraordinară și mi se părea că simt o mireasmă minunată”.

Cu adevărat, devotamentul părintelui Calinic și convorbirea lui neîncetată cu Hristos, Care este „mai frumos decât fiii oamenilor” (*Psalms* 44, 3), îi umplea de har duhovnicesc nu numai sufletul, ci și înfățișarea exterioară.

3. LUPTA ÎMPOTRIVA EREZIILOR

Prin experiența sa personală, părintele Calinic devenise un profund cunoscător al celor mai subtile concepte ale isihasmului. Astfel, era în măsură să observe și să identifice orice învățătură falsă privitoare la aceste lucruri.

În 1913, printre călugării ruși de la Sfântul Munte a apărut erezia „închinătorilor Numelui” [onomatolatriilor]. Problema s-a ivit datorită unor pasaje dintr-o carte scrisă de călugărul Ilarion, care vorbește cu niște asceți din Munții Caucaz. Această carte conținând învățătura eretică despre invocarea lui „Iisus” a trecut neobservată

chiar și de Sinodul Bisericii Ruse. Erezia a început să provoace neînțelegeri serioase printre călugării ruși de la Muntele Athos și amenința să se extindă îndeajuns de departe pentru a deveni un pericol. În această situație critică era nevoie de un om capabil să discearnă și să combată cu succes eroarea. Acesta a fost părintele Calinic.

În memoriul său, care a ajuns până la Patriarhul Ecumenic și la Patriarhul Moscovei, el a demonstrat cu argumente indiscutabile șubrezenia argumentelor „închinătorilor Numelui”, care, după nimerita sa caracterizare, „au lăsat capul și se închină la fes” (vezi Gavriil Dionisiatul, *Lavsaiconul Sfântului Munte*, Volos, 1953, p. 32).

Punctul lui de vedere a fost acceptat în unanimitate. Țarul și Patriarhul Rusiei* i-au trimis felicitări și decorații. (Aceste două decorații se păstrează până azi în „coliba” Sfântului Gherasim.) Se spune chiar că țarul a făcut următoarea remarcă Sinodului Bisericii Ruse: „Un sinod întreg și nu ați sesizat erezia. A trebuit să vă lăsați iluminați de un simplu călugăr de la Sfântul Munte”.

Toți cei care au adoptat erezia – în jur de 1200 de călugări ruși – au fost ridicați de la Athos de un vas de război rusesc, și au fost surghiuniți în Caucaz, unde au stăruit în opiniile lor.

4. ÎNVĂȚĂTOR AL RUGĂCIUNII MINȚII

După strălucita biruință asupra „închinătorilor Numelui”, părintele Calinic a fost în general recunoscut ca o autoritate în domeniul isihasmului și al rugăciunii minții. Oricine întâmpina dificultăți în aceste probleme recurgea la înțelepciunea lui și oricine dorea să se dedice cu seriozitate rugăciunii minții îi cerea consimțământul. S-a dovedit a fi un învățător nerătăcit al acestei filozofii cerești.

În învățătura și transmiterea rugăciunii minții, se lăsa călăuzit de pasajul evanghelic: „Nu dați cele sfinte câinilor”. Niciodată nu dezvăluia secretele rugăciunii minții unui călugăr care nu era încercat în ascultare desăvârșită și în omorârea vocii proprii, care nu progresase în virtute și nu-și dezlăcușase patimile.

* Autorul se referă pesemne la Sfântul Sinod Rus, cea mai înaltă autoritate a Bisericii Ortodoxe Ruse. În timpul acestor evenimente nu exista un Patriarh al Rusiei, instituția patriarhatului fiind suprimată sub țarii Rusiei de la Petru cel Mare și până la Nikolai II, mai exact între anii 1700–1917.

Socotea că o altă condiție pentru cultivarea rugăciunii minții este liniștea absolută și eliberarea de griji. Spunea că în lume e cu neputință să se lucreze rugăciunea minții. Oricine se poate ruga cu cuvintele: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!“ Dar rugăciunea cuvintelor e ceva, iar rugăciunea minții e altceva. Prima este școala primară, a doua este universitatea.

El considera de asemenea indispensabilă prezența unui învățător. Spunea că studierea cărților nu este de ajuns pentru dobândirea rugăciunii minții; e nevoie de graiul viu al unui învățător. Învățătorul trebuie să fie fără greșală, cu experiență și discernământ, iar discipolul să atârne de el și să-l asculte întru totul.

Îi critica aspru pe cei ce practicau singuri rugăciunea minții fără să treacă prin ascultare și fără binecuvântare, ci începeau după voia lor. Spunea că astfel de persoane vor cădea în înșelare. Rugăciunea minții, zicea el, este o înaintare, un dar al lui Dumnezeu pentru cei ce reușesc în exercițiul practic al ascultării.

Pentru a arăta modul în care cad în înșelare cei care intră în arena rugăciunii minții fără îndeplinirea condițiilor preliminare normale, se folosea de o anecdotă amuzantă: „Un isihast rus de la Karulia avea marea dorință de a vizita Sfântul Mormânt, ca să vadă Sfânta Lumină a Învierii. De aceea, odată, în Săptămâna Patimilor, a mers la Ierusalim și, în ajunul Învierii, fără să întrebe pe cineva, s-a așezat în cea mai bună și proeminentă poziție din biserică. Nu știa că acest loc era rezervat persoanelor oficiale. Și așa s-a întâmplat că a fost arestat de polițistul de pază; când au aflat cine este și că a ocupat cu semeție pentru el însuși acel loc, l-au gonit. Astfel că n-a putut vedea Sfânta Lumină și s-a întors la Sfântul Munte plin de rușine. Tot așa va păți oricine pornește spre rugăciunea minții și lumina taborică fără să îndeplinească anumite condiții indispensabile“.

5. VIZITA UNUI ORB

Unii vizitatori ce veneau la părintele Calinic, acest învățător luminat de Dumnezeu, treceau prin mari necazuri ca să ajungă la el. Astfel a fost părintele Leontie cel orb, care viețuia și el în cumpătare. Schitul lui era chilia Sfântului Simeon, care ținea de sfânta mânăstire Simonopetra. Avea o mare dorință de a-l vizita pe părintele

Calinic și, într-o zi, în ciuda orbirii și a vârstei sale – trecuse de 70 de ani – a pornit spre Katunakia însoțit de ucenicul său Daniil.

Drumul pe care trebuia să meargă era dificil și accidentat, și din cauza stării sale i-a luat aproape o zi ca să facă această călătorie. După-amiază, pe când se apropia de „coliba“ Sfântului Gherasim, s-a împiedicat și s-a lovit cu fața de o piatră, începând să sângezeze din belșug.

Părintele Calinic l-a primit cu multă căldură și, după ce și-au dat sărutul lui Hristos, au început să discute probleme duhovnicești.

„Sângele pe care l-ai vărsat, cuvioase Leontie, îți va fi scotit ca martiriu pentru dragostea lui Hristos și pentru cuvintele ce duc la mântuire, care te-au făcut să treci prin aceste greutăți“, i-a spus părintele Calinic.

Conversația a durat câteva ore. Subiectul preferat a fost rugăciunea minții. Când fiul duhovnicesc al părintelui Calinic a adus o tavă cu răcoritoare – de obicei în coliba lor se servea apă, cafea și, uneori, o smochină –, părintele Leontie a găsit curajul să întrebe: „Cuvioase, de ce nu-l înveți rugăciunea minții?“

Zâmbind, părintele Calinic a răspuns: „Dacă l-aș învăța rugăciunea minții, cuvioase Leontie, cine ne-ar mai aduce tava cu apă de băut? El are nevoie de tăierea vocii sale în ascultare și tot prin ascultare va veni și rugăciunea minții. Ascultarea este o condiție indispensabilă pentru orice progres spiritual“.

* * *

Unul dintre ucenicii părintelui Calinic primise porunca de a aduce bălegar pentru pomi; aceasta însemna o călătorie lungă și multă muncă grea. Fiind obosit și dorind câteva ore de odihnă, l-a rugat pe „bătrân“ să-i ușureze sarcina ca să se poată ocupa mai mult cu studiul și cu rugăciunea.

„Bătrânul“ însă n-a fost de acord.

„Nu – i-a spus. Fă-ți ascultarea și așa vei câștiga mai mult. După ce voi pleca din viața aceasta, vei avea timp să studiezi și vei observa că în ascultare ai trăit tot ceea ce este scris în cărți.“

6. CLARVIZIUNE

Adeseori Dumnezeu vorbește în chip tainic inimilor curate ale sfinților și le dă cunoștință nu doar despre prezent, ci și despre viitor. Aceasta i s-a întâmplat de mai multe ori isihastului Calinic.

O doamnă evlavioasă, foarte bogată, îl prețuia mult pe părintele Calinic, și prin scrisori îl implora să se roage Preasfintei Născătoare de Dumnezeu pentru familia ei, ca să-i păzească de toată primejdia. Într-adevăr, aveau o moșie la Lavrios, iar călătoria cu vasul până acolo era adeseori foarte riscantă.

Odată, pe când corabia se îndrepta spre moșie, i-a lovit o furtună înspăimântătoare. Erau convinși că vor naufragia, dar în cele din urmă au reușit cu greu să ajungă în siguranță la țarm. Atunci soțul, care nu era așa de evlavios ca soția sa, a început s-o ironizeze.

„Ai văzut prin ce am trecut! – i-a spus el. Am văzut moartea cu ochii! Unde sunt rugăciunile pe care ți le-a făgăduit călugărul de la Muntele Athos? Unde este ocrotirea lui?“

În scurt timp au ajuns la casa lor de la țară unde au găsit o scrisoare de la părintele Calinic, care îi aștepta de câțva timp. Au deschis-o și... ce au citit ei printre alte lucruri?

„Veți avea o mare încercare. Trebuie să aveți mare grijă, dar până la urmă veți scăpa, deoarece Preasfânta Născătoare de Dumnezeu vă va ocroti.“

Soțul a rămas ca trăsnet, și din acel moment respectul lui pentru părintele Calinic nu mai avea margini.

* * *

Pustnicilor care trăiesc în privațiuni atât de mari și au atât de multe lipsuri, Dumnezeu le trimite cele necesare în felurite chipuri. Uneori, El vorbește inimilor unor oameni care le pot aduce ceea ce le lipsește, indiferent dacă aceștia sunt evlavioși sau neevlavioși, credincioși sau necredincioși. Avva Dorotei scrie despre asta: „Mai mult, în privința nevoilor trupești, dacă cineva este vrednic de ușurare, Dumnezeu va descoperi aceasta chiar și inimii unui saracin [musulman] și, lucrând prin acesta, îl va milui în nevoile sale“.

Părintele Hristodul, ucenicul părintelui Calinic, plecase la Dafni după cumpărături pentru pregătirea Paștilor. După ce a plecat, curiosul i-a zis celui alt ucenic al său, părintelui Arsenie: „Spune-i, te rog, să ia și puține icre conservate“.

Părintele Arsenie a alergat, dar din nefericire era prea încet, fratele său era departe. A doua zi, părintele Arsenie l-a întâlnit pe când acesta se întorcea și, foarte necăjit, i-a povestit situația. Când a auzit, părintele Hristodul a rămas năucit. Plin de uimire, și-a făcut semnul crucii.

„Ascultă, frate, și minunează-te – i-a spus el. Îndată ce am terminat de făcut cumpărăturile în magazinul de la Dafni și eram gata să plec, băcanul m-a întrebat cine este «bătrânul» meu. Când i-am spus, s-a bucurat. «Așa, mi-a răspuns, zici că părintele Calinic este «bătrânul» tău? Te rog, ia și du-i din partea mea un mic dar de Paști.» Și mi-a dat o mulțime de icre conservate!“

7. DIAMANTE DUHOVNICEȘTI

„Cuvioase, sunt împrăștiat“, i-a spus odată părintelui Calinic unul dintre fiii lui duhovnicești.

„Spune rugăciunea (Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul), iar demonul care-ți pricinuieste împrăștierea va fugi.“

„Mai întâi se cere curățirea de patimi, și numai după aceea poți înainta spre viața pustnicească. Un vas murdar nu poate primi în el mir.“

„Cine poate, după moarte, să meargă într-o raclă de aur? (Adică, cine poate deveni sfânt ca Sfântul Nifon, ale cărui moaște sunt păstrate într-o raclă de aur.) Cel care e smerit și recunoscător în toate. De exemplu, găsește fasole la trapeză și spune cu bucurie: «Într-adevăr, voi mânca fasole». Dar cine se plânge de toate, căutând mângâiere pentru sine și să-și facă voia, nu va intra într-o raclă de aur.“

„Așa cum ziarele scriu despre persoane oficiale importante – regi, miniștri de stat, demnitari etc. – și nu se ocupă de un vânzător de cărbune oarecare, tot așa defăimătorii se împotrivesc tuturor celor eminenti, virtuoși și vrednici de cinste și respect.“

„Călugării care se întovărășesc cu oamenii de lume, dacă sunt desăvârșiți vor fi doborâți, iar dacă sunt nedesăvârșiți vor merge din cădere în cădere. Pentru aceștia se adeverește cuvântul lui David: «S-au amestecat cu neamurile și au deprins lucrurile lor» (Psalm 105, 35).“

„Trebuie să avem grijă să ne păstrăm curați de întinăciunea trupească. Cel care cade în păcatul trupesc simte că Dumnezeu l-a părăsit. Cine a făcut o mare nedreptate sau chiar o crimă are îndrăzneala de a merge în biserică să aprindă candelile, dar cel care-și întinează trupul său nici măcar nu îndrăznește să se închine la icoane.“

8. IRADIEREA SA

Calinic Isihastul, fiind plin de virtuți și daruri ale harului, a fost pentru Muntele Athos o excepțională binecuvântare dumnezeiască, un stâlp de foc înălțat în acea râpă pustie de pe țărmul Katunakiei, ca să trimită lumină tuturor celor ce călătoresc pe marea vieții.

Oamenii ies în evidență din pricina rangului lor înalt sau pentru că înțelepciunea lor se descoperă în fața tuturor în măreția ei spirituală.

Părintele Partenie, ascet rus, fost general în armata țarului, și ieromonahul Teodosie, fost rector la o universitate rusească, îl vizitau des. Printre alții, îl vizita și un pustnic rus, care se învrednicise de harul buneii mireasme. Când fiii duhovnicești ai părintelui Calinic au observat aceasta, s-au apropiat de el ca să se bucure de mireasma ce îl înconjură.

Părintele Atanasie Lavriotul, doctor renumit și savant cu multe lucrări publicate (datorită marilor lui realizări a fost vizitat la Marea Larvă de ministrul subsecretar de stat francez Lemonie, cu un iaht minunat), era de asemenea unul dintre cei care obișnuiau să ceară sfatul părintelui Calinic.

Când regele Constantin I, fascinat de lucrările eminentului om de cultură grec modern Alexandru Moraitidis, s-a hotărât să-i acorde o decorație, evlaviosul scriitor și-a îndreptat gândul către părintele Calinic. I-a scris fostului său discipol, părintele Gherasim Menaghios, rugându-l să-i ceară părerea „bătrânului” său; și numai după ce părintele Calinic a consimțit, acest cunoscut autor a acceptat decorația regală.

În 1913, periodicul religios rus *Creștinul* a publicat impresiile de la Sfântul Munte ale părintelui rus Pantelimon (profesor la Academia Teologică „Sfântul Serghe” de lângă Moscova), care vizitase întreg Muntele timp de șase luni în anul 1912. Printre altele, era și o mențiune despre părintele Calinic: „Am întâlnit și pe cineva care împletea într-un chip uimitor experiența și înțelepciunea duhovnicească cu o excepțională dragoste și bunătate față de oameni. Își împărțea bogățiile sale duhovnicești cu mare generozitate și călugărilor ruși care căutau cuvintele sale de învățătură și rugăciunile lui”.

Nu numai călugării, dar și protopresbiterii ruși se grăbeau către părintele Calinic, precum protopresbiterul Nicolae care a venit la el să-i ceară sfat pentru activitatea sa pastorală.

Mitropolitul grec de Trikki și Stagon, Dionisie, pe când era tânăr călugăr la Lavra, s-a învrednicit să viziteze „coliba” „bătrânului” Calinic. „Bătrânul” lui, părintele Zosima, l-a luat cu el să viziteze pustia asceților ca să se poată folosi și el duhovnicește. Despre retrusul părinte Calinic, Preasfinția Sa spune următoarele: „Îți dădea impresia că e purtător de duh și că harul lui Dumnezeu se odihnea în el. Vedeai o față sfântă, maiestuoasă, fericită. Era un om cu totul duhovnicesc, cumpătat și serios în cuvinte și limpede în gândire, un ascet adevărat, un locuitor al pustiei și un înger în trup”.

Fața părintelui Calinic a rămas adânc întipărită în amintirea tuturor celor care l-au cunoscut.

9. FERICITUL SĂU SFÂRȘIT

În iulie 1930, „bătrânul” isihast a căzut la pat. Se apropia clipa plecării sale la cer. Boala l-a făcut să-și aducă aminte intens de pururea-pomenitul său „bătrân”, părintele Daniil, căci a observat că boala sa era exact aceeași cu cea care pricinuisse moartea „bătrânului” său. Pe „bătrânul” lui această boală îl ținuse cincisprezece zile, dar părintele Calinic, având o constituție mai solidă, a suferit patruzeci de zile.

Toți părinții au fost foarte îngrijorați când au aflat de boala lui, căci era călăuzitorul și mângâietorul lor duhovnicesc neprețuit.

Starea lui nu părea să se îmbunătățească. A trecut toată luna lui iulie și a venit luna august. Se părea că mai putea dura încă câteva zile până la sfârșit. Sosise praznicul Schimbării la Față, care are o semnificație deosebită pentru orice isihast. Numai cei devotați vieții „isihiei dumnezeiești” pot înțelege în toată măreția lui Muntele Tabor și lumina sa necreată, precum și cuvintele: „Bine este nouă să fim aici”. Această sfântă zi a fost penultima din viața sa pe pământ.

Pe 7 august, zăvorâtul isihast era gata de a rupe lanțurile trupului și a zbura înspre nemărginita întindere a Ierusalimului celui de Sus, care este „liber și mama noastră a tuturor” (*Galateni* 4, 26).

Ultimele ore ale vieții sale au fost deosebit de sfinte, o vrednică încheiere a vieții sale îngerești. Era într-o stare de exaltare mistică; era limpede că sfârșitul era aproape. O ceată de Sfinți Părinți asceți se pregăteau să-l primească în cer. Impresionat de această vedere dumnezeiască, i-a spus fiului său duhovnicesc: „Du-te, copilul meu, și pregătește biserica – Sfinții Părinți au venit”. Bucuria lui era de

nedescriș. Sfinții pe care îi iubea atât de mult și care îi erau modele nu l-au uitat în momentul critic al morții. Cu zece minute înainte de a muri, având mâinile ridicate, privea cu uimire pe Sfinții preamăriți care-l primeau în patria veșnică.

„Îți mulțumesc Ție, Dumnezeu meu, pentru că, deși n-am făcut nimic în viața mea, mor ortodox“, a murmurat el încet, abia deslușit.

După aceste cuvinte, și-a închis ochii și, plin de fericire, Calinic Isihastul, zăvorâtul, și-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu.

* * *

După câțiva ani, la mutarea moaștelor sale, s-a observat că ele au acea dulce nuanță gălbuie care împodobește moaștele sfinților.

4.

Daniil de la Katunakia

„Cu adevărat Duhul lui Dumnezeu este în tine; în tine se află lumină, pricepere și înțelepciune fără seamă“

(Daniel 5, 14).

Prolog

Puțin deasupra „înfricoșătoarei“ Karulia se întinde regiunea pustie Katunakia. Zona este dominată de marea „colibă“ a comunității fericitului Daniil, situată la o altitudine de aproximativ 300 de metri deasupra nivelului mării. Această „colibă“ a fost ridicată de învățatul pustnic Daniil, întemeietorul comunității, al cărui nume este rostit în Sfântul Munte cu o deosebită stimă până în ziua de astăzi.

Părinții care au trăit în timpul vieții lui și l-au cunoscut bine vorbeau cu uimire despre caracterul lui înzestrat cu alese daruri naturale și duhovnicești. Majoritatea informațiilor despre viața lui le-am adunat de la doi dintre ucenicii săi, fericii părinți Gherontie și Nifon. Venerabilul arhimandrit Gavriil de la sfânta mănăstire Dionisiu ne-a dat și el informații suplimentare. Lucrările scriitorului modern grec Alexandru Moraitidis, care a avut fericirea de a fi ucenicul duhovnicesc al „bătrânului“ Daniil, ne-au oferit și ele vii elemente biografice. În sfârșit, destul de mult material biografic am găsit chiar în manuscrisele rămase de la „bătrânul“ Daniil – în studiile, tratatele și scrisorile sale, din care am extras și „sfaturile și învățăturile“ care încheie acest capitol.

„Blândul, smeritul, tăcutul și plin de tot discernământul“, „bătrânul“ Daniil este unul dintre cei mai deosebiți reprezentanți ai monahismului athonit și ai monahismului ortodox contemporan în general. Acest lucru va putea fi văzut cu ușurință de cel care studiază liniile generale ale vieții sale.

I

De la Smirna la Athos

I. CĂUTAREA

„...Era ajunul praznicului Sfintei Magdalena... Intrând înăuntru m-am șters de transpirația... care îmi venea din frică. Locul în care intrasem nu era o biserică, deși era împodobit ca o biserică. Era un paradis în care «bătrânul» Daniil, neavând o biserică proprie, făcea slujbele împreună cu cei doi ucenici ai săi. Toți trei erau înăuntru, sprijinindu-se fiecare pe toiagul său călugăresc improvizat dintr-o creangă de castan. Tot acolo își aveau sfintele lor icoane, cărți și tămâie și cântau...

Acolo l-am văzut pe cuviosul «bătrân» Daniil pentru prima dată... Îndată ce mi-a auzit numele, s-a bucurat sincer, de parcă vedea pe unul dintre vechii săi ucenici și, cum se zice, nu mai prididea îngrijindu-se de mine... După Vecernie, odihnindu-ne multă vreme în frumoasa curte, am primit răcoritoarele obișnuite [oferite oaspeților] în pustie: o bucățică de zahăr și un pahar de apă rece. În fața noastră aveam splendida măreție a mării, ce se întindea nemărginită până la arhipelagul Sporadelor de Nord.

După aceea am cinat de unul singur, deoarece locuitorii pustiei mâncau doar o dată pe zi – întotdeauna la ceasul al nouălea – în mica trapeză ce strălucea de curățenie... Călugărul Ioan, care avea și ascultarea de bucătar, ne-a servit o mâncare ascetică: fidea fiartă, fructe și biscuiți dulci și gustoși.

Însă ceea ce mi-a lăsat o impresie de neuitat a fost noaptea la Katunakia.

După ce am cinat cu multă plăcere în săraca trapeză a «colibei» (căci Stăpâna Născătoare de Dumnezeu a binecuvântat mâncarea noastră cea sărăcăcioasă și a făcut-o gustoasă), am ieșit în aer liber și ne-am așezat pe confortabilele scaune de piatră din fața căsuței de oaspeți ca să luăm desertul care consta din cuvintele cuviosului «bătrân» Daniil, cuvinte care erau esența dulceții cerești. Am petrecut ore întregi în conversație, în fața mării care se întindea la picioarele noastre, scânteind în raze de lună argintii-aurii...

Mai târziu, în noapte, am citit Pavecernița afară, în curte, după care «bătrânul» s-a retras să asculte mărturisirile celor doi fii duhovnicești ai săi, lucru ce are loc în fiecare noapte. Am rămas ca în extaz în fața acestei priveliști mărețe și abia spre miezul nopții m-am retras spre patul pe care mi-l pregătiseră cu multă amabilitate, reflectând la frumusețile pustiei pe care le vedeam pentru prima oară.

Astfel scria Alexandru Moraitidis (*Pe valurile nordului*, seria 5, Atena, 1926, p. 149–153) despre prima și neuitata întâlnire cu părintele său duhovnicesc, „bătrânul“ Daniil. Într-adevăr, de multe ori avea să stea Alexandru împreună cu ucenicii „bătrânului“ așezați în curte în jurul său, ascultând împreună „cuvintele ce erau esența dulceții cerești“ și amintiri din trecut, din trecutul lui – cum și-a început viața, ce s-a întâmplat, unde a ajuns...

* * *

Cuviosul Daniil, sau Dimitrios Dimitriadis, cum se numea în lume, s-a născut în 1846 în Smirna, orașul care, împreună cu alte câteva orașe, deplângea pierderea Asiei Mici grecești. Părinții săi se numeau Stamati și Maria. Dumnezeu le-a dat trei fii: Gheorghe, Constantin și Dimitrios, și trei fiice: Ecaterina, Ana și Paraschiva. Dimitrios era fiul lor cel mai tânăr. Știm că mama sa se trăgea din familia Ghenadopoulos, și că strămoșii tatălui său veneau din Dimitšana Peloponezului.

Stamati Dimitriadis avea meseria de armurier, iar tânărul Dimitrios mergea uneori cu el, privind curios prin atelierul lui. Mult mai mult timp însă petrecea el într-o altă fabrică de arme, cea duhovni-

cească, care aparținea unchiului Anastasie. Unchiul Anastasie era un om simplu, nu foarte învățat, dar cu o credință fierbinte și de o mare virtute; el l-a înarmat pe Dimitrios cu „armele luminii“. Își transformase magazinul, unde fabrica și vindea săpun, într-o arenă a ascetismului, în care existau chiar și unelte care să-l susțină în timpul rugăciunilor sale de toată noaptea. Oamenii îl numeau „sfântul săpunar“. Tinerele suflete care veneau la el primeau cuvântul Evangheliei ca pământul cel bun. În fiecare duminică își lua grupul ducându-l în excursii departe de atmosfera înăbușitoare a orașului, în natura curată de la țară, unde studiau, se rugau și respirau aerul curat al lui Dumnezeu. De-a lungul întregii sale vieți, cuviosul Daniil n-a uitat niciodată tot ce îi oferise acest om binecuvântat.

Dimitrios a studiat la renumita Școală evanghelică din Smirna, unde a fost întotdeauna premiant. Însă lecțiile de la școală nu puteau satisface toate doririle lui, nici nu constituiau preocuparea lui exclusivă. Marea sa dragoste era în altă parte: cărțile sfinte, Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți, pe care îi studia neîncetat. Scriitorii asceți care se ocupau cu înălțimile vieții duhovnicești îl atrăgeau puternic. Și s-a întâmplat ceva incredibil: a reușit să învețe pe dinafară *Filocalia*, despre care alții de vârsta lui nici măcar nu știau că există. În paginile ei, fiul armurierului a găsit arme de neînvinș cu care să-l atace pe dușman. Nu după mult timp, trăind în atmosfera ei, încetul cu încetul a încolțit în el dorul pentru viața monahală. Era fascinat de viața îngerească a monahilor și se gândea cum să lase lumea cât mai degrabă cu putință.

„Dacă vrei să veдеți virtute și sfințenie, mergeți la Sfântul Munte“, le spunea oamenilor unchiul Anastasie ori de câte ori aceștia își exprimau uimirea față de asceza sa.

Sfântul Munte Athos! Dimitrios vedea măreția sa ascetică bizantină lucind la orizontul inimii sale. Îi era dat oare și lui să trăiască în viitor pe acest munte?

Un duhovnic din Sfântul Munte, care locuia atunci într-un me-toc din Smirna al mănăstirii Hilandar, i-a spus în această privință:

„Dintre toți tinerii pe care îi spovedesc, doar la tine, copilul meu, am văzut această dorință. Se pare că este voia Domnului ca să devii călugăr la Sfântul Munte“.

Însă orice dorință bineplăcută lui Dumnezeu este încercată și era normal ca și dorința lui Dimitrios să treacă printr-o încercare severă. Tatăl său murind pe neașteptate, a fost nevoit să devină su-

ținătorul familiei, având pentru un timp grijă de casă și ocupându-se de afaceri. În această perioadă a înființat o asociație de tineri evlavioși pe care îi învăța adevărurile creștinismului și îi îndemna pe cărarea virtuților. Înseta să răspândească celor din jurul lui flacăra credinței și a evlaviei.

După un timp însă, într-o dimineață a luat o hotărâre. Cu binecuvântarea părintelui său duhovnicesc a părăsit în secret lucrurile acestei vieți și a plecat în căutarea limanului sufletului său. Avea 19 ani. Auzise că în Peloponez și în insulele Mării Egee există locuri sfinte de pelerinaj și mănăstiri cu monahi virtuoși și dorea să le viziteze pe toate. A vizitat Marea Peșteră, Sfânta Lavră, Hidra, Tinos, Paros etc. În Paros, la schitul Sfântului Gheorghe, l-a găsit pe duhovnicul Arsenie, care viețuia acolo în asceză și care era respectat ca un sfânt încă din viață. Întâlnirea cu acest sfânt ascet a fost o piatră de hotar în viața sa. L-a implorat să-l lase să trăiască împreună cu el, dar ascetul, fiind iluminat de Dumnezeu, i-a indicat o altă arenă: „Du-te la Sfântul Munte, copilul meu, în chinovia Sfântului Pantelimon“.

Încurajându-l să plece, i-a dat sfaturi și îndrumări prețioase din propria sa experiență. La sfârșit, i-a prezis că își va sfârși viața la picioarele Muntelui Athos, ceea ce s-a și întâmplat.

În tot acest timp, mama lui Dimitrios era neconsolată.

„A plecat pe ascuns!“ zicea ea mereu și mereu. „A plecat fără să-mi spună nimic! Nu pot să-l iert. De ce a făcut asta? Oare nu mă închin și eu lui Dumnezeu? De ce nu mi-a cerut binecuvântarea? O, Născătoare de Dumnezeu, te rog din toată inima, nu-l lăsa să se călugărească, până nu vine să-și ia rămas bun și să primească binecuvântarea mea.“

După Paros a vizitat Ikaria, unde a întâlnit călugări virtuoși de la care s-a folosit mult. Printre ei strălucea ca un luceafăr ieromonahul Isidor, un ucenic al minunatului avvă Apollo, ale cărui rămășițe după moarte erau înmiresmate.

Pe când evlavioasa mamă implora pe Născătoarea de Dumnezeu, corabia în care se afla fiul ei părăsea Ikaria, trecând pe lângă Chios și navigând spre nord. Pe neașteptate, un vânt potrivnic a silit-o să navigheze spre portul Smirna și să ancoreze acolo. Astfel, Dimitrios s-a văzut din nou pe locurile natale după o absență de nouă luni. La rugămintile insistente ale unui vechi prieten al său pe care l-a întâlnit pe chei, s-a hotărât să-și viziteze casa. Mama lui a

recunoscut o minune în această întâmplare și îi mulțumea fierbinte Născătoarei de Dumnezeu pentru că i-a ascultat rugăciunile. Când fiul ei i-a sărutat mai târziu mâna și și-a luat rămas bun, ea l-a binecuvântat înlăcrimată:

„Acum, fiul meu, mergi în pace și harul lui Dumnezeu să te ocrotească pe drumul pe care l-ai ales“.

Trebuie menționat că această femeie evlavioasă a murit în 1892 în cartierul de sus al Smirnei, după ce i-a fost dat să-și prevadă ziua morții. Astfel de mame binecuvântate și sfinte nasc odrasle sfinte.

2. JUGUL ASCULTĂRII

După acest neașteptat ocol, corabia și-a continuat cursul și, trecând pe lângă Limnos, a pornit spre Sfântul Munte. În fața ochilor călătorului extaziat se înălța cu măreție sfântă vârful Athosului. Marile mănăstiri se iveau una după alta ca niște citadele spirituale ridicate de iubitorii de Dumnezeu, bastioane ale eroismului în războiul „împotriva domniilor și stăpâniilor întunericului“ (*Efeseni* 6, 12). Iar Născătoarea de Dumnezeu, Stăpâna acestui loc, pe care Dimitrios o venera atât de mult, sprijinea din înălțime cu harul ei luptele copilului ei.

Nu trebuia să-și facă griji unde să se ducă, întrucât părintele Arsenie îi arătase arena: chinovia Sfântului Pantelimon. Navigând pe lângă multe mănăstiri, a întâlnit în cele din urmă impozanta ei siluetă. În această fortăreață spirituală va intra el în lupta ascetică sub ocrotirea marelui mucenic și tămăduitor Pantelimon. Pe atunci obștea mănăstirii număra 250 de părinți greci și ruși. Rușii erau în minoritate, dar numărul lor creștea neîncetat, și împreună cu ei creșteau și imensele clădiri ale mănăstirii.

Astăzi, intrând în curtea ei, te simți pierdut, de parcă ai fi într-un palat al Rusiei țariste. Încet, încet, rușii au ajuns să predomine în această mănăstire. Au construit clădiri uriașe cu scări impozante, biserici ca cele ale Sfântului Acoperământ și ale Sfântului Alexandru Nevski, încărcate cu aur și argint, o trapeză imensă și un impunător turn-clopotniță în care se află un clopot enorm în greutate de 12000 de ocale (1 oca = 1,25 kg), unul dintre cele mai mari din lume. Tremură pământul când este lovit și sunetul lui ajunge până la Karyes. La un moment dat, mănăstirea avea peste 3000 de

călugări, dar sub regimul actual [comunist, n. tr.] din Rusia, n-au mai rămas acolo decât câțiva părinți.

Din 1832, egumen al mănăstirii era arhimandritul Gherasim din Drama. Dimitrios i s-a prezentat, a făcut o metanie și l-a rugat să-l primească în comunitate.

Egumenul a discutat problema cu ceilalți părinți. Când au aflat că vine din Smirna, unii au obiectat.

„Nu vrem să avem în obștea noastră oameni din Smirna“, i-au spus ei.

„De ce nu?“

„Îi știm noi bine...“

„Vă rog să mă primiți! Dacă nu veți fi mulțumiți de mine, atunci să mă dați afară“, le-a spus el cu fermitate.

Văzând marea lui râvnă, părinții s-au hotărât să-l primească. Mai târziu îi spuneau în glumă: „Ai îndreptat pe smirneni!“

Astfel, Dimitrios a fost primit și numărat printre novici. Prima sa ascultare a fost să slujească bătrânului monah Sava în vârstă de 85 de ani.

Cuviosul „bătrân“ Sava venise din Cesareea. În anii tinereții avusese un rol important în dezvoltarea mănăstirii, dar acum era retras și-și petrecea ultimii ani de viață în liniștea unei „catisme“*. Cei care îl vizitau erau uimiți de memoria sa excelentă. Putea, printre altele, să relateze întâmplări vechi din mănăstire de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Probabil însă din cauza vârstei, era cam excentric și, de aceea, faptul de a-i sluji cerea multă răbdare. De răbdare era nevoie și în celelalte aspre confruntări, care l-au pus la încercare sufletește și trupește pe monahul începător. Părinții de odinioară din Sfântul Munte îi supuneau la exerciții intense pe călugării tineri, deși făceau aceasta cu dragoste. Masca de pe suflet trebuie înlăturată, egoismul trebuie desființat, voia proprie dezrădăcinată, colțurile ascuțite trebuie netezite. Sufletul trebuie să devină simplu, curat, biruitor, ca al martirilor ce-și varsă sângele. Calea ascultării este o cale a lepădării de sine și a crucii pe care trebuie să călătorești ca să ajungi la slavă și la adevărata libertate...

De aceea, potrivit cu porunca mănăstirii, tânărul novice l-a luat în grijă pe „bătrânul“ Sava, făcându-i curățenie în „catismă“, pre-

* O „catismă“ este o colibă sihastră, aflată de obicei lângă o mănăstire, o locuință de unul, doi sau mai mulți monahi întreținuți de mănăstire.

gătindu-i mâncarea, spălându-i rufele. Dar asta nu era totul – el trebuia să suporte cu răbdare orice reproș îndreptățit sau nu. În aceste împrejurări dificile, purtarea sa a fost ireproșabilă. Când „bătrânul“ Sava îl muștra fără nici un motiv pentru accentul său foarte oriental, amestecând greaca cu turca, își lăsa smerit capul în jos și zicea întristat: „Binecuvântează, cuvioase părinte.“

Într-o sâmbătă, Dimitrios curăța capela „catismei“, care era închinată Sfântului Trifon și era foarte elegantă, fiind acoperită cu plăci de marmură. După ce a curățat marmura făcând-o să strălucească, „bătrânul“ Sava a venit în vizită. Scoțând o batistă albă din buzunar a șters podeaua cu ea, ca și cum ar fi curățat-o de praf, și astfel a găsit motiv ca să-și umilească ucenicul.

„Ce fel de treabă e aceasta? Asta numești tu curățenie? Nu vezi ce neagră e batista? Nu se spune oare în Biblie: «Doamne, iubim-am frumusețea casei Tale?»“

În acest fel era încercat viitorul călugăr, dar întotdeauna el reușea să strălucească prin umilință, smerenie și dragoste. Pentru aceste virtuți „bătrânul“ Sava îl prețuia foarte mult, iar mai târziu, când lui Dimitrios i s-a dat altă ascultare, n-a ezitat la despărțire să-și ceară iertare pentru purtarea sa.

A doua ascultare care i s-a dat de către mănăstire a fost la o altă „catismă“ în care locuiau doi călugări bulgari. Ei aveau ascultarea de a face saci și alte articole din păr. S-a nimerit ca aceștia să fie foarte austeri. Dimitrios însă era un stâlp al ascultării și ce era strâmb el vedea drept. De pildă, în fiecare vineri seara ei se rugau cu mătâniile pentru sufletele celor răposați. Când a venit rândul novicelui într-o astfel de seară, el a spus rugăciunea în mod corect, punând complementul indirect în cazul acuzativ plural: „Doamne Iisuse Hristose, odihnește sufletele robilor Tăi (τους δούλους σου)“.

Dar bulgarii au strigat: „Nu este corect gramatical (!); nu spune: «τους δούλους σου», ci «τον δούλον σου»“.

„Binecuvântați, cuvioși părinți, de acum înainte voi zice: «τον δούλον σου»“, a răspuns adevăratul fiu al ascultării.

El citise, desigur, în Sfântul Varsanufie următorul loc despre răbdare și tărie: „Nevoiește-te să-ți tai voia proprie în toate, căci aceasta i se socotește unui om ca jertfă: acesta este înțelesul cuvintelor: «Pentru Tine suntem uciși toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere» (Psalm 43, 24)“.

3. CĂLUGĂRUL DANIIL

Comportamentul lui Dimitrios din timpul uceniciei sale a mișcat inimile părinților mănăstirii. Aflând despre stăpânirea de sine și răbdarea lui, egumenul l-a luat în mănăstire și i-a dat ascultare de a lucra saci din păr.

Nu după mult timp a sosit marea zi a vieții sale: ziua tunderii în monahism. „Bătrânul“ Daniil își amintea întotdeauna de această zi cu emoție; își aducea aminte de momentul în care „bătrânul“ său l-a dus de mână să se închine pe rând la sfintele icoane, în timp ce corul cânta troparul „Brațele părintești...“. Aceste cuvinte și impresiunile rugăciunii ale tunderii respirând o aromă evanghelică nu le va uita niciodată...

„... Povățuiește-l să ridice scutul credinței, cu care va putea să stingă toate săgețile aprinse ale celui rău; și să primească coiful mântuirii și sabia Duhului, care este sabia Ta spre ajutor în suspinele negrăite ale inimii sale. Numără-l cu aleșii Tăi, ca să se facă vas al alegerii Tale, fiu și moștenitor al Împărăției Tale, fiu al luminii și al zilei, al înțelepciunii, dreptății, sfințeniei, mântuirii. Fă-l pe el chitară acordată, o dulce psaltire a Duhului Sfânt...“

Înfricoșătoarele vestiri ale preotului l-au făcut să încremenească de frică, dar l-au și umplut de o negrăită bucurie: „Iată, Hristos stă de față în chip nevăzut. Vezi că nimeni nu te silește să intri în această schimă. Vezi că din propria ta voie dorești logodirea cu marea și îngereasca schimă“.

„Da, preacinstite părinte, din propria mea voință“, a răsunat glasul său cu convingere.

Când sfânta slujbă a tunderii s-a terminat, slujbă ce este de fapt o reactualizare simbolică a pildei fiului risipitor, el părea un om nou, purtând „veșmântul cel dintâi“: monahul Daniil.

Deoarece egumenul era foarte bătrân și uneori îi era greu să urmeze tipicul mănăstirii, îl ținea pe părintele Daniil la egumenie ca să citească slujbele.

Zi după zi, părintele Daniil a cucerit întreaga mănăstire prin ascultarea, noblețea și bunătatea sa. Era iubit de toți, bătrâni și tineri; și nu numai iubit, dar și respectat.

Mănăstirea rusească este locul unde de la un frate din mănăstire, părintele Dionisie, a învățat prima dată și arta binecuvântată a iconografiei. Ce strâns legată era viața lui de sfintele icoane ale lui

Hristos, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților! Până la sfârșitul vieții a fost însoțit de numele de „iconograf“. Era un iconograf cu simțul menirii și datoriei și care, pe lângă dorința și strădania de a-l zugrăvi pe Domnul pe o scândură cât desăvârșit cu putință, se lupta „să-I dea un chip și în inima sa“. Era un iconograf al vieții duhovnicești, cu mâini curate și minte luminată. Câteva dintre lucrările sale se păstrează încă în atelierul de pictură, unde locuiesc astăzi nepoții săi spiritali, „daniilii“. Ele fac încă și mai vie prezența părintelui Daniil la Katunakia.

4. ÎNCERCĂRI

Viața sa se desfășura așadar în liniște și creator la mănăstirea Russikon [a rușilor]. Încercările și loviturile sunt însă partea aleșilor lui Dumnezeu și astfel pașnica curgere a timpului a fost tulburată de o serioasă lovitură dată sănătății sale. S-a îmbolnăvit de nefrită acută. Această dureroasă boală s-a cronicizat treptat și îl chinuia continuu cu dureri mari, febră, dureri de cap și amețeală.

Apoi a venit altă ispită: în mănăstire au izbucnit neînțelegeri între călugării greci și ruși. În jurul anului 1876, egumenul grec, Sava, a murit. Alegerea noului egumen era problematică, deoarece grecii voiau un grec, iar rușii voiau un rus. Rezultatul a fost neînțelegeri, tulburare și o mare ispită. Părintele Daniil – care la vremea aceea, datorită integrității sale, fusese ales secretar al mănăstirii prin votul comun al grecilor și al rușilor – se afla în mijlocul tulburării.

Problema a ajuns la Constantinopol, iar patru reprezentanți ai mănăstirii – doi greci, dintre care unul era părintele Daniil, și doi ruși – s-au prezentat Patriarhului Ioachim II din Chios. Cu acest prilej părintele Daniil a apărat adevărul cu demnitate și curaj. Dar a mărturisit adevărul fără frică costă, și atitudinea părintelui Daniil a avut drept rezultat expulzarea sa din chinovia Sfântului Pantelimon și exilarea pentru un timp din Sfântul Munte.

După ce a părăsit Sfântul Munte, a trecut prin Tesalonic. Mitropolit al orașului era pe atunci Ioachim (1874–1878), devenit ulterior distinsul Patriarh al Constantinopolului sub numele de Ioachim III. Exilatul l-a vizitat pe ierarh informându-l despre cele petrecute, iar acesta, din prima clipă, l-a înconjurat cu dragoste părintească.

„Fiul meu, i-a spus el, Biserica ar trebui să te încununeze cu ramuri de măslin datorită luptei tale pentru adevăr, nu să te exileze.“

Dragostea și înțelegerea lui Ioachim au contribuit mult la ușurarea durerii exilatului. Mitropolitul l-a ținut lângă el timp de zece zile, după care l-a așezat în mănăstirea Sfânta Anastasia din micul oraș Basilica de lângă Tesalonic, unde a rămas timp de șase luni.

Pentru această mănăstire, prezența părintelui Daniil a fost o binecuvântare dumnezeiască. Călugării de aici erau neștiutori și trăiau în trândăvie, iar sosirea lui a fost ca o adiere de spiritualitate dătătoare-de-viață pentru sufletele lor nepăsătoare și uscate. Prin viața sa virtuoaasă, cunoștințele bogate și modul de a-i învăța pe alții, părintele Daniil a reorganizat viața călugărilor. I-a făcut chiar ca să primească tipicul athonit și astfel mănăstirea s-a transformat într-o chinovie egală cu cele de la Sfântul Munte. Călugării s-au legat de el fără rezerve și au rămas nemângâiați mai târziu, când acesta s-a întors la Sfântul Munte. În ziua plecării, treizeci și cinci de monahi l-au însoțit până în satul Galatista – o distanță de câțiva kilometri –, și când și-a luat rămas bun, „îmbrățișându-l, nu conteneau să-l sărute îndurerați“.

5. ÎN VATOPEDI

Întorcându-se la Sfântul Munte, și-a luat mai întâi bagajul de la mănăstirea Sfântul Pantelimon, după care a plecat la vechea mănăstire Vatopedi. De abia a ajuns acolo, că a și suferit un atac acut de nefrită. „Ghimpele său din carne“ îl înțepa foarte dureros de data aceasta și a stat nemișcat în pat timp de mai multe săptămâni.

Părinții mănăstirii îl îngrijeau cu mare dragoste, însă mai multă dragoste îi arăta marea Doctoriță a Sfântului Munte, Panaghia, Născătoarea de Dumnezeu.

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu [Panaghia] este îndeosebi cinstită la Vatopedi. Catoliconul [biserica mare] a mănăstirii e închinată Bunei-Vestiri, în timp ce icoanele făcătoare-de-minuni (*Vimatarissa, Esphagmeni, Antiphonitria, Paramithia...*) sunt încărcate de istorii minunate. Acolo se păstrează și Brăul Maicii Domnului cel făcător de minuni, care pe vremuri se afla la Constantinopol, „în cinstita Ei casă, care este în Chalkopratea“, în Vlaherne.

Părintele Daniil avea o evlavie deosebită față de Născătoarea de Dumnezeu, același devotament, încredere și venerație pe care le-au nutrit față de ea toți sfinții. De aceea o implora cu lacrimi și cu inimă fierbinte să-l cerceteze în suferința lui. Era sigur de răs-

punsul ei, căci îi cunoștea făgăduințele. Era oare cu puțință ca Ea să nu le împlinească? Într-adevăr, pe 31 august, ziua în care mănăstirea sărbătorește praznicul Sfântului ei Brâu, bolnavul a fost vindecat dintr-o dată. Vindecarea a fost completă; niciodată n-a mai fost tulburat de această îngrozitoare boală, care l-a chinuit timp de zece ani. Ce cuvinte vrednice putea el găsi ca să-i mulțumească și să laude pe Preacurata Maică a călugărilor?

„Tu ești bucuria celor întristați, scăparea celor slabi, o, Născătoare de Dumnezeu Fecioară; mântuiește cetatea Ta și poporul Tău, Tu care ești pacea celor din războaie și liniștea celor suferinzi, Tu singura ocrotitoare a credincioșilor.“

Asemenea imnuri de laudă și rugăciune trebuie să-i fi umplut sufletul și să se fi revărsat din gura lui.

După ce s-a vindecat, s-a gândit să plece din Vatopedi. Aceasta era o mănăstire idioritmică, și viața în atmosfera de aici îl obosea foarte mult. Cuviosul Daniil nu avea nici o simpatie față de sistemul idioritmic, care este străin de adevărata viață monahală. Duhul adevăratului monahism se vede în chinovie, unde, după cum scrie Sfântul Vasile cel Mare „nu există al meu și al tău, voia mea și voia ta“.

De aceea voia să plece, dar părinții din Vatopedi îl iubeau. Unde mai găseau pe cineva ca el, un asemenea adevărat monah? Nu voiau sub nici un chip să-l lase să plece. A fost silit să meargă la renumitul duhovnic Nifon, care trăia în asceză într-un schit de lângă Vatopedi, și să-i ceară sfatul. Rezultatul a fost că a rămas pentru ascultare în mănăstire. Oricât de dificil îi părea și oricât de mult dorea o altă așezare, a continuat să viețuiască acolo ca un act de jertfă pe care Dumnezeu nu putea decât să-l binecuvânteze.

Consiliul mănăstirii l-a pus mai mare peste arhondaric [casa de oaspeți], și bine a făcut, căci vizitatorii s-au folosit mult de la un asemenea arhondar. Mult frecventatul arhondaric al Vatopedului a cunoscut în această perioadă zile istorice. Pe lângă curățenie și ordine, lecturile la trapeză, rugăciunea în comun și convorbirile duhovnicești i-au imprimat o atmosferă nouă. Treptat, arhondaricul mănăstirii idioritmică a căpătat atmosfera unei chinovii. Cu expresia sa blândă și serioasă, „bătrânul“ Daniil era pentru cei din afară un excelent reprezentant al monahismului athonit. Mulți vizitatori credeau că el era egumenul!

* Fiind o mănăstire idioritmică, Vatopedi nu avea stareț.

La sfârșitul șederii sale în Vatopedi a călătorit în locurile natale, la Smirna, cu o misiune specială din partea mănăstirii. Trebuia să stea acolo nouă luni. Concitadiniii săi se mândreau cu faptul că orașul lor dăduse un bărbat de o asemenea statură duhovnicească și multe suflete au primit de la el înțelegere, luminare și călăuzire... Mitropolitul Meletie trebuie să fi auzit de la distanță multe lucruri despre cuviosul Daniil; acum însă, făcând personal cunoștință cu el, voia să-l țină lângă el și să facă din el episcopul său vicar. Cuviosul Daniil i-a mulțumit, dar nu a acceptat propunerea.

„Nu mă consider vrednic de preoție, Preasfinția Voastră – i-a spus. Nu mă mai pot despărți de Grădina Maicii Domnului. Am făcut jurămintele...“

Chiar dacă ar fi acceptat să rămână în lume, ce ar fi câștigat în realitate? Faimă, cinste, un rang înalt? Toate aceste lucruri sunt false și trecătoare, ba chiar primejdioase când nu te sprijini pe voia lui Dumnezeu. Dar, dacă ar fi devenit episcop, nu ar fi oare pentru Hristos? Desigur, dar el nu simțea că aceasta e voia lui Dumnezeu. Nu avea nici un semn limpede de la Dumnezeu care să-l convingă că trebuie să ia pe umerii săi un asemenea rang. Dimpotrivă, credea că voia lui Dumnezeu era ca el să trăiască neștiut și smerit ca un monah de rând. „Fiecare om are darul său.“ Cuviosul Daniil „și-a ales partea cea bună“ și a fugit de multele griji care, când absorb un lucrător, îl fac să-și neglijeze sufletul – un lucru dureros atât pentru sine, cât și pentru alții. Cuviosul „bătrân“ Daniil înseta cu înflăcărare după un singur lucru important. De dragul acestuia a preferat scaunul său din Katunakia în locul unui tron, „locul cel mai de jos“ al monahului în locul „scaunului de conducător“. El a ales măreția pe care Domnul a definit-o astfel: „Acela dintre voi care vrea să fie întâiul să fie slugă tuturor“ (Marcu 10, 44).

După mulți ani, cuviosul Daniil a scris despre aceasta unuia dintre ucenicii săi duhovnicești de încredere: „Ca să-i respect pe toți și să-mi tai voia mea și părerile mele, Stăpâna Născătoare de Dumnezeu nu m-a lăsat să iubesc a locui în lume, slava deșartă și imaginară, chiar dacă mi s-a oferit preoția și egumenia. Din această pricină «m-am îndepărtat fugind și m-am sălășluit în pustie» (Psalm 54, 7), unde trăiesc de patruzeci și cinci de ani, fără nici o dorință de a vizita lumea“ (scrisoare din 22 februarie 1926, către Nicola Rengos).

6. CELE 40 DE LITURGHII

Cum am spus mai înainte, cuviosul Daniil a fost obligat să călătorească în locurile natale cu însărcinări de la mănăstirea Vato-pedi. A stat în Smirna nouă luni.

„Îndată ce am sosit [la Smirna], am socotit ca o datorie să-l vizitez mai înainte de toate pe Gheorghe, fiul neuitatului Dimitrios.“ (Dimitrios era un simplu creștin, dar marea lui virtute și evlavie l-au înarmat cu înțelepciunea „cea de sus“, astfel încât el a ajuns vestit pentru bunele sale sfaturi și povățuiri. Înțelepciunea și învățăturile lui întăriseră multe suflete, inclusiv pe cuviosul Daniil în anii tineretii.) „L-am întreat în amănunt despre moartea tatălui său (Dimitrios), de care auzisem de la mulți oameni.“

Ca răspuns la dorința călugărului de la Katunakia, Gheorghe a povestit în amănunt moartea virtuosului său tată, însoțind fiecare parte a povestirii cu lacrimi. O întâmplare este atât de remarcabilă, încât trebuie să o menționăm.

Ajungând la apusul vieții sale pământești, de-Dumnezeu-luminatul Dimitrios cunoștea dinainte, prin harul lui Dumnezeu, ziua morții sale. În acea zi, a cerut unui preot evlavios, nevinovat și sfânt, părintele Dimitrie, să vină la el.

„Voi muri astăzi, părinte – i-a spus el. Spune-mi, rogu-te, ce trebuie să mai fac în aceste momente de pe urmă?“

Preotul știa viața lui virtuoasă; știa că se spovedise, fusese la Sfântul Maslu și luase Sfânta Împărtășanie de câteva ori. Însă, văzând dorința lui, i-a venit în minte să-i sugereze următorul lucru:

„Dacă vrei, poruncește ca după moartea ta să se facă 40 de Liturghii pentru tine într-o bisericuță de țară.“

Muribundul a acceptat sugestia preotului cu bucurie. Puțin mai târziu și-a chemat fiul.

„Fiul meu, îți cer o singură favoare. Fă astfel ca după moartea mea să se facă 40 de Liturghii pentru mine într-o biserică departe de oraș.“

„Dă-mi binecuvântarea ta, tată, și îți făgăduiesc că îți voi îndeplini dorința“, a fost răspunsul.

După două ore, omul lui Dumnezeu și-a dat duhul. Fără întârziere, bunul său fiu s-a adresat părintelui Dimitrie, neștiind că el era cel care sugerase cele 40 de Liturghii.

„Părinte Dimitrie, tatăl meu mi-a poruncit să cer să se facă 40 de Liturghii undeva, în afara orașului. Deoarece dumneata stai câte-

odată la bisericuța Sfinților Apostoli, te rog să iei osteneala slujirii lor. Eu voi avea grijă de munca dumitale și de cheltuielile bisericii.“

Preotul a răspuns cu lacrimi: „Dragul meu Gheorghe, eu însumi am dat acest sfat tatălui tău și îl voi pomeni mereu cât voi trăi. Dar nu pot să slujesc în mod regulat cele 40 de Liturghii, deoarece preoteasa mea este puțin bolnavă. Va trebui să încredințezi acest lucru în seama altui preot.“

Însă Gheorghe, știind marea evlavie a părintelui Dimitrie și devotamentul tatălui său față de el, a insistat până l-a convins. Preotul s-a întors acasă și a spus preotesei și fiicelor sale:

„Trebuie să slujesc 40 de Liturghii pentru sufletul bunului creștin Dimitrios; de aceea, să nu mă mai așteptați acasă timp de 40 de zile. În tot acest timp voi fi la Sfinții Apostoli.“

A început să slujească cu bucurie Liturghiile. Au trecut 39 fără nici un impediment, ultima urmând să cadă într-o duminică. Sâmbătă seara însă, a fost cuprins de o cumplită durere de dinți, care l-a silit să se întoarcă acasă. Gemea de durere. Preoteasa i-a propus ca să cheme pe cineva ca să-i scoată dintele cu plicina.

„Nu – a răspuns –, mâine trebuie să slujesc ultima Liturghie.“

Dar la miezul nopții durerea a devenit atât de mare, încât au fost siliți să cheme un specialist ca să-i scoată dintele. Pentru că sângera, s-a hotărât să slujească ultima Liturghie luni. Sâmbătă după-amiază Gheorghe a pregătit niște bani ca să răsplătească osteneala preotului, bani pe care voia să-i dea a doua zi. La miezul nopții, pe când se apropia duminica, s-a sculat să se roage. Liniștea desăvârșită a nopții ușura zdrobirea inimii. Mai târziu, obosind, s-a așezat pe pat și a început să-și aducă aminte de virtuțile, darurile și cuvintele înțelepte ale fericitului său tată. I-a trecut prin minte și gândul: „Cele 40 de Liturghii folosesc oare într-adevăr sufletelor răposaților sau Biserica le recomandă mai mult pentru mângâierea celor vii?“ Chiar în acel moment a căzut într-un somn ușor.

S-a văzut pe o câmpie frumoasă de un farmec de nedescris și de neîntâlnit pe pământ. Se simțea însă nevrednic să fie în acest loc paradiziac și sfânt și era copleșit de frică, frica de a nu fi scos afară de acolo din pricina nevredniciei sale și a fi aruncat în schimb în adâncurile iadului. L-a întărit însă gândul următor: „Dacă Preabunul Dumnezeu a vrut să mă aducă aici, va avea milă de mine și mă va conduce la pocăință, căci fiind încă în trup trebuie să mai trăiesc.“

După acest gând mângâietor a văzut de departe o lumină foarte curată și limpede, mult mai strălucitoare decât soarele. A alergat către ea și a văzut cu o negrăită surprindere o priveliște de o frumusețe de nedescris. În fața lui se întindea o mare grădină, în întregime împădurită, plină de o mireasmă minunată și de nerostit. Și-a spus întru sine: „Acesta trebuie să fie raiul! O, ce fericire îi așteaptă pe cei ce viețuiesc în virtute pe pământ!“

Cercetând această frumusețe nepământească cu uimire și încântare, a văzut un preafrumos palat de o strălucire orbitoare și de o grație arhitectonică extraordinară, ale cărui ziduri străluceau mai mult decât aurul și diamantele. Era cu neputință să descrii frumusețea lui în cuvinte omenești, de aceea el era uluit și fără glas. Apropiindu-se – o, bucurie! – și-a văzut tatăl plin de lumină și strălucire în fața ușii palatului.

„Cum ai ajuns aici, copilul meu?“, l-a întrebat tatăl său cu blândețe și dragoste.

„Nici eu nu știu, tată. Îmi dau seama că nu sunt vrednic de acest loc. Dar, spune-mi, cum te simți aici? Al cui palat este acesta?“

„Bunătatea Mântuitorului nostru Hristos, prin mijlocirea Maicii lui Dumnezeu, pe care o cinstesc îndeosebi, m-a adus în acest loc. Urma să intru în palat astăzi, dar deoarece constructorul care îl construiește este bolnav – astăzi și-a scos dintele – cele patruzeci de zile ale zidirii lui nu s-au încheiat încă. De aceea voi intra în el abia mâine.“

După aceste cuvinte Gheorghe s-a trezit, plin de lacrimi și uimire, dar și cu niște nedumeriri. Tot restul nopții n-a mai dormit, ci a înălțat încontinuu laude și slavă Preabunului Dumnezeu. Dimineața s-a dus pentru Liturghie la catedrala Sfintei Fotini. După Liturghie a luat anafură, vin sfințit și o lumânare nouă și a plecat în regiunea Mirtakia, unde se afla bisericuța Sfinților Apostoli. L-a găsit pe părintele Dimitrie stând pe un scaun în chilia sa.

Preotul l-a întâmpinat cu bucurie zicând: „Și eu vin de la Sfânta Liturghie. Acum cele 40 de Liturghii s-au încheiat“.

A spus aceasta ca să nu-l întristeze pe Gheorghe.

Atunci Gheorghe a început să-i descrie în amănunt vedenia pe care o avusese în timpul nopții. Când a ajuns cu relatarea în punctul în care intrarea tatălui său era amânată din pricina durerii de dinți a constructorului, preotul a fost cuprins de frică, dar și de mirare și bucurie. Ridicându-se, a zis:

„Dragul meu Gheorghe, eu sunt constructorul ce lucra la înălțarea palatului. Astăzi nu am slujit Liturghia deoarece mi-am scos dintele. Iată, batista din mâna mea este pătată de sânge. Ți-am spus o minciună pentru că nu voiam să te întristez“.

Cuviosul Daniil a fost adânc impresionat de această frumoasă povestire. La sfârșit, Gheorghe l-a îndemnat să-l viziteze pe părintele Dimitrie, care în acea perioadă era preot în parohia Sfântului Ioan Teologul. Preotul i-a spus aceeași întâmplare și l-a rugat să noteze această istorie folositoare. Lucru care s-a și întâmplat, căci am găsit-o printre manuscrisele sale. La sfârșitul ei, Cuviosul Daniil a notat: „Relatarea de mai sus am auzit-o în anul 1875, în luna octombrie. Vrednicul de pomenire Dimitrios a răposat în anul 1869.“

II

„Bucură-te, o, pustie“

1. VIAȚA ÎN PUSTIE

Cu cât crește dorul dumnezeiesc în sufletul monahului, cu atât mai mult tânjește el după liniște, după un Munte Carmel, unde ca un alt Ilie să se poată abandona în întregime dragostei de Dumnezeu. Acest dor pentru pustie ardea și în inima părintelui Daniil, fiindu-i cu neputință să mai trăiască departe de ea.

Când s-a întors de la Smirna, a fost informat că părinții erau hotărâți să-l facă reprezentantul mănăstirii Vatopedi. Dar părintele Daniil nu voia să schimbe liniștea cu nici o funcție și de aceea, după ce a locuit la Vatopedi timp de cinci ani (1876–1881), a părăsit această mănăstire și a fugit ca un cerb în sălbăticie la Katunakia. A fugit în locul unde „mireasma cimbrului se întrece cu tămâia cerească a smirnei, unde murmurul izvoarelor încetează făcând loc dulcii cântări a rugăciunii..., unde până și pietrele respiră sfințenia, îmbibate fiind cu lacrimile sfinților“ (Moraitidis).

Noua lui arenă ascetică era o „colibă“ din pustie, „o colibă aridă“, cu două camere și o cisternă. Nu avea nimic din confortul de la Vatopedi, ci numai sărăcie. Ca să trăiești acolo, trebuie să găsești oameni care să te ajute cu mila lor și, de asemenea, trebuie să ai un lucru de mână. La început, părintele Daniil croșeta ciorapi, iar mai târziu s-a apucat de pictat icoane. Truda și sărăcia îl însoțeau mereu. Să ne gândim numai la drumul pe care îl avea de făcut cărându-și proviziile necesare de la limanul schitului Sfânta Ana până la chilia sa. Printre altele, procurarea apei era extrem de dificilă, căci

nu există izvoare printre stâncile acelea. Ca toți pustnicii acelor locuri, tot ce avea era apa de ploaie.

Dar aceste greutăți erau ușurate de bucuria duhovnicească. Mai mult decât oricând înainte, putea acum să se bucure fără împărțiere de Sfintele Scripturi și de Sfinții Părinți și să se abandoneze rugăciunii și contemplării duhovnicești. Putea primi aici adierile tainice ale Duhului Sfânt. „Acest loc – zicea el împreună cu Iacob Văzătorul Cerului – este stejarul Mamvri..., scara cerească pe care urcă și coboară îngerii... Acest loc este Muntele Carmel... Acest loc este Muntele Măslinilor... Acest loc este calea cea strâmtă și îngustă care duce la viață.“

Simțea o deosebită bucurie duhovnicească atunci când citea *Filocalia* [în grecește „iubire de frumos“]. Nu o lăsa din mână aproape niciodată. Îl durea să-i audă pe unii călugări nepăsători numind-o „Philoplancia“ [„iubire de amăgire“], spunând despre aceștia că amăgiți sunt ei înșiși, neștiind cum să găsească cheia ce deschide prețioasele sale comori. Această cheie este dragostea de Dumnezeu, smerenia și ascultarea.

Cunoștea atât de bine *Filocalia*, încât putea să spună din ce capitol provine orice pasaj dat. Era ceva obișnuit să vezi pe un trepid unul dintre volumele sale, iar pe el studiindu-le cu mare dăruire.

Trei ani și jumătate a stat singur în pustie. „Vino, o, Tu Cel singur la cel singur; vino, Tu, pe Care sufletul meu smerit L-a dorit și Îl dorește... Vino, Tu, bucurie veșnică.“ Astfel se ruga el Duhului Sfânt, Împăratului Ceresc, când era atacat de demoni. El n-a fost în primejdie în pustie, așa cum sunt mulți pustnici, căci îl acoperea harul smereniei și al înțelepciunii. „Bătrânul“ Daniil fusese încercat în cuptorul ascultării. „Este primejdios pentru un soldat neexperimentat să-și părăsească regimentul și să se angajeze în luptă de unul singur. Și nu este lipsit de primejdie pentru călugăr să caute liniștea înainte de a avea multă experiență și exercițiu în lupta cu patimile sufletului“ (Sfântul Ioan Scărarul). De aceea, el era pregătit pentru lupta de unul singur împotriva diavolului, care în acei ani i-a dat, fără îndoială, multe lovituri. Nu avem multe informații despre această perioadă a vieții sale isihaste, dar ceea ce a urmat ne dă certitudinea că s-a bucurat de belșugul binecuvântării lui Dumnezeu.

S-a stabilit la Katunakia în jurul anului 1880 și după trei ani și jumătate a primit primii ucenici. Ca niște albine căutând flori încărcate cu nectar, multe suflete au început să vină la „bătrânul“ Daniil

când au aflat această floare duhovnicească înflorind pe arida coastă de deal. Unii, atrași de virtutea și înțelepciunea lui, l-au rugat să-i primească ca ucenici: părintele Atanasie din Patras a venit în 1883, iar părintele Ioan din Grivina în 1894.

Aceasta este perioada în care l-a vizitat pe „bătrânul“ Daniil și Alexandru Moraitidis. Pe atunci toate se aflau încă la început: biserica, chiliile, iconografia, scaunele de piatră, arhondaricul, curtea-uscătorie. Această curte! La câte nu a fost ea martoră? – Studii ale unor texte patristice, mărturisirii, convorbiri duhovnicești, rugăciuni de seară, amintiri retrăite în fața pașnicei Mări Egee!

Depart, dincolo de marginile mării, se află „lumea“, în sensul Evangheliei. Nimic din zgomotul și zarva ei nu ajunge aici. Privită de pe aceste înălțimi, din acest colț de rai al Katunakiei, marea arată ca un imens abis.

2. BINECUVÂNTĂRI ȘI ISPITE

Grăuntele de muștar creștea zi de zi, an de an și „s-a făcut pom mare“ (Luca 13, 19). Suflete ce tânjeau serios după o viață mai înaltă, „însetate după Dumnezeu Cel Viu“ (Psalm 41, 2), fugeau de neorânduiala lumii și se sălășluiau în pustie ca de bunăvoie să-și plece capetele în ascultare față de „bătrânul“ Daniil.

Primilor doi ucenici li s-au adăugat părinții Daniil și Ștefan din Asia Mică, părintele Meletie din Epir, părintele Damaschin din Epirul de Nord, părintele Constantin din Mitilene, părintele Gherasim din Atena, părintele Gherontie și părintele Nifon. Ei n-au ținut cont de condițiile aspre de viață de la Katunakia, căci erau atrași de virtutea nevoițelor și discernământul omului lui Dumnezeu. Un om al lui Dumnezeu, un om ce se leapădă de sine și își ia crucea ca să-L urmeze pe Cel Răstignit este de cea mai mare valoare. Un singur om, un singur suflet răstignit pentru Iisus devine el însuși Hristos, Care trăiește veșnic întru sfinții Săi. „M-am răstignit împreună cu Hristos, și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine“, declară Apostolul Pavel (Galateni 2, 20).

De aceea, în jurul unui om ca „bătrânul“ Daniil se concentră toate puterile spirituale și trupești ale fraților. Și-au mărit „coliba“, au adus apă de la schitul Sfânta Ana, au plantat măslini și au cultivat o mică grădină, mai cu seamă în lunile de vară. La ridicarea bisericii, care s-a încheiat în 1903, au fost mult sprijiniți de ieromo-

nahul Codrat de la Karakalu, un alt mare ascet athonit renumit pentru sfințenia sa, căruia îi vom dedica capitolul 8 al *Părinților duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos*. În ziua Anului Nou 1906, după o priveghere la care s-au adunat mulți călugări, biserica a fost sfințită de mitropolitul Nil de Kasos și Karpathos.

Sudoarea și truda fraților au dat roade. „S-a înălțat o frumoasă «colibă» cu două etaje, cu chilii, o cameră de oaspeți, o cameră de pictat icoane, o spectaculoasă alee în fața mării întinse și o frumoasă biserică la etajul de sus în cinstea Sfinților Părinți care au strălucit pe Muntele Athos. E bucuria și podoaba acestor munți stâncoși și pustii, răsărind dintre stânci ca un crin alb ca zăpada, înmiresmat cu miremele sfințeniei și ale pacii“ (Moraitidis).

Trebuie să menționăm că pe toată perioada construcției au apărut cele mai neașteptate piedici și scandaluri. Vrajmașul nu voia ca aceste clădiri să se construiască. Printre altele, „bătrânul“ Daniil a fost acuzat în Marea Lavră, de care ținea „coliba“, că ridică aceste cădiri pentru a sluji planurilor propagandistice ale rușilor! La un moment dat ispitele au devenit atât de mari, încât comunitatea era gata să părăsească Katunakia. „Eram înconjurați din toate părțile de amărăciune și durere, scria primul ucenic al «bătrânului» Daniil, și nu puteam găsi refugiu sau sprijin nicăieri. Totul era întunecat și lipsit de speranță.“ Până la urmă însă, ispititorul a fost rușinat, și multe dintre obstacole au fost depășite în chip minunat, după cum vom arăta în continuare.

În 1904, s-a hotărât să se construiască o clădire mare. Meșterul Gheorghe, un arhitect albanez, a început să pună fundațiile. Apoi, din pricina acuzațiilor și a calomniilor, Lavra i-a retras permisiunea și lucrul a încetat timp de șase luni. Când permisiunea a fost din nou acordată, meșterul Gheorghe era ocupat în altă parte și lucrarea a fost reluată de meșterul Vasile, tot un albanez, care lucrase la o construcție din Karyes aparținând rușilor. Era un om deosebit și un excelent meseriaș. A studiat cu grijă terenul pe care meșterul dinainte pusese fundația și l-a găsit nepotrivit. A dărâmat ceea ce fusese construit și a săpat doi metri și jumătate mai adânc până a dat de stâncă. Astfel, marea clădire a fost amplasată pe un suport sigur și solid de stâncă. Mai mult, s-a construit și o pivniță spațioasă, foarte bună pentru a fi folosită ca depozit. A fost o minune a proriei dumnezeiești, o binecuvântare ascunsă. Nepătrunse sunt judecățile lui Dumnezeu!

Printre încercările prin care a trecut cuviosul Daniil la Katunakia a fost și faptul că ucenicul său Atanasie a fost cât pe aci să moară.

Părintele Atanasie fusese sub ascultarea „bătrânului“ vreme de patru ani. Într-o zi, un călugăr, prieten de-al lor, le-a adus doi calcani – o mâncare într-adevăr rară, în aspra viață ascetică a pustiei. Era un supliment plăcut la mâncarea lor sărăcăcioasă. Părintele Atanasie s-a așezat la masă extrem de obosit și înfometat. Fie prin lipsa de grijă, fie prin lucrarea vrăjmașului, la a doua înghițitură un mare os din coloana vertebrală a peștelui i s-a înțepenit puternic în poziție orizontală în faringe. Era copleșit de durere, beregata i se zbătea în convulsii, respirația se îngreuna și începea să se asfixieze.

Îngrijorat, „bătrânul“ a încercat să slăbească osul cu o lumânare, dar fără rezultat. I-a dat suferindului să mănânce coji de pâine, sperând că ele îl vor înlătura, dar fără folos. Nu se arăta nici o soluție și moartea părea sigură. „Bătrânul“ se topea de plâns. Dar în ciuda gâtului groaznic umflat, moartea nu survenea. A venit seara, a trecut noaptea și a început o nouă zi.

În mijlocul acestei tulburări, „bătrânul“ Daniil și-a întors gândurile către Sfântul Pavel, Patriarhul Constantinopolului. O rază de speranță i-a răsărit.

„Atanasie, hai să facem o molitvă către Sfântul Pavel Mărturisitorul. Acest sfânt îi ajută în mod deosebit pe cei care suferă de gât, căci atunci când a mărturisit că Fiul este deoființă cu Tatăl, arienii i-au înfășurat omoforul în jurul gâtului și l-au sugrumat.“

Nemaiputând vorbi, părintele Atanasie a fost de acord și a început să implore cu durere în suflet ajutorul sfântului Patriarh, când, deodată, o idee i-a trecut prin minte: să-și bage degetul pe gât și să scoată osul. Fără să ezite, a acționat și s-a salvat! Osul, lung de 2,5 cm era în mâna sa. „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi!“ Chiar înainte de a cere ajutorul sfântului, a și venit răspunsul.

Scăpat de la moarte sigură, părintele Atanasie putea acum, printre altele, călători prin Sfântul Munte și să ceară de la diverse persoane contribuții pentru necesitățile comunității. Putea de asemenea să se ocupe și de livrarea și vânzarea icoanelor. Construcțiile le-au adus multe datorii. Mai târziu, el a notat rezultatele eforturilor sale:

„Donații pentru construirea casei și a bisericii: Ioanichie pictorul, 22 piaștri; Pahomie cretanul, 22,20 piaștri; Spiridon doctorul,

120 piaștri; Paisie Kidonievs, 67,20 piaștri; Irodion de la schitul Vatopediului 22,20 piaștri; părintele Azarie de la Vatopedi 22,20 piaștri; duhovnicul și nașul meu de preoție, părintele Matei Karakalinos, a donat 50 de napoleoni de aur (5000 de piaștri)... Numai la primul tur al Sfântului Munte am strâns suma de 7722 piaștri“.

Cu asemenea osteneți și necazuri, aspra și neospitaliera regiune a Katunakiei începea să poată fi locuită. Următorul fragment dintr-o scrisoare a „bătrânului“ Daniil, scrisă în 1907 către „absolventul Școlii Teologice din Halkis, domnul Gheorghe Papageorghiadis, învățător la Școala din Vatopedi“, ilustrează aceasta:

„...Am văzut ceea ce mi-ai scris, întrebându-mă dacă biserica și casa sunt terminate. Mă grăbesc să te informez în mod confidențial că, din pricina datoriilor amenințătoare și a situației mele financiare dificile, construcția se află în același stadiu în care ai văzut-o, cu excepția a trei camere și a trapezei, pe care Ștefan le-a terminat de curând. Pentru tencuirea pridvorului bisericii și a tavanelor a trebuit să angajez doi meseriași pricepuți cărora, pe lângă mesele pe care le-am oferit, le-am plătit zece lire turcești.

Stăpânit de acest necaz, eu însumi trebuie să lucrez continuu toată ziua ca să-mi plătesc datoriile și să asigur mâncarea și întreținerea comunității mele și ospitalitate pentru mulți alți frați care sunt cu totul lipsiți de mijloace.

Dar slavă de zeci de mii de ori Preabunului Domn. Deși rămânem într-o situație neplăcută și nu avem nici cel mai mic venit sau mângâiere din afară, nici din sihăstria noastră, nici din altă parte, am achitat și în acest an, pe lângă cheltuieli, 42 de lire turcești, iar acestea, desigur, din umila noastră muncă manuală.

Toată afacerea mă îndurerează cu atât mai mult cu cât, în loc să îmi petrec timpul în liniște și să-mi văd de ale mele, mi se întâmplă asemenea ispite și întristări. Dar binecuvântat să fie Dumnezeu, sunt convins că voi obține ceea ce doresc“.

În 1928, când „bătrânul“ Daniil era la apusul vieții sale, frații au instalat o conductă și au adus la „colibă“ apă de izvor de la mare distanță. Astăzi, „coliba“ cuviosului Daniil este o adevărată oază pentru călătorii oboșiți care vin de la schitul Sfântul Vasile, de la Kerasia, Kavsoalyvia sau schitul Sfânta Ana. Și, cu atât mai mult, ea este o oază pentru asceții care se bucură de un răgaz de odihnă sub acoperișul ei, plecând apoi din nou să ducă mai departe cumplita lor luptă împotriva diavolului în liniștea desăvârșită a pustiei.

Călătorind astăzi prin Katunakia vezi o minunată ctitorie. Începută de cuviosul Daniil, ea este continuată acum de urmașii săi, cărorora credem că, împreună cu numele, le-a lăsat și harul său. Într-adevăr „coliba daniililor“ e un colț liniștit al pustiei, în care domnesc viața liniștită și munca adevărată. Îți vine să exclami în mod spontan împreună cu profetul Isaia: „Veselește-te, pustie însetată, să se bucure pustia; și ca crinul să înflorească... căci mai mulți sunt fiii celei părăsite, decât ai celei cu bărbat“ (*Isaia* 35, 1; 54, 1).

III

„O lumină în întuneric“

1. UN PURTĂTOR DE LUMINĂ

Înzestrat cu o neobișnuită inteligență și sete de cunoaștere, „bătrânul“ Daniil devorase cărțile patristice și jefuise comorile Duhului. Avusese, de asemenea, marea șansă de a cunoaște bărbați de mare sfințenie, începând cu unchiul Anastasie și până la Patriarhul Ioachim și Sfântul Arsenie, părinți virtuoși ai Sfântului Munte, folosindu-se de bogăția experienței lor duhovnicești. Îl îmbogățiseră și cei trei ani și jumătate petrecuți de el în liniștire. În felul acesta și-a curățit sufletul, și înțelepciunea lui Dumnezeu, „dorită mai mult decât soarele“, s-a sălășluit în el. N-a mai rămas altceva decât slujirea dragostei.

Atunci când înalți demnitari, cum ar fi reprezentanți ai țarului Rusiei, veneau la Sfântul Munte să se întâlnească cu călugări înțelepți și virtuoși, ei erau îndrumați spre doi părinți pe care mulți îi socoteau a fi cei mai de seamă reprezentanți ai Muntelui Athos: „bătrânul“ Daniil și „bătrânul“ Calinic Isihastul.

„Cu sfânta strălucire a feței sale palide, cu barba sa încărunțită, părul deschis și ochii azurii – cum îl descrie fiul său duhovnicesc – asculta stând răbdător și smerit problemele părinților athoniți și ale pelerinilor evlavioși, dându-le cu bunăvoință din cunoștințele și experiența sa duhovnicească. Mulți călugări ce căzuseră în diverse amăgiri datorită ignoranței sau a vreunui duh de mândrie au fost salvați prin intervenția «bătrânului» Daniil. Ca și omonimul său, profetul Daniil, el avea cu adevărat «un duh înalt, o știință și o pricepere de a tâlcui visele... și de a înlătura îndoielile»“ (*Daniel* 5, 12).

Un bun creștin, cu credință simplă, pe numele lui Demos, zidar de meserie, locuia în localitatea Stika din Epirul de Nord. Într-o noapte a visat că într-un loc se afla o biserică îngropată în pământ. Mobilizându-și compatrioții, au adus lopeți și târnăcoape și au început excavarea. Biserica a fost scoasă la lumină. Plin de mulțumire, Demos se mândrea cu succesul său și îi plăcea admirația tuturor, iar când gândul cel viclean i-a șoptit: „Ei, Demos ești un om important, ai fost ales de Dumnezeu...“, el l-a primit fără cercetare.

După un timp, el își exercita meseria de zidar la Sfântul Munte, lucrând la un proiect de construcție a mănăstirii Vatopedi.

La Vatopedi există multă evlavie pentru Sfântul Evdochim. Nu se păstrează nimic despre viața lui, dar în 1840, prin Pronia dumnezeiască, moaștele sale au fost descoperite în mod minunat în cimitirul mănăstirii. Demos arăta o mare evlavie față de el și a început să creadă că și sfântul se uită la el cu o favoare deosebită. Deoarece tradiția nu spunea nimic despre originea lui, Demos își imagina că provine din Albania.

„Sfântul este albanez ca și mine“, a început el să susțină.

„Dar de unde știi?“

„Albanez este. Nu vedeți că are capul plat? În afară de asta, când l-am rugat într-o noapte, cu șirul de mătânie, să-mi spună care e patria lui, mi s-a arătat de parcă ar fi fost viu și mi-a zis: «Sunt albanez din Stika, suntem chiar rude...»“.

Părinții bănuiau că fusese înșelat de un demon.

„Când ți se arată din nou, fă semnul crucii – i-au spus ei. Dacă este lucrarea celui rău, va dispărea de îndată.“

Era însă prea târziu. Demonul cucerise inima lui Demos și nu voia să plece ușor.

S-a întâmplat să fie la Athos un episcop, Alexandru de Rodostolos, căruia i s-a relatat despre ciudatul caz al lui Demos și i s-a cerut părerea. Episcopul s-a întâlnit cu el și a ajuns la concluzia că vedeniile lui sunt de la Dumnezeu.

„Întrucât Demos găsește plăcere în șiragul de mătânie și în cruce, descoperirile sunt de la Dumnezeu.“

Demos a devenit acum și mai mândru, pentru că până și un episcop confirmase autenticitatea vedeniilor sale. Mai târziu, el a scris un volum masiv plin de mistere supranaturale, revelații, profeții despre războaie, venirea Sfântului Constantin, semne și monștri... toate aceste lucruri se găsesc adunate acolo.

„Dar aceste povești nu pot fi de la Dumnezeu! Totul e o confuzie și aiureală“, vorbeau între ei părinții. „Să-l întrebăm pe «bătrânul» Daniil. El poate să ne rezolve problema.“

Deci au luat manuscrisul lui Demos și au pornit spre Katunakia.

De îndată ce a citit primele pagini, „bătrânul“ Daniil a înțeles adevărul. „Demonii joacă aici!“, a spus el.

A alcătuit pe acest subiect un text, cu pasaje din vieți de sfinți și scrieri patristice și l-a trimis la Vatopedi. Nu mai rămânea nici cea mai mică îndoială despre înșelare. Când i s-a spus despre răspuns, Demos a început să delireze:

„Oreh, oreh, Despotis topeh, oreh Prift!!!“

Adică: un episcop a acceptat că vedeniile sunt de la Dumnezeu, și cum de îndrăznește „bătrânul“ Daniil să le tăgăduiască!

„Bătrânul“ Daniil nu s-a mulțumit însă cu un simplu diagnostic; dragostea lui l-a făcut să se roage pentru Demos, iar rezultatul a fost că „revelațiile“ au încetat. Mai târziu, părinții au reușit să-l aducă pe Demos la Katunakia și „bătrânul“ Daniil l-a primit cu dragoste. Însă, atunci când „bătrânul“ a început să-i demonstreze că presupusa vedenie cu Sfântul Evdochim e de origine demonică, Demos n-a putut suporta lumina adevărului. Sărind în sus, a strigat cu mânie:

„Oreh, oreh, Despotis topeh, oreh, oreh Prift!...“

Cu toate acestea, a fost silit de realitate să admită adevărul, deoarece o dată ce dracul a fost vădit, nu a mai apărut. Toți părinții erau convinși în privința înșelării, ba chiar și episcopul Alexandru i-a trimis felicitări „bătrânului“ Daniil.

Într-adevăr, după cum spune Apostolul Pavel, diavolul se transformă chiar și în înger de lumină (*II Corinteni* 11, 14) și vai celui ce se lasă păcălit de strălucirea sa exterioară.

„Bătrânul“ Daniil spunea adeseori: „Un păcătos poate ușor să se pocăiască, dar cel înșelat, cu anevoie, dacă demonul nu este scos la lumină.“

Printre cei salvați din înșelare cu ajutorul cuviosului se afla și un învățător din Kerkyra, care susținea că este în strânsă colaborare cu Sfântul Spiridon. Acest om amestecase creștinismul cu spiritismul și credea că poate să facă minuni. Toată societatea discuta aprins despre el, iar spitalele și doctorii îl cunoșteau bine.

Duhul cel rău i se arăta acestui om sub chipul Sfântului Spiridon. Îl îndemna să țină o lumânare aprinsă în mână în timpul rugăciunii și să nu o stingă atunci când se termina pârându-i mâna, căci dacă suportă acest lucru cu răbdare va fi ca și mucenicii. Și i-a mai spus să nu se mai împărtășească la biserică, ci să lingă materia ce se scurgea din mâna lui cea arsă, căci aceasta avea aceeași valoare cu Sfânta Împărtășanie. Vă puteți imagina ce arsuri groaznice și ce cicatrice îi desfigurau mâinile!

În timpul excursiilor făcute împreună cu ucenicii săi, spunea o rugăciune cu care aduna sau împrăștia norii și aducea ploaia. Însă ucenicii nu se foloseau deloc, deoarece după rugăciune și „minuni“ vorbea numai prostii.

Acest om, ale cărui mâini deveniseră nefolositoare din cauza arsurilor, căuta pe cineva care să-l salveze. A mers la Katunakia, unde „bătrânul“ Daniil i-a spus că minunile lui Dumnezeu se deosebesc de minunile diavolului și l-a eliberat din robia satanei.

De asemenea, „bătrânul“ a izbăvit de amăgire pe un călugăr de la mănăstirea din Patmos, pe numele lui părintele Antipa, care timp de trei ani văzuse ceea ce el credea că este Domnul Însuși. El susținea că Domnul îi dictează interpretarea *Apocalipsei* pentru a fi publicată.

După acest monah, diverse profeții semnificative ale *Apocalipsei* se împliniseră prin evenimentele celui de-al doilea război mondial. De exemplu, activitatea celor doi profeți, despre care vorbește capitolul 11 al *Apocalipsei*, acoperă, potrivit profetului Daniel, 1290 de zile, care este numărul de zile dintre mai 1941 și octombrie 1944. De asemenea, în numărul lui Antihrist, 666, despre care vorbește capitolul 13, vedea numele lui Hitler, pe baza alfabetului latin (A corespunde lui 100, B lui 101, C lui 102 etc.). Astfel, H = 107, I = 108, T = 119, L = 111, E = 104, R = 117. Totalul este 666.

„Bătrânul“ Daniil l-a convins să-și ardă tâlcuirile.

De asemenea, „bătrânul“ a vindecat pe un om din Kalavrita, care, cu ajutorul demonilor, cunoștea Evangheliile pe dinafară și putea merge prin foc fără să se ardă, precum și un călugăr de la Russikon, care făcea 3000 de metanii pe zi. Acest ultim caz merită mai multă atenție.

Când „bătrânul“ Daniil s-a aflat la Russikon, a observat că un monah ce trăia în asceză într-o „cathismă“ din afara mănăstirii făcea pe marele ascet. Postea aspru, purta cele mai ponosite haine,

umbla desculț chiar și iarna etc. Printre altele, făcea zilnic 3000 de metanii, în timp ce regula cerea numai 300 de metanii pe zi. Din acest motiv ceilalți călugări se minunau de el.

„Bătrânul“ Daniil, chiar dacă pe atunci era mai tânăr, nu s-a arătat însă deloc entuziasmat. Vederea lui cea limpede distingea o situație care nu-i plăcea lui Dumnezeu. A observat că ușa „catismei“ aceuia avea o deschizătură care îngăduia trecătorilor să vadă înăuntru și să laude marele său ascetism.

Dragostea sa l-a făcut să prezinte această situație egumenului, salvându-l astfel pe frate din înșelare. Egumenul s-a dus la „catisma“ „super-ascetului“.

„Cum îți merge aici, părinte?“

„Cu rugăciunile tale, bine, cuvioase. Mă nevoiesc și îmi plâng păcatele.“

„Numai că n-ai venit niciodată să-mi mărturisești gândurile tale.“

„Ce aș putea să vă spun, cuvioase? Le știți pe toate. Sunt un păcătos ce se nevoiește.“

„Cum te nevoiești? Spune-mi, faci metanii?“

„Da, cuvioase, fac câteva.“

„Câte?“

„Cu rugăciunile tale, 3000 pe zi.“

„Cum? De ce 3000? Cine ți-a dat binecuvântarea să faci atât de multe? Nu, niciodată să nu mai faci 3000. Ce vrei să arăți – că ești «super-ascet»? De acum înainte să faci numai 50, ca să nu te mândrești.“

Cu aceasta egumenul a plecat. Tăietura fusese făcută și abcesul și-a arătat numaidecât conținutul său plin de puroi, căci „marele ascet“ de mai înainte a făcut o întoarcere de 180 de grade. Nu mai era în stare să facă nici măcar 50 de metanii. În locul hainelor ponosite purta acum ce era mai scump și la sârmana lui masă i se aduceau cele mai alese mâncăruri. Firește, ceilalți părinți erau uimiți și au înțeles că practica lui ascetică excesivă fusese hrănită de duhul mândriei. Aceasta explica surprinzătoarea schimbare, căci duhul amăgirii aleargă după extreme. Or, după învățătura patristică, extremele, prinosul și excesivul, sunt „de la demoni“.

2. DISCERNĂMÂNTUL CUVIOSULUI

În a doua jumătate a secolului trecut, activa la Atena Apostolos Makrakis (1831–1905). Avea avantajul unei excelente pregătiri teologice și filozofice și era neobosit în a învăța pe alții și a predica.

Diverse idei ale sale provocau însă conflicte. Astfel, printre alții, s-a aflat în opoziție și cu „bătrânul“ Daniil, care în 1898 a publicat o carte pe această temă, combătând neroziile lui Makrakis atât oral, cât și în scris.

Un prieten apropiat și adept al lui Makrakis, care se numea tot Apostolos, a vizitat Sfântul Munte ca să-i atragă pe călugării de aici de partea lor. Acest Apostolos a venit la „coliba“ „bătrânului“ Daniil, unde a fost primit cu multă amabilitate. În timpul conversației a început să țină laude învățătorului său pe un ton de un entuziasm sălbatic. „Bătrânul“ Daniil îl asculta și părea că îi împărtășește entuziasmul. N-a arătat nici o nemulțumire, nici nu l-a dezaprobat cum făcuseră alții, pe care Apostolos îi întâlneau pe drum și care, pentru câțiva bănuși, spune el, l-ar fi aruncat în mare... „Bătrânul“ Daniil l-a lăsat să-și verse sentimentele. Ca un doctor experimentat, știa când și cum să intervină.

Discuția a continuat și, în scurt timp, a ajuns la punctul aflat în dispută, și anume învățătura că omul e alcătuit din trup, din suflet și din spirit, și că trupul și sufletul provin din pământ, în timp ce spiritul este Duhul Sfânt al lui Dumnezeu.

Atunci „bătrânul“ Daniil a început să vorbească cu harul lui Dumnezeu și Apostolos a văzut ideile învățătorului său serios zdruncinate.

„Spune-mi, rogu-te, a pogorât Domnul nostru Iisus Hristos în iad în Sâmbăta Mare, sau nu?“

„Sigur că da“, a răspuns Apostolos.

„Și care a fost scopul misiunii Sale acolo?“

„Să elibereze sufletele ținute în iad.“

„Care suflete?“

„Sufletele lui Adam, Eva, ale tuturor dreptilor și, de asemenea, al Înaintemergătorului.“

„O! Nu vezi că dărâmi din temelie părerile iubitului tău învățător Makrakis? Fiindcă el spune că sufletele răposaților merg în pământ, întocmai ca acelea ale animalelor... Este cu puțință ca Hristos să fi pogorât la iad ca să elibereze cel de-al treilea element al omului, care după el este Duhul cel veșnic al lui Dumnezeu?“

Vezi, iubitul meu, în ce negură a superstiției ajunge această erezie a învățătorului tău?“

Cu acest argument Apostolos a fost redus la tăcere; a depus armele și, dintr-un susținător al lui Makrakis, a trecut de partea opusă. Era o schimbare la care nu se aștepta nimeni.

Un lucru asemănător s-a întâmplat și cu Xenofont Papamihail, un doctor ce locuia în Tesalonic și care urma din tot sufletul învățăturilor lui Makrakis. A publicat și două articole în revista *Gri-gorios Palamas*, în care îl ridică pe învățătorul său până la al treilea cer, caracterizându-l ca cel mai înțelept și mai sfânt dintre oameni. După părerea sa, aproape toți ceilalți se înșelau, în timp ce Makrakis era luceafărul Ortodoxiei.

Printr-o serie de scrisori expediate de la Sfântul Munte, „bătrânul“ a reușit să-l scoată din înșelare pe doctor, care de atunci nutrea față de el un respect și o dragoste nemărginite.

Au fost multe astfel de transformări. „Bătrânul“ avea o teribilă putere de convingere. Am fost informați că părinții de la Longovardas, în Paros, se transformaseră din apărători ai viziunilor lui Makrakis în redevabili adversari ai acestora.

* * *

Părintele Alipie de la mănăstirea Xenofontos era renumit pentru râvna sa. Îi plăcea în mod deosebit să găsească locuri liniștite, în care putea să spună rugăciunea lui Iisus fără încetare. Când se ruga în acest fel, sufletul lui tresălta de o bucurie cerească de nedescris.

Uneori însă lucrurile luau o întorsătură urâtă. Fără să înțeleagă ce se întâmpla, nu mai era în stare să continue rugăciunea. Dacă încerca să o rostească fie și numai o dată, trupul lui începea imediat să tremure într-un mod înfricoșător și inexplicabil. „Era ciudat și uluitor – scria «bătrânul» însuși – că atunci când trupul lui tremura, tremurau și cei ce stăteau lângă el. Într-adevăr, când era la slujbă, frații care stăteau lângă el, în stranele vecine, tremurau și se cutremurau împreună cu stranele. De asemenea, când se ruga în chilia lui, tremura ca Vezuviul în erupție: un lucru cu adevărat nemaîntâlnit“ (scrisoarea către „bătrânul“ Calistrat, 2 aprilie 1911). Se cutremura tot locul. Mulți „bătrâni“ și duhovnicul l-au văzut și i-au citit rugăciuni și exorcisme, dar fără rezultat.

Situația lua proporții tragice. Deoarece părintele Alipie fusese ani de zile unit cu rugăciunea, nu mai putea s-o oprească. În chilie, în biserică, la masă, la lucru etc. el rostea inconștient și în taină cu-

vintele sfinte. Și de îndată patul, strana, masa sau lucrurile cu care lucra începeau să tremure. Și orice părinți se întâmplau să fie lângă el tremurau și ei!

„Încetează rugăciunea, părinte Alipie! Nu vezi ce vătămare provoacă?”

„Dar nu pot s-o opresc. O spun în mod inconștient. Iertați-mă, părinților.”

După ce toți își pierduseră speranța, s-au gândit la „bătrânul” Daniil. Economul mănăstirii, părintele Averchie, a plecat cu părintele Alipie la Katunakia. La Simonopetra i-a prins noaptea.

„Ai grijă, părinte Alipie. Când intrăm în mănăstire, să nu spui rugăciunea, că îi înfricoșăm pe părinți...”

Ajuns însă în pronaosul bisericii, a uitat și a spus-o o dată și numai de câțiva metri s-a produs un cutremur în jurul lui. În ziua următoare au ajuns la Katunakia.

„Bătrânul” Daniil a aflat curând povestea, după care l-a luat deoparte pe părintele Alipie.

„Eu nu îți sunt duhovnic – i-a spus –, dar trebuie să aflu amănuntele vieții tale duhovnicești. Fă deci o spovedanie generală și descrie cum s-a petrecut acest fenomen prima dată.”

„... În noaptea aceea privegheam în paraclisul din vie, de lângă mănăstire, și mă rugam cu mățăniile. La un moment dat zăvorul de la ușă a zornăit. Am simțit o teamă în inimă și trupul a început să-mi tremure. Am continuat să mă rog. Între timp, zăngănitul devenise și mai violent; zăvorul se mișca în sus și în jos. Curând, și ușa a început să pocnească. O lovitură puternică și apoi alta. Am înțeles că se petrece ceva demonic. M-am dus la ușă, dar n-am văzut nimic. După aceea, zornăitul s-a înțepit, iar trupul îmi tremura și mai tare. Eram sigur că este de la diavol și nu i-am dat atenție. Cu și mai multă râvnă spuneam rugăciunea. Însă loviturile și zornăitul s-au intensificat și nu numai trupul meu și ușa, ci și întreaga biserică a început să se miște într-un mod ciudat. Din acel moment, de fiecare dată când încetez rugăciunea, încetează și mișcarea, iar când o spun, începe. Așa sau lucrurile, sfinte părinte.”

„Bătrânul” Daniil s-a cufundat într-o reflecție adâncă. Era un caz fără precedent, dar nu se temea. Și pe bună dreptate, căci pentru un om purtător de duh nimic nu este inexplicabil. „Omul duhovnicesc le judecă pe toate” (*I Corinteni 2, 15*). Deodată, ca luminat, l-a întrebat pe călugăr:

„Părintele Alipie, când au început primele lovituri puternice în ușă și ai înțeles că este vorba de o lucrare demonică, ce ai spus în mintea ta? Ce simțăminte stăpâneau sufletul tău? Frică și timiditate, sau erai liniștit și disprețuitor? Sau poate ai simțit altceva?”

Părintele Alipie i-a spus totul amănunțit, iar „bătrânul” Daniil a aflat explicația fenomenului. Când diavolul a făcut zgomotul, părintele Alipie a zis întru sine: „Lasă-l să lovească cât vrea – nu mă va opri de la rugăciune. Oare nu i s-a întâmplat la fel și Sfântului Antonie cel Mare? Lucrarea lui e aceeași cu a mea. Fie că tremurul trupului meu este lucrarea harului, fie că este lucrarea pizmașului urător al binelui, voi continua să spun rugăciunea până la ultima mea suflare și diavolul va fi rușinat.” Cu alte cuvinte, el era umbrat de un nor de mândrie, neobservabil la început, arătând față de vrăjmașul un dispreț arogant, de parcă ar fi ajuns la măsura Sfântului Antonie cel Mare. Or, rugăciunea întinată de îngâmfare nu este primită de Dumnezeu.

„Bătrânul” Daniil a analizat problema în adâncul ei și l-a sfătuit pe călugărul războit astfel:

„De acum înainte spune rugăciunea lui Iisus cu smerenie și cu căință. Simte ceea ce spui. Crede cu adevărat că ești un păcătos, un om osândit în ochii lui Dumnezeu. Socotește tremurul trupului tău ca fiind lucrarea satanei. Când se întâmplă, roagă-l cu mintea pe Hristos să te izbăvească. Doar așa vei atrage harul dumnezeiesc.”

Călugărul care fusese chinuit de diavol s-a vindecat. S-a rugat cu umilință și și-a aflat pacea. Din acel moment s-a avântat cu și mai multă râvnă în nevoințe duhovnicești și în dobândirea smereniei. Se spune că i s-a dat putere împotriva demonilor și că prin nevoințele și rugăciunile sale a vindecat un îndrăcit cu numele Evdochim, care venise din Tinos și stătea la mănăstirea Xenofont. Acesta fusese groaznic de îndrăcit: scotea strigăte dezordonate și ocări, își rupea adesea lanțurile și era murdar de propriile fecale. Pentru vindecarea lui, părintele Alipie s-a nevoit timp de trei ani.

3. AMĂGIREA LUI CALISTRAT

Cu cât un om urcă mai sus, cu atât mai mari sunt pericolele la care se expune, mai ales dacă este lipsit de un îndrumător duhovnicesc experimentat, în stare „să deosebească duhurile” (*Ioan 4, 1*).

E ceea ce s-a întâmplat unui călugăr de la mănăstirea Sfântul Sava, pe nume Calistrat. Timp de patruzeci de ani acesta se nevoise în asceză, plin de râvnă dumnezeiască, atât în mănăstirea Sfântul Sava, cât și în alte regiuni pustii din Palestina, cum ar fi o peșteră din „Koraki“ de lângă Muntele Nebo, muntele unde fusese îngropat Moise. În ciuda multelor sale biruințe împotriva dușmanului nevăzut, către sfârșitul vieții a căzut în amăgire. A primit ca venind de la Dumnezeu o lucrare demonică care îl cerceta în timpul rugăciunii și aducea ființei lui o anumită tulburare.

Se spune, de exemplu, că în timp ce se slujea Utrenia, ceilalți călugări l-au văzut deodată pe părintele Calistrat tremurând și zguduindu-se. La remarcile și discuțiile despre acest lucru era pregătit să se apere și să susțină că aceste manifestări se datorează nenumeratelor cercetări ale harului dumnezeiesc. Cita chiar și versetul de la *Ioan* 11, 33: „Deci Iisus, când a văzut-o plângând și pe iudeii care veniseră cu ea plângând și ei, a suspinat cu duhul și s-a tulburat întru Sine“.

E un obicei al celor care sunt înșelați să-și apere amăgirea sau erezia lor cu ajutorul citatelor din Scriptură. Același lucru îl fac și ereticii pentecostali care își zguduie violent trupurile, cad și se tăvălesc pe podea, crezând că atunci „Duhul Sfânt“ îi cercetează cu putere.

Părinții mănăstirii erau foarte scandalizați de această întâmplare. L-au mustrat și i-au cerut să se îndrepte, dar n-aveau puterea duhovnicească să-l convingă că este amăgit. Deși credea că tremurul său venea din lucrarea harului dumnezeiesc, din când în când părintele Calistrat avea îndoieli. Auzind de iscusința „bătrânului“ Daniil de la Hristos, s-a hotărât să-i ceară părerea.

Pe 28 martie 1911, a întocmit o lungă scrisoare și a trimis-o la Katunakia. În ea își descria în mod amănunțit situația, înfățișând în același timp și indignarea fraților, care nu erau în stare să deosebească semnele harului... În final, îl ruga să-i arate o cale de a evita sminteala.

Pe 2 aprilie, înțeleptul „bătrân“ de la Katunakia a alcătuit răspunsul său. În acest răspuns, el vorbește pe larg despre tresăltările datorate harului dumnezeiesc și despre mișcările nejustificate și tulburarea ce provin din amăgire. Cu argumente puternice i-a demonstrat că aceste „mișcări ciudate și smucituri ale trupului“ nu sunt de proveniență dumnezeiască. De asemenea, i-a explicat condițiile

„adevăratei împărtășiri a harului“: adevărata lepădare de lume, desăvârșita supunere și dăruire față de un „bătrân“ experimentat, tăierea cu totul a vocii proprii, răbdarea fără murmur a tuturor ispitelor firești, împlinirea neabătută a pravilei monahale zilnice, mărturisirea sinceră... I-a reamintit sfaturile marilor părinți asceți, îndeosebi ale Sfântului Grigorie Sinaitul: în vremea rugăciunii nu primi nici o lumină sau foc sau formă a lui Hristos, sau înger, ci păstrează-ți mintea fără culoare, fără formă și liberă de imaginație. Arătarea harului dumnezeiesc ca „lumină neînserată“ sau „bucurie tremurândă“ este cunoscută de demonii cei răi, care atunci înfățișează „celor ce nu sunt cu totul curați“ imitații apropiate, rătăcindu-i fără ca ei să-și dea seama. Acolo unde nu există un povățuitor neamăgit, prezența adevăratelor semne ale harului îl poate duce mai târziu pe nevoitor la amăgire. Vrajmașul știe cum să te inducă în eroare și să te fure „pe nesimțite“. Preavicleanul șarpe este în stare să deformeze până și înalta lucrare a rugăciunii minții. Este cu puțință să crezi că ai devenit isihast, când de fapt ai ajuns victima închipuirilor și o jucărie a duhurilor rele.

El subliniază din nou că, prin lucrarea harului, omul devine sobru, pașnic, netulburat sufletește și trupește, respectuos. Adeseori trupul devine complet nemișcat, în timp ce mintea este răpită în urcușuri și contemplații dumnezeiești. „Căci în timpul rugăciunii trupul multor sfinți care au fost văzuți de alți oameni virtuoși arăta ca mort și era nemișcat, iar când înceta această lucrare dumnezeiască își veneau în sine.“ Sfinții nu au arătat niciodată mișcări ca ale lui, mișcări care provoacă numai tulburare și nu aduc nici un folos.

Într-unul din paragrafele scrisorii face o observație amuzantă: „Părinte Calistrat, dacă crezi că atitudinea ta este corectă și ireproșabilă, atunci lasă-i pe ceilalți șaizeci de părinți ai mănăstirii tale să te imite și să înceapă să tremure și să se zguduie în timpul slujbelor și liturghiilor, și imaginează-ți ce s-ar întâmpla!“

Mai sublinia și altă regulă, și anume că harul dumnezeiesc, care se sălășluiește în inima unui om purtător de Dumnezeu, îl cercetează și lucrează în el de obicei când nu se află printre oameni, ci în singurătate, în chilie sau în pustie.

În final, după ce i-a demonstrat amăgirea cu multe argumente, ca să nu-l supună primejdiosului duh al întristării, de-Dumnezeu-luminatul „bătrân“ i-a dat și balsamul mângâierii:

„Nu te mira de greșeala ta – i-a scris –, iubitule, eu nu te condamn pentru aceasta. Numai Dumnezeu este fără greșeală și nebiruit. Vedem că și mulți sfinți au căzut în asemenea rătăcirii, dar iubitorul-de-oameni Iisus nu i-a lăsat în amăgire, ci i-a izbăvit într-un mod minunat.

Sfinția ta, nu era oare Sfântul Chiril Fileotul un părinte foarte sfânt și experimentat? Și totuși, la sfârșitul vieții sale pământești, nu a căzut oare într-o înfricoșătoare amăgire? Dar Preabunul Dumnezeu nu l-a lăsat până în sfârșit, ci l-a izbăvit într-un mod minunat.

N-au căzut oare avva Gherasim, Sfântul Ioanichie cel Mare și Fericitul Augustin, din neștiință, în credințe greșite și în erezie? Înșă, Pronia lui Dumnezeu i-a mântuit, iar astăzi sunt cinstiți și slăviți de Biserică. Așa cum ei n-au fost părăsiți, căci aveau și alte virtuți minunate, tot așa și tu, iubitul meu părinte, vei ieși biruitor“.

În inima părintelui Calistrat era suficient loc pentru lucrarea lui Dumnezeu. Nu lipsea buna intenție – pur și simplu nu avusese parte de ajutorul unui „bătrân“ experimentat și cu discernământ. Din acest motiv, scrisoarea „bătrânului“ Daniil a avut asupra lui un efect imediat. Ca o lumină puternică, ea a început să împrăștie întunericul care timp de atâția ani îi chinase duhul. Mai târziu, când a primit a doua scrisoare, era complet eliberat de orice amăgire și mișcare satanică. Plin de umilință, i-a scris atunci „bătrânului“ athonit luminat de Dumnezeu.

„Scrisoarea sfinției tale a fost o sabie cu două tășuri împotriva vrăjmașului. Cu iuțeala fulgerului lucrarea Satanei a fost risipită, această tiranie de mulți ani care m-a indus în eroare, făcându-mă s-o consider lucrarea lui Dumnezeu și să mă laud. Acum mă mir și mă uimesc de modul cum a acționat sfinția ta: cum mi-ai arătat mie, care sunt rușinea lumii, fără nici o valoare și nevrednic, o smerenie atât de mare, și cum Domnul Cel Atotștiutor, Care nu dorește moartea păcătosului, ți-a mișcat inima ca să mă ridici din căderea în care mă dusese balaurul cel cumplit. Pentru mine ești un înger trimis de Dumnezeu, căci cuvintele tale sunt cuvintele lui Dumnezeu și îndată ce le-am citit și le-am înțeles, toată lucrarea vrăjmașului s-a risipit.

«Mare ești, Doamne și minunate sunt lucrurile Tale...»

Cu astfel de cuvinte trebuie să cânt și să măresc și să laud această facere de bine! M-ai auzit și te-ai grăbit de îndată să-mi vorbești despre înșelarea și amăgirea Satanei. Nu am darul scrierii

frumoase și nici nu găsesc cuvintele potrivite ca să-ți mulțumesc. Domnul să te răsplătească pentru toate.

Aceste lucruri mi s-au întâmplat pentru că n-am avut un povătuitor. Când eram amăgit credeam că nevoințele mele îi plac lui Dumnezeu...“

„Bătrânul“ Daniil a fost extrem de impresionat de acest rezultat fericit. A comentat despre acest caz cu următoarele cuvinte semnificative:

„Toate vin de la Preabunul Dumnezeu. Dumnezeu i-a văzut credința și m-a luminat ca să-i răspund. Omul acesta era bine intenționat și cu frică de Dumnezeu, și de aceea Domnul l-a izbăvit într-un mod ciudat. N-am crezut că se va izbăvi atât de repede și că un nevoitor atât de «bătrân» ca el avea să arate o asemenea credință și smerenie. Fie ca rugăciunile lui să mă întărească și pe mine care scriu despre aceste lucruri, dar nu le fac“.

4. UN ÎNGER AL PĂCII ȘI DRAGOSTEI

Prin cuvintele sale de-Dumnezeu-insuflete, „bătrânul“ Daniil i-a salvat nu numai pe cei loviți de mândrie și amăgire, ci și pe cei suferind de duhul întristării [akedia], cum ar fi părintele Corneliu.

Ieromonahul Corneliu plecase de la Sfântul Munte la Sinai. Fiind înaintat în vârstă și având o sănătate șubredă, dorea să-și poată petrece liniștit ultimii ani de viață. Cu această intenție a călătorit la Sinai ca să le ceară părinților de acolo sprijin financiar. Totul a mers bine. Mulțumit, părintele Corneliu a pornit în călătoria de întoarcere, gândindu-se la îndeplinirea planului său. Dar bucuria lui s-a transformat brusc în amărăciune: fiind încă pe drum, a fost atacat de tâlhari, care i-au furat banii și era cât pe-acum să-l omoare. Când a ajuns la Sfântul Munte, era numai zdrențe atât din punct de vedere fizic, cât și spiritual. Întâmplarea îl distrusese literalmente. Trebuia să se găsească cineva care să poată întări „trestia frântă“ și cel mai potrivit era „bătrânul“. S-a întâmplat însă ca „bătrânul“ să fie bolnav și să zacă la pat, așa încât n-a fost în stare să-l viziteze pe frate îndată ce a auzit de năpasta lui, dar dragostea l-a făcut să găsească alt mijloc spre a-i ușura necazul. „Bătrânul“ Daniil nu tăcea niciodată în fața necazurilor și ispitelor semenilor, ci își sacrifică chiar și nevoința, timpul și puterea ca să-i ajute. Își ghida viața

după cuvintele: „Dragostea nu caută ale sale...” (I Corinteni 13, 5). Deci, s-a ridicat puțin în patul său, a luat o hârtie și un creion și a scris o scrisoare deosebit de mângâietoare. Vom cita din ea câteva extrase.

„Preacuviosului ieromonah Corneliu,

... Această veste tristă a impresionat puternic umilul meu suflet și inima mea..., dar amintirea multor istorisiri din Sfintele Scripturi îmi dă curaj, știind că greutăți asemănătoare, încă chiar mai dureroase, au fost suferite de mulți sfinți și drepti. Aceste lucruri s-au întâmplat prin iconomia Proniei divine și, în loc să fie păgubiți, acești fericiți preamăriți chiar și după moarte au dobândit o mare bogăție duhovnicească...

... Măhnirea nu poate avea putere asupra noastră decât atunci când prin voia noastră proprie facem răul și urmăm toate căile păcatului. Atunci suntem obligați să simțim durere și să ne pocăim. Dar lucrurile care aduc chinuri trupului împlinesc mântuirea noastră și suntem obligați să nu le blestemăm, ci să le îmbrățișăm...

... Implor preacuvioșia Ta să arăți în acest timp al mântuirii răbdare desăvârșită, căutând numai la mila lui Dumnezeu, și va veni ziua când sufletul tău va primi bogate răsplătiri.

Iată următorul exemplu, spre folosul celui care întreabă. Dacă la întoarcerea ta de la Sinai ai fi văzut de-a lungul coastei egiptene o mulțime de prizonieri de război creștini aliniați în port, pentru a fi transportați în cele mai îndepărtate părți ale Africii, goi și însetați și, mai rău decât atât, fiindu-le în pericol nu doar viața, ci și credința ortodoxă, și dacă sfinția ta, mânat de filantropie și de o emoție negrăită, ți-ai fi dat toți banii și toată agoniseala ca să-i răscumperi pe acei nefericiți, n-ai fi făcut atât de mult bine pe cât ai primit, suferind acest lucru cu răbdare și slăvind pe Dumnezeu.

Îți trimit aceste umile gânduri ale mele pentru ușurarea ta. Aștept cu nerăbdare refacerea sănătății mele ca să te vizitez personal, și atunci ne vom mângâia duhovnicește unul pe altul.

Katunakia, 17 februarie 1894

Al Preacuvioșiei tale cel mai mic frate întru Hristos, monahul Daniil, iconograful“

Ca toți călugării adevărați, pustnicul de la Katunakia era un alt Avraam în ce privește ospitalitatea. Ospitalitatea este semnul unei inimi calde și iubitoare. Nu puteai părăsi „coliba“ lui simplă fără să primești un dar, chiar dacă era doar o cană de apă rece. „Nu uitați ospitalitatea...“, îi învăța el pe toți prin exemplul său. Din tinerețea sa „bătrânul“ Daniil arăta o delicată compasiune față de semenii săi. Vom relata o întâmplare grăitoare. Odată, pe când avea 15 ani, mânca la masa familiei și tatăl său i-a spus gânditor: „Noi mâncăm și bem și avem de toate din belșug, dar câți oameni săraci și orfani sunt lipsiți de mâncare!“ Aceste cuvinte au produs o emoție neobișnuită și o tulburare adâncă în sufletul tânărului Dimitrios. De atunci și-a făcut o regulă din a se lipsi de anumite plăceri ca să-i ajute pe săraci.

Chiar și astăzi fiii săi duhovnicești păzesc încă moștenirea lăsată lor de pururea-pomenitul „bătrân“.

Ospitalitatea „bătrânului“ era roada unui suflet care strălucea de dragoste, compasiune și pace. Aceasta este pacea lui Dumnezeu! Ea umplea întreaga lui ființă. „Bătrânul“ Daniil era fericit pentru că era un făcător de pace. Din chipul său strălucitor de palid, din ochii săi veseli și din gura lui dulce vorbitoare izvora „untdelemnul mi-lostivirii“ cu care vindeca ulcerațiile tuturor celor chinuți de răni infectate.

Odată, în sfânta mănăstire Konstamonitu, relațiile dintre doi călugări au fost primejdios tulburate de vrăjmașul mântuirii noastre, care rage furios atunci când în suflete domnește pacea și se luptă în tot chipul ca să semene vrajbă. Neînțelegerile, certurile și sfădirile sunt domeniul lui. Animizitatea dintre cei doi frați înnorase întreaga mănăstire. Părinții s-au străduit în zadar să-i împace, iar egumenul a fost pus într-o situație dificilă. El s-a gândit atunci să ceară ajutorul „bătrânului“ Daniil, care viețuise o vreme la Konstamonitu, după mutarea sa de la Russikon și ca atare putea înțelege situația.

Înarmat cu puterea discernământului și rugându-se lui Dumnezeu, „bătrânul“ a luat asupra sa sarcina de a-i împăca pe frați. Și-a pus tot sufletul, și în cele din urmă a biruit. De dragul iubirii, el a folosit o stratagemă: l-a luat pe fiecare de-o parte și i-a zis: „Ce trist

este celălalt frate din pricina acestei vrajbe, cât se căiește și caută împăcarea!“ Părintelui Modest, care era cel mai dificil, i-a spus:

„E o ispită, părinte Modest, și ea va trece. Sărmanul părinte Atanasie plânge și se vaită că te-a îndurerat. Așteaptă acum la arhondaric ca să se împace. Poate că se rușinează s-o facă singur, așa că voi veni și eu. Pentru că tu ești cel mai tare, fă tu începutul și cere-i iertare“.

„Bătrânul“ îi spusese același lucru și părintelui Atanasie. Când s-au întâlnit la arhondaric, „bătrânul“ Daniil a făcut cel dintâi metanie. Ceilalți i-au urmat, iar demonul vrajbei a fost rușinat și alungat.

Acesta este numai unul dintre multele cazuri în care, imitând pe Fiul lui Dumnezeu, „bătrânul“ făcător-de-pace „a binevestit pacea“ (Fapte 10, 36).

IV

Legături duhovnicești

1. UN PĂRINTE DUHOVNICESC

Iradierea sfințeniei „bătrânului“ Daniil a ajuns departe. Clerici, monahi, mireni și intelectuali din multe părți ale Greciei se mândreau că sunt fiii săi duhovnicești și îi urmau sfaturile cu credință.

În Tesalonic era renumit un om cu numele Nicola Rengos, înalt funcționar poștal, om de o mare credință și virtute. Mănat de râvnă dumnezeiască s-a devotat propovăduirii, devenind un predicator laic vestit. Bunii creștini ai orașului se adunau în biserica unde predica el: biserica Sfântul Haralambie a metocului mănăstirii Simonopetra. A publicat și un periodic numit *Creștinismul*. Devotamentul său față de „bătrânul“ Daniil se apropia de limitele adorării. Pe o fotografie care se păstrează la Katunakia el a scris următoarele cuvinte, expresia nemărginitei sale recunoștințe: „Venerabilului meu părinte duhovnicesc, care, după Dumnezeu și Preasfânta Fecioară, este izbăvitorul care m-a călăuzit pe mine, păcătosul, pe calea cea adevărată a mântuirii“.

Nicola se îngrijea cu râvnă de orice avea nevoie „bătrânul“, cum ar fi de exemplu de publicarea unor texte, fiind întotdeauna pregătit să se sacrifice. Iar părintele său duhovnicesc, mișcat de aceasta, înălța Domnului cele mai fierbinți rugăciuni:

„Doamne, Care binecuvântezi și dai har slujitorilor și robilor Tăi credincioși, care pentru dragostea față de Tine își taie voia și judecata lor și au ca platoșă ascultarea curată și fericită smerenie, Tu, Cel Îndurat și Milostiv veghează și asupra robului tău, fiul meu duhovnicesc Nicola, și asupra

casei lui și a întregii frății întru Hristos... ca să nu fie ispitiți de cursele pe care le întinde diavolul de-a dreapta și de-a stânga; și împlinește cererile lor spre mântuire și viața veșnică.

Și pentru că Tu ferești pe cei săraci cu duhul, pe cei smeriți, pe cei curați cu inima și pe cei ce cred sincer în Tine, așa vino și acum și dă smeritului Tău rob Nicola și întregii frății care îl urmează acele daruri neîntrecute pe care prin Sfinții Tăi Apostoli le-ai lucrat în casa Ștefanei și în toate casele care au ascultat cu credință propovăduirea sfinților Tăi ucenici“.

Moartea „bătrânului“ a fost pentru Nicola cel mai trist eveniment din viața sa. Când, după câțiva ani, a vizitat „coliba“ „daniilor“, a scădat cinstita lui țeastă cu râuri de lacrimi și cu prețiosul mir pe care îl adusese cu el în acest scop.

Până la sfârșitul vieții, Nicola Rengos a strălucit în virtute, milostenie și sfințenie. În unele împrejurări s-a arătat că avea chiar și duhul profeției, prezicând anumite evenimente care s-au întâmplat apoi întocmai. Fiica lui, Ana, pe care s-a întâlnit s-o întâlnim cu câțva timp în urmă, ne-a povestit despre acest lucru.

S-a păstrat un mare număr de scrisori ale „bătrânului“ către el – semn al strânselor legături care s-au dezvoltat între ei. Diverse extrase din aceste scrisori sunt citate la sfârșitul acestui capitol.

La Paros, părintele Filotei Zervakos și ceilalți părinți de la Longovardas au primit și ei îndrumarea „bătrânului“ Daniil. O strânsă legătură duhovnicească s-a creat între ei și corespondau frecvent.

Un alt fiu duhovnicesc al „bătrânului“ Daniil era arhimandritul Gheorghios Papagheorghiadis, cunoscut pentru opera sa de profesor și scriitor și care în 1942 a fost hirotonit mitropolit de Nevrokopia.

Unul dintre cei crescuți de către „bătrânul“ era un bătrân călugăr din Kavsokalyvia, părintele Pantelimon Yamas. L-am întrebat despre povățuitorul său și nu găsea îndeajuns cuvinte ca să-l laude.

„L-am avut duhovnic. Era cel mai înțelept dintre toți. Avea mult discernământ. Ajuta pe oameni și pe mulți i-a scăpat de amăgire. Tot ce mi-a spus s-a dovedit de fiecare dată a fi adevărat...“

După cum ne arată istoria vieții monahale, demonii fac tot ce le stă în putință ca să răcească relațiile dintre „bătrâni“ și ucenici, inventând tot felul de șiretlicuri. Ce nu fac ei, ce nu sugerează ei, ca

să-i despartă (pe ucenici) de sânurile părintești? Născocesc pretexte, cum ar fi o supărare presupus rezonabilă, iscând supărare împotriva părintelui...“ (Teodor din Edesa). Vai ucenicilor care se aliază cu dușmanul. Nimic nu-i va scăpa din nesățioasa gură a iadului.

Printre ucenicii „bătrânului“ Daniil au fost unul sau doi înșelați de vrăjmașul. Chiar unul dintre primii săi ucenici a suferit o mare cădere. S-a răzvrătit împotriva lui și i-a pricinuit multă suferință. Cu gândul că trebuie „să mântuiască lumea“, a părăsit „coliba“ pocăinței sale. „Nerespectând nici o autoritate bisericească, ci bazându-se pe mireni și nobili și crezând că are o misiune mai înaltă, n-ascultă din păcate nici de părintele său, nici de mănăstire, nici de autoritatea bisericească. Crede și scrie că are o misiune de la Dumnezeu și este obligat să vegheze asupra binelui lumii“, după cum scria „bătrânul“ într-un loc.

Pe lângă toate acestea, banii proveniți din vânzarea icoanelor și din contribuții voluntare, pe care trebuia să-i trimită la Katunakia pentru diversele necesități ale comunității, i-a folosit pentru el însuși.

Nu și-a mai revenit niciodată. El socotea căile sale mai plăcute lui Dumnezeu decât cele puse înainte de „bătrân“. „N-am iubit, mărturisirea «bătrânul» Daniil unei persoane de încredere, slava și închipuirile lumii și felurile titluri și scopuri exterioare, pe care părintele A. le-a îmbrățișat din mulțimea bogăției lui, îmbibat cu toate culorile lumii, iubind-o mai mult decât pe Sfântul Munte și respingând de dragul lumii fericita ascultare și smerenie...“

Mai rău, dat fiind că „bătrânul“ nu era de acord cu dorințele lui egoiste, a ajuns până acolo încât îi arunca insulte caustice.

„Rămân – scria «bătrânul» – stăpânit de o mare mâhnire și o tristețe foarte dureroasă datorită ocărilor repetate și crudelor nedreptăți ale părintelui A.; fie ca să pot să sufăr din toată inima atunci când urlă împotriva mea, nefericitul său părinte“ (2 iunie 1927).

În timp ce „bătrânul“ se sfințea prin răbdare și stăpânire de sine, nenorocitul monah a părăsit Sfântul Munte, s-a coborât la a umbla prin lume, găsindu-și o moarte jalnică pe străzile Atenei sub roțile unui camion.

* * *

Fără a fi tragică, nenorocirea unui alt ucenic al său este totuși tipică în felul ei. Când a intrat mai întâi în comunitate el a arătat

mult devotament și ascultare și a fost socotit vrednic de a purta schima monahală. Nu după mult timp însă, lucrurile au luat o altă întorsătură. Acum „bătrânul“ nu i se mai părea așa de mare și nu mai avea încredere în călăuzirea lui duhovnicească. Vedea în el multe cusururi și greșeli. Neîndoielnic că trebuia să facă ceva.

„Trebuie să-mi caut un «bătrân» mai bun. Trebuie să găsesc pe cineva vrednic de mine“, îi spuneau gândurile lui.

Cu acest gând a plecat într-o dimineață la Karakalu, unde trăia renumitul „bătrân“ părintele Codrat. Desigur că el îi va indica un „bătrân“ potrivit și va ușura lupta sufletului său. I-a spus totul – cu excepția faptului că „bătrânul“ nevrednic era cuviosul Daniil – și a așteptat răspunsul lui.

„De ce îmi spui mie toate acestea, părinte Damaschin?“, l-a întrebat duhovnicul luminat de Dumnezeu. „Ascultă ce trebuie să faci: du-te la Katunakia. Acolo vei întâlni un mare «bătrân» cu numele Daniil. El te va sfătui și va trebui să faci tot ce îți va spune...“

Părintele Damaschin, care se aștepta la orice în afară de aceasta, era buimăcit. Dar ce putea să facă? Gânditor și cu sprâncenele încruntate, s-a întors la Katunakia. Această extraordinară „coincidență“ l-a făcut să-și vină în fire și nu a mai repetat greșeala sa.

2. CUVIOASA DIN KECHROVUNIO

Unul dintre copiii duhovnicești ai „bătrânului“ Daniil era cuvioasa Teodosia, renumită pentru sfințenia ei. Ea era egumena sfinței mănăstiri a Adormirii Născătoarei de Dumnezeu din Kechrovunio, din Tinos. Se dedicase virtuții încă din copilărie. Atât ca mireană (cu numele Teodora N. Karkitsi), cât și ca egumenă își conducea viața după îndrumarea duhovnicească a „bătrânului“, nefăcând nimic fără sfatul său. Ei au făcut cunoștință prin intermediul lui Alexandru Moraitidis, care vizita des Tinosul împreună cu soția sa.

Încă de la primii pași în viața monahală, ea s-a conformat înțeleptelor lui sfaturi și, cu siguranță, nu a fost niciodată vătămată de ascultarea ei. Următorul fragment provine dintr-o scrisoare a „bătrânului“ scrisă când Teodora urma să fie tunsă în călugărie și arată înțelepciunea și discernământul cu care acesta rezolvase îndoielile ei.

„Înainte de tundere te vei duce la casa tatălui tău și-ți vei încheia socotelile, dacă aceasta îți este intenția, ca să nu apară probleme din partea rudelor tale. Apoi, după ce ți-ai rezolvat treburile, pleacă cu minte tare, ca o altă Melanie, întoarce-te în sfânta mănăstire și purcede numaidecât spre tundere. Dacă vezi însă că gândurile tale șovăie, și poți să-ți rezolvi afacerile numai prin condei, va fi chiar mai bine așa.“

Este o mare binecuvântare de la Dumnezeu că există oameni purtători-de-Dumnezeu, ca niște alți judecători și profeți ai lui Israel, ca să îndrume pe calea cea dreaptă poporul Domnului. Este o mare lucrare a bunăvoinței Lui atunci când El descoperă în anumite suflete puteri excepționale. Atunci toate greutățile, dilemele și problemele spinoase sunt rezolvate. O întrebare, o vizită, o scrisoare, o convorbire telefonică sunt suficiente.

Odată, bogata fiică a unui armator, Christina Garifalos din Syros, dorea să depună 7000 de lire de aur în contul bancar al mănăstirii Kechrovunio. Acest lucru a tulburat mintea cuvioasei, care se întreba dacă trebuie să accepte sau nu donația, de aceea ea a trimis de îndată o scrisoare la Katunakia. „Bătrânul“ Daniil i-a răspuns: „Deoarece sihăstria voastră nu are nevoi urgente, trebuie să refuzi darul. Mulțumiți-vă cu munca voastră. Munca voastră este rugăciunea. Orice altă cale e primejdioasă și distruge pe monahi“. Astfel, ele n-au acceptat donația.

Când Teodora era pe cale să se călugărească, l-a rugat pe „bătrânul“ să vină la Ierissos, ca să o tundă personal. Dar el, fiind bărbat înțelept și cu discernământ, n-a fost de acord cu acest lucru. Scriindu-i, i-a explicat că nu este potrivit pentru un ascet să-și părăsească schitul și să călătorească la Ierissos pentru tunderea unei călugărițe.

Acest binecuvântat suflet, înțelegând felurile greutăți ale vieții la Katunakia, trimitea aici adeseori ajutoare. A contribuit cu atât de mulți bani la construirea clădirilor și a bisericii, încât pe bună dreptate poate fi socotită printre ctitori. Într-o scrisoare ea îi scria „bătrânului“ așa:

„...Încetineala cu care a început tencuirea s-a datorat economiei dumnezeiești, pentru că această perioadă este mai potrivită. Sunt convinsă că Sfinții Părinți îți vor trimite un

ajutor de cea mai bună calitate, așa cum au făcut și cu lucrarea artistică a elegantelor uși și ferestre, pe care le împodobeste cinstitul, conștiinciosul și de-Dumnezeu-dăruitul meu frate Ștefan.

E adevărat, părintele meu, că sufăr mult pentru că nu voi fi vrednică să văd frumoasa și minunata sfântă biserică a Sfinților Părinți [de la Athos] și să primesc binecuvântarea ei de aproape. Și, cum e cu puțință să nu sufăr că sunt așa de departe de locul atât de drag inimii mele? Și de cinstitul și de-Dumnezeu-iubitul meu părinte, pe care îl am mereu în minte, de ale cărui povățuiri cu vorbă dulce îmi aduc aminte și ale cărui scrieri cu dumnezeiască înțelepciune le citesc minunându-mă!...

În biblioteca „colibei“ „daniilor“ se păstrează mai mult de 200 de scrisori ale „bătrânului“ Daniil către această călugăriță. Salutărilor lui sunt caracteristice în această privință:

„Din toată inima salut pe copila mea duhovnicească cea mai devotată, maica Teodora, cu «Să te mântuiești!»“ „Cinstitei, lui Hristos supusei, de-Dumnezeu-iubitei cuvioase Teodosia, îi dăruiesc sincera și părinteasca mea binecuvântare.“ „Cuvioasei Teodosia, de-Dumnezeu-iubitei slujitoare a Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoare îi aduc din belșug rugăciunile mele din toată inima pentru binecuvântare de la Dumnezeu.“ „Preacuvioasei amme Teodosia, care are bună sporire duhovnicească întru Domnul, îi trimit salutările mele părintești.“ „Atletei lui Hristos, cuvioasei Teodosia, întărită întru toate, îi trimit salutările mele părintești.“

În aceste scrisori se găsesc comori de sfaturi prețioase, foarte folositoare pentru cei ce doresc să urce pe înălțimea virtuții. Să cităm câteva dintre ele:

„...Dar, copila mea, fiind noi oameni, purtăm trupuri supuse multor boli, de aceea, după dreapta socoteală, pentru a-l avea aliat în practicarea virtuții, trebuie să ne îngrijim de el prin mijloace care să nu ducă la senzualitate, ci la o întărire legiuită, încât să poată sluji de-Dumnezeu-creatorilor virtuți și bunei dispoziții a sufletului. Căci vrăjmașul nostru, vicleanul Satan, când nu biruiește sufletul nevoitor prin ne-suferita iubire a lumii și a căii celei largi, se folosește la urmă de exerciții ascetice violente și asprimi excesive, cu sco-

pul de a face sărmanul trup incapabil de a duce viața desăvârșită.

Din această pricină, toți Părinții asceți cu discernământ sfătuiesc că atunci când trupul se prăbușește din pricina nevoințelor excesive și a bolilor, trebuie să ne îngrijim de el în mod judicios ca să-l putem folosi la rugăciune și fapte bune. De aceea, mă grăbesc să-ți cer să arăți ascultare față de mine și să-ți temperezi ostenelele prea mari și statul în picioare, fiindcă vezi că slăbești continuu; întrucât ai aptitudinea și sarcina îngrijirii medicale, ar trebui să trăiești mai mult în liniște în schitul tău. Roag-o pe preacuvioasa egumenă din partea mea să numească o altă soră în ascultarea de ecleziarhă, întrucât această ascultare cere picioare sănătoase. Dacă a apărut o asemenea boală nu este bine să te silești mai mult; te rog, deci, copila mea, să-ți moderezi starea la rugăciune cât mai mult cu puțință, fiindcă nu trebuie să ne omorâm trupul, ci patimile. Și de-acum, prin harul Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoare, nu mai ești o călugăriță începătoare ca să trebuiască să te ocupi cu lucrarea statului în picioare, ci ești în stare să spui rugăciunea și șezând, nefiind înălțată ici și colo de către minte, ci fiind în singurătatea nevisătoare a rugăciunii, care obișnuiește să mângâie sufletul fără amăgire“.

Vrăjmașul luptă mai fățiș împotriva celor ce se nevoiesc în pustie. Acest lucru s-a întâmplat și cu Teodosia, și „bătrânul“ i-a scris:

„Dar de ce se înfricoșează ascultătoarea Teodora? De zgomote, de teamă și de murmurul unor voci ciudate pe care obișnuiește să le aducă șarpele cel viclean și slab? În fața tuturor acestor lucruri, copila mea, stai cu curaj, nedându-le nici cea mai mică atenție, și ele toate vor dispărea ca niște himere. Timiditatea care îți vine este de la fire, nu din amăgire. Numai credința și bărbăția sufletului au puterea s-o înlăture. Dacă însă, copila mea, ai trăi în isihasm după voia ta și nu ai rămâne în ascultare, ducându-ți viața ascetică în izolare, fără să întrebi un povățuitor încercat, atunci ai fi în primejdie. Dar tu, deși năzuiești după liniște prin dragoste de Mântuitorul tău, deși ai renunțat din fragedă vârstă la

toate plăcerile lumii și ai dorit să vorbești cu Dumnezeu prin rugăciuni și singurătate extremă, totuși ai preferat ascultarea față de părintele tău duhovnicesc, răbdând ascultarea de a cerceta pe bolnavi și, ca o altă Sfântă Eupraxia sau Sfântă Melania, ai preferat să slujești celor bolnavi, în ciuda feluritelor lor slăbiciuni și neazuri. Atunci copila mea, de ce te temi și te tulburi? «Nu te vei teme de frica de noapte...» (Psalm 90, 5). Cei întăriți în voința lor nu se tem. Atâta doar că, pe cât poți, la vremea rugăciunii roagă-te fără să primești vreun chip sau arătări mentale, nici lumină, nici tresăltări ale sufletului sau trupului, nici miresme, nici mângâierea întristării aducătoare de bucurie. Nu te ruga de-a dreapta sau de-a stânga inimii, ci spune rugăciunea cu simplitate, luând aminte doar la cuvintele rugăciunii. Nu primi gânduri pământești, nici chiar dumnezeiești, și dacă în timpul rugăciunii îți vin multe lacrimi și multă mângâiere și trupul tău devine atât de ușor încât crezi că ești făcută din eter, nu întreține asemenea lucruri, nici nu le da vreun înțeles anume. Căci, chiar dacă sunt lucrări neînșelătoare ale lui Dumnezeu, a nu le primi este lucrul cel mai lăudat de El. De asemenea, dacă simți în trup căldură și palpitații datorate nevoinei, fii moartă față de toate aceste lucruri. Căci dacă le primești, aceasta e de-a dreptul amăgire, chiar dacă [cuvânt ilizibil] în toate aceste lucruri sunt ale harului. Tot astfel, nu te minuna de vindecările minunate ale bolnavilor, vindecări care vin prin credința ta, și nu da nici cea mai mică atenție laudei, căci aceste lucruri sunt roada ascultării și sunt lucrate în fapt de Preacurata Stăpână, căreia îi ești credincioasă.

...Când medicamentele lipsesc, harul dumnezeiesc, văzând nevoia sărmanilor oameni bolnavi, va fi silit să lucreze vindecarea lor prin alte mijloace. De aceea în taină mă grăbesc să te sfătuiesc: când vreo călugăriță sau o altă persoană se îmbolnăvește grav cu adevărat, dacă nu ai medicamente necesare, atunci când o vizitezi, prefă-te că ai medicamente pentru boala respectivă și cheamă fierbinte pe Preasfânta Fecioară, fiind incredințată că bolnava se va vindeca. Așa făceau sfinții doctori fără-de-arginți care îi vindecau pe bolnavi pretinzând că le dau medicamente. Dar tre-

buie să ai grijă ca atunci când persoana bolnavă se vindecă într-un chip neobișnuit, să zici: „Este bine că am găsit acest medicament, dar să știi că mai devreme sau mai târziu vei primi un medicament de două ori mai puternic, căci farmacia lui Dumnezeu oferă din belșug tot ceea ce e de trebuință celor care Îl iubesc pe El“.

Următorul fragment e din prima perioadă a corespondenței „bătrânului“ Daniil cu egumena din Kechrovunio – care pe atunci era novice – și merită să fie citat sub formă de încheiere:

„Fie ca preadulcele tău mire, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, să împodobească ascultarea ta cu negrăita bucurie a Preasfântului Duh și fie ca, în ceasul plecării tale mântuitoare să auzi cuvintele: «Intră, iubita mea fiică, în Împărăția Mea ca să te bucuri cu fecioarele cele înțelepte și cu mirosoșitele celelalte, căci ca o înțeleaptă ai preferat sărăcia cu duhul și tăierea voii proprii și a tuturor plăcerilor josnice». Fie ca această rugăciune a mea să fie auzită, copila mea! Acum, când scriu aceste rânduri cu un sentiment și o căldură cu neputință de descris a inimii, încrezându-mă în dreptatea Preabunului Dumnezeu, sunt plin de nădejdea că voi fi auzit“.

3. MORAITIDIS

Chiar și marele scriitor din Skiathos, Alexandros Moraitidis, era, după cum am spus, în ciuda faimei sale, un smerit ucenic al „bătrânului“ Daniil.

Pustnicul deținea un loc central în viața lui Alexandros Moraitidis, care a dat literaturii grecești o aromă duhovnicească. El a onorat-o și a îmbogățit-o cu condeiul său, ca la rândul lui să fie onorat cu decorații, premii și titluri academice.

Alexandros Moraitidis era renumit pentru evlavie sa încă din tinerețe. Mai mult, el era nepotul „bătrânului“ Akiathit, părintele Dionisie cel Învățatul, care „a trăit fără să-și plece spinarea în fața cuiva, afară de Preaînaltul Dumnezeu“. Inspirat de acesta, Alexandros Moraitidis și-a îndreptat dorințele sufletului spre înălțimi încă din anii tinereții. Nimic n-a putut opri urcușul său – nici slava, nici

onorurile, nici chiar căsătoria, căci el și credincioasa lui soție, învățătoarea Vasiliki Fulaki, trăiau „păstrându-și fecioria“ (I. Gizeli, *Cei trei Alexandri*, p. 101-103).

Trebuia ca acest mare om să găsească un părinte duhovnicesc vrednic, și acesta a fost „bătrânul“ Daniil. De la prima lor întâlnire, el a fost copleșit de venerabila lui persoană și până la sfârșitul vieții „laureatul literelor“ n-a făcut nici un pas fără consimțământul „bătrânului“.

Despre devotamentul spiritual al lui Alexandros Moraitidis față de „bătrânul“ Daniil, cel din urmă spunea odată: „Acest om iubit de Dumnezeu îmi încredințează mereu toate gândurile lui și socotește umilele mele scrisori (cum n-ar trebui) ca pe niște leacuri cerești; și adeseori, după cum îmi scrie, le citește când are necazuri și simte o mare ușurare“.

Erau multe lucruri la acest călugăr athonit care îl făceau pe scriitor să se minuneze – dragostea sa prisositoare, smerenia hristică, înțelepciunea și iscusința în ocârmuirea sufletelor. El arătase o mare iscusință în a-l îndruma pe Moraitidis însuși, care avea un caracter unic în felul lui.

Odată era mare sărbătoare la mănăstirea Ivion în cinstea Născătoarei de Dumnezeu (15 august). Moraitidis lua parte la priveghere și sufletul i se înălța de acel mare praznic. Masa s-a servit seara, după Vecernie. Părinții aveau un obicei inocent: înainte de a-și exprima bucuria printr-un imn, pe care un frate îl cânta în trapeză, sau înainte de a se ruga, loveau ușor paharele cu cuțitele. Așa au făcut și atunci și s-au rugat: „Un rai bun, și să ne ajute Panaghia“. Dar, după părerea lui Moraitidis, lovirea paharelor era o manifestare lumească și un scandal. Nu o putea tolera și a plecat protestând. Supărat, s-a dus la „bătrânul“ Daniil ca să-i denunțe fapta cea rea.

Această întâmplare arată cât de iscusit l-a călăuzit „bătrânul“ pe scriitor. A reușit să-l convingă că greșește, că s-a purtat urât și că trebuia să-și repare greșeala. Iar Moraitidis, fiind cu adevărat mare, a mers prin mănăstire cerându-și cu umilință iertare de la toți.

Departe de Sfântul Munte, Moraitidis nu cunoștea o bucurie mai mare decât să corespundă cu „bătrânul“ și să-și aducă aminte de Katunakia. Katunakia și „bătrânul“ Daniil erau raiul lui. Când, mai târziu, și-a dat seama că îi va fi greu să mai viziteze Katunakia s-a cufundat într-o mare tristețe.

„... Cine ar putea să-mi dea iarăși acele psalmodii, privegheri, înălțări în rugăciune către Dumnezeu și acea viață imaterială pe care am trăit-o atunci la Katunakia? Cine ar putea zugrăvi ostenele noastre răbdătoare de a explica cuvintele dumnezeiești și textele pe care le citeam, îndeosebi ale Sfântului Simeon Noul Teolog? Cine ar putea descrie truda noastră zilnică și lucrul de mână? Cine nu-și aduce aminte acea curte răcoroasă, unde seara ședea nu un moșier bogat, ci un călugăr istovit?...

Nu pot spera să te văd iarăși, o, săracă, încântătoare, preadorită și preapustie Katunakie!“ (*Pe valurile Nordului*, cap. 5, p. 174).

Departe de Katunakia, Moraitidis încerca să împărtășească „bătrânului“ toate bucuriile sale duhovnicești și succesele, după cum se vede din scrisoarea următoare:

„Skiathos, 1922

Hristos a înviat!

Cu mare bucurie duhovnicească, preacinstitul meu părinte Daniil, adresez preacuvioșiei tale această salutare plină de bucurie, mulțumind Dumnezeului și Părintelui nostru că m-a socotit vrednic să prăznuiesc Sfintele Paști și în acest an, nu cum au vrut ei, ci cum a dorit-o Preadulcele Iisus, îngăduind slăbiciunea mea. Doresc ca pe viitor prin rugăciunile tale să-mi pot realiza dorința și, înainte de a pleca din lumea aceasta, să fiu îmbrăcat în schima îngerească. Salut de asemenea cu bucurie sfânta voastră sinodie, îmbrățișând frățește pe fiecare.

Fiind entuziasmat de bunul mers al lucrării mele despre Marele Grigorie (Teologul) îți trimit înainte o parte din introducerea la «Poemul despre feciorie», ca să te poți desfăta puțin cu ea și astfel să înțelegi în ansamblu lucrarea mea și să mă binecuvântezi. Ți-am scris că eram epuizat. Însă, a doua zi, îndată după mijlocul postului, am început să lucrez la alt poem al Părintelui, asemănător, și având legătură cu alt mare poem: «Sfaturi către fecioare». După (multă) muncă minunată, dar laborioasă, l-am terminat ieri și pe acesta în vers dimetric iambic. Are peste 1700 de versuri. Îți trimit

începutul pentru binecuvântare și ca să înțelegi și să-ți faci o idee despre marea mea lucrare. Al doilea (poem) este cu adevărat minunat și este continuare a primului, după cum vei vedea din primul vers. Primul se încheie cu biruința fecioriei pe care Hristos o ia în mâna dreaptă (căsătoria o ține în mâna stângă). După ce biruința fecioriei e vestită în mod solemn, o sfătuiește cum să o păstreze nepătată și să n-o distrugă. Sfaturile Părintelui sunt minunate, iar exemplele cu care sprijină depășirea firii sunt vii. E cu adevărat un apărător fierbinte al fecioriei. La sfârșit îi spune:

*Ai mare grijă,
O, nepângărită feciorie,
Să fii bine întărită
Și păzită din toate părțile,
Cu totul desăvârșită, neclintită.
Între pietrele prețioase
Să fii un mărgăritar,
Și între stele luceafărul dimineții,
Între păsări o porumbiță,
Un lăstar de măslin printre tufe,
Un crin pe câmpii
Liniște peste întinsele mări;
Și pentru că, o, feciorie, ai răspândit departe
Podoaba ta întregii lumi...*

.....
Sărut sfântă mâna ta cea dreaptă. A. M.

Se pare că este voia sfântului ca talmăcirea să se facă în versuri, fiindcă de îndată ce am văzut poemele, ele au căpătat viață în chip minunat, s-au însuflețit; diferența este ca de la un om viu la unul mort. Am găsit o mare mângâiere a necazurilor mele, pentru că nu sunt mulțumit (doar) să le citesc. Vezi în ele o descriere a fecioarelor de demult! Știm că termenul «fecioară» se referă deopotrivă la bărbați și la femei.

Dacă vrei să te uiți la versiunea originală, care se află în volumul al doilea din scrierile sfântului, vei înțelege ostentivile mele. Acum, însă, sunt cu adevărat și peste măsură emoționat“.

Pe 16 septembrie 1929, cu binecuvântarea „bătrânului“, Moraitidis a fost tuns călugăr în biserica Sfinții Trei Ierarhi din Skiathos. Înainte de aceasta, soția sa devenise și ea călugăriță la Kechrovunio, primind numele Atanasia. Mitropolitul Grigorie de Halkis, fostul student al lui Moraitidis, l-a tuns pe acesta numindu-l Andronic. Între timp însă, a aflat de moartea părintelui său duhovnicesc. N-a putut suporta o asemenea durere și în câteva săptămâni a murit și el, pentru a se întâlni cu el pentru totdeauna „în pământul celor vii“.

4. SFÂNTUL NECTARIE ȘI CUVIOSUL DANIL

„Cu cel neprihănit, neprihănit ești, cu cel sfânt, sfânt ești, cu cel ales, ales ești...“, spunea Psalmistul. Într-adevăr, „bătrânul“ Daniil era un frate mult iubit și stimat de Sfântul Nectarie din Egina. S-au cunoscut atunci când sfântul a vizitat Muntele, iar corespondența lor regulată, ajutorul reciproc și rugăciunea zilnică au transformat relația lor într-un lanț puternic. „Bătrânul“ Daniil e unul dintre cei aleși: un sfânt necunoscut aproape de sfântul recunoscut, ale cărui renume și slavă au cucerit în vremea noastră întreaga lume.

Fiind țapul ispășitor defăimat al conducerii bisericești din vremea sa, Sfântul Nectarie a găsit ușurare în prietenia „bătrânului“ Daniil. În schimb, „bătrânul“ a primit mult ajutor din partea sfântului ierarh pentru construirea schitului său și îl considera „ctitor și părinte și egumen al sfintei noastre comunități“. Foarte des primea exemplare din cărțile sfântului cu dedicații scrise de mâna lui. *Hristologia**, *Cunoaște-te pe tine însuși*, *Pandectele Antiohii*, *Manualul Preotului*, *Theotokarion-ul* etc. se păstrează până astăzi în biblioteca „daniililor“.

La rândul său, ierarhul a fost și el ajutat de cuviosul „bătrân“. Într-una dintre scrisorile sale îl roagă în legătură cu mănăstirea sa

* Cu privire la *Hristologia* trimisă în dar, Sfântul Nectarie i-a scris: „Am întârziat să-ți răspund la prea nobila ta scrisoare fiindcă am vrut să-ți trimit și un mic suvenir, ca semn al dragostei. Ca o neînsemnată amintire îți trimit fotografia noastră și una dintre lucrările noastre, sfânta *Hristologie*, ce tratează despre caracterul divin și opera Mântuitorului nostru Iisus Hristos“ (scrisoare din Egina, 6 noiembrie 1915).

de maici din Egina: „Ți-am fi foarte îndatorați dacă ai dori să scrii fecioarelor câteva cuvinte duhovnicești spre încurajarea lor. O epistolă despre viața practică și contemplație (făptuire și vedere), dictată de tine ar fi o întărire pentru ele în această învățatură vie, un adevărat sprijin și o desfătare duhovnicească“.

Făcând ascultare și dragoste, „bătrânul“ Daniil a răspuns cu „Epistola despre formele vieții monahale“. În această scrisoare el nu se ocupă doar în termeni generali și abstracți cu ascultarea, sărăcia, castitatea, rugăciunea etc., ci merge mai adânc:

„... Dacă în timpul rugăciunii o soră simte mirosul vreunei mirese sau vede o lumină interioară sau exterioară sau arătarea unui înger sau sfânt, sau a lui Hristos, să nu primească aceste vedenii, fie că s-ar întâmpla în timpul somnului sau în timp de veghe, deoarece prin asemenea închipiri diavolul cel rău a rătăcit pe mulți.

... Dacă vreodată din pizma diavolului se iscă un scandal între două surori, e nevoie de multă osteneală ca una să o ia înaintea celeilalte cu tăcerea, încetând justificările fără noimă pe care le aduce demonul blestematelor certuri, dând vina pe sine (chiar dacă n-a făcut nimic rău) și spunând celeilalte: «Binecuvântează și iartă-mă pentru Hristos, căci am vorbit ca o fără-de-minte». Însă aceasta trebuie s-o facă cea mai tânără. Dacă cea mai tânără se arată potrivnică și nu are în vedere (zicala): «Cunoaște-te pe tine însuși», atunci s-o facă cealaltă, ca fiind mai înțeleaptă, pentru ca s-o câștige pe cea mai slabă... Dar nu lăsați niciodată soarele să apună fără cuvenita împăcare“.

Așa erau sfaturile în care se concentra esența adâncilor sale cunoștințe și bogata lui experiență în problemele duhovnicești. Dar și proaspăt descoperitul sfânt îl ajuta adesea pe „bătrânul“ Daniil. Într-o grea încercare pentru el a fost un adevărat înger de mângâiere. Lucrurile s-au petrecut după cum urmează:

Un domn prezentabil din lume călătorea prin Sfântul Munte strângând subscripții pentru *Operele complete* ale Sfântului Ioan Hrisostom pe care zicea că intenționează să le publice. Această muncă plăcută lui Dumnezeu merita sprijin, iar „bătrânul“ Daniil a făcut tot ce a putut ca să-l ajute. În ciuda jalnicei sale situații finan-

ciare, el n-a ezitat să împrumute 50 de lire de la Marea Lavră și să i le dea.

A trecut mult timp, dar n-a auzit nimic despre publicarea operelor Sfântului Hrisostom. Mai târziu a aflat că acel gentleman ireproșabil era un escroc ordinar, ale cărui înșelăciuni fuseseră acum descoperite. Ce ispită a fost aceasta! În amărăciunea sa i-a scris Sfântului Nectarie ca să-i spună despre necazul lui. Sfântul Nectarie i-a trimis un răspuns demn de un sfânt, o scrisoare de o adâncime filozofică fără egal. În ea, el demonstrează cu măiestrie că încercările conduc sufletul la adevărata filozofie, că toți creștinii sunt obligați să devină „filozofi“ și cu atât mai mult cei îndrăgostiți de această filozofie, și anume monahii. Dumnezeu trimite încercări de care imperfecțiunea noastră are nevoie ca să atingă perfecțiunea. Încercările ne deschid ochii și mintea ca să vadă și să gândească la cele nevăzute și veșnice.

Dar mai bine să urmărim scrisoarea de la început:

„Cabinetul directorului
Școala bisericească Rizarios
Atena

Martie, 1903

Preasfinte întru Hristos părinte Daniil, îmbrățișez dragostea ta ca un frate.

Primind sfânta ta scrisoare, m-a durut să o citesc și să aflu că amărăciunea tulbură pacea sufletului tău. Cu adevărat, ceea ce s-a întâmplat este dureros, dar știm că celor ce iubesc pe Dumnezeu toate se lucrează spre bine. Prin încredințarea Apostolului, adevărul acestor cuvinte apostolice au autoritate absolută, ca un cuvânt dumnezeiesc. Având încredere în dragostea dumnezeiască, eu cred că dobândesc mult folos din încercări.

Sfânta ta dragoste știe că încercările duc la desăvârșire; neîncercat, nimeni nu este vrednic; neîncercat, nimeni nu se ridică deasupra nivelului pământesc, pe care stă și se sprijină scara virtuților ce ajunge la cer. Pentru iubitorii de Dumnezeu, încercările devin antrenori, care antrenează sufletul în cele ale filozofiei. Creștinismul duce la adevărata filozofie spre care trebuie să se grăbească creștinul; căci dacă nu e filosof, nimeni n-ajunge la măsura desăvârșirii pe care trebuie să o atingă. Și dacă toți creștinii trebuie să de-

vină filozofi ca să se desăvârșească, după porunca Domnului, cu atât mai mult se dedică filozofiei cei ce iubesc desăvârșirea! Dacă încercările îl antrenează pe om în filozofie, iar filozofia duce la desăvârșirea creștină, atunci încercările sunt necesare.

Încercările care îl învață pe om filozofia îl învață și răbdarea, căci răbdarea este sora apropiată a filozofiei. De aceea, nici un filozof nu e lipsit de răbdare, iar cel lipsit de răbdare nu este filosof. Încercările probează cu adevărat piatra de temelie a virtuților: răbdarea, care duce la mântuire, prin care creștinul filozof nu numai că nu cedează în fața răului, ci prinde curaj, îndură și se bucură. Da, se bucură cu adevărat, fiindcă el, ca și Apostolul Pavel, se laudă cu necazurile lui, știind bine că acestea aduc răbdare, răbdarea încercare, încercarea nădejde, iar nădejdea nu este rușinată, căci dragostea lui Dumnezeu se revarsă în inima lui.

După cum bine știe cel ce urmează adevărata filozofie, încercările vin din iconomia, voia și încuviințarea dumnezeiască, pentru ca mintea noastră să se ridice la o înțelegere și mai desăvârșită a tainei care ne înconjoară. Omul neîncercat nu va cunoaște adevărul. Încercările sunt o dovadă incontestabilă a dragostei și milostivirii (lui Dumnezeu) față de om, de aceea el trebuie să mulțumească pentru toate. O nedesăvârșire a omului cere încercări pentru a-l desăvârși. Încercările deschid ochii minții iubitorilor de Dumnezeu ca să vadă lumina adevărului și îi fac să strălucească și să poată vedea nu numai ce este aproape, ci și ce este departe. Ele fac mintea să poată înțelege nu numai ce poate fi înțeles, ci și ceea ce este mai presus de înțelegere, și nu numai să înțeleagă, ci chiar să știe precis, căci în desăvârșire cunoștința este deplină. Deci, dacă încercările duc la desăvârșire, atunci ele duc și la deplina cunoștință, după cum deplina cunoștință duce la desăvârșire. Prin urmare, e nevoie să fim încercați, ca să ne desăvârșim. Lucrul e necesar nu numai pentru că, fiind făcuți după chipul lui Dumnezeu, trebuie să ajungem și la asemănare cu El, ci și pentru că purtăm urmările moștenirii strămoșești. Puterile sufletului sunt atacate și slăbite, așa că sufletul trebuie înțepat cu un bold ca să se trezească și are nevoie de lumina cerească pentru limpezire.

mea minții. Dacă pentru omul creat după chipul lui Dumnezeu desăvârșirea constă, după cum știi, în atingerea asemănării cu Dumnezeu, aceasta din urmă se află pe treapta cea mai de sus a scării duhovnicești ce ajunge până la cer, treaptă la care omul trebuie să urce. Dar, pe când urcă și avansează hotărât spre înălțimi, câtă vreme n-a ajuns la capătul dorit către care se grăbește și după care inima lui tânjește, nu este el oare prin fire înclinat spre (nivelul) pământesc, care nu e lipsit de încercări?

Frate întru Hristos, datorată în întregime iconomiei dumnezeiești, încercarea prin care treci îți va aduce mult folos duhovnicesc. Încredințat în inima mea, îți spun că astăzi ești mai desăvârșit decât erai înainte. De aceea te rog: nu te mai amări și dă slavă Domnului, Care are milă de tine.

Îți trimit la Dafni cu vasul comercial volumele lui Hrisostom într-o cutie ce are scrise pe ea literele D. A., după numele tău.

Îmbrățișându-te pe tine și întreaga comunitate cu o salutare frățească întru Hristos, te rog să ne pomenești și pe noi în rugăciunile tale către Dumnezeu.

Rămân fratele tău întru Hristos,

Nectarie de Pentapolis

Cutia are adresa D. A., Sfântul Munte, Katunakia“.

Când „bătrânul“ Daniil a primit scrisoarea sfântului, amărăciunea lui s-a risipit. Cuvintele Mitropolitului de Pentapolis nu erau doar o mângâiere omenească, erau „duh și viață“, pentru că episcopul vorbea și scria cu harul lui Hristos. Avea drept principiu inviolabil ca întotdeauna să-și confirme cuvintele cu fapte. De aceea a împachetat 13 volume masive ale Sfântului Hrisostom (publicate la Veneția între 1734–1741 de Bernard de Montfaucon) și le-a trimis „bătrânului“ Daniil. Aceasta era ca o „rouă a Hermonului“, era o mare de dragoste adevărată, care n-a ezitat să facă sacrificii spirituale și materiale încă și mai îndrăznețe. Cum putea „bătrânul“ Daniil să-și exprime fericirea sau să mulțumească Domnului?

Volumele cu lucrările Sfântului Hrisostom se păstrează în biblioteca „daniililor“, unde dau mărturie despre unitatea și armonia a două suflete care acum saltă în „unirea veșnicei iubiri“ din ceruri.

5. DORINȚELE SFINȚILOR

Scrisorile Sfinților Părinți sunt unele dintre cele mai frumoase opere din literatura patristică. Mireasma fericitelor lor suflete se revarsă în ele în mod natural și neforțat și în ele putem vedea aspecte altfel necunoscute din viața lor de zi cu zi. Putem observa dorințele ce stăpâneau sufletele lor și faptele corespunzătoare pe care le-au întreprins ca să împlinească aceste dorințe. De pildă, pentru a înțelege lumea Sfântului Vasile cel Mare, trebuie să lași deoparte celelalte lucrări ale sale și să studiezi minunatele sale scrisori, în care poți distinge deplin măreția omului.

Ce dorea Sfântul Nectarie? Care erau dorințele lui lăuntrice și ce fapte considera el că sunt potrivite ca să-l ajute la împlinirea lor? Cum a purces la realizarea ambițiilor sale? Următoarea scrisoare – o copie fidelă a originalului care se păstrează în „coliba” „daniilor” – ne vorbește despre toate aceste lucruri.

„De la sfânta mănăstire de maici a Preasfintei Treimi din Egina, 18 august 1913.

Preasfinte frate întru Hristos Daniil, te îmbrățișez pe sfinția ta ca un frate.

În temeiul dragostei sfinției tale față de noi, îndrăznesc să încredințez purtării tale de grijă sigure o problemă pe care o socotesc potrivită pentru realizarea unei lucrări de mare interes pentru noi.

Îți este cunoscut că noi dorim să cumpărăm o chilie la Sfântul Munte, așezată în partea de miazăzi într-un loc de șes, care să aibă grădină, apă și, dacă se poate, și o biserică, deoarece intenționez să instalez acolo unul sau doi dintre fiii mei duhovnicești, care doresc să ducă viața monahală la Sfântul Munte. După un timp, când mă voi fi eliberat de multele griji pe care le-am luat asupra mea în mănăstirea noastră, voi veni pentru o vreme la Sfântul Munte ca să mă refac duhovnicește.

Mai mult, te rog pe sfinția ta să te îngrijești de găsirea unui «bătrân» bun și virtuos, care să se ocupe de călăuzirea fiilor noștri duhovnicești începători, care au nevoie de un bun antrenor care să-i introducă în arena de luptă și să-i sprijine în lupta duhovnicească atât cu exemplul, cât și cu

cuvintele sale. Purtătorul scrisorii de față, Luca Kalantzis, îți va comunica oral toate informațiile necesare.

Încheind, îmbrățișez dragostea ta frățească și rămân al tău rugător înaintea lui Dumnezeu,

Nectarie de Pentapolis

P.S. Îți trimit prin purtător și cele două noi lucrări ale mele: «Despre schismă» în două volume și cele două studii despre Biserică și Sfânta Tradiție.

Aștept răspunsul tău.“

V

Rodire și seceriș

1. OSTENELILE DE SCRITOR ȘI PUBLICIST ALE „BĂTRÂNULUI“

Un om atât de bine cunoscut întregului popor grec precum „bătrânul“ Daniil era obligat să întrețină o vastă corespondență. Copiii săi duhovnicești împrăștiați în toate colțurile lumii grecești, ca și un mare număr de străini care auziseră de departe de înțelepciunea lui îi scriau cerându-i sfaturi, lămurirea unor probleme duhovnicești și rezolvarea necazurilor lor.

Biroul cuviosului „bătrân“ consta dintr-un scăunel. Stând pe acest scăunel și sprijinindu-și hârtiile pe genunchi, scria cu un talent rar întâlnit. Multe seri liniștite priveghea acolo – o priveghere a scrierii de scrisori la lumina slabă a lămpii cu gaz. Cât privește somnul, el nu are nici o putere asupra asceților, ci este un rob supus al lor. Dacă lucrul e adevărat pentru toți pustnicii, atunci cu atât mai mult pentru „bătrânul“ Daniil. Acesta era un ostaș al lui Hristos postat în turnul său de pază din pustie pentru a observa mișcările vrăjmașului celui rău, care zi și noapte pândeste sufletele ca să le prindă în cursă.

Adeseori, îndată ce termina o scrisoare, „bătrânul“ se ducea în atelierul de pictat icoane și o citea călugărilor săi, primind cu umilință observațiile și sugestiile lor.

Destinatarii „bătrânului“ păstrau scrisorile ca pe niște scrieri inestimabile. Moraitidis, care a corespondat cu el timp de treizeci de ani, spunea despre aceste comori că, „dacă ar fi publicate, ar constitui cea mai dulce și folositoare de suflet lectură duhovnicească“. Majoritatea tratează probleme importante și unele sunt destul de lungi, cum este scrisoarea „Către Evdochim călugărul, dacă cei ce

sunt eretici și eterodocși din neștiință vor fi miluiți, în caz că fac faptele iubirii de Dumnezeu și plăcute lui Dumnezeu“ (6 august 1910).

Pe lângă scrisorile sale, neobositul „bătrân“ Daniil a schițat peste șaptezeci de eseuri pe teme teologice și general duhovnicești, fie ele de actualitate sau nu. Pentru ca aceste lucrări să poată fi răspândite mai larg și să beneficieze astfel de ele mai multe suflete, a trebuit să se implice în publicarea lor. Acest lucru este demonstrat din plin de scrisoarea următoare:

„În privința broșurilor, te rog nu fi neliniștit. Chiar dacă vicleanul șarpe ne-a pizmuit și a întârziat foarte mult plata noastră, mai devreme sau mai târziu vom plăti și datoria publicării. Fă numai tot ce poți pentru ca și Emilian să strângă ceva bani, iar eu voi avea grijă în scurt timp să-ți trimit o mie de drahme și, curând după aceea, și restul, pentru că nu vreau ca tu, care treci prin atâtea ostenele, să fii păgubit material“ (24 februarie 1924, lui Nicola Rengos).

Vom cita de asemenea o altă scrisoare trimisă mai târziu aceleiași persoane:

„De la Katunakia Sfântului Munte, 30 septembrie 1929, celui preasupus mie, Nicola Rengos, salutări părintești.

Prezenta mea scrisoare îți va fi transmisă de Ștefan al tău, care îți va spune de asemenea prin viu grai veștile cele bune despre noi. Dacă va voi însă să călătorească de la Dafni cu vaporul «Sparta», atunci va trece prin Kavala și vei primi scrisoarea prin poștă.

Vei fi încântat să afli că am primit sfintele moaște și înmiresmatele suluri în siguranță și te binecuvântează din toată inima. Vei avea o mare răsplată de la sfinți pentru sfintele moaște, pentru că vei face slujba la praznicul lor, așa cum trebuie.

Parcurgând cuprinsul scrisorii tale, m-am mâhnit, cum era și firesc, înțelegând că acei oameni îți provoacă iarăși unele ispite, dar te rog să nu murmuri din pricina lor. Rămânând o dată pentru totdeauna în neclintita ascultare față de Hristos, aceste lucruri ți se întâmplă atunci când cei ce se împotrivesc dau cu piciorul în țepușe. Tot ce trebuie noi să facem e să avem grijă să nu cădem de bunăvoie în ispită; altfel, spune fără frică cu Psalmistul: «M-am făcut ca un om

fără de grai și nu i-am auzit...» și «Fericiți veți fi când vă vor ocări».

Ți-am scris ca să te rog să faci un scurt anunț [publicitar] despre cartea privitoare la documentul pe care ți l-am trimis și pe care îl aștept cu nerăbdare, și ca să te întreb cât vor costa 150 sau chiar mai multe anunțuri [publicitare].

Cât privește corectura pentru tipar, i-am scris mai înainte și domnului Alexandru Moraitidis care mă prețuiește mult și mă ascultă. El însă este în ținutul său de baștină, Skiathos, și pesemne că nu a primit scrisoarea mea, care a fost trimisă la Atena, și din acest motiv nu s-a grăbit să mi-o trimită, întrucât, fiind expert în aceste lucruri, el dorea să ne servească. Din această pricină, te rog să te grăbești cu întocmirea și expedierea ei, căci trebuie să purcedem la tipărire, lucru pe care îl voi încredința lui Ștefan al tău, ca să nu te deranjeze. De asemenea, majoritatea sfintelor mănăstiri m-au informat în privința acordului lor și că vor sprijini cu bunăvoință tipărirea, deoarece *Studiul istoric* va aduce în modul cel mai precis și profund mari foloase moralității vieții monahale din întreg Sfântul Munte.

Ar fi bine totuși să-l întrebi pe prietenul tău, tipograful, cât va costa o astfel de tipărire în 1500 de exemplare sau chiar mai multe, a unei cărți care socotesc că va consta din aproximativ 10 coli tipărite, deci mai mare decât a *Hiliaștii*? Și fiindcă avem un fiu duhovnicesc în Patras care are o imprimerie oficială și există nădejde că nu va cere să aibă un câștig mare și pentru că el este un om care va purcede rapid la publicarea cărții, o dată ce a realizat tipărirea, scrie-mi te rog cât va cere...

Comunicându-ți aceste lucruri, aștept răspunsul tău grabnic. (Scrie-mi) cum te-ai descurcat cu ispitele tale, din care mă rog să fii izbăvit.

Binecuvântează din toată inima pe toți din deosebita ta familie și întreaga frăție întru Hristos.

În privința celor despre care ți-am scris și în legătură cu care ai întâmpinat greutăți, fii deocamdată statornic. Rămân

Cu dragoste părintească,
monahul Daniil, iconograful

2. ROADELE CONDEIULUI SĂU

Într-adevăr, câți teologi înzestrați cu diplome și titluri s-ar putea compara cu acest simplu monah? El n-a studiat în școli renumite, ci a învățat lecțiile unei Ortodoxii curate în „universitatea“ pustiei. Ca manuale avea Vechiul și Noul Testament și Tradiția Bisericii. Învățătorii săi erau Părinții Apostolici, Sfântul Ioan Hrisostom, Părinții asceți, rugăciunea și liniștea. Teologia lui, lipsită de influențe neortodoxe, și mai cu seamă practica ei îl distingeau ca pe una dintre cele mai puternice personalități ale Sfântului Munte.

Din multe sale tratate (în jur de șaptezeci) doar câteva au fost publicate: unul despre doctrinele lui Makrakis (1898), *O voce din Sfântul Munte despre iminentul Sinod Ecumenic*, recent a fost tipărit a doua oară, „Împotriva limbii demotice [populare]“, care a fost publicat în periodicalul *Noua Creație, Studiu istoric al disputei din mănăstirea athonită Sfântul Pantelimon* (1927), *Împotriva hiliaștilor* etc.

Pentru studiul *Împotriva hiliaștilor*, el a primit o scrisoare de felicitare de la înțeleptul arhiepiscop al Atenei, Hrisostom Papadopoulos, pe care o vom cita:

„Prin intermediul călugărului Ștefan am primit scrisoarea ta și rigurosul și distinsul tău studiu *Împotriva hiliaștilor*, scris pentru iluminarea și folosul credincioșilor fii ai Bisericii. Ne bucurăm că sfinția ta, ținând spre adevăratul scop, cucerind chiar munți, și alergând cursa cea lungă a ascezei și a virtuții celei după Hristos, socotește totuși (prin acest folositor tratat) că dreapta credință are mare valoare și de aceea apără cu putere cugetul cel drept al Bisericii în fața comunității creștine. Aducând dreaptă laudă sfinției tale, ne rugăm Cerescului Părinte al Luminilor ca să te întărească în lupta pentru Ortodoxie și ca să atingi mântuitorul țel al ascezei tale.

Fierbintele rugător înaintea lui Dumnezeu,
Hrisostom al Atenei

Dintre multe sale lucrări nepublicate – majoritatea sunt tratate scrise în formă epistolară – următoarele sunt de excepție:

Despre rugăciunea minții
Despre întristarea inoportună

Despre bănuială
Despre legăturile nedezlegate la moartea trupului
Despre cum trebuie să fie un părinte duhovnicesc
Despre postirea dinaintea Sfintei Împărășanii
O apărare a monahismului
Tâlcuirea marii și îngereștii schime [monahale]
Manualul călugărului
Despre mântuirea ereticilor și heterodocșilor
Împotriva evanghelicilor
Împotriva armenilor (acest studiu a fost trimis în data de 24 martie 1892 „preacuviosului ieromonah Modest“ și îl prezintă pe autor ca fiind o autoritate de prim rang în istoria bisericească și dogmatică)
Împotriva kalapothakiștilor

Acest ultim studiu a fost expediat sub formă de scrisoare (sau mai degrabă două scrisori) lui Teodor Steryoglidis, fost ieromonah al Bisericii Ortodoxe, care apostaziase și devenise un adept al doctrinei protestante a lui Kalapothakis. Credem că merită să cităm aici frumoasa introducere la prima și relativ lungă scrisoare, datată 8 februarie 1912.

„Într-adevăr, nu mică mi-a fost surpriza să primesc pe neașteptate scrisoarea pe care mi-ai scris-o pe 7 ale lunii trecute și, de asemenea, și celălalt text lung pe care l-am studiat cu multă grijă și «durere a inimii», căci am înțeles starea ta cea tristă și vrednică de plâns... Cel născut și crescut în Biserica Creștină a Răsăritului de părinți ortodocși se laudă acum că, separându-se de această Biserică, a găsit refugiul mântuirii sale. Acum el se găsește nu în «corturile lui Iacov», ci în «corturile lui Kedar», ale protestanților.

În ciuda celor ce mi-ai scris, văd că întrebările tale nu au drept scop deosebirea a ceea ce este sănătos și mântuitor, ci mai degrabă proclamarea ideilor tale eretice pe care le-ai îmbrățișat din toată inima de la adepții lui Luther și Calvin, și de aceea, după părerea mea, n-aș fi obligat să-ți răspund. Întrucât odată chiar ai afirmat că de bunăvoie te-ai separat de Biserica noastră Ortodoxă și că acum ai găsit adevărul, orice altă conversație este desigur inutilă. Dar ca să nu se

creadă că acceptăm și cedăm în fața înspăimântătoarelor falsuri ale inovațiilor tale, am socotit că este bine să răspund. Acesta este motivul necesității mărturisirii noastre; poate că și harul dumnezeiesc îți va cuceri inima și te vei întoarce la credința și evlavia părinților tăi.

Dacă ai fi fost un protestant din naștere și ți-ai fi prezentat argumentele într-un duh de ceartă, aș fi avut grijă să păstrez tăcerea, având în minte cuvintele Apostolului Pavel: «Dacă vreun om se arată gâlcevitor, noi nu avem acest obicei și nici Biserica lui Dumnezeu» (*I Corinteni* 11, 12). De asemenea, «de întrebările nebunești și de înșirări de neamuri și de certuri și de sfădirile pentru lege, ferește-te» (*Tit* 3, 9).“

Într-un studiu privitor la convocarea unui al optulea Sinod Ecumenic, a cărui reuniune preliminară urma să se țină la Sfântul Munte în 1932, el și-a exprimat în mod clar durerea că anumiți conducători bisericești liber-cugetători „propun reforme noi pentru ca, împotriva poruncii clare a Sfintelor Evanghelii, să urmăm calea cea largă și anti-evanghelică... să bucurăm fețele și așteptările ereticilor, lăudându-ne că ne apropiem de ei...“ „Fobie călugărească“ ar putea spune unii critici violenți. Totuși, înțelepciunea, mintea lucidă și inima curată ale acestui om aveau puterea de a discerne ce anume înseamnă a schimba calea cea strâmtă a lui Hristos într-un larg bulevard lumesc. Din îndepărtata sa retragere ascetică, acest om luminat și cu vederea limpede a înțeles întreaga dimensiune a problemelor Bisericii. El știa că lumea, deși înclină spre calea cea ușoară și se mulțumește cu soluții superficiale și facile în viața spirituală, nu va găsi niciodată în ele o plinătate metafizică. Un dor ascuns, mistic îndeamnă sufletul să urmeze și să ajungă la „binele străvechi“, sfânt și anevoios al omului. De aceea, cea mai mare primejdie pentru Biserică și cea mai vicelană cursă pentru păstorii ei este ispita de a se conforma oscilațiilor nestatornice și modelor mereu schimbătoare ale lumii. Păstorii au cea mai mare responsabilitate în Biserică, fiindcă ei trebuie să călăuzească oile și nu oile pe păstori.

La rugămintea unuia dintre fiii săi duhovnicești care studia la Halkis, și care a devenit mai târziu mitropolitul Gheorghe de Nevrokopios, „bătrânul“ Daniil s-a ocupat de subiectul „Dacă stelele sunt locuite“. Tratarea de către el a acestui subiect a fost minunată. L-a

surprins chiar și pe rectorul Irineu, devenit mai târziu mitropolit de Casandra, și care a remarcat: „Noi avem cufărul dar nu-l putem deschide. Acest călugăr a găsit cheia, l-a deschis și a văzut ce e înăuntru“.

Pe când era încă un tânăr elev de șaptesprezece ani la Școala Evanghelică din Smirna, cuviosul Daniil scrisese o foarte interesantă lucrare „Despre fuga de lume“. „Bătrânul“ Calinic Isihastul vorbind despre această tinerească realizare, după ce cuviosul Daniil părăsise deja această lume, a spus cu amărăciune: „Unde mai sunt astăzi asemenea părinți?“

3. O POCĂINȚĂ DIFICILĂ

Ultimii ani din viața „bătrânului“ au coincis cu pocăința lui Costis Marmara, un proces foarte costisitor pentru monahul de la Katunakia.

Costis, care provenea din Aidinios, Asia Mică, și locuia în Arnaia din Chalcidicii, era un suflet neliniștit căruia îi plăcea să se ocupe cu multe lucruri diferite. Era farmacist și doctor autodidact și de asemenea fotograf cu un studio fotografic propriu. Era înclinat către religie și cunoștea muzica bizantină.

Întâmplându-se să se împrietenească cu un mic grup de spirițiști, Costis a manifestat interes față de îndeletnicirea lor. Încetul cu încetul, interesul lui a crescut, până când s-a dedicat trup și suflet spiritismului. S-a încălzit atât de mult în mrejele acestei vrăjitorii satanice, încât nu mai putea să se elibereze. S-a ocupat cu spiritismul nu cinci sau zece ani, ci treizeci, fără să bănuiască că viclenii demoni se află în spatele fenomenelor lui.

Începutul implicării sale a fost simpla curiozitate. Auzind despre mesele care se mișcă singure la ședințele de spiritism, a vrut să examineze fenomenul și să determine dacă este cauzat de electricitate sau chiar de către spirite. S-a convins că electricitatea nu putea explica mișcările și că ele sunt provocate de spirite. Dar ce fel de spirite – bune sau rele? Și-a format ideea că ele sunt spirite sfinte și astfel s-a dedicat fără rezerve spiritismului.

Costis a progresat repede, ajungând la scrierea automată și apoi la citirea gândurilor. A învățat să comunice cu spiritele morților. Îl încânta în mod deosebit să vorbească cu renumiții medici din

Parelthon și chiar cu „Hipocrate“, care l-a învățat diverse formule farmaceutice și i-a prezis soarta unor pacienți. De asemenea, comunica cu diverși „sfinți“ și „îngeri“. Le puneă întrebări și primea răspunsuri, revelații și mesaje din cer.

Prima scânteie care a iluminat întunericul amăgirii lui a fost o cârtică scrisă de „bătrânul“ Daniil, intitulată *Împotriva spirițiștilor*, care i-a fost oferită. Cu argumente puternice, scriitorul athonit demonstra că fenomenele spiritiste sunt lucrarea demonilor. Citirea ei l-a tulburat și a început să se îndoiască și să-și pună întrebări. Căuta ajutor. Și l-a găsit în corespondența cu pustnicul de la Katunakia. Scrisorile „bătrânului“ l-au ajutat să se elibereze treptat de dăunătoarea influență a demonilor. Dar acest lucru n-a fost atât de ușor, fiindcă anii cei mulți în care conlucrase cu ei le dăduseră putere asupra lui. A suferit chiar bătăi din partea lor.

Într-una din scrisorile sale, Costis menționează: „Am întâlnit un preot virtuos și i-am cerut un mijloc prin care să mă lupt împotriva lui Satan. Mi-a indicat a doua rugăciune din exorcismele lui Vasile cel Mare. Îndată ce am citit-o am strigat: «Am găsit o armă de nebiruit, am găsit o armă cu care să urmăresc pe Satan». Dar seara, de îndată după ce am stins lampa și m-am dus la culcare, demonii au venit și m-au bătut cu pumnii. Aceasta s-a întâmplat trei seri la rând. Odată am chemat un preot să-mi citească canonul de pocăință și a doua rugăciune a lui Vasile cel Mare. Diavolul l-a atacat în mod nevăzut, trăgându-l cu putere de rasă din spate, iar altă dată, în timp ce preotul citea exorcismul, diavolul a lătrat ca un câine“.

În cele din urmă, Costis a reușit să se elibereze de hărțuiala demonică. Însă vrăjmașul nu voia să-l lase în pace, ci îl ispitea într-un mod mai subtil. Simțea adeseori că are în minte o imagine vie a Apostolului Pavel. Era înalt, cu îmbrăcămintea sa obișnuită, cu mâinile sprijinite pe un toiag lung și uneori avea o expresie, alteori alta. De asemenea, vedea câteodată Evanghelia. Adeseori auzea în minte unele expresii pe care le folosea în conversațiile cu alții. Credea că aceste fenomene sunt lucrări ale harului. „Bătrânul“ Daniil a avut mari dificultăți în a-l convinge că este vorba de o amăgire și că nu trebuie să le primească.

Odată, la amiază, Costis a ieșit din biserica Sfinților Doctori fără-de-arginți din Arnaia, cu intenția de a merge la o persoană bolnavă de pneumonie. În paraclisul bisericii, unde ardea o candelă în fața icoanei Sfinților Doctori fără-de-arginți (icoana fusese așezată

acolo temporar, deoarece se lucra în biserica principală), a văzut o lumină foarte strălucitoare. Apropiindu-se de fereastră, a văzut un om privind la candela sfinților. În acel moment, omul a ieșit îndreptându-se spre biserica principală. Pașii lui se auzeau clar.

„Cine e acolo? Cine-i acolo?“, a început Costis să strige. Credea că are loc o spargere. Împreună cu alți patru trecători a intrat în biserică, căutând pe presupusul hoț, dar n-au găsit absolut pe nimeni.

Costis i-a scris „bătrânului“ Daniil despre acest fel de întâmplări senzaționale și i-a cerut părerea. Înțeleptul „bătrân“ i-a explicat că erau rămășițe ale vechii sale conlucrări cu spiritele rele și că de aceea el trebuia să le alunge.

E lucru ciudat că vrăjmașul l-a hărțuit pe Costis cu descoperiri și arătări false, deși el renunțase la spiritism și trăia o viață creștină intensă. În fiecare dimineață mergea la biserica Sfinților Doctori fără-de-arginți și citea Utrenia și Canonul Sfinților zilei. Întorcându-se acasă, se închidea în camera sa și citea Canonul Sfântului Ioan Damaschin către Născătoarea de Dumnezeu pe glasul 7, Acatistul, Canonul către toți Sfinții și Canonul către preadulcele Iisus. De asemenea, când se ducea călare pe calul său într-o vizită medicală în satul vecin, citea multe canoane de rugăciune către diverși sfinți, Vecernia și Pavecernița iar, dacă întârzia, zicea pe dinafară „Ceea ce ești mai cinstită“ etc. Dar, în ciuda tuturor acestora, dacă înțelepciunea și discernământul „bătrânului“ Daniil nu l-ar fi ajutat, ar fi fost în primejdie să cadă din nou pradă amăgirii.

Una dintre scrisorile lui Costis s-a păstrat printre lucrurile cuviosului „bătrân“. În această scrisoare el îi pune cuviosului diverse întrebări despre puterile spiritelor rele. Îi cere să clarifice dacă Satan poate să spună: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi“, „Am văzut lumina cea adevărată... nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne“ și „Fie numele Domnului binecuvântat...“

Cazul lui Costis a fost indiscutabil unul dificil. Dar prin răbdarea, rugăciunile și multele sale scrisori, „bătrânul“ Daniil a reușit să-l elibereze de legăturile vicelanului vrăjmaș. Despre acest lucru, Fratele Domnului scria: „Cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate“ (Iacob 5, 20).

4. SPRE CORTURILE CEREȘTI

Cincizeci de ani a petrecut „bătrânul“ Daniil la Katunakia în neobosite ostenele scriitoricești, în îndrumarea duhovnicească a ucenicilor porniți pe „drumul stropit cu sânge“ al vieții îngerești, în crearea unui refugiu duhovnicesc printre pietrele seci ale Katunakiei, în luptă zilnică pentru propria sa sfințire, în dumnezeiască dragoste față de asceză, în răbdare cu fiecare frate care îl îndurera. Nevoindu-se astfel, a trecut de optzeci de ani. Cu adevărat, „omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului; așa va înflori“ (Psalm 103, 15). Era în adevăr o floare rară în marea grădină a Născătoarei de Dumnezeu. Când nu le strică nici un vierme rău, florile acestei grădini își păstrează mireasma și după ce cad pe pământ. Sunt înmiresmate prin amintirea lor, prin rezultatele lor, prin simplitatea lor, prin „imitarea vieții lui Hristos“, prin renunțarea la eul lor.

Ca toți sfinții care au fost chinuți de „ghimpele din trup“, cortul cel pieritor al „bătrânului“ Daniil n-a încetat niciodată să-i facă neazuri. Într-o scrisoare către unul dintre devotații fii duhovnicești, datată 26 aprilie 1923, el scria: „Scrisoarea ta m-a găsit pe patul durerii și al neîncetatei suferințe, (suferind de) o febră de tip gripal și umflarea ochiului drept sub pleopă și pe ea, unde simt dureri insuportabile. Dar rugăciunile și cererile tale ca tu să nu auzi dintr-o dată despre moartea părintelui tău au avut efect și după șase zile de durere mi-am revenit într-un mod neașteptat“.

Vara anului 1929 a fost ultima în care s-a odihnit în răcoroasa curte-uscătorie, unde obișnuia să vorbească cu Alexandros, cu vizitatorii și cu fiii săi. Iarna a sosit devreme, iar el a căzut la pat doborât cu o răceală serioasă. Îi vedea pe ucenicii săi întrecându-se în a-l îngriji și se vedea pe sine pierzându-și puterile. Dar era foarte fericit – când grâul strălucește ca aurul pe câmp, lucrătorul își uită truda. Părăsind lumea, „bătrânul“ lăsa în urma lui un binecuvântat hambar plin de grâne... În locul lui îl lăsa pe noul „bătrân“ Daniil, un ascet zgârcit la vorbă, un preot foarte conștiincios, bun cântăreț, cu o voce îngerească...

Pe 8 septembrie, ziua Nașterii Maicii Domnului, sufletul său a zburat spre corturile cerești, ca „o pasăre a pustiului“.

Încă din seara precedentă fusese scaldat într-o sudoare rece.

„Cuvioase, vreau să primesc Sfânta Împărtașanie – a spus el. Nu mă simt bine.“

„... I-am dat Împărăția“, povestește părintele Gherontie. Cu lacrimi în ochi și vocea tremurândă a dat tuturor ucenicilor adunați la căpătâiul său ultimele sfaturi și binecuvântări.

„Cuvioase, ce se va întâmpla cu noi acum?“

„Hristos va răsplăti ostenele voastre“, ne-a binecuvântat el. De asemenea a profețit despre viitor:

„Dumnezeu nu e nedrept, cuvioase. Mi-ai slujit; de aceea El va trimite îngeri să-ți slujească. Vei mări «coliba» și vei avea doi preoți. Vor veni mulți călugări.“

După miezul nopții limba i se mișca cu greu și buzele i s-au albit. Vorbea multe lucruri, dar nu-l puteai înțelege. Dimineața s-a slujit dumnezeiasca Liturghie în „colibă“. Au trecut două sau trei ore. Fața îi strălucea atunci când zâmbea cu bucurie vedeniilor sfinte care-i răpeau sufletul.

S-a săvârșit după Sfântul Maslu. Ce fericit părea că moare, în ziua praznicului Marii sale Ocrotitoare, Prealăudata Maică a Domnului!

Dumnezeu l-a luat la vârsta de optzeci și trei de ani, la apogeul său duhovnicesc. Era plin de o nesfârșită pace duhovnicească, înțelept, profund, cu discernământ, smerit, milostiv, încărcat de roade duhovnicești.

Vestea morții sale s-a răspândit ca fulgerul în Sfântul Munte. După două zile a sosit o scrisoare de condoleanțe de la Marea Lavră:

„... Pierderea neuitatului «bătrân» Daniil nu este doar una locală, ci una generală pentru sfântul nostru loc... În persoana fericitului Daniil, Sfântul Munte a pierdut un sfânt al generației athonite contemporane...“

Părinții sfințelor schituri ale Kavsokalyviei au scris și ei o scrisoare de condoleanțe:

„... Fericitul era un cauterizator al tuturor inovațiilor și o mare personalitate a modului de viață athonit, lăudat pentru scrierile sale de tot sufletul ortodox și de toate inimile șovăielnice“.

Fii binecuvântat, cuvioase Daniil, tu, care ai cinstit pământul uscat al ascezei tale cu roade atât de îmbelșugate. Cu adevărat „în tine este duhul lui Dumnezeu, în tine se află lumină, pricepere și înțelepciune fără seamăn“ (Daniel 5, 14).

Sfaturi și învățături ale „bătrânului“ Daniil

(Extrase din studiile, scrierile și scrisorile sale)

1. LUPTA DUHOVNICEASCĂ

Vrăjmașul sufletelor noastre năzuiește în orice chip ca, prin intermediul lumii și al ticălosului trup, să arunce pe om în patimile trupului și ale sufletului. Și pentru că nu poate să-l atragă imediat în păcate de moarte, recurge mai întâi la gânduri pe care le introduce în părțile rațională, irascibilă și concupiscentă ale sufletului

Părții *raționale* îi aduce gânduri de necredință, rea curiozitate, criticarea înțeleșurilor dificile ale dumnezeieștilor Scripturi și ale Tainelor, prostie, aroganță și automulțumire.

Părții *concupiscente* (poftitoare) îi aduce dorințe pentru lucrurile pământești, prilejuri pentru plăceri, mișcări ale cărnii și toate acele lucruri pe care le sugerează omul cel vechi spre întinarea sufletului.

Iar părții *irascibile* îi aduce râvnă nepotrivită, critică, invidie, neascultare și împotrivire, falsa autojustificare – „cutare mi-a făcut aceasta și a fost atât de nerecunoscător, dar deși e clar că mă urăște, eu îl iubesc“.

Și în acest chip, nefiind atent la aceste lucruri, este cucerit și se supune patimilor.

Pentru că cel ce se nevoiește să biruie patimile de mai sus trebuie să acorde întreaga atenție primelor asalturi, care nu sunt decât niște săgeți de copii, și așa poate să urce neabătut întreaga scară a virtuților.

În ce privește partea *rațională*, sufletul nevoitor trebuie să se apere de atacul gândurilor cu următoarele arme. Trebuie să-și păs-

treze credința neclintită, nepermițând atacul necredinței și al curiozității și apropierea acestor blasfemii de gândurile sale, ci respingându-le prin rugăciune și dispreț.

Iarăși, în partea *poftitoare*, el trebuie să se împotrivescă (atacurilor) cu armele cumpătării, ridicându-și totdeauna mintea la frumusețile nelumești, tânjind să dobândească fecioria curată și lupându-se cu curaj împotriva gândurilor rușinoase.

Nu în ultimul rând, în partea *irascibilă* trebuie să opună (atacurilor) dragoste, răbdare și îngăduință și să îndure cu curaj toate învinuirile și nerecunoștința fraților, fiindcă prin aceste lucruri vine desăvârșirea, iar omul ajunge la fericita smerenie și la dragostea desăvârșită.

* * *

În scrierile ascetice ale Sfinților Părinți, cititorii vor vedea prin ce mijloace se curăță cele trei părți ale sufletului: irascibilă, poftitoare și rațională și cum să-l scoată afară pe omul cel vechi.

Acolo vor vedea ce este străduința minții, înclinarea spre plăceri (senzualitate) a sufletului și patimile trupului.

Acolo va vedea totul, toate uneltirile lui Satan, filozofate în chip nepătimaș...

Acolo va învăța ce înseamnă „Cunoaște-te pe tine însuși“ și osândirea propriei conștiințe, chiar și în cele mai subtile lucruri, și va cunoaște dragostea de sine și prețuirea de sine care nu-l lasă să progreseze duhovnicește.

* * *

Când mergi la părintele tău duhovnicesc să te mărturisești, să nu aduci acuzații publice zicând: „cutare a spus aceasta“ sau „cutare a spus aceea“... ci spune acele lucruri care îți vor aduce iertarea.

* * *

Fără post nu se ajunge nici la rugăciunea curată, nici la curăția fecioriei, nici nu va putea creștinul care nu își subjugă trupul prin mijlocul potrivit, care este postul, să poarte crucea Mântuitorului nostru Iisus și să-L urmeze.

El, Mântuitorul nostru Iisus, a postit patruzeci de zile și de nopți, ca pildă pentru noi. Și când? După botez. Aceasta ne arată că toți creștinii botezați sunt obligați să postească după puterea lor.

* * *

(Despre citirea cărților sfinte.) Și după ce faci canonul de rugăciune către Stăpâna Născătoare de Dumnezeu, fă trei metanii la sfânta ei icoană și, implorându-i harul, citește cartea cu cea mai mare atenție.

2. VIAȚA MONAHALĂ

Viața monahală este o școală înaltă în care se învață viața nerătăcită după Dumnezeu și unde se împlinește întru toate rigoarea evanghelică.

Prin viața monahală poți să scapi de diversele curse ale înșelătorului Satan și de complicatele urzeli ale acestei vieți păcătoase, ca să te antrenezi în viața virtuoasă potrivit desăvârșirii Evangheliei.

De-Dumnezeu-purtătorii Părinți ai Bisericii au așezat ca primă temelie a vieții monahale binecuvântata ascultare; aceasta merge mână-n mână cu sărăcia duhului, care este cea dintâi fericire.

Ascultarea, fixată o dată pentru totdeauna pe firmamentul (cerul) monahismului, scoate afară rădăcinile tuturor pornirilor slavei deșarte și nenumăratele intrigi ale diavolului și îl face pe lucrătorul ei sărac cu duhul, blând, tânguitor, milostiv, făcător de pace; într-un cuvânt, îl face un împlinitor al dumnezeieștilor fericiri ale lui Hristos.

Tăcerea monahilor trebuie să fie cu multă dragoste, iar nu cu posomorâre și dispreț.

Așa cum murdăria însoțește trupul și rugina fierul, tot așa ieșirea din mănăstire poate întina noblețea sufletului călugărului.

O, călugăre, când întâlnești pe drum un alt călugăr care începe să-ți pună întrebări: cum te cheamă, din care obște faci parte etc. răspunde-i chibzuit și scurt. Și nu te apuca să pui și tu astfel de întrebări. *Nu deschide ușa altuia cu propria ta cheie.*

3. ÎNĂLȚIMI DUHOVNICEȘTI

Când un creștin ajunge la curăția inimii, atunci el împlinește toate poruncile Domnului și „Îl vede pe Dumnezeu“, adică vede limpede în inima sa lucrarea Duhului Sfânt, de care este luminat ca să se facă călăuză neșovăielnică a altora și înțelege sensurile ascunse ale dumnezeieștilor Scripturi și nu numai firea ființelor, ci și firea

adevărului. El ajunge la clarviziune, vedere-înainte și nepătimire, din care vine lucrarea descoperirilor dumnezeieștilor minuni.

* * *

Cei care au strălucit în feciorie și sfințenie, dându-li-se pentru aceasta multe daruri ale Duhului, s-au învrednicit de ele prin ocrotirea Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu.

Ca să se păstreze neîntinată, fecioara nevoitoare trebuie înainte de orice altceva să aibă un devotament deplin față de Stăpâna Născătoare de Dumnezeu, pe care trebuie s-o roage cu căldură, căci veșmântul cinstitei feciorii nu se câștigă prin lupte individuale și asceză – pe care trebuie să le îndeplinească negreșit –, ci în primul rând prin harul pururea Fecioarei Maria, care obișnuiește să curățească sufletele fecioarelor.

Cine practică fecioria trebuie să aibă mare grijă să-și curețe sufletul de gândurile trupești (senzuale) pe care lucrătorul răului i le așază în minte ca să-i întineze sufletul. El poate respinge aceste gânduri cu ajutorul rugăciunii lui Iisus și chemând numele Stăpânei Născătoare de Dumnezeu, care știe cum să curățească sufletele adevăratelor fecioare.

4. PATIMA SUSPICIUNII

Suspiciunea în timp de pace provoacă tulburare și neînțelegere. Suspiciunea nu cunoaște niciodată adevărul, chiar dacă ochii văd adevărul și împrejurările arată blândețe și dragoste. Suspiciunea deformează totul și face pe iubitorul ei să creadă mai degrabă o minciună decât adevărul a ceea ce vede.

Suspiciunea e un „fotograf fals și grotesc“, care atunci când fotografiază deformează imaginea chipului din fața lui...

Când celui ce suferă de suspiciune i se întâmplă să aibă ispite, fie că vin de la oameni, fie de la Dumnezeu pentru îndreptarea lui, fie provin din coincidențe firești, el presupune că cutare sau cutare persoană le-a provocat, criticând în mod gratuit pe cel ce nu este de vină...

Ca o descriere vie a acestei nebunii distrugătoare, vă voi povesti, fără patimă, despre părintele Teofan, călugăr răposat de la micul schit Sfânta Ana. Fiind, după cum știm, biruit cu totul de această boală, s-a separat de toți frații și vecinii săi, declarând că

toți îl urăsc și că numai el știe ce este drept, iar ceilalți sunt vrednici de dispreț. A pățit aceasta deoarece bănuielile lui l-au învățat aceste lucruri, iar el s-a supus lor și s-a bazat pe ele.

Iubiții mei, dacă s-ar întâmpla ca acum un Sinod Ecumenic convocat de Sfinții Părinți să condamne pe cei ce sunt înșelați de suspiciunile lor, aceștia n-ar ceda niciodată, susținând că ei au dreptate și că Sfinții Părinți greșesc. (Scrisoare către Calinic Isihastul, 1 februarie 1896)

Fugiți, fraților, de suspiciunea „născătoare de monștri“.

Cu cât această patimă pare mai mică și lipsită de importanță, cu atât poate să devină mai mare și să ducă la consecințe dezastruoase, dacă nu este stăpânită. Această patimă a suspiciunii e de obicei sugerată de vicleanul șarpe sufletelor nebunești și deșarte, din motivul că ele sunt stăpânite de patimile invidiei și ținerii de minte a răului.

De aceea, dacă vreun frate cedează sugestiilor (momelilor) acestei patimi, mai întâi va căpăta ca tovarăș și avocat reaua curiozitate și, în consecință, va considera ca pe un fapt împlinit tot ceea ce îi sugerează gândurile...

Când această patimă devine cronică, vrăjmașul îi aduce fratelui felurite închipuiri prin care să-l rățească; și astfel se întâmplă că își pierde rațiunea, lucru de care Preabunul Dumnezeu și Domn să ne ferească...

Pentru a preveni o patimă atât de urâtă, fratele trebuie s-o evite de la bun început ca pe o otrăvă ucigătoare, expunând-o rușinii prin mărturisirea curată și învinuirea de sine.

5. ORTODOXIE ȘI EREZIE

Protestanții, care cu multă vreme în urmă și-au luat adio de la Sfânta Tradiție și de la lucrurile ce țin de calea cea strâmtă și îngustă, ca să nu mai amintim aici postul, privegherea și rugăciunea, împlinite canonic în viața singuratică, au convins din nefericire pe unii dintre studenții noștri din Europa – ca să nu zic, cea mai mare parte a europenizaților noștri –, iar prin ei și prin multe sugestii viclene și sofisme încearcă, dacă e cu putință, să răstoarne cu totul gândirea ortodoxă.

* * *

Noi, călugării, suntem obligați să fim stâlpi neclintiți ai Ortodoxiei...

Citind în fiecare zi Viețile Sfinților și pustnicilor, oare nu văd maicile râvna dumnezeiască pe care aceștia au nutrit-o față de Ortodoxie?

Lăsând la o parte pe celelalte, vă aduc în fața ochilor pe Sfânta Melania. Oare nu a întrecut această sfântă multe sfinte fecioare în viața singuratică, atât în practică, cât și în teorie?

Deoarece unchiul ei Vulisian, guvernatorul Romei, era expus ereziei lui Nestorie și Sabelie, ea a trebuit să renunțe la liniște și singurătate și să meargă la Constantinopol. Cu felurite dovezi din Scriptură și prin viața ei îngerească și-a convins unchiul care, respingând nelegiuirea, a devenit un foarte renumit slujitor al lui Hristos...

Și nu numai pe el ci, conversând și cu un mare număr de nestorienii, pe mulți i-a întors la adevărata credință.

Deci, dacă această sfântă n-ar fi cunoscut foarte bine această erezie și gândirea ortodoxă a Bisericii, cum ar fi putut dobândi aceste trofee? (Scrisoare către egumena Teodosia, 17 ianuarie 1924)

* * *

Scriind acest tratat antieretic, mă rog Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, iar toate dovezile mele scripturistice le extrag din dumnezeieștii Părinți ai Bisericii.

* * *

Un creștin nu trebuie să dea nici cea mai mică atenție acestor făcători de ravagii, chiar dacă sunt împinși în față de preoți și ierarhi, învățători și părinți duhovnicești, care, cu ajutorul unor sofisme evidente, introduc și învață lucruri împotriva gândirii ortodoxe și a Sfintei Tradiții, ci trebuie să rămână neclintit în învățăturile primite de la Biserica Ortodoxă.

6. ÎN PRIVINȚA UNOR PROBLEME BISERICEȘTI

Mă doare foarte mult să reamintesc generației de astăzi că, pentru păcatele noastre, Dumnezeu a îngăduit vicleanului diavol să găsească câte un mâner de ambele părți.

Pe de o parte, ierarhii care conduc Biserica noastră, în loc să apere tradițiile cucernice, introduc inovații și noutăți, iar pe de altă parte, cei evlavioși și credincioși, în loc să scrie cu mult discernământ și cu duhul păcii, atunci când își prezintă opiniile „urlă injurii” împotriva ierarhilor și îngrămădesc toate anatemele Sfinților Părinți, încercând, dacă e posibil, să depună din scaun pe ierarhii păcătoși. Prin aceasta ei fac pe placul oamenilor și astfel, în loc de folos, ambele părți se aleg cu pagubă și vătămare.

Nu mă îndoiesc că a ajuns în mâinile tale studiul lui A. F., în care el respinge Noul Sinod, dar un limbaj atât de insultător Sfinții Părinți n-au folosit niciodată, nici chiar împotriva celor mai mari eretici.

Umilul meu studiu va da în fapt cea mai mare lovitură împotriva acelor inovatori din studiul lui F., fiindcă lui îi vor fi atribuite frenezie și patimă, fără să mai spună nimic de egoism, ori la mine se va dovedi că vorbește Biserica însăși, răsturnând revizuirile pe care voiesc să le facă cei ce doresc Noul Sinod.

(Scrisoare către Nicola Rengos, 3 noiembrie 1926)

7. DIVERSE

Când dorim ceva și nu reușim să obținem, nu trebuie să luptăm împotriva situației, ci să spunem: „Bindecuvântat fie numele Domnului” atât în izbândă, cât și în eșec.

* * *

(Un caz de înrobire prin magie.) Boala nefericiților proaspăt căsătoriți Stavros și Hrisula este într-adevăr o *lucrare satanică*, provenind cu siguranță din vrăjitoria unor persoane răufăcătoare, care, făcându-se din nefericire instrumente ale Satanei, otrăvesc multe suflete nevinovate. Din acest motiv, înainte de căsătorie creștinii din vechime se mărturiseau, posteau și primeau Preacuratele Taine, și atunci aceste ispite satanice nu aveau absolut nici o putere asupra lor.

Sfințitul părinte duhovnicesc a făcut foarte bine că a citit exorcismele, lucru pe care îl vom face și noi mâine, după dumnezeiasca Liturghie. De asemenea, vom rosti un șirag de mătâanii pentru izbăvirea lor și cred că lucrarea (satanică) va fi izgonită prin puterea

credinței neclintite. Dacă însă această stare persistă, ceea ce nu cred, înțelegeți-vă în taină cu bunul vostru părinte duhovnic, părintele Leontie, să facă o priveghere în acest scop, în numele lui Vasile cel Mare, fără să spună celorlalți care e scopul, și atunci negreșit veți vedea slăbirea nenorocitei legături.

(Scrisoarea către Nicola Rengos, 13 mai 1924)

* * *

Un bun creștin cunoscut ție, Gheorghios Balaskas, militar, mi-a prezentat niște nedumeriri: cum se înmulțește lumea, cum sunt oamenii în America, care anume era fructul oprit și alte asemenea întrebări, intenționând să-mi pregătească altele.

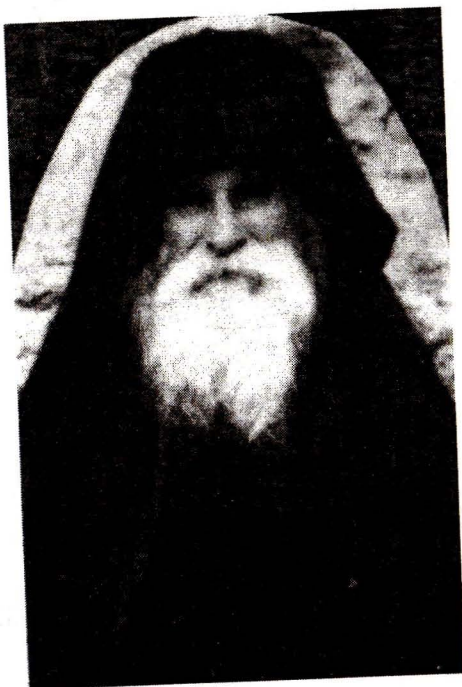
Aceste întrebări nu-i sunt însă de folos și vin din înșelarea de-a dreapta a vrăjmașului, ca el să nu se îndeletnicească cu a afla care patimi trebuie să le taie și care nu.

(Scrisoare către Nicola Rengos, 13 mai 1924)

5. Isaac de la Dionisiu

„A fost un model de simplitate, corectitudine și evlavie, tăcut și neîmprăștiat în toate, un exemplu pentru toți părinții.“

Arhimandritul Gavriil de la Dionisiu

Prolog

Sfinții lui Dumnezeu pot fi asemănați florilor de felurite culori. Culorile diferă, dar în spatele lor se ascunde penelul aceluiași Artist. Apostolul Pavel spunea: „Darurile sunt felurite, dar este un singur Duh“. Acest adevăr e confirmat de fiecare dat când înfățișăm viața unui nou monah sfânt din Muntele Athos.

La Calinic Isihastul am văzut strălucirea luminii taborice; în Ioachim de la schitul Sfânta Ana am văzut un râvnitor și un martir; Daniil de la Katunakia ne-a uimit cu subtilitatea și adâncimea înțelepciunii, iar Atanasie de la Grigoriu cu înălțimea preoției și adâncă evlavie. Ajunși acum la cel de-al cincilea capitol al cărții noastre, viața cuviosului „bătrân“ Isaac de la Dionisiu, simțim o mireasmă cerească extraordinară.

Părintele Isaac a fost unul dintre acei puțini monahi pe care Dumnezeu îi trimite în mănăstiri, care au căpătat trecere înaintea Lui. Ca niște stâlpi zidiți de Dumnezeu, acești bărbați întăresc și sprijină marile așezăminte monahale. Prezența lor este ca o fântână de bogate binecuvântări, un râu ce „vesește cetatea lui Dumnezeu“. Fericiți sunt cei ce se învrednicesc să trăiască în asemenea cetăți ale lui Dumnezeu!

Îmi aduc aminte de vremea când visurile mele tinerești m-au condus la mănăstirea Dionisiu, câțiva ani după moartea sa. Toți vorbeau de Sfântul avvă Isaac. Culorile vii și de neșters ale vieții lui m-au impresionat profund. N-am încetat niciodată să vorbesc despre virtuțile lui și să mă gândesc la publicarea biografiei lui.

„Bătrânul“ Isaac n-a ajuns la culmea sfințeniei sale prin studii teologice. Nu era foarte învățat, nici nu avea „o vorbire limpede și

dulce grăitoare“. Nu aspira la poziții înalte în mănăstire și nici la preoție. Se distingea mai degrabă prin simplitate, sinceritate și un devotament cu inimă curată față de principiile monahismului. Ca monah de obște, el iubea și adora pe Hristos cu statornicie și cu tot sufletul său. A urmat cu grijă și rigoare calea cea strâmtă a nevoinelor ascetice, fără să se uite nici la dreapta, nici la stânga. Pentru aceasta a primit cunună. Nimeni nu este „încununat dacă nu se luptă după lege“ și dacă nu „suferă greutățile ca un bun oștean al lui Iisus Hristos“ (II Timotei 2, 3. 5).

În acest capitol avem ocazia să respirăm atmosfera de sfințenie a marii și istorice mănăstiri Dionisiu. În acest loc, Stăpâna Munte-lui n-a încetat să planteze crini ai sfințeniei. Sfântul Înaintemergător nu și-a depărtat niciodată de aici ocrotirea sa, iar Sfântul Patriarh Nifon propovăduiește încă smerenia ca înțelepciune supremă.

Pentru compilația de față suntem îndatorați venerabilului arhi-mandrit Gavriil Dionisiatul, un veteran de frunte al vieții athonite, iubitului și cinstului „bătrân“ Lazăr Dionisiatul, lucrător încercat în via duhovnicească, care și-a pus manuscrisele la dispoziția noastră, „bătrânului“ pustnic Vartolomeu, isihast respectat la Katunakia, și altora. Toți au trăit și au lucrat cu fericitul „bătrân“ Isaac și au păstrat pentru noi amintirea binecuvântatei, sfinte și îngereștii sale vieți. Le mulțumim.

I

Începutul călătoriei

1. PRIMII ANI

Cuviosul Isaac s-a născut în 1850 în satul Adrianopolis, nu departe de granița bulgară. Evlavioșii săi părinți i-au dat numele Ioannis Gheorghiu. Micuțul Ioannis n-a fost deloc la școală, lucru care nu i-a influențat prea mult dezvoltarea. Dacă lipsa învățaturii nu i-a fost de ajutor, nici mare obstacol nu i-a fost în drumul său hotărât spre desăvârșire și sfințenie.

Părinții săi erau țărani, prea săraci ca să-i asigure o educație. Și-a găsit singur drumul către Hristos, căci, pe când păștea oile tatălui său în văi și pășuni, silabisea cu trudă *Viețile Sfinților Părinți*. Ce fericit era ciobănașul când își elibera oile din țarc și pleca nerăbdător spre pășuni, ținând într-o mână toiagul iar în cealaltă *Viețile Sfinților*. Străbătea locuri sălbatice și trecători înalte mergând prin mireasma brazilor și aerul limpede de munte, care insuflă copiilor munților urcușuri duhovnicești.

Acolo, în tovărășia păsărilor cerului și a credincioșilor săi câini ciobănești, a crescut Ioannis ajungând încet la maturitate. O dată cu trecerea anilor, în pieptul lui tânăr creștea un dor sfânt, se aprindea ca un foc ceresc dorința pentru viața monahală. Poate că citise undeva: „Nu poți deveni monah, dacă (dorința pentru aceasta) nu este un foc atotmistuitor“.

Își mână turma spre pajiști verzi, printre dealurile Traciei de nord-est, bucurându-se de cuvintele Domnului: „Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune viața pentru oile sale... Eu cunosc oile mele, și ele mă cunosc pe Mine“. Așa cum Ioannis cunoștea fiecare dintre oile sale, tot așa și Hristos le cunoaște pe ale Sale – și

tânărul ciobănaș se număra în dumnezeiasca Sa turmă. Era ciobanul oilor lui și, în același timp, o binecuvântare în turma Domnului. Bunicul Păstor Care „Își cunoaște oile Sale“ cunoștea inima lui Ioannis, dorurile și bucuriile lui. Pentru că Ioannis era „ales“. Pe câmpul sufletului său creștea o floare atât de rară: dorința pentru martiriul cel nesângeros, chemarea monahală.

„Eu cunosc oile Mele și ele Mă cunosc pe Mine.“ Această „cunoaștere“ era o dragoste arzătoare, fierbinte și reciprocă între micul Ioannis și Preadulcele Iisus. Cu timpul, această cunoaștere va deveni pentru curatul și simplul ciobănaș o cunoaștere a voii lui Dumnezeu. De aceea, în timp ce cânta imnuri cu buzele sale nevinovate, sus în vârful munților, sau melodii simple cu fluierul său de păstor, mintea și inima lui căutau voia lui Dumnezeu. Căuta de fapt sfințenia sfinților monahi, acea curăție atât de greu de găsit „fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“.

Atunci, când acest gând al său s-a copt, a plecat curajos la Muntele Athos. A cerut binecuvântarea părinților săi, iar ei i-au dat-o din toată inima, luându-și rămas bun de la el și încredințându-l lui Dumnezeu. Fericii sunt părinții care își oferă copiii lor Domnului! Ce fericire și cinste mai mare pot avea ei, decât aceea de a dărui un copil Dumnezeului tuturor?

Părinții lui Ioannis și-au îmbrățișat așadar fiul și l-au petrecut cu bucurie. Hristos bătuse la ușa lor și le-a cerut fiul, iar ei nu l-au refuzat. Prin aceasta s-au întrecut cu Avraam care, auzind glasul lui Dumnezeu, nu ezitase să jertfească pe Isaac, fiul său iubit.

2. „SPRE MUNTELE DOMNULUI“

Se pare că la Sfântul Munte Ioannis a vizitat multe mănăstiri și schituri pustnicești, ca pelerin. Ce l-a impresionat cel mai mult? Natura? Chiar dacă era obișnuit cu peisajul de la țară și cadrul natural, el era fascinat de mereu schimbătoarea natură a Muntelui Athos – de pădurile nesfârșite, de sclipitoarele pâraie, de munții abrupti, de maiestuosul vârf al Athosului...

Totul era impregnat de un har mistic. De ce te puteai minuna mai mult? De mănăstirile înalte, împărătești sau de umilele „colibe“, chilii și schituri?

De catolicoanele și paraclisele bizantine cu iconografia lor fără pereche? De renumitele icoane făcătoare-de-minuni ale sfinților? De

moaștele lor înmiresmate, care fac și ele minuni fără încetare? De bibliotecile cu inestimabile comori duhovnicești?

Muntele Athos este un vestigiu viu al Bizanțului, o vână a vieții bisericesti din trecut care nu s-a uscat niciodată. Aici simți pulsul practicii liturgice ortodoxe, care dă viață și suflare trupului Bisericii, bătând cu aceeași intensitate și putere ca în epoca bizantină.

„Pentru observatorul evlavios și experimentat, Athosul se prezintă ca o nesfârșită realitate cu adânc conținut duhovnicesc, un mod de viață atât de nelumesc, încât cu greu realizezi că trăiești pe pământ. Athosul este un ideal, o experiență spirituală, un atelier de suflete, o slăvită cufundare în cer. O arenă a sfinților...“ (*Între cer și pământ*, monahul Teoclit Dionisiatul, ediția a 2-a, p. 139).

Mai mult decât tot ceea ce a văzut în călătoriile sale a fost adânc impresionat de părinții care reprezentau adevăratul ideal al monahismului athonit. În drumul său a întâlnit și monahi doar cu numele („monahi nemonahi“) care frecventează piețele și porturile, umblând de colo până colo. Aceștia sunt chipuri deformate ale vieții monahale, care nu lipsesc nici ele din comunitatea athonită. Uitându-se la unul dintre aceștia, își zicea în gândul său: „Dumnezeule, ai milă de acești nefericiți monahi“. Apoi își satisfăcea inima însetată privind îndelung la câteva chipuri tăcute, nelumești. Apropiindu-se de ele, își zicea întru sine: „Iată acești oameni care trăiesc în sărăcie, fără adăpost, slăbiți, smeriți și respinși (de lume) și deci aproape de Dumnezeu. Picioarele lor sunt nespălate și dorm pe pământ. Ei sunt în lume și, totuși, întru toate sunt mai presus de lume; sunt ai pământului și totuși ai cerului; sunt goi și totuși îmbrăcați în nesticăciune; trăiesc în locuri pustii și totuși prăznuiesc. Fii ca unul din acești monahi, ca să nu te nevoiești în zadar și să nu afli că ai venit în această sfântă arenă degeaba“.

Ioannis a fost extrem de impresionat de viața pustnicilor de la Muntele Athos și căuta pe cât se pare o chilie potrivită în pustie. A călătorit în multe locuri, căutând să-și împlinească puternica dorință de a duce o viață isihastă. În vecinătatea Marii Lavre, într-un loc numit Vigla, a descoperit un schit singuratic. S-a prezentat „bătrânului“ ce ducea acolo o viață isihastă și l-a rugat să-l primească ucenic. Se pare că a trebuit să stăruie mult în rugămințile sale de a fi lăsat să rămână împreună cu isihastul, căci era încă necopt pentru viața pustnicească. Dar încă din prima zi a arătat mult entuziasm și hotărâre.

„Bătrânul“ îl încerca continuu și se bucura în taină văzând răbdarea și ascultarea promițătorului tânăr atlet. E sigur că hotărâta și curajoasa lui inimă a îmbrățișat îndeosebi lupta ascultării, dedicându-și toată energia pentru a o cuceri cu totul. Văzuse la Muntele Athos și alți ucenici care erau adevărați imitatori ai ascultătorului Fiu al lui Dumnezeu. Aveau suflete curate, fețe vesele, luminate de bucuria biruinței, iar el dorea să fie părtaș la virtuțile lor.

Dar cu cât progresa mai mult războindu-se în arena isihastă de la Vigla, cu atât mai mult trebuia să se lupte cu diavolul. Acest vechi și experimentat dușman al călugărilor știe o mie și una de căi de a le zădărnici sporirea. Lupta, așadar, împotriva acestui ucenic, cum luptase împotriva Sfântului Antonie cel Mare: cei ce mergeau să întâlnească pe acest patriarh al monahilor în cetatea lui din deșert, „auzeau înăuntru o gloată gălăgioasă, lovături și gemete groaznice“. Ceva asemănător a început să i se întâmple și lui Ioannis când diavolul a văzut că biruiește celelalte atacuri ale sale. Era invidios pe nerăbdarea și râvna lui și încerca să-l înpăimânte cu arătări. Când Ioannis se ruga noaptea, era asaltat de tot felul de zgomote din afara chiliei sale: voci, pocnituri și gălăgie. Adesea credea că „bătrânul“ bate la ușa lui și se ducea să-l întrebe:

„Binecuvântează, cuvioase. M-ai chemat la slujire?“

„Nu, copilul meu, fii liniștit, mergi la culcare. E încă devreme“, răspundea „bătrânul“, cunoscând că are năluciri demonice.

Asemenea închipuiri demonice și ispite îl chinuiau continuu. Toate acestea erau îngăduite de Dumnezeu, cu scopul de a-l îndruma pe Ioannis pe o cale monahală mai sigură pentru el.

Câțiva ani mai târziu el i-a spus unui călugăr: „Frate Lazăr, când am înțeles că acestea erau șiretlicuri diavolești și ispite, m-am înfricoșat foarte tare. Nu mai puteam îndura. M-am hotărât să nu mai rămân în pustie, ci să merg la o mănăstire de obște. Am părăsit acel loc și am venit la mănăstirea noastră Dionisiu, unde am rămas“.

3. LA SFÂNTA MĂNĂSTIRE DIONISIU

„Cei ce vizitează pentru prima dată mănăstirea și o privesc de pe cheiul de jos, cred că ea strălucește în aer, iar noaptea luminițele chiliilor se amestecă cu stelele cerului. În general, atât de la mică distanță cât și de departe, ea arată ca o cetate medievală, cu zidurile

ei mărețe și înaltul turn central, cu meterezele lui crenelate“ (Arhimandritul Gavriil, *Sfânta Mănăstire Dionisiu de la Muntele Athos*, p. 16).

În această mănăstire care ocupă un loc de frunte în viața marii comunități athonite, în această fortăreață de necucerit a monahismului bizantin, a venit „consimțământul divin“ pentru ucenicul Ioan ca el să ducă o viață de obște. Ce sentimente avea când a pășit pe cheiul mănăstirii! Și-a ridicat pentru o clipă ochii și imensa casă a lui Dumnezeu, arăta de parcă era atârnată de cer, legându-se ca un candelabru. În întregul ei, mănăstirea este cu adevărat o privesc magnifică. E așezată pe o mare stâncă, deasupra țărmului abrupt. Chiliile călugărilor se întind de la un palier la altul, cele de deasupra proiectându-se în afară peste cele de jos. Astfel, ele formează balcoane spânzurate sus, deasupra mării, sprijinite de grinzi. Aceasta este marea chinovie de la Dionisiu.

O adevărată chinovie e ca un stup, producând mierea cea curată a ascezei și isihiei. După cum spune Sfântul Ioannis Scărarul, o chinovie, precum Dionisiu, e „un cer pe pământ“ în care călugării trăiesc „ca îngerii ce slujesc Domnului“. E împlinirea cuvintelor Domnului: „Unde doi sau trei sunt adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor“. E continuarea în duh a vieții în comun a Apostolilor.

Plin de emoție, Ioannis urca încet largă și șerpuitoarea cărare pietruită ce ducea la poarta istoricei mănăstiri. În stânga lui era o râpă mare cu mulți platani și alți copaci iubitori de apă numiți „aeropotamos“ (râu aerian). Când violentele vânturi de iarnă ce suflă dinspre Muntele Athos și Antiathos se izbesc de acești „aeropotamos“, răsună ca un uragan și fac să se cutremure întreaga fortăreață.

4. MODELE STRĂLUCITOARE

La câțiva metri distanță de intrarea în mănăstire, Ioannis s-a oprit desigur ca să se închine la un mare altar ridicat în cinstea Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului. Printre mulți alți sfinți, mănăstirea Dionisiu l-a produs și pe acesta, slava și podoaba Muntelui Athos și a întregii Biserici. Sfântul Nifon II a slujit ca Patriarh al Constantinopolului între anii 1486-1489 și 1497-1498.

Când era călugăr a călătorit împreună cu Zaharia, arhiepiscopul din Ohrida, în toată Grecia, din Iliria până în Dalmația, luptând împotriva hotărârilor conciliului unionist de la Florența și susținând credința ortodoxă. În cele din urmă, Nifon a plecat la Muntele Athos și s-a înrolat printre frații mănăstirii Dionisiu, unde a fost hirotonit diacon și preot.

Când Partenie al Tesalonicului a murit, episcopii, cetățenii de frunte și toți tesalonicenii care cunoșteau sfințenia lui Nifon l-au ales mitropolitul lor. Au trimis la mănăstire o delegație ca să-l convingă să accepte cinstea, lucru care le-a reușit numai cu multă răbdare și osteneală. În acele zile și mai înainte, Biserica alerga la mănăstiri și în pustii, căutându-și sfinții păstori în locurile de rugăciune și curățire.

Sub presiunea rugămintelor lor, sfântul a acceptat să vegheze asupra scaunului episcopal, lucrând cu umilință și neobosit pentru turma sa. Dar Dumnezeu l-a cinstit încă și mai mult: a fost ridicat la rangul de Patriarh al Constantinopolului. Pe înaltul scaun ecumenic a strălucit într-adevăr cu mare putere. După demisie, s-a retras la Adrianopol, iar de acolo a fost chemat în Țara Românească, unde a predicat cuvântul lui Dumnezeu. „Sfântul Nifon este recunoscut de toți românii ca salvator al Ortodoxiei din țara lor. Biserica papală găsisse acolo condiții psihologice și spirituale pentru a introduce uniunea. Convingându-i pe ortodocși că o dată cu căderea Bizanțului a căzut și Ortodoxia, ei ar fi putut ușor să-i prindă în cursă“ (arhimandritul Gavriil, *ibid.*, p. 151).

Dintr-o nemărginită recunoștință față de opera sa, România antebelică a ținut ca unii arhiepiscopi ai ei să poarte numele sfântului și a numit chiar una dintre străzile principale ale capitalei după numele Patriarhului (Strada Patriarh Nifon).

După o absență de aproape patruzeci de ani, înflăcăratul Patriarh, acum bătrân și de nerecunoscut, s-a hotărât să se întoarcă la iubitul său „loc de pocăință“, mănăstirea Dionisiu. Acest minunat părinte al Bisericii a dorit să-și trăiască restul vieții ascuns ca un simplu monah, și astfel și-a tăinuit rangul și titlul. A cerut să fie primit în mănăstire, făgăduind ascultare chiar și în cele mai umile munci. A fost primit ca ucenic și a fost pus să îngrijească de animalele mănăstirii. Trebuia să le facă curățenie, să le aducă mâncare și apă. Noaptea trebuia să stea într-un post de observație pe o stâncă deasupra mănăstirii și să scruteze marea, fiindcă în acele vremuri

exista frica de pirați, care împânziseră toată Marea Egee. Patriarhul Ecumenic a îndeplinit aceste ascultări cu bunăvoință și multă umilință.

Dar Dumnezeu n-a voit ca acest smerit slujitor al său să mai fie înjosit în mod voluntar. Într-o noapte, Sfântul Ioan Înaintemergătorul, ocrotitorul mănăstirii, s-a arătat egumenului în vis spunându-i:

„Până când îl vei mai ține pe Patriarhul Ecumenic – cel ce a salvat mii de suflete – ca grăjdarul vostru? Scoală-te, adună pe frați și mergeți să-l primiți cu cinstea cuvenită“.

„Dar cine este el, Sfinte al lui Dumnezeu? Cine este Patriarhul Ecumenic?“, a întrebat nedumerit egumenul.

„Este Nifon – cel pe care îl numiți Nicolae și pe care l-ai pus la animale. Smerenia lui i-a uimit până și pe îngerii din cer.“

În acel moment, egumenul s-a trezit înfricoșat de visul său. Acum se lămureau unele din nedumeririle lui, cum ar fi stâlpul de lumină pe care-l vedea atunci când sfântul se ruga noaptea, stând de pază pe stâncă. Egumenul a bătut numaidecât toaca, a adunat toți frații și a ieșit pe poartă într-o procesiune de călugări și preoți, cu făclii și ripide, ca să-l întâlnească pe sfântul Patriarh când cobora de pe munte cu animalele. Când și-a dat seama că identitatea lui fusese descoperită, sfântul a încercat să fugă, dar la porunca egumenului frații s-au grăbit, cu mult respect, să-l țină pe loc. Toți i-au făcut o metanie și i-au cerut iertare că în neștiința lor n-au tratat cum se cuvine pe un om atât de venerabil.

Sfântul a rămas în mănăstire până la moartea sa, așa cum dori-se. A viețuit aici în sfințenie timp de treisprezece ani, murind pe 11 august 1515, în vârstă de nouăzeci de ani.

Astăzi sfintele lui moaște se păstrează în mănăstire într-o frumoasă raclă. Capul și mâna sa dreaptă însă au fost duse în România în 1520 și se păstrează la mănăstirea Curtea de Argeș [actualmente se află la Craiova – n. tr.]. Acolo, în fiecare an, între 11 și 15 august are loc o mare sărbătoare religioasă în cinstea patriarhului, la care participă mii de oameni din toată țara.

Impresionanta întâlnire dintre sfânt și părinții mănăstirii s-a petrecut pe locul altarului unde stătea acum Ioannis, necunosând, desigur, istoria sa unică. S-a uitat cu atenție la el, a spus o rugăciune, și-a făcut iarăși cruce și a plecat gânditor.

Pe lângă acest mare sfânt, în mănăstirea Dionisiu au mai trăit mulți alții: Sfântul Dionisie, ctitorul mănăstirii și Sfântul Dometie,

sfătuitorul său duhovnicesc; Sfinții Mucenici Macarie și Ioasaf; Sfântul Leontie, izvorătorul de mir, care timp de șaizeci de ani n-a ieșit niciodată pe porți; Sfântul Filotei; Sfinții Mucenici Ghenadie, Iosif, Hristofor și Pavel; și, de asemenea, Sfântul Nicodim Aghioritul, tuns ca monah în această mănăstire.

Ce fericire pentru Ioannis să devină monah într-o asemenea mănăstire. Numele său a fost înscris în aceeași carte a mănăstirii în care erau scrise numele acestor modele strălucitoare.

II

În arena chinovială

I. „FRATE, DE CE AI VENIT ?“

Din 1869 până în 1874, egumenul mănăstirii a fost părintele Iacov Lacedemonianul. Ucenicul Ioannis a venit la mănăstire în 1872, pe când avea douăzeci și doi de ani, și a găsit aici aproximativ o sută de părinți. În acea vreme, toate mănăstirile erau înfloritoare, iar intrarea în comunitate era permisă numai după o observare severă și atentă a ucenicilor.

Aspirantul la călugărie s-a prezentat înaintea egumenului. De cum l-a văzut, egumenul a înțeles că sufletul lui Ioannis era împodobit mai presus decât toate celelalte virtuți cu simplitatea. De aceea, ca să-l încerce, i-a spus ceva foarte îndrăzneț: „Copilul meu, aici în mănăstirea noastră noi dorim ascultare absolută. De exemplu, dacă ți-aș spune să sari de la această fereastră pe stânci de mare, ai face-o?“

Ioannis a răspuns cu simplitatea lui caracteristică: „Sunt gata să sar, cuvioase. Dar mă gândesc că poate mă vei prinde de picioare atunci când voi cădea“.

Aceasta a spus-o cu foarte mare seriozitate.

Niciodată în viață n-a îndrăznit să critice poruncile egumenului sau ale mai-marilor săi. Înainte chiar de a auzi o poruncă zicea: „Binecuvântează-mă!“ și se grăbea să o îndeplinească cu o nesfârșită pace în suflet și pe chipul său.

Egumenul a înțeles că un ucenic deosebit ca Ioannis era o comoară neprețuită pentru mănăstire. Cum putea să nu-l primească? Deci, după timpul rânduit pentru încercare, egumenul i-a spus lui Ioannis că a hotărât să-l îmbrace în îngerescul chip. Slujba tunderii

s-a făcut în catoliconul [biserica mare] mănăstirii, în întregime pictat în frescă în stil bizantin în secolul XVI de către iconograful Zorzi.

Unde este deșarta strădanie a lumii?

Unde este privescarea curgătoare al lucrurilor trecătoare?

Nu sunt ele praf și cenușă?

Atunci de ce lucrăm în zadar?

De ce nu ne lepădăm de lume, ca să-L urmăm Celui ce strigă:

„Cel ce vrea să vină după Mine,

Să-și ia crucea lui

Și va moșteni viața veșnică? “

Astfel cânta corul la slujba tunderii în monahism. Candidatul la călugărie s-a umplut de bucurie când a venit timpul să ia pe umerii săi crucea Domnului. De aceea, atunci când preotul a întrebat: „De ce ai venit, frate, căzând la sfântul altar și în fața acestei sfinte frății?“, el a răspuns din toată inima: „Dorind viața pustnicească, precucuvioase părinte“.

Cu adevărat, părintele Isaac a dorit și a dus viața ascetică în deplina și pura ei intensitate. A devenit, cum se spune la Muntele Athos, un chinovit „năvalnic“. Niciodată nu i-a părut rău de sine, niciodată nu s-a gândit să dea odihnă trupului său, niciodată nu s-a încrezut în voia lui.

„Împărăția cerurilor se ia cu năvală, ne spune Biblia, și cei ce dau năvală o iau cu de-a sila.“ Domnul Însuși a spus că luptătorii duhovnicești trebuie să fie „năvalnici“. Ori de câte ori am întâlnit călugări „năvalnici“ la Muntele Athos am simțit înăuntrul lor Împărăția lui Dumnezeu.

„Dă sânge și ia Duh“ era vorba preferată a părintelui Isaac în toate nevoițele sale ascetice din arena chinoviei. Astfel și-a omorât eul său cel vechi și a renăscut „un om nou în Hristos“ debordând de virtuți și har, după cum vom vedea în povestirile următoare.

2. ASCULTĂRI

„Bătrânul“ Isaac era un om înalt, puternic, bine făcut. Putea să meargă distanțe mari pe jos în mult mai puțin timp decât ceilalți. Pe vremea aceea nu erau mijloace ușoare de comunicare și nici un serviciu poștal de nădejde. De aceea, mănăstirea l-a ales pe chibzuitul

părinte Isaac ca fiind persoana cea mai capabilă și demnă de încredere pentru slujba de poștaș.

Cine poate spune eforturile și greutatea lui în această ascultare dificilă și de răspundere? Îi trebuiau treisprezece ore ca să meargă la metocul Develikia din Ierissos. Sikia și Monoxiliti erau și ele la câteva ore distanță. Dar cel mai îndepărtat și izolat metoc era Kalamareia, aproape de satul Portaria din Chalcidica – aflat la distanță de patru zile de mers!

Transporturile poștale se făceau de cinci sau șase ori pe an. Neobositul părinte Isaac mergea prin păduri, munți și câmpii purtându-și desaga cu provizii și geanta de poștaș. Ținând în mână și un șirag de mătâni, înălța fără încetare rugăciunea lui Iisus. Prin puterea ei se elibera de gândurile demonice și rele, iar inima i se umplea de pace. Datorită dulceații ei, nu simțea osteneala lungilor sale călătorii. Datorită desfătării ei își împlinea ascultarea fără greșală și fără să se plângă.

A arătat o nemărginită răbdare și la metocul Monoxilitis. Acolo mănăstirea are treizeci și cinci de acri de vie, din care se produce renumitul vin „Monoxiliti“. Pentru îngrijirea acestor vie e nevoie de multă trudă, pe care postul o face încă și mai grea, acesta fiind aici la fel de sever ca în chinovia cea mare. Iar când economul metocului e zgârcit și aspru (ca un oarecare Kalimnios, aflat în această slujbă pentru o vreme), atunci era nevoie de îndoită răbdare. Zdrobit de oboseală, părintele Isaac se întărea aducându-și aminte cuvintele sfântului său patron, Isaac Sirul: „Huzurul și trândăvia sunt moartea sufletului și pot să-l păgubească mai mult decât dracii“.

Pentru un anumit răstimp mănăstirea l-a pus pe părintele Isaac mai mare păstor peste o turmă de 1700 de capre. Ducându-le la păscut, se reîntorcea la anii copilăriei. Îi reveneau în minte visele și dorurile ciobănașului din Kavvakli și-I mulțumea lui Dumnezeu că le-a prefăcut în realitate. A îndeplinit, de asemenea, și ascultarea de morar la morile de apă de la metocurile Marianon și Metaghitsiu din Chalcidica.

Părintele Isaac era un om practic, energic și cu inimă curată, după cum mărturisesc toți cei care l-au cunoscut. De aceea, tot ce atingea el primea binecuvântare din belșug. Fiecare muncă era îndeplinită temeinic și aducea multe roade. Acest lucru se vedea cel mai bine în ascultarea de grădinar pe care a avut-o timp îndelungat. Zidurile din piatră ale grădinii, toate aranjate și zidite cu chibzuială și

precizie matematică, au văzut la timpul lor zile glorioase. Tot ceea ce planta și semăna, chiar în locurile aride, dădea roade! Grădina producea mai multe legume decât putea consuma mănăstirea. De aceea, făcea pe marginea drumului grămezi din boabele de fasole, dovleceii sau roșiile care rămăneau, din care pustnicii trecători puteau să ia câte aveau nevoie. La fel a făcut și la casa mănăstirii din Karyes. Pe lângă pâinea uscată pe care mănăstirea o împărțea ca binecuvântare, din grădina sa pregătea produse proaspete pentru pustnicii și călugării săraci de la schiturile Cutlumușului.

Cu cât dădea mai mult, cu atât grădina producea mai mult. Avea un suflet sensibil, plin de gingășie și dragoste față de toți frații săi. Un frate i-a cerut odată niște pere. „La câte vrei – i-a spus el. Dumnezeu dă îndoit, mai mult decât iei tu.“

Își sacrifică totul pentru alții, dar de sine nu se îngrijea deloc. Mânca pe apucate și se îmbrăca simplu. În sărăcia lui neîntrecută era după cuvintele Sfântului Nil ca „un vultur ce zboară în înălțimi“. Odată, pe când săpa în grădină, a găsit două sau trei lire. Netulburat, și-a terminat treaba, după care a luat lirele și le-a dat egumenului.

Mai mult decât orice, era extrem de smerit. De-a lungul întregii sale vieți de chinovie cerea cu insistență ascultările cele mai umile. În aceasta îl imita pe Sfântul Nifon, călugărul-patriarh, care îl impresionat, îl inspira și îl învăța atât de mult. N-a cerut niciodată ascultări ce implicau autoritate și responsabilitate, ci întotdeauna a dorit să fie ca cei mai de jos ucenici.

3. ÎNFRÂNAREA ȘI ASCEZA LUI

Timp de mai mult de șaiszeci de ani fericitul părinte Isaac n-a mâncat niciodată nimic în afara meselor comune de la trapeză. A practicat o înfrânare totală atât în chinovie, cât și la metocuri, pe care le vizita adeseori sau unde stătea în timpul ascultărilor sale. Regula privitoare la mâncare este foarte severă în chinoviile athonite. Carnea este absolut interzisă. Lunea, miercurea și vinerea e doar o singură masă pe zi, fără ulei și fără vin. Pe lângă aceasta, mai sunt și posturile severe. Părintele Isaac respecta cu rigurozitate regula mănăstirii, chiar și atunci când era plecat din chinovie. În timpul perioadelor de post era și mai sever. În Postul Mare, ținea trei posturi aspre de câte trei zile: în prima săptămână, în săptămâna

a treia și în Săptămâna Mare. La sfârșitul vieții a mărturisit confidențial acest lucru unui frate care îl rugase să îi destăinuiască aceasta.

În timpul multilor ani petrecuți la metocul Kalamareia, unde ținea oi, n-a mâncat niciodată carne, chiar dacă economul, muncitorii și ceilalți frați mâncau adeseori. Părintele Modest, economul, avea pregătit pentru părintele Isaac un butoi mare cu pește sărat, în felul în care călugării de la Muntele Athos păstrează peștele. Din acesta mânca părintele Isaac și dădea slavă lui Dumnezeu, ferindu-se de judecată ca și de carne.

La metocul Monoxilitis a slujit ca vier. Când strugurii erau copti, nu pune nici un bob în gură înainte de amiază, ci numai în timpul mesei. După ce a gustat dulceața prezenței lui Dumnezeu, disprețuia mângâierile pământeste și nu mânca decât ceea ce era strict necesar pentru întreținerea vieții. „Dacă nu disprețuim cu bucurie desfătările de acum, cu siguranță că nu vom simți și gusta toată dulceața lui Dumnezeu“ (Sfântul Diadoh al Foticeii).

Viitorul sfânt egumen de la Dionisiu, Gavriil († 1983), pe atunci ucenicul Gheorghe, a călătorit odată la Monoxilitis împreună cu „bătrânul“ Isaac. După culesul strugurilor, au văzut că au mai rămas câțiva ciorchini în vie. „Bătrânul“ i-a dat celui lalt câțiva din acești struguri să mănânce, dar el n-a voit nici măcar să guste.

„Gheorghe, mănâncă niște struguri!“

„Mănâncă și tu, cuvioase Isaac.“

„Eu sunt călugăr. Nu se cuvine.“

„Și eu vreau să devin călugăr“, a răspuns viitorul egumen.

Astfel, prin exemplul său personal învăța și folosea pe frații mai tineri.

„Cât e ceasul, Gheorghe? Mergem să pregătim cina?“, întreba el adesea, încheind: „Ce se servește astăzi la trapeza mănăstirii?“

„Legume fierte, cuvioase.“

„Legume fierte în mănăstire, atunci legume fierte și aici.“

Știa bine că „postul este frâul călugărului“ și că este „așezat spre curățarea sufletului“ (Sfântul Grigorie al Nyssei). De aceea, postul lui era departe de a fi doar o formalitate.

Niciodată nu-și neglija pravila zilnică de rugăciune. La Dionisiu fiecare călugăr spune 1200 de rugăciuni ale lui Iisus și face 300 de metanii pe zi. În timpul Postului Mare, „bătrânul“ Isaac făcea 3000 de metanii – un număr cu adevărat uimitor. Ori de câte ori

mănăstirea avea o priveghere de toată noaptea, priveghea și el și se ruga oriunde era și oricât de obosit ar fi fost din cauza muncii grele de la metocuri. Însetat „ca un cerb după izvoarele apelor“ de rugăciune și închinarea lui Dumnezeu, el urma aceeași rânduială a slujbelor ca și mănăstirea. Uneori când era în chilia sa și nu auzea toaca, întârzia puțin de la biserică. Atunci unii părinți îl tachinau zicând: „Ei, părinte Isaac, timpul s-a dus și dus rămâne“.

„Nu, nu s-a dus. Mi s-a dat un credit“, răspundea el cu simplitatea lui firească. Și nu-și găsea pacea decât după ce își achita „datoriile“ prin rugăciunile sale particulare.

În cuptorul chinoviei, unde metalul este topit și transformat în „aurul virtuții“, părintele Isaac avea bună sporire. Se antrena în ascultare, muncă, eliberare de griji, tăcere și frica de Dumnezeu. Trăia pentru Dumnezeu și își ducea viața monahală cu simplitatea unui prunc.

Nu era vorbăreț sau bun vorbitor ca ceilalți călugări. Vorbirii îi prefera tăcerea și pe călugării mai tineri îi încuraja să cultive această mare virtute.

„Diacon, acum, că ai fost hirotonit, taci“, îl sfătuisă părintele Isaac pe un ierodiacon proaspăt hirotonit care nu prețuia tăcerea atât cât s-ar fi convenit.

Părintele Isaac nu știa nimic din cele ale contrazicerii. Ori de câte ori îl muștra cineva sau îi făcea reproșuri, făcea o închinăciune mai adâncă decât de obicei, pentru a primi „cauterizarea“ cu răbdare, după care cerea cu umilință o binecuvântare.

Toți frații din mănăstire îl iubeau și-l respectau. „E un adevărat monah“, își spuneau părinții unul altuia. Din respect nu-i ziceau: „părintele Isaac“, ci „avva Isaac“.

În ciuda acestui lucru, n-a fost niciodată ademenit de aroganță. Zicea simplu: „Orice aș fi, Dumnezeu vede“. Când alții îl laudau, răspundea oarecum iritat: „Ce spui? Sunt cel mai păcătos dintre oameni“. Apoi alerga cu smerenie la ascultarea sa.

Oricât de mult a încercat să-și ascundă virtuțile, faima lui s-a răspândit pretutindeni. Mare iubitor al monahismului, Irineu, mitropolitul ales al Cassandrei, avea foarte mult respect pentru „bătrânul“ Isaac. Ori de câte ori vizita satele din dieceza sa, își petrecea nopțile la metocurile mănăstirii Dionisiu, îndeosebi la cel de la Kalamareia, unde era „avva“. Voia să-l viziteze și să se bucure de compania „călugărului“, cum îl numea el.

„Merg la metocul mănăstirii Dionisiu, ca să-l văd pe călugăr“, zicea mitropolitul.

„Dar la metocul acesta este numai un singur călugăr, Înalt Preasfințite?“, îl întrebau mulți cu nedumerire.

„Pentru un singur călugăr merg acolo...“

4. SPRE ÎNĂLȚIMILE VIRTUȚII

După cum spun Sfinții Părinți, toate nevoițele ascetice, fie trupești, fie duhovnicești, au un singur scop înalt și sfânt: curăția inimii. Postul, privegherile de toată noaptea, plânsul, suferința, canoanele de rugăciune, slujbele, citirea cărților duhovnicești, rugăciunea și alte nevoițe ascetice îl ajută pe monah să se înalțe și să ducă o viață curată și sfântă. Acest țel a fost atins și în viața vrednicului de laudă călugăr de la Dionisiu.

Urcând pe scara virtuților, el se desăvârșea în blândețe, nevinovăție și simplitate. După cum spune Sfântul Ioan Scărarul, aceasta din urmă virtute „duce la cea mai înaltă smerenie“ și „nu vei vedea niciodată simplitatea lipsită de smerenie“.

Adâncă smerenie deschide calea spre o altă culme a virtuții: nepățimirea. Bunul nostru alpinist și oștean al lui Hristos a cucerit și acest vârf. Nepățimirea este o culme foarte înaltă și puțini ajung la ea. „Ea cere timp și mult dor după Dumnezeu... Dacă vezi sau auzi că cineva a dobândit în câțiva ani această sublimă nepățimire, atunci să înțelege că n-a călătorit pe altă cale decât pe această binecuvântată scurtătură (a smereniei)“ (Sfântul Ioan Scărarul).

Părinții care îl cunoșteau bine, cum era părintele Leontie, care a locuit împreună cu el în câteva metocuri, ne-au spus despre înalta treaptă a nepățimirii ce împodobește viața cuviosului.

„La «bătrânul» Isaac – zicea părintele Leontie – nu exista diferență sau schimbare a simțămintelor când stătea de vorbă sau se întovărășea pentru lucru cu mireni.“

„Ce vrei să spui cu asta, părinte?“, l-a întrebat părintele Lazăr.

„Vreau să spun că «bătrânul» Isaac vorbea cu femeile ca și cu bărbații.“

De aceea, când nevoia o cerea, se întovărășea și conversa cu oricine, dar întotdeauna la un nivel înalt. În limbaj patristic acest lucru se numește nepățimire. Deși trăia la metocurile mănăstirii în mijlocul lumii, „bătrânul“ Isaac era cu adevărat întotdeauna un călugăr, „un războinic înzăuat în fier“, „războindu-se, dar nefiind răz-

boit“. Era mort pentru lume; doar Hristos trăia în El. „Cel desăvârșit în dragoste și care a ajuns pe culmea nepătimirii nu mai face nici o deosebire între ai săi și străini, între credincios și necredincios, între rob și liber sau chiar între bărbat și femeie...“ (Sfântul Maxim Mărturisitorul).

Mergând pe această cale, postașul de la Dionisiu, acest minunat curier al lui Dumnezeu, avea să ajungă pe culmea virtuților, care este dragostea desăvârșită.

A ajuns până acolo încât compătimea pe toți oamenii, lumea întreagă, toată creația însuflețită și neînsuflețită, după cum scria Sfântul său ocrotitor [Isaac Sirul] despre natura dragostei desăvârșite. Ca și acela, și el iubea și compătimea totul.

„Bătrânul“ Isaac locuia împreună cu părintele Lazăr în fața mănăstirii la „catisma“ Sfinților Apostoli. Cel dintâi, fiind mai bătrân, avea grijă de grădina cu lămâi și portocali, iar celălalt se îngrijea de „bătrânul“ Modest, care suferea de semipareză. Acesta din urmă avea chilia lângă biserică, iar ceilalți doi locuiau la etaj.

„După Pavcerniță – remarca părintele Lazăr la despărțire – nu trecea mai mult de o jumătate de oră că părintele Isaac se și ruga cu lacrimi, tânguindu-se. Fața îi era scaldată de valuri de lacrimi, ce izvorau din sufletul și inima lui. Auzindu-l astfel de câteva ori, m-am hotărât să-l întreb de ce plânge în fiecare seară. Deci, coborând scările, m-am apropiat și l-am auzit zicând: «Doamne, miluiește pe cei săraci; miluiește pe cei nenorociți; miluiește pe cei înfomețați; dă-le binecuvântarea Ta, Doamne, miluiește...»

Neînțelegând însă pentru cine se roagă l-am întrebat: «Părinte Isaac, pentru cine plângi și te rogi lui Hristos de atât timp? Cine sunt acei sărmani și nenorociți?»

Mi-a răspuns: «Copilul meu, nu-ți aduci aminte de lucrătorii agricoli pe care-i avem la metocuri și care lucrează toată ziua? O muncă așa de grea... și totuși abia reușesc să supraviețuiască. Cum să facă față cheltuielilor familiilor lor? Cum să-și mărite fetele? Cum să-și învețe copiii să citească? Unde să găsească haine de îmbrăcat? Cum să nu-mi fie milă, când mă gândesc la ei? Mai ales că ne iubesc și ne cinstesc așa de mult. Ne sunt ascultători ca niște robi cumpărați. De ce să nu plângem și să nu implorăm pe Hristos pentru ei?»

Am plecat în tăcere, lăsându-l să plângă și să imploră pe Hristos, minunându-mă de marea lui compasiune.“

În această descriere a vieții lui la „catisma“ Sfinților Apostoli putem vedea atitudinea unui adevărat monah athonit față de semenii săi. Aceasta se arată în două feluri: dragoste față de invalizii căzuți la pat, arătată prin sacrificiu, răbdare, nopți de veghe, muncă și lepădare de sine; și dragoste față de lucrătorii agricoli, arătată prin lacrimi fierbinți și tulburarea sufletului. Această atitudine se vede peste tot în Sfântul Munte.

Mintea noastră se minunează de aceste imagini ale vieții „bătrânului“ Isaac la „catisma“ Sfinților Apostoli – fie că îl vedem la parter rugându-se fierbinte, fie la etaj, îngrijind pe invalizi. În aceste două scene vedem împlinite cuvintele Stăpânului rostite în istoricul foișor din Ierusalim. „Din aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unul față de altul.“

Iată, adevărata activitate socială a monahilor: rugăciunea pentru semenii lor și pentru toată lumea, îngrijirea altruistă a bolnavilor, ospitalitatea continuă, adevărata învățătură prin exemplul personal. O lucrare netrâmbițată în afară și care din acest motiv are o valoare inestimabilă.

5. CLIPE CEREȘTI

În organizarea interioară a spațiului ei sfânta mănăstire Dionisiu are un aspect compact, dar și foarte emoționant, aducându-l pe pelerin la zdrobirea inimii și concentrare de sine. Expresiva și nobila iconografie bizantină care acoperă interiorul catoliconului [bisericii mari], scenele elocvente fără pereche din Apocalipsă de pe pereții coridoarelor din fața presbiteriului, paraclisele, aproape toate împodobite cu fresce bizantine, mai cu seamă cele ale Sfinților Doctori fără-de-arginți și al Sfântului Ioan Teologul, trapeza unde mâncarea se consumă în tăcere, însoțită de citire, decorată cu fresce superbe înfățișând Scara urcușului dumnezeiesc, Sinaxa arhanghelilor, ceata sfinților monahi – toate acestea și altele constituie pentru părinții acestei sfinte chinovii, cu tradiția ei monahală severă și virtuoaasă, un cadru minunat, ideal pentru îngereasca lor viață monahală.

„Bătrânul“ Isaac a viețuit mulți ani în acest loc sfânt atât de impregnat de filozofia creștină. La adânci bătrânețe obișnuia să stea într-una dintre stranele „bătrânilor“ aflate în spatele străvechii icoane a Înaintemergătorului. Nemișcat ca un stâlp, cu ochii treji ai sufletului și ai trupului urmărea slujbele, dumnezeieștile Liturghii –

toate formele cultului Bisericii noastre, care înalță pământul la cer și coboară cerul pe pământ.

În timpul privegherilor de toată noaptea și al Utreniilor dinaintea zorilor, părinții mai în vârstă șed în stranele lor sub frescele sfinților. Biserica este luminată doar de candelă firave, iar „bătrânii“ stau în tăcere absolută; uneori pare că siluetele lor se amestecă cu frescele. Și, într-adevăr, ei se bucură împreună cu „de-Dumnezeu-iubita ceată a fericiților părinți din rai“, care au trăit ca și ei în Grădina Maicii Domnului.

„Neuitate sunt slujbele de toată noaptea din marile zile de praznic în Sfântul Munte, doritele privegheri din sâmbetele Postului Mare și slujbele Patimilor Domnului.

Cum poți uita pe acei fericiți «bătrâni», plini de cucernică evlavie, neclintii ca niște stâlpi, tari ca niște mucenici, tăcuți și sobrii ca sfinții pustnici, așteptând cu răbdare să le vină rândul să se închine la Sfânta Evanghelie, la sfintele moaște sau să se împărtășească cu Sfânta Cuminecătură!

Preotul slujitor și diaconii cu veșmintele lor aurite și sfinții părinți în jurul lor înveșmântați în mantiile lor negre cu multe pliuri, în rase sobre și culioane, toți stând cu bună-cuviință și frică de Dumnezeu – sunt lucruri dincolo de orice descriere“ (arhimandritul Gavriil, *ibid.*, p. 22–23).

În aceste sfinte și cerești împrejurimi, sufletul cuviosului Isaac își lua zborul, devenea cald și afectuos, plin de zdrobire de inimă. Cât de des i se umpleau ochii de lacrimi ascultând cântările deosebite ale Ceasurilor Împărătești ale Teofaniei [Bobotezii]:

Cu mâna ta ai atins creștetul neprihănit al Stăpânului și cu degetul mâinii tale ni l-ai arătat nouă. O, Botezătorule, înimile acum în locul nostru aceeași mână peste El, căci ai mare îndrăzneală în fața Lui. Despre tine a mărturisit că ești mai mare decât toți profeții. Cu ochii tăi ai văzut Sfântul Duh pogorându-se în chip de porumbel. Ridică aceeași ochi spre El, o, Botezătorule, și fă-L milostiv nouă. Vino și stai împreună cu noi pecetluind cântarea noastră și începând prăznuirea noastră.

Emoția sfântă atinge culmea atunci când toți se închinau cu evlavie și sărutau însăși mâna Înaintemergătorului care era în fața

lor – cea dintâi și cea mai însemnată dintre sfintele moaște ale mănăstirii. De multe ori „bătrânul“ Isaac se bucura de dumnezeiasca ei mireasmă, pe care puțini monahi au simțit-o vreodată.

Clipe cerești, din altă lume, dumnezeiești!

6. O INFIRMERIE DUHOVNICEASCĂ

Pe vremea „bătrânului“ Isaac, în sfânta chinovie Dionisiu bătea un puternic vânt duhovnicesc sfințitor. Acest colț al Grădinii Panaghiei [Maicii Domnului] era plin de suflete înmiresmate, încărcate de roade duhovnicești.

În paginile următoare vom contura câteva din figurile unor părinți care au trăit și s-au nevoit împreună cu „bătrânul“ Isaac în aceeași arenă monastică.

Părintele Marcu era o adevărată podoabă a mănăstirii, un model de virtute, un luptător care nu dădea înapoi, un duhovnic renumit. Toată viața lui a lucrat neobosit la trei sau patru ascultări deodată, și cu toate acestea mânca doar o dată pe zi. A fost egumen între anii 1926–1931. Mutarea lui la cer în 1938, însoțită de o mireasmă din altă lume, a încununat anii cei mulți ai luptelor sale și a pecetluit viața lui sfântă.

„Bătrânul“ Ignatie a intrat în mănăstire în 1914, la vârsta de șaisprezece ani, și și-a petrecut întreaga viață în frumoasele dar ostentivoarele nevoițe ale sfințirii sufletului și trupului. Simplu, smerit, muncitor și blând, era ca o lumânare ce se consuma în dragostea lui Hristos și în slujba fraților. Nu și-a neglijat niciodată îndatoririle sale călugărești. Rugăciunea minții izvora neîncetat din inima lui „înariată de dumnezeiasca dragoste“. Sfârșitul i-a fost fericit, iar dezgroparea moaștelor sale a confirmat viața lui sfântă. Oasele lui aveau nuanța gălbuie specifică sfintelor moaște, iar craniul revărsa o mireasmă și o căldură deosebită în timpul slujbelor de pomenire săvârșite pentru odihna sufletului său.

Fericitul „bătrân“ Visarion era un călugăr cu credință vie și fierbinte. Sufletul lui era simplu și nevinovat. În 1916, pe când slujea ca econom la metocul Mariana, i s-a arătat cinstitul Înaintemergător Ioan în chipul unui bătrân cu părul alb, a stat de vorbă cu el prietenește și i-a descoperit că în metoc era îngropată o biserică veche. „Bătrânul“ Visarion a reclădit și a reînfrumusețat biserica. Moartea i-a fost pe măsura vieții. Chemarea cerească a venit pe

când era la metocol Kalamitsiu. Și-a luat numaidecât rămas bun de la prieteni și cunoștințe, spunându-le în chip foarte firesc că se duce la mănăstire ca să moară. Își aștepta moartea cu mare dor. Când a sosit la mănăstire, a mulțumit lui Dumnezeu și cinstului Înaintemergător, a cerut iertare de la părinți și în două zile a adormit somnul cel veșnic al dreptilor.

Nevoitorul și isihastul Antim trebuie socotit și el în acest grup ales de călugări de la Dionisiu. A intrat în mănăstire în 1916 și din primii săi ani de viață monahală a simțit cu putere ocrotirea și ajutorul cinstului Înaintemergător și al Sfântului Nifon, fiind vindecat de două ori de aceștia de boli serioase. Și-a supus fără milă trupul, istovindu-l cu postul. Cu binecuvântarea egumenului a urmat regula duhovnicească a unui pustnic, mai riguros decât alți părinți. Chiar dacă, ca bucătar, pregătea pește, supe etc. pentru trapeza comună a mănăstirii, el însuși mânca numai câțiva pesmeți și măsline. Eroismul lui îi înfuria pe demoni care, nefiind în stare să-i facă rău, veneau noaptea în bucătărie și loveau tacâmurile de fier, strigau, urlau făcând un adevărat iad. Când „bătrânul“ Antim a devenit mai târziu pustnic, undeva lângă micul schit Sfânta Ana, a cucerit și alte culmi duhovnicești. Odată, când ardea de febră de trei săptămâni, fără vreun ajutor omenesc, medicamente sau hrană, s-a învrednicit de o rară binecuvântare dumnezeiască: un înger al lui Dumnezeu a venit la el sub forma unui monah necunoscut și l-a slujit până s-a refăcut complet.

În aceeași ani, încă un monah plin de har, „bătrânul“ Lazăr, a intrat în arena duhovnicească a mănăstirii Dionisiu cu inima însetată după viața de sfințenie. A intrat în mănăstire în 1911 plin de râvnă dumnezeiască și entuziasm, care nu s-au micșorat până la moartea lui în 1974. Timp de șaiszeci de ani s-a luptat „lupta cea bună“ cu neobișnuită intensitate, ajungând la o înaltă treaptă a virtuții. În ascultare era exemplar, în slujire era nerăbdător, în rugăciunea minții era un stâlp de foc. Avea mare evlavie față de Stăpâna de-Dumnezeu-Născătoarea, față de cinstitul Înaintemergător și ceilalți sfinți ai mănăstirii, din care pricină s-a învrednicit de multe experiențe cerești. Călugăr dotat, înzestrat cu înțelepciune de sus, a devenit un punct de atracție pentru frați, care alergau la el ca să afle sfat și mângâiere în dulcile lui cuvinte. Fiind o fire activă, sensibilă și poetică, a luat asupra sa o osteneală unică și folositoare: a cules povestiri minunate despre călugării contemporani, alcătuiind un fru-

mos pateric modern. Acesta este textul din care am extras cea mai mare parte a informației noastre despre viața „bătrânului“ Isaac.

Un palmier înalt, un stâlp al vieții athonite era arhimandritul Gavriil (1886–1983), un alt vlăstar al născătoarei-de-sfinți mănăstiri Dionisiu.

Arhimandritul Gavriil a învățat ABC-ul vieții monahale la picioarele „bătrânului“ Isaac. A fost egumen al mănăstirii Dionisiu timp de patruzeci de ani, dar eforturile și grijile lui cuprindeau tot Sfântul Munte, ba chiar toată Ortodoxia, Grecia toată și întreaga lume. Timp de o jumătate de secol a purtat cu vrednicie, aproape numai cu o singură mână, povara mărturiei athonite, reprezentând cu un impresionant succes patria sa duhovnicească în fața autorităților bisericești și civile. Prin nevoițele și strădaniile sale, prin virtuțile și principiile morale, ca și prin darurile și talentele care îl împodobeau, s-a evidențiat ca un călugăr exemplar, înțelept și chibzuit. Prin înțelepciunea și discreția lui, insufla și învăța umilința și smerenia, bună-cuviința preoțească și asceza, etosul athonit și principiile războiului duhovnicesc. Era un păzitor neadormit al credinței și evlaviei ortodoxe și, de asemenea, un patriot înflăcărat. A murit încărcat de zile în anul 1983 în vârstă de nouăzeci și șapte de ani.

În sfârșit, putem include în această ceată a fericiților părinți de la Dionisiu și pe „bătrânul“ Calinic Postitorul († 1903), care prin rugăciunea sa a săturat nevoia de pește a mănăstirii; pe părintele Averchie († 1900), care în fruntea unei procesiuni a pus capăt unei secete de mulți ani în Thassos; pe „bătrânul“ Leontie, care l-a văzut și el pe cinstitul Înaintemergător în 1916; pe „bătrânul“ Ilarion, constructorul de bărci († 1933), renumit pentru precizia sa călugărească, pentru înfrânarea și ascultarea sa până la moarte; pe fericițul „bătrân“ Ghenadie († 1933), o rară podoabă a mănăstirii, un monah plin de har, dragoste, smerenie și credință; pe „bătrânul“ Iacov († 1939), lucrător al rugăciunii inimii, care tânjea intens după ceasul când avea să-l întâlnească pe Domnul; pe simplul și smeritul „bătrân“ Constantin, care în al nouăzecilea an al vieții s-a închinat mâinii drepte a Înaintemergătorului, rugându-l să-l ia din această viață și a fost ascultat de îndată, precum și pe mulți alți îngeri pământești, care prin nevoițele lor ascunse s-au transformat în flori înmiresmate ale Duhului, împodobind Grădina Panaghiei [Maicii Domnului]...

III

O viață plină de har

1. O IZBĂVIRE MIRACULOASĂ

Nevoitorilor curățiți și sfințiți de asceza monahală, Dumnezeu le dă daruri minunate, semne mari ale dragostei Lui.

Părintele Isaac nu ducea lipsă de aceste daruri ale prezenței vii a lui Dumnezeu, după cum ni se descoperă din multe întâmplări din viața sa.

Pe când era încă tânăr, avea ascultarea de chelar (cel care păstrează proviziile de alimente) în casa mănăstirii de la Karyes, locuind împreună cu reprezentantul mănăstirii, „bătrânul“ Ghelasie, originar din Lakonia. Într-o zi de iarnă – era luna februarie – s-a ivit o problemă urgentă și era absolut necesar ca părintele Ghelasie să ia legătura cu mănăstirea. Pe vremea aceea nu erau telefoane sau alte mijloace de comunicație. De aceea, trebuia ca cineva să meargă pe jos la mănăstire, în ciuda vremii capricioase. „Bătrânul“ Ghelasie l-a chemat pe ucenicul său, părintele Isaac, și l-a trimis la mănăstire cu câteva scrisori. Părintele Isaac a făcut o metanie, și-a luat toiagul și geanta de poștaș și a pornit la drum. Drumul peste munte de la Karyes la Dionisiu oferă o minunată panoramă. Cărarea trece prin vegetație sălbatică și păduri de castani înalți și deși. De regulă, călătoria durează cinci ore.

Bunul ucenic a pornit de bunăvoie în ascultarea sa, deși cerul se întuneca și vedea limpede amenințarea unei furtuni de zăpadă – una dintre furtunile care biciuie adeseori Muntele Athos. În aproximativ cinsprezece minute a ajuns la „Cruce“, în vârful muntelui. De îndată a luat-o pe cărarea care duce de la creasta muntelui la dru-

mul spre mănăstire. Atunci s-a întâlnit cu dușmanul său: zăpada. Plecase din Karyes pe la ora 1 după-amiază (ceasul al șaptelea din zi după orarul bizantin). La ora 3 după-amiază a ajuns la hotarul Simonopetrei, la izvorul rece numit „Busdum“. Până aici a putut distinge cărarea. Acum însă, totul era acoperit de zăpadă. Se străduia din răsuferință să găsească drumul. Chemând dulcele nume al lui Iisus, a continuat să meargă până ce n-a mai putut să-și miște picioarele prin zăpadă.

Furtuna se dezlănțuise cu putere, iar zăpada viscolită îl izbea din toate părțile. Neputând să înainteze, a rămas nemișcat. A încercat să facă câțiva pași, dar a fost în zadar – n-a făcut decât să se afunde și mai mult în nămeții de zăpadă. Drumul nu mai putea fi recunoscut, frigul se întepise, zăpada ce cădea din abundență continua să crească în jurul lui. Nu mai putea nădăjdui într-un ajutor omenesc sau în vreun adăpost. Timpul trecea și se lăsa întunericul. Nicăieri nici o salvare. Încetul cu încetul, zăpada îl acoperea cu totul și aceasta putea fi ultima lui noapte.

Când orice speranță părea pierdută, părintele Isaac și-a ridicat mâinile și ochii și cu credință fierbinte și neîndoielnică a strigat: „O, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeule, pentru rugăciunile «bătrânului» meu, scapă-mă în ceasul acesta! Sfinte Înaintemergătorule, dă-mi să ajung la mănăstire sănătos!“

Și iată! Cuvintele profetului Isaia s-au împlinit: „Eu sunt deja lângă tine când vorbești“. În acel moment o putere invizibilă l-a înșfăcat și într-o clipire de ochi l-a depus în afara mănăstirii, în fața altarului de lângă poartă!

Era aproximativ ora 4.30 după-amiaza (10.30 după orarul bizantin). Părinții tocmai se ridicaseră de la masă. Portarul se pregătea să închidă poarta mănăstirii și, văzându-l pe părintele Isaac în fața lui, s-a speriat.

„De unde ai venit, avva? Cum ai reușit să ajungi prin furtuna asta?“, l-a întrebat el.

Nedumerirea portarului a crescut când, căutând urme de pași pe poteca dinspre Karyes, n-a văzut nimic și a împărtășit surprinderea lui și celorlalți părinți. Toți l-au întrebat ce s-a întâmplat. Părintele Isaac însă, nedorind să vadăască minunea, le-a dat doar câteva explicații superficiale. „Cu ajutorul Sfântului Înaintemergător, a spus el arătând spre icoana lui, mi-am îndeplinit cu bine ascultarea.“

După câțva timp, întâmplarea minunată cu transportarea aeriană a părintelui Isaac a fost descoperită spre slava lui Dumnezeu de părintele său duhovnicesc, căruia avva Isaac i-a spus totul întocmai.

Minuni asemănătoare de transportare instantanee din loc în loc întâlnim în diverse vieți ale sfinților. Sunt doar o manifestare, printre multe altele, a unei vieți pline de har și a unei favori deosebite din partea Domnului.

2. VIAȚA DINAINTE DE CĂDERE

Cei care au trăit împreună cu „bătrânul“ nu vor uita niciodată șarpele care era prietenul său nedespărțit. Era o viperă veninoasă imensă, lungă de aproximativ 1,5 m.

În timpul celor doi ani pe care părintele Isaac i-a petrecut în brutăria mănăstirii, șarpele n-a plecat niciodată de lângă el. Acesta îi pregătea mese bune din făină și terci și avea grijă de el fără frică. Dar și șarpele îi făcea „bătrânului“ său un serviciu important. Vâna fără milă șoarecii, curățind brutăria de aceștia. Devenise atât de familiar cu părintele Isaac, încât se urca în patul lui de lemn și dormea acolo; se încolăcea liniștit și se odihnea.

„Prima dată când l-am văzut șerpuind prin brutărie, ne-a spus arhimandritul Gavriil, m-am cutremurat. Dar «bătrânul» Isaac avea cu el o relație ca a lui Adam cu dobitoacele înainte de cădere.“

„Părinte Isaac, îl întrebau ceilalți părinți înfricoșați, de ce trebuie să ții vipera asta aici?“

„E blândă și nu supără pe nimeni. Nu vă fie frică, vânează șoarecii.“

Cât timp a fost părintele Isaac la brutărie, șarpele a stat cu el. Când, în cele din urmă, a plecat, șarpele a dispărut în munți.

Toate acestea confirmă faptul că, prin marile lor virtuți, mulți oameni ai lui Dumnezeu se învrednicesc să ajungă la starea lui Adam de dinainte de cădere și să se înțeleagă cu fiarele. Cu astfel de oameni, fiarele sălbatice și târâtoarele își schimbă firea și se îmblâzesc. Aceasta nu s-a întâmplat doar în timpurile străvechi (citim asemenea relatări în scrierile patristice), ci se întâmplă chiar și în timpurile noastre, după cum vedem în viața „bătrânului“ Isaac.

* * *

Vrăjmașul care i-a ispitit pe Adam și pe Eva războiește neînțecat și pe cei ce au dobândit starea dinainte de cădere a acelora.

Părintele Isaac era o țintă deosebită pentru diavol, care îl supăra adeseori, dar nu putea să-l scoată din Grădina Edenului. Părintele Vartolomeu, un vechi pustnic de la Karulia, care în tinerețe locuise împreună cu părintele Isaac la Karyes, ne-a povestit despre multele dăți în care demonii îl tulburau pe tovarășul său de asceză. O dată s-a dus să-l trezească pentru coacerea pâinii. L-a înghiontit puțin, iar părintele Isaac a răspuns: „Fugi, drace, fugi!“ Atunci părintele Vartolomeu a înțeles că noaptea acesta suferea mult din partea demonilor.

Într-altă noapte la Karyes, „bătrânul“ Isaac a văzut în timp ce mergea o față ciudată. A trecut pe lângă ea, și-a făcut treaba și, întorcându-se, a trecut din nou pe lângă ea fără să scoată un cuvânt. Toate eforturile nevăzutului vrăjmaș de a-l înfricoșa nu erau de nici un folos.

Când trăia la Monoxilitis, obișnuia să meargă în fiecare sâmbătă seara la schitul rusesc din apropiere (așa-numita Teбайдă), unde lua parte la privegherea cea de toată noaptea și se împărtășea cu Sfintele Taine. Pe drum, demonii făceau tot posibilul ca să-l înfricoșeze și să-l întoarcă înapoi. Aproape la fiecare cincizeci de pași întâlnea un mistreț sălbatic sau lupi, șacali sau imenși șerpi șuierând, dar își vedea de drum fără să le dea nici o atenție, repetând psalmul: „Domnul e lumina mea și scăparea mea, de cine mă voi înfricoșa?“ Netulburat, își continua mersul spre Mărgăritarul ceresc, Trupul și Sângele Domnului, pe care urma să-l primească întru sine.

3. „MINUNAT ESTE DUMNEZEU ÎNTRU SFINȚII SĂI“

În 1893, părintele Isaac slujea la metocul Kalamareia, unde era econom virtuosul părinte Ghervasie, originar din Itaca. Întreaga regiune fusese lovită de o secetă teribilă. Era luna aprilie și culturile erau în pericol de a se usca. Cunoscând îndrăzneala pe care cuviosul Isaac o avea înaintea lui Dumnezeu, părintele Ghervasie l-a rugat să se roage ca Dumnezeu să se milostivească de ei și să le trimită puțină ploaie. Iar el, străin de orice neascultare sau împotrăvire, s-a cufundat în seara aceea în rugăciune și priveghere, implorând cu lacrimi pe Preabunul Dumnezeu să se milostivească și să umezească pământul cel uscat, astfel încât speranțele și ostenețile sărmanilor țărani și ale părintelui Ghervasie să nu fie în zadar.

În zori s-au ivit câțiva nori la orizont. Pe măsură ce se apropiau, se măreau și se întunecau, apoi s-a dezlănțuit o rupere de nori! Un nor imens a acoperit întreaga regiune, până în satul Portaria. A poluat atât de tare, încât „pământul s-a îmbătat de apă“. Dumnezeu a auzit rugăciunile slugii Sale. „El va face voia celor ce se tem de El și va asculta rugăciunea lor.“

Mulți oameni care îl cunoșteau pe cuviosul Isaac veneau la el cu necazurile și nevoile lor. Multe femei fără copii cereau rugăciunile lui. Și el n-a uitat niciodată pe nimeni.

* * *

Pe lângă toate celelalte ascultări ale sale, a trecut și pe la brutăria de prescuri. Și aici „bătrânul“ Isaac a lăsat amintiri legendare legate nu numai de disponibilitatea și munca sa din greu, ci și de un miracol excepțional.

De regulă, la Dionisiu se coc în fiecare săptămână 40–50 de prescuri, folosindu-se aproximativ 75 de livre (aproximativ 34 kg) de făină. Cincisprezece prescuri sunt folosite de mănăstire și casa ei din Karyes. Restul sunt oferite ca „binecuvântare“ pustnicilor, de la Noul Schit până la Kavsoakalyvia. În acel an însă, proviziile de făină erau reduse. Conducerea mănăstirii a măsurat cantitatea de făină rămasă în februarie și a socotit că doar cu anevoie va ajunge până la următorul seceriș. De aceea, l-au chemat pe părintele Isaac și i-au spus: „Părinte Isaac, proviziile noastre de făină sunt puține. Dacă suntem însă foarte chibzuiți, o să ne ajungă. Ține minte că nu ne-a mai rămas decât un vas. Nu este destulă ca să mai dăm și la pustnici. Planifică-ți deci treaba cu grijă!“

Aceasta a căzut ca un trăsnet peste fericitul suflet al cuviosului Isaac. N-a spus nimic, dar era foarte necăjit. Se gândea: „Ce voi face acum? Conducerea are, desigur, dreptate – n-a mai rămas decât un singur vas cu făină. Dar cum să-i lipsim pe pustnici de binecuvântarea Sfântului Înaintemergător, slujind Liturghii spre slava lui Dumnezeu și iertarea păcatelor? Sufletul meu n-are pace.“

Rugăciunea era singura lui soluție. A mers la icoana Botezătorului de lângă brutăria de prescuri și a făcut trei metanii, sărutând cu evlavie picioarele sfântului și rugându-l din toată inima să-l lumineze ce să facă. Cuviosul Isaac iubea foarte mult pe Sfântul Ioan, și când i se ruga lui vorbea cu multă simplitate și credință, ca un copil mic vorbind fratelui său mai mare. După această rugăciune

s-a ridicat cu inima întărită în hotărârea sa. S-a adresat sfântului cu mare credință: „Sfinte Înaintemergătorule, nu voi înceta să dau pustnicilor binecuvântarea. În sfințenia ta, fă o minune ca făina să țină până la secerișul următor“.

Și minunea s-a întâmplat. Făina din vas nu scădea. Pâinea s-a făcut ca întotdeauna, până pe 22 iunie, cu două zile înainte de praznicul mănăstirii. În ziua aceea a ancorat la liman o corabie încărcată cu grâu de la metocul Kalamareia.

Vă puteți imagina bucuria „bătrânului“ Isaac și recunoștința lui față de Sfântul Înaintemergător, care i-a dat ajutorul său într-o situație atât de grea.

4. RUGĂCIUNEA CU LACRIMI

Harul lui Dumnezeu și-a găsit sălaș neclintit în sufletul „bătrânului“ Isaac. Rugăciunile lui erau pline de căință; așa cum am văzut mai înainte în exemplul compasiunii și dragostei lui față de cei aflați în nevoie și necaz, primise de la Dumnezeu darul lacrimilor.

„Nu poți arăta – spune Sfântul Simeon Noul Teolog – pe cineva care fără lacrimi și căință neîncetată s-a curățit sau a ajuns sfânt sau a primit Duhul Sfânt sau L-a văzut pe Dumnezeu sau L-a primit sălășluindu-Se în inima sa.“

Mai cu seamă spre sfârșitul vieții, ochii săi clipeau des din pricina lacrimilor neîncetate. De multe ori părinții au observat că ochii îi erau umflați și roșii de plâns; trecând pe lângă chilia lui, îl auzeau spunând rugăciunea lui Iisus din adâncul inimii.

Toată ziua și mai cu seamă noaptea, comunica cu cerul. Încearca să-și găsească cât mai mult timp cu putință pentru a se dedica rugăciunii. În liniștea nopților, treaz, dincolo de lume și de tot cei pământesc, se ruga ore întregi, vărsând râuri de lacrimi în multa sa zdrobire de inimă și dragoste dumnezeiască.

* * *

Părintele Lazăr l-a întrebat odată: „Câte ore să dorm, părinte Isaac?“

„Pentru cineva tânăr ca tine, e de ajuns cinci ore – trei noaptea și două ziua. Pentru călugării mai bătrâni, însă, trei-patru ore pe zi sunt suficiente.“

Într-adevăr, părintele Isaac dormea o oră ziua și două ore noaptea. Restul timpului îl petrecea împreună cu Cel după Care sufletul lui înseta nespus.

„Când eram la «catisma» Sfinților Apostoli – povestea părintele Lazăr – în loc de slujbă amândoi ne rugam noaptea cu mătâniile vreme de două ore și jumătate*. Părintele Isaac rostea primul și cel de-al doilea șirag de mătâni cu glas șoptit rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi». La al treilea inima lui se încălzea; nu se mai putea stăpâni să vorbească șoptit, ci striga fiecare cuvânt cu o râvnă înflăcărată... Îl auzeam și mă minunam de dragostea inimii lui pentru Hristos.“

Într-o noapte, părintele Lazăr s-a sculat ca să meargă de la „catisma“ Sfinților Apostoli la Karyes (părintele Modest era bolnav și avea nevoie de ceva). Era luna iulie și era foarte cald; era o noapte cu lună. După ce a părăsit „coliba“ și s-a depărtat puțin, a văzut lângă drum o priveriște neobișnuită. Cineva stătea în genuchi și se ruga cu mâinile ridicate în mijlocul tăcerii nesfârșite a nopții și a naturii pașnice. Era părintele Isaac.

Părintele Lazăr s-a oprit și și-a schimbat direcția. S-a gândit că este un sacrilegiu să treacă pe lângă el și să întrerupă acea scenă impresionantă.

Cine știe ce bucurie dumnezeiască, ce har ceresc strălucea în acea seară pe fața luminoasă a „bătrânului“? Cine știe ce anume cereau de la cer acele sfinte mâini ridicate? Cine știe câte lacrimi au udat pământul „catisme“ Sfinților Apostoli? Ce lacrimi vărsa el din „revărsarea luminii dumnezeiești și din cerul deschis deasupra lui...“

5. UN SFÂRȘIT BUN

Așa cum întreaga lui viață a fost sfântă și plină de har, tot așa și moartea sa a fost fericită și sfântă. Când cineva își aduce mereu aminte de moarte ca de dulcea pâine zilnică a sufletului, așa cum făcea cuviosul, atunci sfârșitul lui va fi într-adevăr „creștinesc, fără

Pustnicii, călugării din „catisme“ și „colibe“, cei aflați departe de mănăstire cu ascultări, cei care nu au cărți de slujbă și nu știu să citească rostesc în locul slujbelor un anumit număr de rugăciuni ale lui Iisus. De exemplu, pentru Miezonoptică și Utrenie se pot spune trei mii trei sute de rugăciuni ale lui Iisus.

durere, neînfruntat și pașnic“. Lucrătorii virtuții își așteaptă moartea cu bucurie și liniște, căci ei lasă „stăpâni acestei vieți muritoare, venind la cealaltă viață, mai luminoasă și mai bună, care nu are sfârșit“.

Avva Isaac, curajosul curier, alergătorul în cursa monastică, „își încheiase alergarea“. Șaizeci de ani de asceză și înfrânare, rugăciune și dragoste. Șaizeci de ani de ascultare desăvârșită și omorârea vocii proprii, de smerenie și suferință pentru dragostea lui Hristos. Șaizeci de ani de viață sfântă și plină de har.

Avva Isaac fusese un sfânt, unul dintre cei ce trec prin această viață fără a face zgomot. Sfântul Munte îmbogățește mereu trupul Bisericii cu asemenea bărbați sfinți. Ei sunt pretutindeni, dar este oarecum dificil să-i descoperi, căci ei știu foarte bine să se ascundă sub anonim și tăcere, sub rase ponosite, în spatele zarvei și discreditării, în marile chinovii și în frumoasele schituri, în colibe pustiuului și în aspra sălbăticie...

Cu câteva luni înainte de moartea sa, „bătrânul“ Isaac fusese tratat în infirmeria mănăstirii. Suferea de tulburări la stomac. Infirmerul a propus chemarea doctorului, părintele Nicolae, de la mănăstirea învecinată, Grigoriu, dar „bătrânul“ n-a fost de acord.

„Lasă, copilul meu. Nu mai deranja pe doctor. Dacă Hristos vrea să mai trăiesc, voi trăi. Dacă e vremea să plec, El mă va lua. E destul că am trăit atât de mult. Să fie cum va voi Domnul.“

Fața i s-a umplut de o pace adâncă. Era complet netulburat. S-a încredințat vocii lui Dumnezeu, fie că avea să trăiască, fie să moară. În ultimele sale clipe, părinții l-au întrebat dacă vede ceva.

„Da, a răspuns el, văd un leu în pragul ușii...“

Era „dușmanul nostru diavolul“ care „umblă răcnind ca un leu și căutând pe cine să înghită“. Ne urmărește fără încetare până la ultima suflare, cu promisiuni, defăimări și amenințări. Când sufletul părăsește trupul, acesta încearcă să-l ia în seama sa și să susțină că este al lui.

Dar avva era în pace. Îngerii îi stăteau alături ca să-l ajute pe cel ce reprezentase și întrupase viața îngerească.

Pe 21 mai 1932, atletul vieții de obște, nevoitorul fericitei ascultări a adormit cu pace. Și-a predat sfântul său suflet în mâinile lui Dumnezeu. „Sufletele dreptilor sunt în mâinile lui Dumnezeu și nici un chin nu se va atinge de ele“, iar „nădejdea este plină de nemurire“, după cum spune Vechiul Testament.

Slujba înmormântării „bătrânului“, care timp de șaizeci de ani își atrăsese dragostea și respectul fraților, iar acum zăcea învelit în rasă, odihnindu-se întru Domnul, a fost foarte emoționantă.

Vizitatorul care merge astăzi în cimitirul simplu și liniștit al mănăstirii Dionisiu poate vedea cu emoție binecuvântatul pământ care l-a acoperit pe pururea-pomenitul „bătrân“. În osuar va vedea oasele părinților, printre care se află și oasele părintelui Isaac, așteptând în tăcere trâmbița arhanghelului...

Pelerinul care se uită în registrul cimitirului, va citi pe una dintre pagini următoarele cuvinte, puține dar cuprinzătoare, ce rezumă viața acestui sfânt contemporan:

21 mai 1932

În această zi, fratele nostru, „bătrânul“ Isaac, care a venit din Kavvakli, a plecat la Domnul la vârsta de 82 de ani. A stat în mănăstirea noastră timp de șaizeci de ani și a fost o pildă și un exemplu de virtute, un adevărat îndreptar [canon] al vieții monahale, plin de sfințenie.

Domnul Dumnezeu odihnească împreună cu sfinții pe strălucitul și de-Dumnezeu-purtătorul nostru părinte. Amin. Moaștele lui au fost mutate în peretele de jos pe 9 septembrie 1937.

Cuprins

Notă asupra autorului	5
Prefață	7
1. IOACHIM DE LA SCHITUL SFÂNTA ANA	9
I. Prima călătorie și slujire	11
II. În Grădina Maicii Domnului	17
III. Ultimii ani	35
2. ATANASIE DE LA GRIGORIU	39
I. Chemarea în monahism	41
II. Călugăr la Muntele Athos	47
III. „Într-un sfeșnic“	55
IV. Iradiere spirituală	75
V. Un apus strălucitor	91
3. CALINIC ISIHASTUL	103
I. Idealuri sfinte	105
II. Viața în pustie	108
III. Progresul ascetic	115
IV. Un far luminos	124
V. Pe vârful Muntelui Tabor	130
4. DANIIL DE LA KATUNAKIA	141
Prolog	143
I. De la Smirna la Athos	144
II. „Bucură-te, o, pustie“	160
III. „O lumină în întuneric“	167
IV. Legături duhovnicești	183
V. Rodire și seceriș	202
Sfaturi și învățături ale „bătrânului“ Daniil	213
5. ISAAC DE LA DIONISIU	221
Prolog	223
I. Începutul călătoriei	225
II. În arena chinovială	233
III. O viață plină de har	246

Editura DEISIS

str. Emile Zola, nr. 3

2400 Sibiu

tel. 069-43 92 73

Difuzare: S.C. *Supergraph* SRL

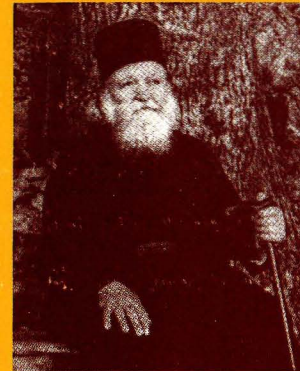
str. Afinelor, nr. 24, 75136, of. p. 53

București, sect. IV

tel. 01-336 79 13

Colecția: *Philosophia Christiana*

Seria: *Hagiographica*

Muntele Athos este o țară deosebită, aflată la jumătatea drumului între cer și pământ. De peste o mie trei sute de ani este un ținut aparte față de celelalte țări pământene, modul său de viață deosebindu-se de cel lumesc. Este locuit de bărbați nemulțumiți de tot ceea ce poate oferi lumea. Ei caută ceva mai

mult decât lumea materială, ceva dincolo de frumusețea pământească. Ca să găsească acest ceva, au venit la Muntele Athos unde sfârșește pământul și începe cerul.

Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos intenționează să scoată la lumină zece dintre atleții spirituali ascunși, care au strălucit în Muntele Athos în prima jumătate a secolului XX. Unii dintre ei au ales să rămână la Sfântul Munte până la sfârșitul vieții, în timp ce alții, după mulți ani de nevoință, s-au decis să iasă la slujire în lumea din afară. Toți aceștia demonstrează creștinilor contemporani că și în zilele noastre există eroi care duc marea bătălie duhovnicească.

Arhimandritul Heruvim

Editura DEISIS

ISBN 973-9344-00-3